

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Lucie Paličková

**Vztah USA-Čína v oblasti námořní bezpečnosti –
kooperace nebo konflikt?**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Bc. Lucie Paličková**
Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

Paličková, Lucie. *Vztah USA–Čína v oblasti námořní bezpečnosti – kooperace nebo konflikt?* Praha, 2013. 198 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.

Abstrakt

Diplomová práce „Vztah USA-Čína v oblasti námořní bezpečnosti – kooperace nebo konflikt“ se zabývá současným fenoménem čínského námořního vzestupu a jeho implikacemi pro vztah Číny se současným světovým námořním lídrem, Spojenými státy, a to ve dvou zkoumaných regionech, konkrétně v regionu asijsko-pacifickém a regionu Indického oceánu. Prostřednictvím komparativní analýzy jsou porovnávány jak strategie obou zemí ve zmíněných regionech, tak také kapacity, které každá ze zemí do obou regionů alokuje, s cílem zhodnocení jejich budoucích konfliktních či kooperativních interakcí. Práce se věnuje i samotnému vývoji čínského námořnictva a jeho modernizaci, motivům této modernizace, stejně jako faktorům, které ji ovlivňují, ať už ideovým, či materiálním.

Abstract

Diploma thesis ‘US-China Relationship in the Field of Naval Security – Cooperation or Conflict’ focuses on the current phenomenon of Chinese naval rise and its implications for the relationship between China and today’s leading naval power United States both in the Asia Pacific and Indian Ocean region. Using the comparative analysis, both the strategies as well as naval capacities of China and the US in both aforementioned regions are compared in order to assess the future character of their naval relationship. This thesis addresses also the evolution of Chinese navy and Chinese naval modernization on its own as well as its motives and those ideational and material factors which have a considerable impact on this modernization.

Klíčová slova

Čína, Spojené státy, Indický oceán, Pacifik, asijsko-pacifický region, region Indického oceánu, čínský námořní vzestup, A. T. Mahan, čínské námořní kapacity, čínská námořní strategie, americké námořní kapacity, americká námořní strategie, kooperace, konflikt, geopolitika

Keywords

China, United States, Indian ocean, Pacific ocean, Asia Pacific region, Indian Ocean region, Chinese naval rise, A. T. Mahan, Chinese naval capacity, Chinese naval strategy, American naval capacity, American naval strategy, cooperation, conflict, geopolitics

Rozsah práce

Znaky (včetně mezer): 413 089

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. ledna 2013

Lucie Paličková

Poděkování

Chtěla bych na tomto místě poděkovat JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi PhD. za odborné vedení mé diplomové práce a především za jeho konstruktivní komentáře a cenné podněty, které mi v průběhu psaní této práce velmi pomohly.

Dále bych chtěla poděkovat také svým rodičům za jejich dlouhodobou laskavou podporu, pomoc a důvěru, které se mi od nich dostává.

Institut politologických studií
Teze diplomové práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

**VZTAH USA-ČÍNA V OBLASTI NÁMOŘNÍ
BEZPEČNOSTI – KOOPERACE NEBO KONFLIKT?**

Autor : Bc. Lucie Paličková

Obor: Mezinárodní vztahy

Ročník: 2010/2011

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.

Vymezení tématu a teoretického rámce

Nenadálý rozmach námořní moci států vždy vyvolával obavy, a to jak ze strany zemí daného regionu, tak i obavy širšího světového společenství. K podobnému vnímání vedl např. nárůst německé námořní moci před první světovou válkou, hlouběji v historii pak i vzestup pozdější „královny moří“, Velké Británie. Nejinak je tomu i v případě čínského vstupu na světové oceány, jenž je nejen ze strany mnoha asijských regionálních sousedů chápán jako reálné bezpečnostní ohrožení.

Čínská lidová republika začala v poslední dekádě rozvíjet rozsáhlý modernizační program svých námořních sil. Cílem tohoto programu je s největší pravděpodobností dosažení takového námořního postavení Číny, jež by i v námořní oblasti zohlednilo její pozici regionálního leadera celé oblasti východní Asie a zvýšilo tak význam Číny v regionálním i globálním kontextu.

Důvodem těchto modernizačních kroků se stala zejména snaha o dostatečné zajištění budoucí dynamiky hospodářského vývoje země, především v souvislosti se zabezpečením námořních tras, jež jsou pro Čínu, která je dnes jedním z největších energetických importérů, strategicky důležité. Výsledkem dramatického ekonomického růstu země se totiž stala i rostoucí poptávka po energetických surovinách, jež se v oblasti námořní dopravy týká zejména ropy. Poptávka po této surovině z čínské strany se mezi lety 1995 až 2005 téměř zdvojnásobila a dále roste. Z hlediska ekonomického vývoje je pak významný důraz kladen i na další rozvoj obchodních kontaktů a obchodu obecně. Čína je dnes největším světovým vývozcem a státem s třetím největším objemem obchodu na světě, a námořní oblast je tedy pro ni z tohoto pohledu klíčová.

Čína ale neusiluje pouze o zajištění své energetické bezpečnosti – ta je úzce propojena s ostatními dimenzemi bezpečnosti, jež Čína považuje za klíčové. Vstup Číny na světové oceány může mít i silný vojensko-bezpečnostní význam, související s čínskými velmocenskými ambicemi. Čína se snaží vytvořit armádu, jež bude schopna odpovědět na globální změny v pojetí námořního válčení jako takového a zacetit tak něco, co sami Číňané označují jako „generační mezeru“ ve vojenské technologii. Nejedná se přitom ale pouze o technologická vylepšení či zvyšování akceschopnosti námořních jednotek, ale také o budování a posilování námořních základen v západním Pacifiku i v Indickém oceánu,

v blízkosti důležitých dopravních námořních tras, jimiž prochází až 85% všech ropných produktů transportovaných do Číny z Blízkého východu. Tato budovaná síť základen ve spřízněných zemích Indického oceánu je často označována jako strategie *string of pearls* (šňůra perel).

Čína má v tomto smyslu z historického hlediska na co navazovat, ač její „námořní dějiny“ nejsou tak rozsáhlé jako např. dějiny mnoha západních zemí. Obdobím čínského námořního rozmachu se stalo zejména 15. století a vláda dynastie Ming, jež námořní moc považovala za velmi důležitou složku čínského vlivu obecně, schopnou přispět nejen k budování zahraničně-politických vztahů, ale i obchodních vazeb. Největších úspěchů dosáhlo čínské námořnictvo v době admirála Čeng Che, jenž se významně angažoval v boji proti pirátům v Malacké úžině, především ale užíval obchodu jako prostředku šíření čínského vlivu, čínské „soft power“. Povedlo se mu vytvořit rozsáhlý tributární systém, ve smyslu uznání čínské nadvlády ze strany vazalských zemí, jež na oplátku získaly mnohé vojenské, politické a ekonomické benefity. Zájem tehdejší Číny se přitom ubíral stejným směrem jako zájem Číny dnešní, tedy směrem k Indickému a Tichému oceánu, kde ale dnešní Čína naráží na další významné námořní aktéry, jimiž jsou např. Indie, Japonsko, nebo Spojené státy.

Dnešní čínská námořní strategie je kvůli povaze čínského politického režimu z velké míry obestřena tajemstvím. Čínské oficiální kruhy i intelektuální elity zdůrazňují spíše příklon k výše popsané čínské námořní tradici reprezentované admirálem Čeng Che a tedy převážně mírovému charakteru šíření své námořní moci, založené na budování ekonomických, ale i politických vztahů. Na druhé straně pomyslného spektra pak stojí regionální aktéři, jako je např. Japonsko, nebo i Indie, kteří hovoří o agresivní čínské námořní politice v souvislosti s jejími vojensko-bezpečnostními ambicemi

Dalším z hráčů na tomto geopolitickém poli jsou Spojené státy, jež v obou oblastech hrají roli garanta regionální bezpečnosti. Vody Tichého a Indického oceánu jsou pro Spojené státy jako námořní velmoc strategicky důležité ze stejných důvodů jako pro Čínu. Jejich výjimečnost tkví právě v námořních obchodních a energetických trasách. Lze ji ale posuzovat právě i z hlediska poválečných historických konotací, které byly důvodem výše zmíněné tradiční přítomnosti USA v těchto oceánských oblastech, jež trvá již více než sedm desítek let. Jednou ze stěžejních otázek 21. století, jak mnozí analytici naznačují, tedy

bude právě podoba vztahu Číny a Spojených států amerických v oblasti námořní bezpečnosti, kterou se budu zabývat i já v této práci.

Toto téma lze považovat za poměrně kontroverzní a velmi aktuální. Mezi odborníky neexistuje jednoznačná odpověď na otázku, zda se vztah USA-Čína v námořní oblasti bude vyvíjet formou konfliktu, v němž by Čína vyzvala americký primát ve zmíněných oblastech, nebo naopak formou kooperace, tedy stane-li se Čína součástí globálního námořního společenství a bude tak se Spojenými státy spolupracovat, především ve světle nových námořních bezpečnostních hrozeb, jako je pirátství či námořní terorismus. Oba světové oceány, Tichý i Indický, jež jsou nyní předmětem čínské námořní expanze, svými vlastnostmi implikují odlišné geopolitické souvislosti ale i zájmy obou zemí v každém z regionů, a tedy i poněkud odlišný charakter vzájemného vztahu obou zemí v jednom a druhém regionu. Oba případy proto využiji pro otestování dvou vlivných teorií mezinárodních vztahů, konkrétně neoliberalismu a jeho konceptu interdependence v kontrastu ke konfliktní logice námořně-bezpečnostních vztahů v intencích realistického paradigmatu.

Námořně-bezpečnostní vztah USA - Čína v oblasti Indického oceánu je určován primárně důležitostí husté sítě námořních komunikačních tras pro obě ze stran. Ve smyslu snahy o zajištění bezpečnosti těchto námořních linií tak existuje významný prostor pro vzájemnou spolupráci obou aktérů, zejména ve světle nových námořně-bezpečnostních hrozeb. Čína takto se Spojenými státy spolupracuje např. v rámci Shared Awareness and Deconfliction Working Group (SHADE), koordinující mezinárodní proti-pirátské operace u pobřeží Somálska a v Adenském zálivu. Oproti tomu lze ale v daném regionu spatřovat i konfliktní potenciál. Čína se snaží v oblasti rozvíjet strategická partnerství se zeměmi jako je Írán, Pákistán nebo Myanmar, které by se mohly stát jejími významnými spojenci v regionu a tedy i potenciálními regionálními garanty bezpečnosti námořních komunikačních tras, a přispět tak k možné čínské snaze vyzvat americkou hegemonii v Indickém oceánu. Samotná spolupráce Číny s těmito zeměmi je ale ze strany Spojených států vnímána jako významné bezpečnostní ohrožení, nehledě na to, že Čína by prostřednictvím takovéto kooperace mohla získat přehled o veškerých aktivitách amerického i indického námořnictva v Arabském moři a Bengálském zálivu.

Logiku námořně-bezpečnostních vztahů Spojené státy – Čína v západním Pacifiku lze naproti tomu považovat za jednoznačně konfliktní. Čínská angažovanost v oblasti je dána zejména její snahou o kontrolu námořních dopravních tras a dosažení pozice námořního leadera celého regionu. V této své snaze Čína naráží na již tradiční námořní přítomnost Spojených států jako námořně-bezpečnostního garanta celé oblasti. Pro Spojené státy jsou Malacká úžina a Jihočínské moře velmi důležité, a to jak ekonomicky, tak i vojensky. Přes Malackou úžinu prochází velká část celkového objemu amerického obchodu s asijsko-pacifickým regionem, který vysoce převyšuje objem obchodu Spojených států s ostatními světovými regiony. Z vojenského hlediska pak má tato oblast pro USA zejména strategický význam, jako brána pro možnou projekci americké námořní síly v případě globální krize. Čínská námořní expanze tyto zájmy, stejně jako zájmy amerických regionálních spojenců, velmi ohrožuje. Stranou nezůstává ani tradiční spor mezi Spojenými státy a Čínou týkající se Tchaj-wanu.

Hypotéza a metodologie

Základní hypotézou celé práce je předpoklad, že námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína k vzájemné kooperaci nebo vzájemnému konfliktu v závislosti na povaze klíčových bezpečnostních faktorů, které jsou formovány geopolitickou logikou dvou posuzovaných námořních regionů. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem budu v práci operovat se dvěma dílčími hypotézami, kde společnou nezávislou proměnnou obou hypotéz bude právě námořní vzestup Číny.

Hypotéza č. 1: Námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v oblasti Indického oceánu ke vzájemné kooperaci.

Hypotéza č. 2: Námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v oblasti Západního Pacifiku k vzájemnému konfliktu.

K potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz následně užiji komparativní analýzu obou případů. Dané případy jsem zvolila proto, že zdánlivě představují protipóly daného vztahu a umožňují tak postihnout odlišné charakteristiky námořního vztahu USA-Čína. Jedná se tedy o záměrný výběr případů. Zároveň předpokládám, že mnou nastíněné hypotézy nelze naprosto jednoznačně verifikovat či falsifikovat, což by mi mělo umožnit na závěr mého výzkumu i jisté zobecnění týkající se vzájemné podoby námořních vztahů obou mocností.

Co se týče zdrojů, ze kterých bude tato práce čerpat, předpokládám analýzu primárních a sekundárních pramenů. Komplikace se dozajista mohou objevit na straně Čínské lidové republiky, která vzhledem k povaze režimu a neprůhlednosti čínských rozhodovacích procesů s největší pravděpodobností nebude zveřejňovat všechny relevantní dokumenty, nebo budou dostupné pouze v čínském jazyce. V těchto krajních případech, vědomá si limitů tohoto výzkumu, se proto budu spoléhat na analýzy US Naval War College, jež disponuje několika mezinárodně-politickými analytiky se znalostí čínského jazyka i čínského prostředí. Přesto jsem přesvědčená, že práce bude vycházet z dostatečného množství analyzovatelných a porovnatelných zdrojů.

Předběžná struktura práce

1. Úvod
2. *Současná evoluce čínských námořních schopností a čínská „grand strategy“*
3. *Námořní strategie Spojených států amerických*
4. *Komparace vztahu USA-Čína v oblasti Západního Pacifiku a Indického oceánu – kooperace/konflikt, neoliberální/realistické východisko?*
  - a. *Případová studie: Čína a USA v oblasti Západního Pacifiku – zájmy a geopolitické souvislosti, nové hrozby námořní bezpečnosti, jiné důležité faktory*
  - b. *Případová studie: Čína a USA v oblasti Indického oceánu – zájmy a geopolitické souvislosti, nové hrozby námořní bezpečnosti, jiné důležité faktory*
5. *Kooperace nebo konflikt? – shrnutí*
6. Závěr

Předběžný seznam literatury

Neperiodická literatura:

BARTHOLOMEES Jr., J.B. Theory of War and Strategy. The U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume I. [online]. 2010. [cit. 2011-05-02]. Dostupné z WWW<<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub870.pdf>>.

BURNS, R.H., BATEMAN S., LEHR, P. (2009). *Lloyd's MIU Handbook of Maritime Security*. Taylor&Francis Group.

COLLINS, G., ERICKSON, A.S., GOLDSTEIN, L., MURRAY, W. (2008). *China's Energy Strategy: The Impact on Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: China Maritime Studies Institute and the Naval Institute Press.

COLLINS, G., ERICKSON, A.S., GOLDSTEIN, L. Chinese Naval Analyst Consider the Energy Security Question. *Conference Paper – American Political Science Association, Annual Meeting*. [online]. 2007. [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW <http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/1/1/7/7/p211779_index.html>.

CRAIG, S.L. Chinese Perceptions of Traditional and Nontraditional Security Threats. Strategic Studies Institute. [online]. 2007. [cit. 2011-05-02]. Dostupné z WWW <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub765.pdf>>.

DUTTON, P. Military Activities in the EEZ. A U.S.-China Dialogue on Security and International Law in the Maritime Commons. *China Maritime Study*. [online]. 2010. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW <<http://usnwc.edu/CMSPages/GetFile.aspx?nodeguid=d8ae1cb2-43fb-4037-a6bb-c6b55d3c2067>>.

ERICKSON, A.S., GOLDSTEIN, L.J., LI, N. (2010). *China, the United States, and 21st-Century Sea Power: Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: Naval Institute Press.

ERICKSON, A.S., GOLDSTEIN, L.J., LORD, C. (2009). *China Goes to Sea: Maritime Transformation in Comparative Historical Perspective*. Annapolis: Naval Institute Press.

FISCHER, R.D. (2010). *China's Military Modernization: Building for Regional and Global Reach*. Westport: Praeger Security International.

GHOSH, P.K. Maritime Security Challenges in South Asia and the Indian Ocean: Response Strategies. [online]. 2004. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW <<http://www.southchinasea.org/docs/ghosh,%20maritime%20security%20challenges%20in%20Asia%20&%20Indian%20Ocean.pdf>>.

GOLDSTEIN, L. Five Dragons Stirring Up the Sea. Challenge and Opportunity in China's Improving Maritime Enforcement Capabilities. *China Maritime Study*. [online]. 2010. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW <http://www.usnwc.edu/Research---Gaming/China-Maritime-Studies-Institute/Publications/documents/CMSI_No5_web1.pdf>.

GREENBERG M.D., CHALK, P., WILLIS, H.H., KHILKO, I., ORTIZ, D.S. Maritime Terrorism. Risk and Liability. *Rand Corporation*. [online]. 2006. [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW <http://www.rand.org/pubs/monographs/2006/RAND_MG520.pdf>.

GRIFFITHS, D. U.S.-China Maritime Confidence Building. Paradigms, Precedents, and Prospects. *China Maritime Study*. [online]. 2010. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW <http://usnwc.edu/Publications/Publications/documents/CMS6_Griffiths.aspx>.

HOLMES, J.R., YOSHIHARA, T. (2007). *Chinese Naval Strategy in the 21st Century: The turn to Mahan*. Routledge.

- CHALK, P. The Maritime Dimension of International Security. Terrorism, Piracy, and Challenges for the United States. *RAND Corporation* [online]. 2008. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z WWW<http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG697.pdf>.
- KAMPHAUSEN, R., LAI, D., SCOBELL, A. The PLA at Home and Abroad: Assessing the Operational Capabilities of China's Military. Strategic Studies Institute. [online]. 2010. [cit. 2011-05-19]. Dostupný z WWW <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=995>>.
- KAMPHAUSEN, R., SCOBELL, A. Right Sizing the People's Liberation Army: Exploring the Contours of China's Military. [online]. 2007. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=784>>.
- KAPLAN, Robert D. (2010). *Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power*. NY: Random House.
- KRASKA, J. How the United States Lost the Naval War of 2015. [online]. 2003. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW<<http://www.fpri.org/orbis/5401/kraska.navalwar2015.pdf>>.
- LEHR, P. (2007). *Violence at Sea*. New York: Routledge.
- MOKHANI, Z., BASIRON, M.N. The Straits of Malacca: The Rise of China, America's Intentions and the Dilemma of the Littoral States. [online]. 2005. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW<<http://www.southchinasea.org/docs/Zubir%20and%20Basiron,%20Malacca,%20America,%20and%20China-MIMA%20Online.pdf>>.
- MURPHY, Martin N. (2007). *Contemporary Piracy and Maritime Terrorism. The Threat to International Security*. New York: Routledge.
- O'ROURKE, R. China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress. CRS Report for Congress. [online]. 2011.[cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33153.pdf>>.
- PEHRSON, CH.J. String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power Across the Asian Littoral. [online]. 2006. [2011-05-19]. Dostupné z WWW <<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=721>>.
- YOSHIHARA, T., HOLMES, J.R. (2008). *Asia Looks Seaward: Power and Maritime Strategy*. Westport: Praeger Security International.
- YOSHIHARA, T. , HOLMES J.R. (2010). *Red Star over the Pacific: China's Rise and the Challenge to U.S. Maritime Strategy*. Annapolis: Naval Institute Press.
- WINNER, A.C., DOMBROWSKI, P. United States Maritime Strategy and Implications for the Indo-Pacific Region. *Australia and its Maritime Interests. At home and in the Region*. [online]. 2008. [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW <http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/0/8/7/pages250878/p250878-1.php>.

TILL, G. Seapower

Periodická literatura:

BAOFU, W. (2008). The U.S. Military's Maritime Strategy and Future Transformation. *Naval War College Review*. Vol. 61, č. 4, s. 62-67.

BIJIAN, Z.(2005). China's „Peaceful rise“ to Great-Power Status. *Foreign Affairs*. Vol. 84, č. 5, s. 18-24.

ERICKSON, A.S. (2008). Assessing the New U.S. Maritime Strategy: A window into Chinese Thinking. *Naval War College Review*. Vol. 61, č. 4, s. 35-53.

ERICKSON, A.S.(2007). New U.S. Maritime Strategy: Initial Chinese Responses. *China Security*. Vol. 3, č. 4, s. 40-61.

ERICKSON, A.S., GOLDSTEIN, L.J. (2010). Studying History to Guide China's Rise as a Maritime Great Power. *Harvard Asia Quarterly*. Vol. 12, č. ¾, s. 31-38.

ERICKSON, A.S., HE, W. (2009). U.S. – China Security Relations. *Task Force Report – U.S.-China Relations: A roadmap for the Future*. Vol. 9, č. 16, s. 7-12.

ERICKSON, A.S., MIKOLAY, J.D. (2009). Welcome China to the Fight Against Pirates. *U.S. Naval Institute Proceedings*. Vol. 135, č. 3, s. 34 – 41.

GOLDSTEIN, L.J. (2007). China: A New Maritime Partner. *U.S.Naval Institute Proceedings*. Vol. 133, č. 8, s. 26-31.

HAO, S. (2008). The U.S. Maritime Strategy's New Thinking: Reviewing the Cooperative Strategy for 21st Century Seapower. *Naval War College Review*. Vol. 61, č. 4, s. 68-71.

HOLMES, J.R.(2009). China's Way of Naval War: Mahan's Logic, Mao's Grammar. *Comparative strategy*. Vol. 28, č. 3, s. 217 – 243.

HOLMES, J.R., YOSHIHARA, T. (2008). China and the United States in the Indian Ocean. An Emerging Strategic Triangle? *Naval War College Review*. Vol. 61, č. 3, s. 40 – 60.

HOLMES, J.R., YOSHIHARA, T. (2008). China's Naval Ambition in the Indian Ocean. *The Journal of Strategic Studies*. Vol. 31, č. 3, s. 367 – 394.

HOLMES, J.R., YOSHIHARA, T. (2006). Soft Power At Sea. Zheng He and Chinese Maritime Strategy. *U.S.Naval Institute Proceedings*. Vol. 132, č. 10, s. 34-38.

HOLMES J.R., YOSHIHARA, T. (2005). The Influence of Mahan upon China's Maritime Strategy. *Comparative Strategy*. Vol. 24, č. 1, s. 23-51.

HOYT, T.D., WINNER, A.C. (2007). A cooperative strategy for 21st Century Seapower: Thinking About the New US Maritime Strategy. *Maritime Affairs*. Vol. 3, č. 2, s. 1 – 18.

- JAE-HYUNG, L. (2002). China's Expanding Maritime Ambitions in the Western Pacific and the Indian Ocean. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*. Vol. 24, č. 3, s. 549 – 568.
- KAPLAN, Robert D.(2009). Center Stage for the Twenty-first Century. *Foreign Affairs*. Vol. 88, č. 2, s. 16-32.
- KRASKA, J., WILSON, B. (2009). The Global Maritime Partnership and Somali Piracy. *Defense&Security Analysis*. Vol. 25, č. 3, s. 223 – 234.
- LEI, D. (2008). China's New Multi-Faceted Maritime Strategy. *Orbis*. Vol. 52, č. 1, s. 139-157.
- LEWIS, J. (2010). China Extends Its Reach. *U.S. Naval Institute Proceedings*. Vol. 136, č. 7, s. 60-65.
- QI, X. (2006). Maritime Geostrategy and the Development of the Chinese Navy in the Early Twenty-First Century. *Naval War College Review*. Vol. 59, č. 4, s. 47-67.
- ROSS, R.S. (2009). China's Naval Nationalism. *International Security*. Vol. 34, č. 2, s. 46-81.
- RUDE, L. (2008). The New U.S. Maritime Strategy Surfaces. *Naval War College Review*. Vol. 61, č. 4, s. 54-61.
- WALGREEN, D.(2006). China in the Indian Ocean Region: Lessons in PRC Grand Strategy. *Comparative Strategy*. Vol. 25, č. 1, s. 55 – 73.
- YOSHIHARA, T., HOLMES, J.R. (2010). China's Navy: A Turn to Corbett? *U.S.Naval Institute Proceedings*. Vol. 136, č. 12, s. 42-46.

Prameny a ostatní zdroje:

A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower. [online]. 2007. [cit. 2011-05-19]. Dostupné z WWW< <http://www.navy.mil/maritime/Maritimestrategy.pdf>>.

Agreement Between The Department of Defence of The United States of America and The Ministry of National Defense of the People's Republic of China on Establishing a Consultation Mechanism to Strengthen Military Maritime Safety. [online]. 1998. [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW<<http://www.fas.org/nuke/control/sea/text/us-china98.htm>>.

Annual Report to Congress. Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2010. Office of the Secretary of Defense. [online]. 2010. [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW<http://www.defense.gov/pubs/pdfs/2010_CMPR_Final.pdf>.

China's Navy 2007. Office of Naval Intelligence. [online]. 2007. [cit. 2011-05-02]. Dostupné z WWW<<http://www.fas.org/irp/agency/oni/chinanavy2007.pdf>>.

Obsah

ÚVOD	17
PRVNÍ ČÁST	24
1 ČÍNSKÝ NÁMOŘNÍ VZESTUP	24
1.1 VÝVOJ ČÍNSKÝCH NÁMOŘNÍCH SCHOPNOSTÍ	26
1.2 ČÍNSKÁ NÁMOŘNÍ STRATEGIE A ČÍNSKÉ STRATEGICKÉ MYŠLENÍ	33
1.2.1 <i>Evoluce čínského námořního uvažování</i>	34
1.2.2 <i>Odras Mahanových myšlenek v čínském strategickém myšlení</i>	37
1.2.3 <i>Nová čínská námořní strategie?</i>	41
1.3 SOUČASNÉ ČÍNSKÉ NÁMOŘNICTVO	45
1.3.1 <i>Současná struktura a podoba čínského námořnictva</i>	45
1.3.2 <i>Motivy současné čínské námořní expanze</i>	47
1.3.3 <i>Rostoucí čínské námořní kapacity</i>	52
2 SOUČASNÉ AMERICKÉ NÁMOŘNICTVO	56
2.1 AMERICKÁ NÁMOŘNÍ STRATEGIE A JEJÍ ODRAZ V ČÍNSKÉM MYŠLENÍ	56
2.2 AMERICKÉ NÁMOŘNÍ KAPACITY	63
DRUHÁ ČÁST	71
3 VZTAH ČÍNY A SPOJENÝCH STÁTŮ V ASIJSKO-PACIFICKÉM REGIONU A REGIONU INDICKÉHO OCEÁNU	71
3.1 REGION INDICKÉHO OCEÁNU	73
3.1.1 <i>Čína v regionu Indického oceánu</i>	76
3.1.2 <i>Spojené státy v regionu Indického oceánu</i>	98
3.1.3 <i>Oblasti kooperace a konfliktu</i>	114
3.1.4 <i>Zhodnocení</i>	116
3.2 ASIJSKO-PACIFICKÝ REGION	122
3.2.1 <i>Čína v asijsko-pacifickém regionu</i>	126
3.2.2 <i>Spojené státy v asijsko-pacifickém regionu</i>	143
3.2.3 <i>Oblasti kooperace a konfliktu</i>	164
3.2.4 <i>Zhodnocení</i>	168
TŘETÍ ČÁST	172
4 SPOJENÉ STÁTY A ČÍNA NA NÁMOŘNÍM POLI	172
ZÁVĚR	180
SUMMARY	184
SEZNAM LITERATURY	188

Úvod

„The sea is a wide common, over which man may pass in all directions“

Alfred Thayer Mahan

Fakt, že Spojené státy ovládají světová moře a oceány, se stal jistým charakteristickým prvkem, principem současné mezinárodní politiky, který ji definuje již více než šest desítek let, od dob postupného úpadku britské námořní moci a rozhodných vítězství USA v Atlantiku a Pacifiku, které zlomily námořní moc osy. Obě tyto klíčové události otevřely prostor pro vznik určité formy námořního poválečného Pax Americana a učinily Spojené státy garantem svobody plavby na světových mořích a oceánech (Holmes, Yoshihara, 2008: 1). V dnešní době je význam svobody plavby, a tedy i přístupu k důležitým světovým námořním trasám ještě důležitější než kdy předtím, a to jak z politicko-strategického, tak z ekonomického hlediska. Námořní obchodní trasy totiž tvoří páteř fungování světové ekonomiky, přičemž není nijak ambiciózní říci, že fungování mezinárodního obchodu a globalizaci samotnou dokonce umožňují. Stejně důležité jsou tyto námořní koridory i pro projekci vojenské námořní síly ať už v regionálním, či globálním kontextu.

O americké nadvládě nad světovými oceány se často hovoří jako o veřejném statku (*international public good*) (Holmes, Yoshihara, 2008: 1), ze kterého všechny země profitují a který prohlubuje jejich vzájemnou závislost, ale také, jak to vnímají mnohé rozvojové země, dále posiluje americkou, nejen námořní dominanci. Americké námořnictvo se se svými letadlovými loděmi a moderní námořní výzbrojí stalo symbolem tohoto amerického statutu a závazku, že světová moře a oceány jsou a nadále zůstanou volně přístupnými a že bude garantována plynulost dopravy. V současné době se ale ukazuje, že tato americká nadvláda nemusí zůstat charakteristickým prvkem námořního vývoje i nadále. Spojené státy, ačkoliv i nadále dominují světovým mořím a oceánům, se nyní dostávají do takové pozice, kdy si s největší pravděpodobností nebudou moci dovolit spoléhat se pouze na své existující námořní kapacity, ale naopak budou muset dostatečně předvídat budoucí dění na námořním poli a připravit se na možné změny v rozložení námořní moci. Mezinárodní společenství by se tak v nadcházejících letech mohlo stát svědkem převratných geopolitických změn v námořní oblasti ve smyslu vzniku multipolárního námořního uspořádání, realizovaného prostřednictvím kooperace nebo i výzvy americkému námořnímu primátu ve dvou klíčových oblastech americké námořní

přítomnosti, tedy v západním Pacifiku a Indickém oceánu, které jsou již dlouho chápány jako tzv. *American military lakes* (Kaplan, 2011: 278). Zdrojem těchto změn by se mohla stát Čína, jejíž masivní vstup na světové oceány vyvolává mnoho obav, a to nejen v očích dalších států asijsko-pacifického regionu. Právě tváří v tvář čínskému námořnímu vzestupu totiž hrozí, že Spojené státy sice nadále zůstanou leaderem na světovém námořním poli, nikoliv ale hegemonelem, jako tomu bylo doted¹.

Čínská lidová republika začala v poslední dekádě rozvíjet rozsáhlý modernizační program svých námořních sil. Jedním z cílů tohoto programu se stalo mimo jiné dosažení takového námořního postavení Číny, jež by i v námořní oblasti zohlednilo její pozici formujícího se regionálního leadera asijsko-pacifické oblasti, ale zvýšilo i význam Číny v regionálním a globálním kontextu (Walgreen, 2006: 57). Země ale k modernizaci námořnictva a vstupu na světové oceány není motivována pouze geopolitickými a mocenskými ambicemi. Ty rostou až v návaznosti na tom, jak roste čínská moc obecně. A právě čínská moc je v současné postmoderní době primárně determinována ekonomickým vývojem země, který je více než uspokojivý. Čínská ekonomika se dále dynamicky vyvíjí, ekonomický růst dosahuje úrovně mezi 8 až 10% HDP ročně, a to zejména díky vzkvétajícímu obchodu na východním a jihovýchodním pobřeží Číny, kde se nalézají jedny z nejvytíženějších a z hlediska objemu i největších světových námořních přístavů jako Šanghaj¹, Shenzen nebo Guangzhou, které se zaměřují na dnes velmi perspektivní kontejnerovou námořní dopravu. Čína se svou výrobně orientovanou ekonomikou je dnes největším světovým vývozcem a státem s třetím největším objemem obchodu na světě (Iida, 2009: 1), námořní oblast je proto pro ni z tohoto pohledu klíčová, obchodní a námořní moc jsou totiž vzájemně velmi silně podmíněny. Úměrně tomu, jak se Čína rozvíjí ekonomicky, rozvíjí se i vojensky, modernizuje své námořní kapacity a zvyšuje se její námořní potenciál i mocenské ambice.

Čínský ekonomický růst s sebou ale kromě prosperity a ekonomické síly přináší také zvýšenou poptávku po energetických surovinách, jež se v oblasti námořní dopravy týká především ropy. Je to tedy mimo jiné i poptávka po energii, která formuje jak čínskou zahraniční, tak i národně-bezpečnostní politiku, zejména v námořní oblasti (Holmes, Yoshihara, 2008: 5). Obě strategie, ta energetická i ta námořní, jsou velmi úzce propojeny,

---

¹ Po úvaze se autorka této práce rozhodla užívat pro přepis čínského názvosloví přepisu pinyin, s výjimkou takových výrazů, které jsou v českém přepisu již obecně zažitě, a to zejména kvůli složité dohledatelnosti českého přepisu některých méně často se vyskytujících názvů. Přepisu pinyin tak bude s výjimkou některých rutinně užívaných výrazů užíváno v celé práci, aby byla zachována celistvost čínského názvosloví.

existuje mezi nimi velmi silný vztah. Energetická závislost vytváří tlak na zabezpečení námořních dopravních koridorů v západním Pacifiku a v Indickém oceánu, které jsou z hlediska garance svobody plavby dohlíženy právě Spojenými státy, a je tedy silným motivem čínské námořní angažovanosti. Cílem Čínské lidové republiky je v tomto smyslu dosáhnout takové úrovně námořní vyspělosti, která jí dovolí spoléhat se v ochraně pro ni životně důležitých námořních tras na své vlastní síly a umožní jí, aby nebyla podřízena či omezována zájmy USA či dokonce jiných států, např. v případě možné americko-čínské konfrontace.

Tento čínský námořní vzestup navíc usnadňují mnohé, pro námořní vzestup Číny příznivé okolnosti, jako je relativní klid na jejích pozemních hranicích, což souvisí nejen se stabilizací čínských vztahů s Ruskem po rozpadu Sovětského svazu, ale i se stabilizací či vyřešením příhraničních sporů se středoasijskými republikami a dalšími sousedy, které Čínu po dlouhá léta nutily udržovat si silnou kontinentální armádu. Dalším příznivým faktorem je i poměrně rozsáhlá, ač často opomíjená a umenšovaná námořní historie Číny, která dosáhla svého vrcholného období v raném 15. století v době námořních výprav admirála Zheng He, který během několika svých cest s čínskou flotilou doplul až k břehům Afriky. Tento fakt umožňuje současné Číně deklarovat západní Pacifik i Indický oceán oblastmi své tradiční vojenské námořní přítomnosti a ospravedlňovat tak své námořní ambice (Kaplan, 2010: 12). Příznivá je i výše zmíněná ekonomická dynamika, která Číně dovoluje transformovat svůj ekonomický potenciál na námořní moc. Všechny tyto aspekty zemi dovolují projektovat svůj vzrůstající vliv jak v západním Pacifiku, tak i v Indickém oceánu. Zájmy Číny v každém z regionů jsou si přitom v mnohém podobné, ale v mnohém se i odlišují, což je dáno rozdílnou geopolitickou logikou obou oceánů. Tyto často se podobající, ale i různící se zájmy Číny v obou regionech navíc logicky implikují i odlišný vztah Číny se v současnosti dominujícím námořním geopolitickým aktérem, Spojenými státy, v každé z oblastí.

Námořně-bezpečnostní zájmy Číny a tedy i vztah Čína-USA v regionu Indického oceánu (IOR) je primárně určován existencí husté sítě námořních dopravních koridorů, kterými Čína importuje naprostou většinu poptávaných energetických surovin, zejména ropy a plynu, podobně jako Spojené státy. Přístupnost těchto klíčových námořních linií je v současnosti garantována Spojenými státy, což Čína vnímá jako významné bezpečnostní riziko, zejména pro její energetický sektor. Snaží se proto získat přístup (*port access*)

k těmto liniím a rozvíjí proto svou námořní přítomnost tím, že formuje strategická partnerství se zeměmi regionu, jako je např. Myanmar nebo Pákistán, a snaží se na jejich pobřeží budovat své námořní základny, jak zásobovací, tak i vojenské (tzv. *string of pearls strategy*).² Tato strategie s sebou nese také nutnost rozvoje tzv. *blue water navy*, schopného projektovat čínskou vůli nejen v regionu, ale i ve vzdálených zámořských oblastech, což samozřejmě USA vnímají jako potenciální bezpečnostní hrozbu a ohrožení své námořní pozice. Nutno ovšem říci, že tato strategie je s největší pravděpodobností až druhotným cílem čínského námořnictva, primární je pro ni zejména oblast západního Pacifiku, konkrétně pak oblast Jihočínského moře a s tím spojených hrozeb, které Čína vnímá jako akutnější, důležitější z hlediska jejího námořního rozvoje. Oproti tomuto konfliktnímu scénáři je proto v současné době v oblasti Indického oceánu realizována spíše kooperace mezi oběma aktéry, a to ve světle nových námořně-bezpečnostních hrozeb, jako je námořní pirátství či námořní terorismus. V čínské angažovanosti v rámci několika protipirátských misí u somálských břehů a v Adenském zálivu spatřují Spojené státy a jejich spojenci velký kooperační potenciál, který může být dále rozvíjen, a přispět tak ke zlepšení vztahů a spolupráci obou zemí i v jiných, nejen námořních oblastech.

Druhým geopolitickým regionem, který bude dozajista určovat budoucí povahu námořního vztahu USA - Čína, je asijsko-pacifický region. Zde se Čína snaží primárně dosáhnout kontroly nad strategickými komunikačními liniemi (*strategic lines of communication - SLOCs*) a převzít tak kontrolu nad svobodou plavby v daném regionu, stejně jako zvýšit své regionální postavení. Tím Čína velmi silně naráží na tradiční americkou vojenskou přítomnost a americké zájmy, a ohrožuje tak i řadu amerických spojenců. Charakteristickým rysem regionu je pro obě země tzv. „malacké dilema“ (*malacca dilemma*), vyjadřující strategickou důležitost této úžiny pro obě strany, a to jak z ekonomického, tak i vojenského hlediska. Vzájemný vztah v této oblasti asi nejlépe charakterizuje otázka Tchaj-wanu, jež tvoří pravděpodobně největší překážku ve vzájemných kooperativních námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína. Tchaj-wan totiž i nadále udržuje úzké vazby se Spojenými státy, což mu umožňuje získávat potřebné vojenské technologie, vojenský trénink a zbraně právě z USA. Navíc, kromě svého boje za nezávislost na kontinentální Číně je Tchaj-wan součástí tzv. *first island chain*, tvořeného

---

² O tom, zda tato strategie opravdu existuje či nikoliv, se vedou mezi západními akademiky rozsáhlé spory. Liší se i názory na to, zda je tato strategie opravdu namířena proti USA, či zda je motivována primárně domácími faktory. Jako jeden z charakteristických rysů čínské námořní strategie v asijsko-pacifickém regionu bude v této práci strategie *string of pearls* detailně popsána.

jakousi přirozenou hradbou ostrovů, jež Číně brání v přístupu na volné moře. Právě ovládnutí tohoto námořního prstence proto Číňané chápou jako otázku své národní bezpečnosti. Velmi citlivá otázka tzv. *cross-strait relations*, tedy vztahů v Tchajwanské úžině, je i jedním z hlavních motivů čínského námořního zbrojení obecně.

Toto jsou pouze některé z faktorů, které udávají podobu vzájemného námořního vztahu obou zemí v obou námořních regionech, přičemž právě podoba tohoto vztahu se s největší pravděpodobností stane jednou ze stěžejních otázek 21. století, které je již dnes na samém svém počátku označováno jako století námořní (Zhuang, 2010: 5). Mezi odborníky neexistuje jednoznačná odpověď na to, zda se vztah USA-Čína v daných regionech bude vyvíjet formou kooperace nebo konfliktu, a tedy zda Čína vyzve americkou námořní dominanci ve zmíněných oblastech, nebo zda bude s USA kooperovat a stane se tzv. *responsible stakeholder*³, zejména tváří v tvář novým námořně bezpečnostním hrozbám, vnášejícím do hry řadu státních i nestátních aktérů. Bude tedy zajímavé pokusit se tuto otázku zodpovědět právě v této diplomové práci.

Celá práce pracuje s předpokladem a zároveň i základní hypotézou, že námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína buď ke vzájemné kooperaci, nebo vzájemnému konfliktu v závislosti na povaze klíčových bezpečnostních faktorů, které jsou formovány geopolitickou logikou dvou posuzovaných námořních regionů. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem práce operuje se dvěma dílčími hypotézami, kde společnou nezávislou proměnnou obou hypotéz je právě námořní vzestup Číny: (1) Námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v oblasti Indického oceánu ke vzájemné kooperaci. (2) Námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v oblasti západního Pacifiku ke vzájemnému konfliktu.

Práce postupuje metodou komparativní analýzy dvou případových studií, konkrétně pak metody shody (*congruence method*). Oba případy, představující zdánlivé protipóly daného vztahu, jsou v této práci vzájemně porovnávány, a to jednak na základě strategických záměrů Spojených států i Číny v obou definovaných regionech, jednak na základě alokovaných námořních kapacit obou zemí v daných oblastech. Z hlediska strategických

---

³ Tento termín vznikl v americkém strategickém diskurzu, jako první jej použil Robert Zoellick ve funkci tajemníka ministryně zahraničí Condoleezy Rice v roce 2005, kdy v souladu s Bushovou politikou vůči Číně zemi nabádal k tomu, aby se stala 'responsible stakeholder' a přispěla tak ke stabilitě a dobrému fungování mezinárodního systému.

záměrů je brána v potaz nikoliv pouze sama strategie, kterou stát vůči regionu zaujímá, ale také faktory, které její podobu ovlivňují, jako hlavní zájmy a výzvy v regionu, včetně politicko-strategických i ekonomických vazeb na regionální aktéry. Analyzovány jsou i existující oblasti kooperace a konfliktu obou zemí v obou regionech. Tato komparace následně umožňuje vyvodit závěry nejen o možném budoucím charakteru vzájemného vztahu obou zemí v Indickém oceánu a západním Pacifiku, ale umožňuje i postihnout jak odlišné, tak také shodné charakteristiky celého námořního vztahu USA-Čína a vyslovit tak závěr o obecné podobě jejich interakcí v námořní oblasti.

Z hlediska struktury je tato diplomová práce rozčleněna do celkem tří oddílů, dělicích se dále podle logiky textu na jednotlivé kapitoly. První část práce se zaměřuje na obecnou charakteristiku námořních strategií Spojených států amerických i Čínské lidové republiky, stejně jako na současný stav námořních schopností obou zemí, a to jak z hlediska vojenského, tak i souvisejícího ekonomického. Důraz je kladen zejména na vysvětlení motivů a implikací čínského námořního vzestupu, krátce načrtnuta je i postupná evoluce námořních schopností Číny, podobně jako teoretické a ideové koncepty, ze kterých čínská námořní strategie vychází. Právě pochopení kořenů současného čínského námořního myšlení je totiž z hlediska pochopení čínských záměrů v námořní oblasti klíčové, přičemž naznačuje mnohé i o možné budoucí podobě vztahu Číny se Spojenými státy. Cílem této části je tedy jednak postihnout význam současného fenoménu čínského námořního vzestupu, ale i pochopit odlišnou povahu amerického a čínského námořnictva, která do velké míry určuje podobu jejich vzájemných interakcí na poli světových moří a oceánů.

Druhá část práce se již soustředí na konkrétní analýzu obou zvolených případů, tedy námořně-bezpečnostního vztahu Číny a USA v regionu Indického oceánu a v asijsko-pacifickém regionu. U obou případů je nejdříve s cílem uvedení do problematiky každý z regionů definován a je uvedena jeho obecná charakteristika, upozorňující na hlavní aktéry v oblasti a jejich vzájemné interakce. Následně je přistoupeno ke konkrétní analýze regionálních strategií každé ze zkoumaných zemí, a to včetně faktorů, které tyto strategie ovlivňují, jako jsou konkrétní zájmy, hrozby které obě země vnímají, či jejich politické, vojenské a ekonomické vazby na státy regionu. Jakmile je jasné, jaké strategické pozice obě země v regionu zastávají, je následně možno přistoupit i ke komparaci amerických a čínských námořních kapacit, které jsou do každého z regionů směřovány. Oba případy jsou za účelem snazší komparace zpracovány analogicky.

Konečně třetí část práce celou studii zakončuje, vyslovuje totiž nejen závěry o pravdivosti stanovených hypotéz, a tedy o charakteru námořního vztahu Číny a USA v regionu Indického oceánu a v asijsko-pacifickém regionu, ale snaží se odvodit i možnou podobu jejich budoucích námořních interakcí, která dozajista ovlivní i obecný vztah obou zemí na poli světové politiky, a to se zahrnutím poznatků získaných v první kapitole práce, týkajících se obecných námořních strategií ale i strategického myšlení obou zemí

Tato práce se do jisté míry odchýlila od původního schváleného projektu diplomové práce, který počítal se zahrnutím teorií realismu a liberalismu, které měly být za pomoci obou případových studií otestovány a vysloven tak závěr, zda je současný vývoj námořních čínsko-amerických vztahů v obou regionech v souladu s jejich předpoklady. Po konzultaci s vedoucím práce zmíněné teorie do výsledné analýzy zahrnuty nejsou, a to z důvodu rozsahu celé práce, která by výrazně převyšovala doporučené nároky kladené na diplomovou práci. I přesto je ovšem autorka přesvědčena, že odchýlení se od původního projektu je pro práci přínosné a celá práce tak na základě komparace obou případových studií, konceptuálně založených na porovnání strategických záměrů obou zemí, stejně jako jejich kapacit v obou regionech, přinese porovnatelné výsledky, které přispějí nejen k pochopení vztahu obou zemí v obou regionech, ale budou moci leccos vypovědět i o budoucí podobě námořních interakcí obou zkoumaných států.

Nejpřínosnějším zdrojem informací pro tuto práci se staly extenzivní studie a monografie analytiků čínského a amerického námořnictva na China Maritime Institute při U.S. Naval War College, tedy Andrewa Ericksona, či Bernarda Cola, jejichž analýzy čerpají z primárních čínských zdrojů a konzultací s čínskými námořními elitami i analytiky. Jedná se o knihy jako „*China's Energy Strategy – The Impact on Beijing's Maritime Policy*“, „*China goes to sea*“, či „*China, the United States and 21st Century Sea Power*“. Klíčovou pro tuto práci z hlediska pochopení problematiky a dynamiky asijsko-pacifického regionu a regionu Indického oceánu se stala také celá řada monografií, které mohla autorka této práce prostudovat během svého pobytu na City University of Hong Kong. Vyjma monografií se ale tato práce opírá také o řadu tzv. primárních zdrojů, tedy dokumentů jako je čínská či americká námořní strategie, strategie obranná, či o mnohé výroční zprávy apod. V práci je využito také řady článků ze zahraničních odborných periodik, stejně jako článků z denního tisku, jejichž účelem je upozornit na neustálý vývoj a proměnlivost zkoumaného tématu.

První část

1 Čínský námořní vzestup

V posledních několika letech dochází ve světové politice k významnému, až historickému obratu. Poté co totiž na sklonku 16. století Čína upustila od svých námořních ambic a ustoupila z námořního pole, začaly být světové oceány ovládány západními státy, a to nejprve více než 500 let trvající námořní dominancí Evropy, a následně pak od druhé světové války až dodnes trvající dominancí USA. V současné době se ale centrum světového námořního dění začíná do jisté míry opět posunovat východním směrem. Pozornost Číny, podobně jako ostatních asijských států jako např. Indie, se totiž opět obrací k námořnímu rozvoji, k získání a udržení námořní síly. Asie tedy opět na světové oceány vstupuje a dostává se tak po bok dosud dominantního námořního leadera, Spojených států, kdežto Evropa, která oceánům dominovala téměř půl století, se z nich vytrácí.

Západní země a země asijské se nyní z hlediska námořní evoluce, podobně jako v minulosti, střetávají na pomyslné opačné trajektorii vývoje⁴ (Yoshihara, Holmes, 2010a: 1). Tento vývoj, charakteristický postupným útlumem evropské námořní moci a postupným přibližováním amerických a čínských námořních kapacit, a to jednak v důsledku rostoucích čínských schopností, ale také v důsledku klesajících amerických kapacit, má potenciál změnit celé námořní uspořádání, podobně jako celosvětovou politiku. Odráží totiž nejen změnu v kvantitativním vyjádření námořních materiálních kapacit, ale především v pohledu na námořní moc a na její smysl a význam jak v dnešním, tak v budoucím světě.

Jak ve své knize upozorňuje významný námořní teoretik Geoffrey Till, tento do jisté míry protichůdný vývoj obou civilizací se z velké části odvíjí od jejich vztahu ke globalizaci jako k jednomu z nejvýraznějších jevů 20 a pravděpodobně i 21. století. Till chápe globalizaci jako determinantu povahy světové, a tedy i námořní politiky států, globalizace totiž podle jeho názoru určuje zvolenou strategii, obranu státu i jeho námořní politiku, a tedy i velikost, složení a funkci námořnictva (Till, 2009: 1). Vztah země ke globalizaci tedy určuje i její chápání námořní moci, chápání toho, jakou roli námořní moc (*seapower*) v současném světě hraje, což je právě ta oblast, kde se nyní evropská a asijská civilizace střetávají.

---

⁴ Pravděpodobně nejvíce se tímto fenoménem zabývá Paul Kennedy.

Evropa, nesoucí v tomto smyslu výrazné prvky post-modernity, chápe námořní moc primárně jako prostředek ochrany globalizačního procesu, který jí přináší mnohá pozitiva. Námořní moc je z tohoto hlediska nadřizena pozemním a vzdušným silám, protože životaschopnost celého systému a globalizace samotné, je založena zejména na námořní dopravě. Lze tedy říci, že globalizace stojí a padá právě s námořní dopravou. Námořní moc proto není pro Evropany předmětem zápasu o to, kdo ji bude ovládat a bude tedy vládnout světovým mořím a oceánům, ale plní spíše funkci prostředku k dohlížení nad bezpečností moří a oceánů, nad námořními koridory, životně důležitými pro fungování evropských otevřených ekonomik. Předmětem zájmu tedy není zápas na volném moři, ale zajištění bezpečnosti a další existence Evropy. To je základní úkol současných evropských námořnictev, jejich *raison d'être* (Till, 2009: 6, Holmes, Yoshihara, 2010: 4). Jak ale upozorňuje Till, tento postmoderní vývoj z velké části stojí na předchozím uspokojení moderních potřeb (Till, 2009: 349) Ve fázi uspokojování moderních potřeb se přitom v současné době nalézají většina asijských zemí, což implikuje i jejich odlišný přístup k námořní moci.

Většina asijských států⁵ sdílí odlišné předpoklady ohledně role námořnictva a jeho schopností. Tyto země jsou daleko podezíravější k efektům globalizace, mají obavy z omezování své suverenity a kladou proto daleko větší důraz na národní bezpečnost, a to ve smyslu budování jak defenzivních, tak také ofenzivních kapacit, ve smyslu práva na výhradní obranu národních zájmů. Námořní moc pro ně tedy nepředstavuje prostředek ochrany námořních koridorů v obecném zájmu, ale především ve svém vlastním zájmu, představuje nutnou kapacitu ve snaze o přežití sebe sama ve vysoce kompetitivním prostředí, jímž asijsko-pacifický region dozajista je. Pojetí námořní moci je tedy z pohledu těchto zemí spíše tradiční, ve smyslu snahy o projekci moci na námořním poli (Holmes, Yoshihara, 2010: 4)

Nutno ovšem říci, že toto rozdělení není vzájemně se vylučující, což znamená, že téměř žádná ze zemí, jež v dnešním světě námořní mocí disponuje, nenesou výlučné charakteristiky pouze moderního či postmoderního pojetí námořní moci, každá z nich ovšem k jednomu z pólů směřuje. Typickým příkladem jsou z tohoto pohledu Spojené státy, které nyní dominují světovému námořnímu vývoji a jejichž námořní politika nese mnohé moderní, ale

---

⁵ Vyjma Japonska, které se nalézají spíše blíže postmoderní části kontinua.

i postmoderní rysy, přičemž obecně USA směřují spíše k postmoderní části spektra. Paradoxně právě to, že USA ještě nepřijaly všechny znaky postmoderní námořní moci, z nich dělá současného leadera na globálním námořním poli.

Naopak blíže pomyslnému modernímu pólu kontinua se nalézá Čína, jejíž chápání námořní moci nese z velké části, nikoliv však výlučně, mnohé charakteristiky modernity a tedy i primárního důrazu na ochranu vlastní národní bezpečnosti. Příčinou tohoto, převážně moderního pojetí námořní moci, je s nejvyšší pravděpodobností teprve nedávný vstup Číny na světová moře a oceány, a tedy velmi krátká vývojová linka jejího námořního vzestupu. Ta definuje čínskou námořní politiku ve smyslu snahy o dosažení moderních potřeb, tedy přežití v současném světě a ochrany nejen jejího rozsáhlého členitého pobřeží, ale i jejích ekonomických zájmů. Z toho důvodu dnes Čína intenzivně modernizuje své námořnictvo, rozvíjí svůj loďařský průmysl, zvyšuje dosah svých rybářských a obchodních flotil, a dále rozšiřuje působnost svých energetických společností. Nutno říci, že je v tomto svém snažení úspěšná, což dokazuje nejen fakt, že čínské námořnictvo je v současné době třetím největším námořnictvem světa, ale také to, že Čína disponuje jednou z největších obchodních flotil (Erickson, Goldstein, 2010: xii) a je také jedním z největších světových stavitelů lodí (Collins, 2010: 17).⁶ Celý tento současný námořní vývoj Číny je přitom postaven na mnoha ideových, historických ale i materiálních předpokladech, které zmíní následující kapitola.

1.1 Vývoj čínských námořních schopností

Čínská lidová republika prochází v posledních několika dekadách rozsáhlým procesem transformace, a to nejen v ekonomické oblasti, ale především v oblasti námořní, přičemž obě tyto oblasti se sebou z hlediska této vývojové přeměny úzce souvisí. Obě jsou totiž nejen závislé samy na sobě, ale jsou odvislé od transformace a přeměny čínské strategické kultury, z dlouho fungující kontinentální na dnes se rozvíjející námořní (Lord, 2009: 429).

S výjimkou dynastie Ming a úspěšných námořních výprav admirála Zheng He byla Čína vždy chápána jako kontinentální mocnost (*land power*) a chápala tak i sebe sama. Důvodem

---

⁶ Čínské a jihokorejské lodní společnosti dohromady produkují celkem 90% světového objemu všech nových lodí (Collins, 2010: 17). Čína ale pro sebe staví asi 20-25% tohoto celkového počtu, zbytek je určen pro zahraniční trhy, hlavně Norsko, USA, Řecko či Německo.

tohoto vnímání byly zejména neustále přetrvávající hrozby v podobě útoků a invazí na pozemních hranicích Číny, ale i nebezpečí uvnitř země, kde hrozila stále nová a nová vnitrostátní povstání, která zemi nutila udržovat si silnou kontinentální armádu. Podobně jako armáda, i jádro ekonomického vývoje se nalézalo primárně na pevnině⁷, což pouze potvrzovalo kontinentální čínskou strategickou kulturu, formovanou jak historickou zkušeností, tak i politickou geografii jako takovou. Námořní oblast byla naopak velmi často opomíjena, jednak proto, že po dlouhou dobu nebyla Čína z moře ohrožována, jednak i proto, že udržování námořnictva a silné pozemní armády současně bylo pro zemi velice nákladné.

Toto strategické uvažování se ale ukázalo jako chybné již za dynastie Qing, kdy se země ocitla pod náporom útoků moderních námořnictev západních zemí, jako Velké Británie, Francie, později i Ruska a Japonska, a přišla tak o velké části svého území. Toto období, označované jako *century of humiliation* nebo také *the hundred years of humiliation* (Kim, 1998: 171), které trvalo prakticky již od opiových válek mezi lety 1839-1842, až do vítězství Čínské komunistické strany (CCP) nad Čankajškovým Kuomintangem v rámci občanské války mezi lety 1946-1949, zanechalo velké jizvy na čínské národní hrdosti a dodnes je jedním z faktorů, velmi silně podněcujících čínský růst, ať už ekonomický, či právě námořní, stejně jako čínské velmocenské ambice.

Podobně nepřipravena na jakýkoliv námořní útok jako v minulosti zůstala Čína i v počátcích existence komunistické Maovy vlády, kdy se však čínské strategické uvažování začalo pozvolna měnit ve prospěch námořního směřování. Důvodem byl fakt, že čínské námořnictvo se nebylo schopno ubránit Čankajškovým útokům na čínské obchodní a rybářské lodě, stejně jako proti námořní blokádě, kterou Tchaj-wan na kontinentální Čínu uvalil. Tchaj-wan, ačkoliv utrpěl zdrcující porážku v pozemním boji s komunistickými jednotkami, ohrožoval kontinentální Čínu vysíláním svých agentů po moři, stejně jako hrozbou široké invaze na pobřeží, kde nadále kontroloval několik ostrovů (Cole, 2009: 320, Cole, 2001: 21). Čína se ale obávala i útoku Spojených států, které Maovo vítězství v občanské válce přinejmenším znepokojilo, především kvůli dalšímu šíření nepřátelské komunistické ideologie. Mao proto pochopil, že k námořnictvu a čínským námořním hranicím se nelze obracet zády a reagoval založením tzv. East China Military Command

---

⁷ Číňané se spoléhali primárně na vnitrostátní obchod, který byl umožněn zejména díky dobře propojenému splavnému říčnímu systému.

v Šanghaji. Celkem 450 000 mužů, kteří zde byli soustředěni, mělo bránit čínské pobřeží před imperialistickou agresí z moře a Čankajškovými útoky a stát se podporou pozemních a vzdušných jednotek PLA. Námořní jednotky měly být podle ambiciózních Maových plánů v roce 1951 schopny zaútočit i na Tchaj-wan a sjednotit tak Čínu pod Maovým vedením (Cole, 2009: 321). Takovýto útok se ale ukázal jako nereálný ještě po mnoho budoucích let.

Nový a zároveň první velitel námořních jednotek PLA v moderní době, generál Zhang Aiping, který nedisponoval žádnými zkušenostmi s bojem na moři⁸, byl pověřen vybudováním námořnictva, které by režim nestálo mnoho prostředků, ale které by bylo možné rychle nasadit a vytrénovat. Výrazně dopomoci mu k tomu měl nový ideologický spojenec, Sovětský svaz⁹, který na Maovu žádost vyslal do Číny stovky expertů, kteří se začali podílet na tvorbě první čínské moderní námořní strategie. Kromě strategické pomoci Sovětský svaz do Číny dodal i velké množství námořního vybavení a výzbroje, mimo jiné ponorky, hlídkové lodě, nebo torpédoborce, čímž byly vytvořeny základy budoucích čínských námořních kapacit. Námořnictvo ovšem dále trpělo nedostatkem logistické podpory, vzdušné podpory i zkušených vojáků, což se na jeho výkonech neblaze projevovalo.

V 50. letech prošlo čínské námořnictvo dvěma tchajwanskými krizemi, konkrétně v letech 1954-55 a 1958, jejichž výsledkem bylo, že USA se začaly daleko více zajímat o tchajwanskou otázku a Čankajškovy snahy. Čínské námořnictvo ale zaznamenalo i několik úspěchů v boji o stále Čankajškem ovládané ostrovy a podařilo se mu zastavit několik útoků na čínské obchodní a rybářské lodě. To bylo znamením, že námořní síla se začíná pozvolna konsolidovat a začíná být schopna ubránit čínské pobřeží před vnější agresí. V roce 1952 byla zorganizována letecká podpora námořnictva, která v roce 1958 čítala téměř 500 letadel, nadále ale zůstala podřízena velení vzdušných sil (PLAAF) (Cole, 2009: 326), což samozřejmě významně omezovalo autonomní vedení operací pod hlavičkou PLAN.

---

⁸ Naprostá většina čínských vojenských elit neměla žádné dřívější zkušenosti s námořnictvem a bojem na moři, což bylo způsobeno dlouholetou absencí námořních jednotek v celkové čínské vojenské struktuře a tedy i převahou kontinentálního strategického uvažování.

⁹ Sino-sovětská politicko-vojenská aliance byla díky ideologické blízkosti obou zemí ustavena v únoru roku 1950, tedy záhy po konci občanské války v Číně a Maově vítězství.

K zásadnímu negativnímu obratu v budování a rozvoji námořnictva ovšem došlo následně v 60. letech. Vnější okolnosti v podobě války s Indií, válkou ve Vietnamu, roztržkou se SSSR apod. přetrhaly lineární křivku vývoje čínské PLAN a znemožnily tedy v tomto období jakoukoliv změnu čínské strategické kultury ve prospěch většího příklonu k vybudování *seapower*. Většina námořních projektů byla zastavena a kvůli čínsko-sovětské roztržce byl ukončen i příliv sovětských expertů a sovětského vybavení, čímž zejména námořnictvo silně utrpělo. Sovětský svaz se ze spojence stal úhlavním čínským nepřítelem, což se záhy projevilo vypuknutím konfliktu o ani ne kilometr dlouhý ostrov Zhenbao/Damanski na řece Ussuri v roce 1969 (Cole, 2009: 327). Hrozba sovětské kontinentální invaze vedla k dalšímu posílení významu pozemní armády a omezení finančních prostředků, určených na rozvoj námořnictva, což význam námořních jednotek ještě dále marginalizovalo.

Svůj podíl na slabém významu *seapower* a čínských námořních kapacit obecně měl v té době také Mao Ce-tung, jež byl znám svým negativním postojem k námořnictvu, který ztělesnil ve své dlouho nezpochybnitelné doktríně „lidové války“, neboli *The People's War* (Cole, 2009: 325, Cole, 2001: 20), která v době konfliktu zdůrazňovala primární roli pozemního vojska. Významnou roli sehrál i jeho důraz na ekonomickou soběstačnost země, která velmi oslabovala námořní obchodní vztahy Číny s ostatními zeměmi a vedla tak k dalšímu opomíjení významu námořnictva jako celku. Modernizace a transformace námořních sil tak musela dlouho ustupovat nejen nepříznivým zahraničně-politickým faktorům, ale i faktorům ideologickým.

Další proměnnou, která dlouho neumožnila rozvinout dostačující obranné pobřežní kapacity, bylo i extenzivní financování čínského jaderného programu, které polykalo velkou část prostředků, které měla země k dispozici. Ač tak čínské námořnictvo (PLAN – People's Liberation Army Navy) bylo oficiálně ustaveno již v roce 1950, jeho expanze začala až od 80.let, v souvislosti s koncem tzv. kulturní revoluce a sovětskou námořní revolucí, která ještě dále prohloubila čínské obavy ze sovětského útoku, a to nejen na společných pozemních, ale i námořních hranicích, a to i přesto, že tyto kroky byly primárně defenzivní a zaměřeny proti Spojeným státům a NATO, ve snaze o ustavení *balance of power* v asijsko-pacifickém regionu. Sovětský svaz během 70. let studené války celkem zdvojnásobil svou pacifickou flotilu a vybavil ji nejnovějšími jadernými ponorkami i loděmi nesoucími jaderné zbraně. Sovětské obchodní a rybářské lodě se navíc začaly

intenzivně pohybovat v oblasti tradičních čínských obchodních zájmů, což Čína chápala jako významnou hrozbu (Cole, 2009: 328-329).

Kromě obav ze sovětského útoku byla Čína motivována k brzké námořní modernizaci i dalším nárůstem již tradiční pirátské aktivity při pobřeží Číny, stejně jako námořním vzestupem tradičního čínského nepřítele, Japonska, jehož konfliktní potenciál byl ale již v počátcích prakticky omezen uzavřením japonsko-americké aliance.¹⁰ Čína ale přesto vnímala nebezpečí z japonské strany, hlavně v boji o sporné ostrovy v Jihočínském moři. Právě Jihočínské moře se v očích Číny stalo semeništěm možných budoucích konfliktů a tedy i další proměnnou, která pouze utvrzovala čínské vedení o nutnosti další evoluce čínských námořních schopností. Vyřešena přitom nebyla ani otázka Tchaj-wanu, která začala opět nabírat na významu, a to nejen kvůli demokratickému vývoji na ostrově, ale i dalšímu posílení hnutí žádajícího jeho úplnou nezávislost na Číně.

Modernizace čínských námořních jednotek v 80. letech, v době kdy se do čela Číny dostal Teng Siao-pching, byla umožněna nejen sblížením země se Spojenými státy¹¹, které ochránily Čínu před hrozbou útoku ze strany sovětského Ruska, ale i díky otevírání ekonomiky a tedy i následnému ekonomickému růstu země, který Číně umožnil stavět i vlastní lodě a ponorky, odvozené primárně od sovětského vzoru, stejně jako nakupovat velké množství lodí a potřebného vybavení jak ze Spojených států, tak také z Evropy. Právě v 80. letech Čína představila svou první jadernou ponorku s balistickými střelami třídy Xia, která poprvé umožnila čínskému námořnictvu užívat strategické jaderné zbraně (Cole, 2009: 332, Cole 2001: 27). Bylo to navíc právě jádro čínské ekonomiky, které se začalo překotně formovat na východním a jihovýchodním pobřeží Číny, a které bylo potřeba chránit, stejně jako strategické komunikační koridory, které ekonomický růst v regionu umožňovaly a které by mohly být ohrožovány právě periferními regionálními konflikty.

Ačkoliv význam námořnictva díky transformaci a nové námořní strategii v 80. letech významně narostl, což dokazovala i čínská přítomnost v mnoha zahraničních, převážně asijských přístavech, větší rovnováha mezi kontinentálním a námořním uvažováním se

---

¹⁰ Tento vztah je často označován jako „*cap in the bottle*“, upozorňující na analogii americko-japonského vztahu s lahví a uzávěrem, kdy USA dovolí Japonsku získat takové vojenské kapacity a v takovou dobu, kdy si to Američané budou přát.

¹¹ Symbolem sblížení se stala návštěva Henryho Kissingera, Nixonova poradce pro otázky národní bezpečnosti, a o několik měsíců později i prezidenta Nixona, v Číně v letech 1971 a 1972.

začala vytvářet až po studené válce, kdy díky normalizaci vztahů a vyřešení hraničních konfliktů s Ruskem¹² a středoasijskými republikami¹³, stejně jako Vietnamem, Koreou, Mongolskem či Indií, opadly obavy Pekingů z pozemní invaze, a Čína se mohla plně koncentrovat na rozvoj svých námořních schopností tváří v tvář novým bezpečnostním hrozbám. Moře a oceány se ukázaly být hlavní strategicko-obrannou arénou budoucí Číny, protože jedny z nejdůležitějších politických i ekonomických zájmů se vyprofilovaly právě na jejich březích. Byl to tedy právě konec studené války, který znamenal počátek změny strategické čínské kultury ve prospěch námořního směřování, stále ovšem se silnými kontinentálními prvky.

Čína vstoupila do post-studenoválečného období v bezpečí před jakoukoliv významnou vnější hrozbou a mohla se tedy cítit nejbezpečněji od počátku 19. století (Kim, 1998: 173), tedy od opiových válek. Těsně po konci studené války se ale začal zhoršovat již od masakru na náměstí Tiananmen velmi křehký vztah mezi Pekingem a Washingtonem, a to zejména kvůli otázce Tchaj-wanu, který se stal v novém období jednou z čínských zahraničně-politických priorit a zůstal jí dodnes.

V roce 1992 Tchajwanci podepsali se Spojenými státy dohodu o koupi celkem 150 stíhacích letounů F-16, což Čína velmi nelibě nesla. Tento akt chápala jako nepřátelský, porušující čínsko-americkou dohodu o omezení prodeje zbraní tchajwanské straně z roku 1982. Vztahy mezi oběma zeměmi dále ochladly zejména během Clintonova prezidentství, a to kvůli tchajwanské raketové krizi, tzv. třetí krizi, která proběhla v letech 1995 a 1996, a jí předcházející udělení amerického víza tchajwanskému prezidentovi Lee Teng-huovi, na což Číňané reagovali sérií námořních cvičení blízko tchajwanských břehů. Američané na tento akt odpověděli vysláním dvou námořních bojových flotil, sedmé a páté, s letadlovými loděmi USS Independence a USS Nimitz (Sheng, 2001: 32). Angažovanost amerických bojových flotil v Pacifiku situaci zdánlivě uklidnila, Číňané se ale zastrašit nenechali a v reakci na prezidentské volby na Tchaj-wanu v roce 1996 spustili další raketové testy přímo v tchajwanských teritoriálních vodách, na což opět Američané reagovali vysláním

---

¹² Hrozba útoku ze strany sovětského Ruska, která by následně mohla přerůst do regionální či dokonce jaderné konfrontace, zaměstnávala čínské strategy prakticky již od 60.let 20.století. Sblížení se SSSR v 80.letech a následný rozpad sovětského impéria v roce 1991 tak umožnil Pekingů koncentrovat se na jiné záležitosti, nové hrozby, primárně v námořní oblasti, a neobávat se již přímého sovětského útoku na čínský heartland.

¹³ V současnosti Čína se středoasijskými republikami intenzivně spolupracuje na platformě Shanghai Cooperation Organization (SCO).

sedmé flotily do mezinárodních vod poblíž ostrova. Číňané se následně z tchajwanských teritoriálních vod stáhli, aniž by dosáhli svých cílů. Jejich vojenské angažmá v blízkosti břehů Čínské republiky (ROC) pouze nahrálo demokratickému kandidátu a prezidentu Lee Teng-huovi, který svůj mandát znovu obhájil, a dále posílilo americké přesvědčení o nutnosti spojení s anti-komunistickým Tchaj-wanem¹⁴, a posílení vojenských svazků s Japonskem, jako strategicky důležitým partnerem pro projekci moci v západním Pacifiku. Stejně jako se ale v důsledku krize Američané přesvědčili o nutnosti posílení své přítomnosti a aliančních vazeb v Pacifiku, přesvědčili se i Číňané o potřebě dále pokračovat v modernizaci a transformaci svých námořních jednotek, a to ve snaze o dosažení takové úrovně námořní vyspělosti, která by nejen odpovídala čínskému postavení v regionu, ale byla schopna i efektivně vyřešit tchajwanskou otázku.

Bez povšimnutí čínských autorit nezůstala ani válka v Zálivu, která dále zvýraznila zaostalost a neakceschopnost čínských námořních jednotek, tváří v tvář širokospektrému užití vyspělých technologií na bojovém poli, zejména satelitů, naváděných zbraní, komunikačních technologií apod. (Pehrson, 2006: 10). Důsledkem této propasti mezi americkými a čínskými vojenskými silami se stalo navázání úzké rusko-čínské „obraně-technologické“ spolupráce, která vyústila v rozsáhlé prodeje ruských zbraní a vybavení čínské straně, které trvají dodnes. Příkladem za všechny je pětiletý kontrakt o dodávkách zbraní z roku 1999, a to v celkové hodnotě 20 miliard dolarů (Joffe, 2006: 37). Pravděpodobně nejviditelnějším a dlouho diskutovaným obchodem, který mezi sebou Číňané s Rusy uzavřeli, je nákup čtyř torpédoborců třídy Soveremenny v letech 2000 a 2002, v celkové hodnotě přesahující dvě miliardy dolarů, stejně jako nákup moderních ponorek třídy Kilo.

Technické asistence a tedy i nových technologií se ale Číně po studené válce dostalo i z řady západních zemí (Cole, 2009: 332), přičemž za zanedbatelný nelze považovat ani vlastní technologický pokrok Číny, který byl umožněn bezprecedentním ekonomickým růstem země a přílivem velkého množství zahraničních investic, zejména po roce 2001, kdy byla Čína s podporou USA přijata do Světové obchodní organizace (WTO). Právě díky dlouho až dvojcifernému ekonomickému rozvoji země se Číně podařilo dostat se do prvních řad prestižního klubu států, ovládajících světová moře a oceány.

---

¹⁴ Spojené státy nejsou dodnes regulérním spojencem Tchaj-wanu, jejich vztah stojí na bázi Taiwan Relations Act z roku 1979.

Jak je z předchozího krátkého exkurzu do historického vývoje čínského námořnictva zřejmé, současný námořní charakter Čínské lidové republiky a její námořní ambice se odvíjely od řady materiálních, historických i ideových vlivů, jejichž často vzájemné působení výsledný efekt námořního směřování buď posilovalo či naopak oslabovalo. Propracovaný říční systém a tedy i pevninské ekonomické centrum, teorie lidové války, dlouholeté ohrožení kontinentálních hranic, snaha o ekonomickou soběstačnost, všechny tyto faktory dlouho neumožňovaly či spíše znemožňovaly efektivní vývoj čínského námořnictva. Naopak faktory jako historický odkaz námořních výprav Zheng He-ho, relikty *century of humiliation*, či otevření čínské ekonomiky a následný ekonomický boom, to vše námořní vzestup a námořní orientaci Číny významně pozvedlo a motivovalo.

Mezi faktory, jejichž působení bylo často dvojznačné a odvíjelo se tak od vnějších okolností, lze řadit např. vůli elit, která v případě Maovy vlády námořnímu rozvoji nepřála, v případě vlády Deng Xiaopinga mu však významně napomohla. Za podobně dvojznačný faktor lze považovat i vztahy Číny s oběma velmocemi během studené války, či doposud nezmíněnou čínskou geografii, charakteristickou rozsáhlými pobřežními oblastmi s velkým množstvím snadno dostupných, převážně hlubokomořských přístavů, které významně stimulují rozvoj obchodu. Takto členité pobřeží je ale zároveň velmi složité ubránit.

Význam moří a oceánů v čínském myšlení se tedy v průběhu dějin neustále zvyšoval a měnil tak převažující kontinentální logiku uvažování, ačkoliv zmíněný vývoj z dnešního pohledu nelze považovat za lineární, ale spíše za linii mnoha zastavení a opětovných rozjezdů. Ani dnes ovšem kontinentální logiku uvažování nelze chápat jako překonanou, kontinentální prvky totiž v čínské strategii i nadále zůstávají, ačkoliv námořní oblast na jejich úkor dále rozšiřuje svůj význam.

1.2 Čínská námořní strategie a čínské strategické myšlení

Porozumění čínské námořní strategii se v současné době stalo nutností nejen pro Spojené státy a jejich asijské spojence. Je to totiž právě námořní strategie a námořní strategické myšlení obecně, které ostatním státům umožňuje nahlédnout do toho, jaké cíle si Číňané v námořní oblasti stanovili, jak jich chtějí dosáhnout, jaké hrozby vnímají jako klíčové, a

jak obecně nahlízejí na současný mezinárodní systém, respektive jak jsou spokojeni se současným *statem quo*. Tato kapitola se bude snažit načrtnout základní obrysy současné čínské strategie, ale i poukázat na to, jak se v návaznosti na zmíněný historický vývoj čínské strategické uvažování a spolu s ním i strategie čínského námořnictva měnily, a jaké hrozby vnímaly jako primární.

1.2.1 Evoluce čínského námořního uvažování

Čínská námořní strategie a tedy i čínské námořní ambice se vždy vyvíjely v závislosti na mnoha historických i ideových předpokladech, vždy ale ruku v ruce s rostoucími materiálními kapacitami, tedy se stále modernější výzbrojí, schopnou pohybovat se a projektovat tak čínskou moc ve stále větší vzdálenosti od pobřeží. Celý evoluční proces čínského strategického myšlení, zahrnující stadium *coastal defense* i *near-seas defense* (Yu, 2010: 471), byl vždy primárně motivován potřebou ubránit sebe sama a tedy národní obrannou strategií. Historická zkušenost s vyloděním Japonců či Britů a hrozba dalšího útoku na více než 8000 mil dlouhé čínské pobřeží¹⁵, obehnané mnoha a mnoha ostrovy, významně zhoršujícími možnosti pobřežní obrany, se stala primárním motivem budování první ze strategií, tzv. *coastal defense* či *active defense* strategie, které bylo pozvolna zahájeno již za éry Mao Ce-tunga a tedy i za vydatné pomoci Sovětského svazu.

Primárním cílem této strategie bylo ochránit pevninskou Čínu před vnějším útokem, pirátstvím, ilegální imigrací či pašeráctvím. Akční rádius čínských námořních jednotek měl tedy dosahovat do vzdálenosti pouhých 12 mil od čínského pobřeží (Yu, 2010: 472, Li, 2010: 5), což je vzdálenost pokrývající čínské teritoriální vody. Více se od námořnictva nevyžadovalo, protože námořní jednotky byly v souladu s Maovou doktrínou „lidové války“ považovány za pouhou odnož pozemní armády, její prodlouženou ruku, která měla pomoci pozemním jednotkám bojujícím na pobřeží. Čínské námořnictvo bylo v té době v silném zajetí kontinentální logiky válčení a tomu odpovídaly i jeho námořní kapacity. Námořní jednotky disponovaly nevelkým počtem ponorek, letadel a rychlých útočných plavidel (*fast-attack crafts* – FAC), zaměřených na ochranu pobřežních linií. Ty se staly charakteristickým prvkem výzbroje čínského námořnictva po mnoho budoucích let. Právě

---

¹⁵ Odhady celkové délky čínského pobřeží se velmi liší. Většina autorů uvádí právě délku 8000 mil, tedy 12 872 kilometrů. Jiní autoři, jako např. Samuel Kim, ale operují s číslicí „zhruba 11 160 mil“, tzn. téměř 18 000 kilometrů, apod. Údaje se pravděpodobně liší podle toho, zda jsou započítávány i ostrovní oblasti či pouze pobřeží samotné.

kvůli nedostatku jakýchkoliv větších útočných kapacit se v té době námořnictvo spoléhalo primárně na asymetrické, guerillové taktiky boje, jako je obklíčení nepřátelské lodě větším počtem útočných plavidel, zničení strategických komunikačních linií nepřítele apod. (Yu, 2010: 473)

Tato strategie se stala dogmatem, ze kterého se čínské námořní strategické myšlení nemohlo dlouhou dobu vymanit. Ke změně začalo docházet až v polovině 80. let 20. století, kdy začala být *coastal defense* strategie považována za nevyhovující a nedostatečnou, tváří v tvář námořním kapacitám a schopnostem ostatních států, ale i neschopnosti čínského námořnictva zasáhnout v případě jakéhokoliv regionálního konfliktu či ochrany národních zájmů. Jak bylo zmíněno výše, svou zásluhu na změně strategie měla i změna ve vedení země a s tím spojená silná námořní propaganda, která vedla k odmítnutí teorie lidové války a uvolnila tak větší prostor pro námořní orientaci. Právě v 80. letech byl tedy započat proces vývoje nové strategie, která měla zvýšit akceschopnost čínských námořních jednotek. Tato strategie byla představena v roce 1985 jako *near-seas defense*, či *offshore defense* strategie (Yu, 2010: 474) a rozšířila operační schopnosti námořnictva až k tzv. *first island chain*, tvořenému Kurilami, Japonskem, Spratleyho ostrovy, Tchaj-wanem, Borneem a Filipínami, a mořím v jeho blízkosti, tedy Žlutému, Východočínskému a Jihočínskému moři, čímž pojmla prakticky všechny oblasti čínských námořních životně-důležitých zájmů, včetně strategických komunikačních linií v přilehlých mořích.

Úkolem námořnictva pod hlavičkou této nové námořní strategie se stala ochrana teritoriální integrity a národní jednoty, čínských námořních zájmů a práv (Yu, 2010: 474). Tato strategie silně odkazovala na otázku znovusjednocení Tchaj-wanu a *cross-strait relations*, stejně jako na spory ohledně ostrovů v Jihočínské a Východočínské moři, obě témata začala totiž v čínském bezpečnostním diskurzu nabírat na významu.¹⁶ Námořnictvo získalo díky nové strategii možnost autonomně vést regionální konflikty a války, a bránit kontinentální Čínu před jakoukoliv námořní agresí. Akční rádius čínského námořnictva byl díky této nové strategii mnohonásobně rozšířen, až na vzdálenost mezi 200 a 400 mílemi od čínského pobřeží, a celá strategie získala moderní formu tzv. tří-kruhové struktury (*three-*

---

¹⁶V 70. letech začala být Čína daleko asertivnější ohledně sporů v Jihočínské moři. V roce 1974 svedly Čína s Vietnamem námořní boj o Paracelské ostrovy, Čína zvítězila a připojila Paracelské ostrovy k provincii Hainan. V roce 2012 na ostrově Číňané založili prefekturu Sansha, aby tak svoji autoritu nad ostrovy zdůraznili, ve stejném roce totiž ve Vietnamském Národním shromáždění prošel zákon o zahrnutí Paracelských i Spratleyho ostrovů do vietnamských námořních hranic. Spory o ostrovy i nadále trvají.

ringed structure), kdy první kruh byl tvořen námořními jednotkami chránícími pobřežní oblasti a přístavy, druhý kruh byl chráněn rychlými patrolujícími loděmi vybavenými raketami země-země, torpédy a protiponorkovými střelami, a konečně poslední kruh byl chráněn primárně ponorkami a bombardéry (Athwal, 2008 : 35). Tato strategie částečně vycházela ze sovětské teorie ‚malé flotily a malé války‘, přezdívané také jako *Gorshkov defense style* (Holmes, Yoshihara, 2008: 33), stejně jako z myšlenek Mahanovy *seapower*.

Námořnictvo stálo v rámci nové strategie před několika výzvami, zahrnujícími nuklearizaci, automatizaci, elektronizaci a vývoj balistických zbraní. Ke splnění těchto cílů bylo zapotřebí nastartovat nový výzkumný a vývojový program, který ale dlouho nedosahoval takové úrovně, aby mohl těmto cílům dostát sám, což s sebou neslo nutnost obstarat si velkou část vybavení a technologií v zahraničí. Čínské námořnictvo tedy zahájilo rozsáhlý modernizační proces, v rámci kterého se mu podařilo zmodernizovat či postavit loďové zbraňové systémy, proti-lodní rakety (např. Yingji-8), vylepšit elektronická protiopatření a automatická bojová ovládání čínských torpédoborců, a dále vylepšit vybavení prakticky všech vlastněných lodí. Pětiletý plán v té době počítal s vývojem druhé generace raketami vybavených torpédoborců, multifunkčních obranných fregat, konvenčních ponorek, protilodních raket a podvodních systémů (Athwal, 2008: 39).

Další z výzev nové strategie se stalo i tzv. informatizované válčení, spojené s tzv. revolucí ve vojenských záležitostech, známější pod zkratkou RMA (*Revolution in Military Affairs*), která v čínském strategickém myšlení získala silnou odezvu a pokračuje až do dnešních dob. Tento nový typ válčení, který se poprvé objevil ve válce v Zálivu, byl spojen se širokým užitím nových technologií na bojovém poli. Tváří v tvář tomuto vývoji si čínští stratégové začali uvědomovat, jak důležité může být v budoucnu vítězství v této moderní informatizované válce a začali aplikovat koncepty zahrnující jak systém *C4ISR* (*command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance*), či tzv. integrovanou bojovou schopnost, zaměřenou na zformování společného bojového systému námořnictva, vzdušných i pozemních sil (Yu, 2010: 475). V tomto smyslu mělo čínské námořnictvo velké rezervy, kterým bylo nutné čelit, ať už z hlediska zdrojů, technologií, či výcviku.

Jelikož tato námořní strategie oproti té předchozí daleko více směřovala na širé moře a posouvala tak oblast námořního boje a tedy i obranné pásmo pryč z teritoriálních vod,

připravila tak půdu pro další rozšíření operačního prostoru čínského námořnictva ve smyslu překročení jedné z bariér, *first island chain*, směrem k *second island chain*, a tedy k dosažení tzv. severní části Pacifiku, obehnané Kurilami, Japonskem, Marianami a Karolínami. Strategický výhled čínského námořnictva se začal ubírat směrem k dosažení *blue water* kapacity, schopné chránit čínské zájmy i ve vzdálených mořích a oceánech, implikující operabilitu čínských námořních jednotek ve vzdálenosti větší než 600 mil od pobřeží.

Snaha o prolomení strategie *near seas* se stala přirozenou ve světle pokračující čínské industrializace, kvůli rostoucímu objemu obchodu se zahraničím a tedy i sílícím zájmům Číny na ochraně životně důležitých obchodních námořních tras. Právě tyto úvahy se ale zároveň staly zdrojem obav z čínského námořního vzestupu nejen mezi americkými spojenci v Asii, ale prakticky po celém světě. Proměnnou, která tyto obavy ještě dále posílila, se stala inspirace stále většího počtu čínských námořních stratégů myšlenkami Alfreda Thayer Mahana, zakladatele moderní teorie námořní moci. Byly to totiž myšlenky Mahanovy, které dovedly Japonsko a Německo na válečnou cestu ve snaze o dosažení námořní moci a námořního primátu, ať už v regionálním, či celosvětovém kontextu.

1.2.2 Odras Mahanových myšlenek v čínském strategickém myšlení

Pro Alfreda Thayer Mahana byla vždy námořní moc (*seapower*) geografickým imperativem, rozhodující silou mezinárodních vztahů, a to již od antiky (Holmes, Yoshihara, 2008: 11). Námořní sílu přitom ale nikdy nechápal jako hodnotu samu o sobě, ale spíše jako prostředek k dosažení domácí prosperity, jako logický výsledek mírového námořního obchodu. K dosažení tohoto prvořadého cíle, prosperity, bylo dle jeho názoru nutné rozvíjet domácí průmyslovou produkci, získávat kolonie a budovat nové trhy v zámoří. K následnému udržení těchto zájmů měla sloužit silná obchodní a vojenská flotila (Athwal, 2008: 36). Jinak řečeno, zahraniční obchod byl nutný k zajištění ekonomické prosperity a životaschopnosti země, proto jej bylo nutné rozvíjet i v zámoří a založit zde základny, ať už vojenského, obchodního, nebo smíšeného charakteru. Bezpečnost těchto základen, ležících blízko strategických komunikačních linií, a plynulý chod trhu, pak měly být zajištěny právě prostřednictvím válečných lodí, schopných zničit nepřátelské flotily a zajistit si tak kontrolu nad strategickými vodními cestami, dosáhnout tzv. *command of the*

seas. Ovládnutí SLOCs bylo pro Mahana klíčovým prvkem strategie, čím delší totiž tyto linie jsou, tím větší benefity z toho pro danou zemi plynou. Dominance těmto koridorům pro něj tedy představovala prerogativ námořní moci (Holmes, Yoshihara, 2008: 14).

Mahan vždy kladl důraz na silnou bojovou kapacitu námořnictva, které mělo chránit námořní obchodní linie. Ačkoliv ale bojové schopnosti hrály důležitou roli, daleko důležitější bylo podle Mahana např. strategické umístění flotily, která byla v případě konfliktu schopna zablokovat obchodní cesty a odříznout tak nepřítele od životně důležitého přístupu k obchodu. S tím souvisí i to, že všechna Mahanova díla vždy zdůrazňovala tzv. *zero-sum* logiku celého procesu budování námořní moci. Je-li totiž národní prosperita závislá na námořním obchodu, a je-li objem tohoto obchodu limitován a je tedy vyčerpatelným statkem, vede to nevyhnutelně k soutěžení a možnému námořnímu konfliktu, kdy se každá ze stran bude snažit uchránit strategické obchodní linie ve svůj vlastní prospěch. I přes tento silně realistický prvek Mahan nikdy nevyzýval ke konfrontaci a zdůrazňoval, že obchod a tedy i domácí ekonomika, nejlépe prosperují v časech míru.

Jedním z největších příznivců a propagátorů Mahanovy teorie námořní moci v čínském strategickém myšlení se stal admirál Liu Huaqing, velitel PLAN mezi lety 1982 a 1987, který sehrál pravděpodobně nejvýraznější roli ve vytýčení strategického směřování čínské PLAN a je proto považován za otce čínského moderního námořnictva, iniciátora jeho transformace, která se uskutečnila v 80. letech a nastartovala námořní vývoj Číny. Liu Huaqing, jako tvůrce výše zmíněné *offshore defense* strategie, jako první přišel s ucelenou vizí námořního směřování Čínské lidové republiky a přisoudil tak čínskému námořnictvu roli jedné z klíčových složek národní bezpečnosti. Právě díky užití Mahanových konceptů a doporučení v tvorbě čínské námořní strategie je často označován jako „čínský Mahan“ (Holmes, Yoshihara, 2008: 28, Athwal, 2008: 34).

Stejně jako Mahan, i Liu Huaqing zdůrazňoval, že námořní síla je základním stavebním kamenem velmocenského statutu země. Liu však Mahanovy myšlenky jen slepě nepřijímal a neaplikoval je na čínské podmínky. Jeho strategie přesně definovala cíle, jichž je zapotřebí dosáhnout, definovala za co by námořnictvo mělo být odpovědné a jak tak může prospět čínským bezpečnostním zájmům obecně. To vše za účelem vyvedení čínského strategického myšlení ze zajetí kontinentální logiky a nastartování procesu, na jehož konci se měla Čína stát jedním z nejvýznamnějších hráčů na námořním poli. Ideovou podporou

těchto Liuových snah se stal třífázový plán, popisující vývoj PLAN po budoucích 60 let. Cílovým rokem, kdy měla Čína dosáhnout velmocenského námořního statutu, byl stanoven rok 2040.

V první fázi, která se měla uskutečnit od 80. let, kdy začala být jeho námořní strategie aplikována, až do roku 2000, se mělo čínské námořnictvo zaměřit primárně na trénink a pozvednutí operačních schopností, stejně jako na renovaci a další zlepšování již vlastněných konvenčních lodí. Primárním cílem bylo odstrašit regionální hrozby a možné konflikty, pokud by k nim ale přece jen došlo, vyřešit je rychle a s co nejmenším rizikem.

V druhé fázi, kterou čínské námořnictvo prochází v současné době, tedy od roku 2001 do roku 2020, měl být kladen důraz hlavně na pokračující modernizaci čínských námořních sil, zejména ponorek a lehkých letadlových lodí o 20 000 až 30 000 tunách. Liu v této fázi počítal s koupí několika válečných lodí, které by měly posílit sílu celé flotily a zvýšit tak bojovou schopnost PLAN. Bude-li tento plán dodržen, Liu předpokládal, že v roce 2020 by měla Čína být schopna projektovat moc nejen v rámci, ale i nad rámec západního Pacifiku.

Konečně poslední fáze, která by podle Liuových předpovědí měla proběhnout mezi lety 2021 a 2040, by měla být charakterizována dosažením *blue water* schopností a tedy i možnosti projektovat čínskou moc nejen v regionu, ale po celém světě (Athwal, 2008: 37).

Liu tento plán nechápal jako žádné dogma, ale primárně jej vytvořil proto, aby dodal námořnictvu sebevědomí, aby nadchnul komunistické elity pro námořní myšlenku a přesvědčil je tak o prospěšnosti navýšení prostředků pro PLAN, která měla být následně schopna hrát jednu z hlavních rolí v dosahování čínských životně-důležitých národně-bezpečnostních cílů (Cole, 2009: 331). Neinspiroval se přitom pouze Mahanem, ale kombinoval jeho koncepty i se sovětskou námořní teorií, zejména se strategií admirála Gorškova, již znal ze svého pobytu v Sovětském svazu. Podařilo se mu vytvořit velmi koherentní námořní strategii, která určovala čínský námořní vývoj nejen v 80. a 90. letech, ale která stanovila i priority budoucího námořního směřování ve smyslu snah o překročení bariéry *first island chain* směrem k *second island chain* a tedy i dosažení *blue water navy*. Ačkoliv se čínská námořní transformace nevyvíjela a dodnes nevyvíjí lineárně, jak Liu Huaqing předpovídal, jeho hodnotu lze spatřovat hlavně v prolomení Maovy kontinentální

válečné doktríny a vytvoření jasné námořní strategie, která bere ohled na čínské charakteristiky.

Mahanovy myšlenky získaly díky Liuovi jasnou odezvu v čínském strategickém myšlení, která nadále přetrvává. V čínských námořně-strategických kruzích je Mahan velmi často citován, zdůrazňována a vyvyšována je ale především násilná expanzivní interpretace jeho děl.¹⁷ Jak ve své knize upozorňují James Holmes a Toshi Yoshihara, *command of the seas* je v projevech čínských stratégů neustále vyvyšován, ztotožňován s neprodyšným násilným uzavřením námořní oblasti nepříteli, přičemž je úplně opomíjen důraz, který Mahan kladl na obchodování v mírových podmínkách, jako nejpříznivějších pro prosperitu a vývoj státu (Holmes, Yoshihara, 2008: 39-40). Řada čínských stratégů se tedy uchyluje ke stejné chybě, jakou učinily Japonsko či Německo v rámci svého námořního vzestupu a inspirace Mahanovými idejemi. Kvůli uzavřené povaze čínského komunistického režimu není možné říci, jak velká část čínských námořních stratégů se k této násilné interpretaci Mahana přiklání. Právě tento fakt pravděpodobně do budoucna ovlivní jak podobu budoucí čínské námořní strategie a čínské námořní transformace, tak i podobu vztahu Číny nejen se Spojenými státy, ale i s jejími asijskými sousedy.

Důvodem, proč jsou právě Mahanovy koncepty pro Číňany v současné době tak přitažlivé, je fakt, že současný vývoj Číny, příležitosti i výzvy, které před Čínou stojí, to vše je velmi podobné pozici, kterou zaujímaly USA na sklonku století, kdy Mahan své myšlenky proponoval. Čína se snaží stát se v co nejbližší době jedním z nejdůležitějších hráčů nejen v asijsko-pacifickém regionu, ale právě i ve vzdálených mořích, a Mahan, se svým důrazem na ekonomický rozvoj a ruku v ruce s ním i námořní rozvoj, jí k tomu nabízí snadný návod, především co se týče projekce čínské moci jak v západním Pacifiku, tak i v Indickém oceánu, stejně jako z hlediska ochrany strategických komunikačních koridorů.

Mahan ale samozřejmě není jediným teoretikem, jehož díla jsou v čínském strategickém myšlení reflektována a jeho myšlenky tedy nejsou výlučným prizmatem, kterým by Čína hodnotila námořní dění. Tam kde Mahan nemůže nabídnout vhodné řešení, je často

---

¹⁷ Na tomto místě je nutné říci, že tomuto vývoji výrazně napomáhá fakt, Mahanův přístup byl vždy spíše chronologický, než-li tematický, v mnoha ze svých děl si kvůli vyvíjejícímu-se názoru na jisté věci protřečtil, což jednak znemožnilo úplný výklad jeho myšlenek, ale také umožnilo jeho myšlenky velmi často dezinterpretovat či zjednodušovat.

doplňován dalším z velkých teoretiků námořní moci, Sirem Julienem Corbettem. Ten zdůrazňoval, že *command of the seas* lze dosáhnout pouze v malém procentu případů, naopak normálním stavem je tzv. *uncommanded sea*, resp. *command in dispute*, které souvisí s tím, že Corbett popíral *zero-sum* logiku námořní moci. Neztotožňoval se s tvrzením, že jakmile jedna ze zemí *command of the seas* ztratí, ta druhá jej okamžitě získá. Corbett zdůrazňoval přínos tzv. aktivní obrany, kterou považoval za nejlepší útok (Holmes, Yoshihara, 2010b).

Nelze opomenout ani vliv slavného stratéga Sun Tzu, který je pro čínskou strategii nadále velkým zdrojem inspirace¹⁸. Na rozdíl od Mahana se ale Sun Tzu nezaměřoval pouze na námořní oblast, z námořního hlediska je tedy zdrojem spíše obecných myšlenek o podobě strategie jako takové apod.

Velmi důležitou roli v námořním strategickém myšlení i nadále hrají i myšlenky Mao Ce-tunga, a to i přes to, že sám Mao námořní vývoj nepovažoval za důležitý a nevěnoval mu proto pozornost. Přejat z jeho pozemní strategie byl důraz na aktivní obranu (Holmes, 2009: 224), obranu na vnější linii, což se z hlediska čínské geografie týká zejména kontroly nad *first island chain* a snah o udržení *sea denial*, což jsou koncepty, které, jak ukáže následující kapitola, v námořním strategickém uvažování čínského námořnictva hrají nadále nejdůležitější roli a pravděpodobně ji budou hrát minimálně té doby, dokud nebude vyřešena otázka Tchaj-wanu.

1.2.3 Nová čínská námořní strategie?

Podoba budoucí čínské námořní strategie začala být intenzivněji diskutována ještě před začátkem 21. století, kdy se tváří v tvář měnícímu se mezinárodnímu prostředí i Číny samotné, začaly projevovat limity strategie současné. Nové výzvy, jimž čínské námořnictvo muselo čelit, se zřetelně projevíly ve válce v Zálivu, která poukázala na naprostou americkou technologickou superioritu a dominanci na bojovém poli, především díky užití

---

¹⁸ Sun Tzu přitom není důležitý pouze z hlediska strategického myšlení, komunistické vedení se odkazuje na tohoto filosofa a vojenského stratéga snaží posílit i čínskou *soft power*. V prosinci roku 2011 byla v jeho rodišti, regionu Huimin odhalena jeho socha za účasti top vedení CCP. Sun Tzu je představován jako válečník, který byl ale také ochoten přistupovat k mírovým řešením. Sun Tzu se tedy stal součástí čínské propagandy a jemu přisuzované dílo, *Umění války*, je velmi častým darem diplomatickým návštěvám v Číně (Follath, Wagner, 2012).

nových technologií a informačních systémů. Tento vývoj, spolu s následnou tchajwanskou raketovou krizí, vyvolal enormní tlak jak na další modernizaci námořnictva, tak také na zformování nové námořní strategie. Jak zdůrazňuje Yu Wanli, *near-seas defense* strategie je vždy spojena s určitým stádiem vývoje státu, kdy plní úlohu udržení národní suverenity a bezpečnosti v blízkých mořích (Yu, 2010: 475). Jakmile je ale toto vývojové stádium překročeno, stává se strategie nevyhovující a je tedy vytvářen tlak na přijetí strategie nové. Blížící se přelom století vyvolal takovýto tlak i mezi čínskými námořními strategiemi. Z rozsáhlé debaty vyplynulo několik alternativ budoucího strategického vývoje čínského námořnictva.

Téměř všechny strategie představené od roku 2000 proponovaly rozšíření akčního rádia námořnictva za přírodní bariéru *first island chain*, a to výhradně v obranném smyslu (Yu, 2010: 475-476). Poměrně výrazně se ale lišily v tom, jak daleko za touto bariérou by se mělo čínské námořnictvo angažovat a jaká by měla být hloubka jeho obranných operací.

Na tomto místě je důležité zmínit, že zjištění přesné současné strategie čínského námořnictva není úplně lehký úkol. Čína nezveřejňuje mnoho materiálů týkajících se její obranné či vojenské strategie a hlavním zdrojem těchto informací tak zůstávají tzv. *defense white papers*, které jsou publikovány od roku 2000 vždy každé 2 roky, stejně jako různé veřejné proslovy vojenských i státních představitelů. Ačkoliv tyto strategické dokumenty nabízejí určitý vhled do toho, co Čína považuje za hrozbu a jak tedy vnímá současné mezinárodní i regionální prostředí, zůstává náhled do čínského strategického myšlení i nadále velmi obecný a omezený, zejména co se týče témat, jako jsou vojenské investice, rozpočet, vojenské kapacity a jejich vývoj, a často i samotná strategie jednotlivých složek armády jako taková. Čína nadále drží většinu těchto informací v tajnosti, ačkoliv samotné vydávání *white papers* lze považovat za velký pokrok v otevřenosti čínského strategického uvažování. Kromě toho, *white papers* jsou samozřejmě zaměřeny nikoliv pouze na námořnictvo jako takové, ale na celou čínskou armádu.

Zatím poslední z těchto *white papers* z roku 2011 nese název *China's National Defense in 2010*. Čína v tomto dokumentu opětovně zdůrazňuje svůj koncept *harmonious world*, charakteristický trvalým mírem a společnou prosperitou, upozorňuje na propojenost Číny s celým mezinárodním společenstvím a zdůrazňuje benefity vzájemné kooperace mezi státy. Zároveň ale vnímá zvýšení intenzity světového strategického soupeření i

bezpečnostních hrozeb, a to jak tradičních, tak i nových, zejména ze strany nestátních aktérů. Čína v tomto strategickém dokumentu silně kritizuje roli Spojených států, které nadále zásobují Tchaj-wan nejnovějšími zbraněmi, akcelerují vojenskou reformu, vyvíjí nové a sofistikovanější vojenské technologie, raketové obrané systémy, apod., zároveň ale upozorňuje, že mezinárodní rovnováha moci se mění, svět se stává více multipolárním, hlavně díky rostoucí síle rozvojových zemí, jako je právě Čína. Bezpečnostní situaci v asijsko-pacifickém regionu ale chápe jako stabilní, opět vyjma role Spojených států v regionu, které zde dále posilují své alianční vazby a zvyšují zde tak svou přítomnost. Z hlediska tradičního tématu, Tchaj-wanu, vnímá Čína pozitivní pokrok, i nadále se ale vyhraňuje proti jakýmkoliv pokusům o vyhlášení nezávislosti, a separatistické hnutí na Tchaj-wanu chápe stále jako jednu z největších hrozeb čínské národní bezpečnosti (China's National Defense in 2010, 2011: 3-8) .

Pro námořní oblast z tohoto obecného úvodu plyne, že Čína velmi nelibě nese roli, kterou USA zaujímají, a to zejména v asijsko-pacifickém regionu. Posilování strategie USA jako pivota v celém regionu¹⁹, který posiluje své ekonomické vazby s asijskými spojenci a vyvažuje čínský vojenský růst, a to jak kvantitativně, prostřednictvím zvýšení obranných výdajů koncentrovaných do oblasti, tak i kvalitativně, Číňany znepokojuje. V souvislosti s tím je ve strategii zdůrazněno, že Čína vnímá rostoucí tlak na udržení svých námořních práv a zájmů. Z hlediska námořní strategie je důležité i opětovné ujištění, že Tchaj-wan zůstává i nadále jedním z prioritních témat čínského bezpečnostního diskurzu. V souvislosti s tímto vnímáním situace v regionu Čína stanovila rok 2020 jako cílový rok, kdy má čínské námořnictvo i celá armáda dosáhnout úplné mechanizace a výrazného pokroku v informatizaci. *White paper* dále upozorňuje na pokrok v oblasti RMA a tedy i C4ISR, v modernizaci námořních jednotek, ve zvyšování jejich schopností v oblasti deterence a protiútoků, operací ve vzdálených mořích, které spojují primárně s operacemi MOOTW (*military operations other than war*).²⁰ Všechny tyto cíle korespondují s cílem vyřešit tchajwanskou otázku a následně projektovat svou moc ve větší vzdálenosti od čínského pobřeží. Blíže a konkrétněji ovšem *white paper* strategii čínského námořnictva nespécifikuje a je tedy nutné spolehnout se i na jiné zdroje.

---

¹⁹ Nová americká strategie pro oblast Asie a Pacifiku, představená v listopadu roku 2011.

²⁰ Tento výraz byl zaveden do strategického diskurzu Spojenými státy v 90. letech, dnes již ale není příliš používán a je nahrazován termínem PSO (*peace support operations*). V čínských *white papers* je ale i nadále používán.

Obecně je dnes, po diskuzích na počátku 21.století, za čínskou námořní strategii považována strategie *active offshore defense* (Annual Report to Congress, 2010: 22, Holmes, 2009: 224, China's National Defense in 2010, 2011: 9), která počítá s možností projekce moci i za přirozenou ostrovní bariérou *second island chain*, přičemž ale primární oblast zájmu čínského námořnictva i nadále zůstává v rámci limitů stanovených *first* a *second island chain*, a to zejména kvůli důrazu na potenciální zhoršení *cross-strait relations*, které by mohly vést ke konfliktu se Spojenými státy o Tchaj-wan. V souvislosti s možným tchajwanským angažmá jsou tak rozvíjeny schopnosti k odstrašení či odpovědi na útok třetí strany, tedy Spojených států. Hlavním úkolem námořnictva spolu s ostatními jednotkami jsou proto operace A2/AD neboli *anti-access / area-denial*, charakterizované snahou o zamezení přístupu do oblasti západního Pacifiku, především za pomoci protilodních balistických střel, konvenčních a jaderných ponorek, i torpédoborců (Annual Report to Congress, 2010: 29). Usnadnit celý proces by měla i čínská informační dominance v regionu, počítající s použitím kyber- a anti-satelitních zbraní, Číňané se proto tyto schopnosti snaží i nadále rozvíjet. Cílem všech těchto snah je učinit americké angažmá v tchajwanské otázce a projekci moci v asijsko-pacifickém regionu riskantnější a nákladnější.

Čínské námořnictvo navíc, jak již bylo zmíněno, dále pokračuje v aplikaci konceptu RMA, a to zejména v souvislosti s vytýčeným cílem vítězství v tzv. *local wars under high-tech conditions*, tedy v krátkých rozhodných střetnutích s limitovaným geografickým rozsahem i s omezenými politickými cíly, jako je právě možný tchajwanský konflikt. S tím souvisí i výše zmíněné probíhající procesy mechanizace a informatizace, tedy zavádění pokročilého vybavení a jeho následné propojení (China's military rise, 2012), které jsou pro RMA klíčové.

Co se týče operací za hradbou *second island chain*, čínské námořnictvo má být podle nové strategie schopno projektovat čínskou moc za touto hranicí, a to nejen dále v Pacifiku, ale i v Indickém oceánu, především s důrazem na boj proti netradičním bezpečnostním hrozbám a operace MOOTW (China's National Defence, 2011: 10). Důkazem těchto snah je čínská angažovanost v proti-pirátské misi v Adenském zálivu v roce 2009, či nedávné dokončení loď typu 920, tzv. plovoucí nemocnice s názvem *Peace Ark*. Ač tedy Číňané své zámořské angažmá spojují primárně s operacemi MOOTW, krizovým managementem či záchrannými a humanitárními operacemi, je nutné poukázat i na neustále se rozšiřující

počet čínských jaderných ponorek či nedávno dokončenou letadlovou loď, spuštěnou na moře v září tohoto roku, které naznačují rostoucí zájem i na projekci moci ve vzdálených mořích a na ochraně strategických komunikačních koridorů. Tento cíl, ani čínské ambice týkající se letadlové lodi, v obranné strategii nejsou explicitně zmíněny, a to ze zřejmých důvodů. I nadále je ovšem zdůrazňováno, že charakter všech operací čínského námořnictva je primárně obranný, že ačkoliv čínská ekonomická síla roste, Čína se nesnaží a nebude snažit o dosažení hegemonického postavení (China's National Defense in 2010, 2011: 6).

Významným strategickým úspěchem čínské armády se stala nedávno dokončená základna na ostrově Hainan, důležitém strategickém bodu, odkud má čínské námořnictvo přímý přístup k životně-důležitým mezinárodním komunikačním liniím, i do územními konflikty zmítaného Jihočínského moře. Právě odtud by mohly být v budoucnu vysílány ponorky s balistickými zbraněmi i ty taktické, stejně jako další pokročilé vybavení, čímž by Číňané významně znemožnili možnosti amerického a japonského protiponorkového boje v celé severovýchodní Asii. Není proto překvapením, že ostrov Hainan je v čínském strategickém diskurzu označován jako „jedno ze dvou očí“, přičemž tímto druhým okem je Tchaj-wan (Holmes, 2009: 227).

1.3 Současné čínské námořnictvo

Exponenciální ekonomický růst čínské ekonomiky umožnil Číně v posledních letech transformovat svůj ekonomický potenciál na námořní moc a extenzivně tak zmodernizovat své námořnictvo, a to v důsledku provedených reforem, přijetí nových námořních strategií i zvýšení obranných výdajů. V důsledku těchto provedených změn se tato kapitola bude snažit nahlédnout do současné podoby čínského námořnictva, úrovně jeho kapacit, reálného fungování, i nejdůležitějších motivů, které udávají dynamiku jeho současnému vývoji.

1.3.1 Současná struktura a podoba čínského námořnictva

Z hlediska struktury je současné čínské námořnictvo rozděleno do celkem tří flotil, z nichž každá zodpovídá za jiný subregion, který představuje pro Čínu nějakou hrozbu. Severní flotila (North Sea Fleet / Beihai Fleet) se základnou v Qingdau v provincii Shadong se soustředí na Korejský poloostrov, Japonsko a zde se pohybující americké jednotky. Západní flotila (East Sea Fleet / Donghai Fleet) se sídlem v Ningbo v provincii Zhejiang je odpovědná za otázku Tchaj-wanu a konečně jižní flotila (South Sea Fleet / Nanhai Fleet), se

základnou v městě Zhanjiang se koncentruje primárně na Vietnam a Filipíny, stejně jako na v současnosti velmi aktuální otázku sporných území, jako jsou Spratleyho ostrovy apod. (Clarke, 2010: 38) Každá z flotil má k dispozici vlastní letectvo, podpůrné základny i loďstvo.

Rozdělení námořnictva do tří oddělených jednotek s sebou nese jisté výhody, ale především celou řadu nevýhod, spojenou hlavně s logistikou či tréninkem. Jednotlivé flotily mezi sebou navíc mají časté spory, které námořnictvo silně oslabují. Právě tento fakt ale v minulosti čínské vůdce k rozdělení motivoval, obávali se totiž síly, kterou by jednotné námořnictvo mohlo pro centrální vládu představovat a tedy i možného vyzvání svého primátu (Athwal, 2008: 38).

Kromě zmíněných námořních velitelství a flotil je čínské námořnictvo tvořeno i vzdělávacími institucemi, kterých je v současnosti celkem osm (Clarke, 2010: 38), a které se zejména v poslední době snaží reagovat na nové mezinárodně-politické postavení Číny a stále se zvyšující roli námořnictva a námořních hrozeb v čínském strategickém myšlení. Od roku 2000 tedy dochází ve vzdělávacím systému k inspiraci americkým způsobem výuky námořního personálu, se silným všeobecným základem, důrazem na seminární aktivity a orientaci na řešení problémů, a naopak k odmítnutí starých vzorců, založených na sovětském vzoru námořního tréninku, zaměřeného na silnou specializaci již od počátku a silnou normativnost výuky (Nan, 2010: 417-423). Zatímco v poslední dekádě se tak Číňané soustředili téměř výhradně na zbrojení a modernizaci armády, nyní přecházejí i k modernizaci námořní výuky, jako k jednomu ze základních komponentů možného budoucího úspěchu. Nově vzdělané a zkušené námořní elity mají následně v budoucnu přispět k vylepšení celkového námořního velení čínského námořnictva. Čínské námořnictvo se tedy v tomto smyslu adaptuje na nové podmínky a zvyšuje tak stupeň vojenské profesionalizace, tváří v tvář rostoucí technologické a organizační komplexnosti moderních armád. S tím souvisí i rostoucí počet společných cvičení se zahraničními námořnictvy, zejména s Rusy, ale také s Francouzy, Brity, Australany, Pákistánci či Indý, což ještě před několika lety kvůli nedostatečnému vybavení čínského námořnictva nebylo možné (McVadon, 2008: 379).

1.3.2 Motivy současné čínské námořní expanze

Jak ve svém projevu na 17. stranickém kongresu zdůraznil čínský prezident Hu Jintao, vybudování silného čínského námořnictva se v posledních letech stalo jednou ze součástí obecné strategie rozvoje Číny směrem k ve všech ohledech prosperující společnosti s rostoucí ekonomikou i silnými ozbrojenými silami, schopnými dostát zájmům národní bezpečnosti (Zhuang, 2010: 3). Naznačil tak silnou vazbu, která pojí dohromady oblast hospodářství a bezpečnosti, je to totiž právě ekonomický faktor a požadavky ekonomického rozvoje, které jsou s vývojem námořních složek a jejich modernizací nejčastěji spojovány, přičemž lze říci, že námořní vývoj v současnosti prakticky formují. Největší podíl na tom má charakter současné čínské ekonomiky, která je často označována jako tzv. *ocean economy* (Zhuang, 2010: 4). Tento všeobjímající výraz vyjadřuje neustále rostoucí, přímo existenční závislost Čínské lidové republiky na světových mořích a oceánech, která se stává jedním z nejsilnějších motivů čínské námořní expanze a determinuje tak současnou námořní strategii i námořní vývoj obecně.

Centrum čínské ekonomické aktivity, které se postupem času zformovalo ve východních a jihovýchodních pobřežních oblastech, podobně jako další integrace Číny do globálního ekonomického systému, učinily z Číny námořně orientovanou ekonomiku, s rozsáhlými námořními zájmy a silnou závislostí na námořním obchodu. Pro Čínu, jako zemi se silně výrobně orientovaným hospodářstvím, se oceány staly klíčovým prostředkem komunikace se zámořskými trhy, primárně s jejími největšími obchodními partnery, Evropskou unií, Spojenými státy a Japonskem. Čína dnes obecně na světových mořích a oceánech závisí celkem 90% všech čínských importů a exportů, což je vysoké číslo.

Čína se ale na rozsáhlé vodní plochy začala spoléhat nejen z hlediska exportu výrobků, ale i dovozu potravin a energetických surovin a zdrojů, jejichž zásoby v Číně byly a nadále jsou velmi rychle exploatovány, nebo v čínském zdrojovém portfoliu úplně chybí. Byla to totiž právě exponenciálně rostoucí čínská ekonomika, která s cílem pokračujícího růstu vyvíjela enormní tlak na stále větší přísun energetických surovin.²¹ Tento tlak byl dále umocněn i

---

²¹ V posledních dvaceti letech se čínský GDP téměř zčtyřnásobil, což samozřejmě ovlivnilo i energetickou poptávku, která se ve stejném období zdvojnásobila (Mulvenon, 2008: 8). Podle projekcí International Energy Agency by pak čínská poptávka po energii měla každoročně vzrůst celkem o 2,6% až do roku 2030 (Pietz, 2008: 43), přičemž čínská závislost na uhlí a ropě jako základních komponentech energetického mixu by se neměla výrazně snížit na úkor energie jaderné či plynu (Pietz, 2008: 44).

neefektivním využíváním energie, které pokračuje dodnes.²² Ačkoliv je tak téměř 60% energetické poptávky v Číně uspokojováno z domácích zdrojů, hlavně uhelných, které dominují čínskému energetickému mixu, uhlí není schopno nahradit nedostatek ropy na čínském území, který zemi nutí dovážet přes moře celkem 60% celkových ročních importů této suroviny, přičemž čínská poptávka po ropě se mezi lety 1995 a 2005 více než zdvojnásobila²³ a dále roste. Čínská lidová republika je v současnosti druhým největším odběratelem ropy na světě, těsně za Spojenými státy, a zároveň třetím největším importérem ropy na světě (Mulvenon, 2008: 6). Nejdůležitější importní destinací je přitom pro Čínu Blízký východ, jehož umístění na mapě implikuje nutnost transportu této ropy přes Indický oceán a hlavně přes Jihočínské moře a kritickou Malackou úžinu. A právě tzv. *Malacca dilemma* a s ním spojená ochrana strategických komunikačních koridorů jsou dalším z determinantů současného vývoje čínského námořnictva.

Malacca dilemma je termínem, který je v čínském bezpečnostním diskurzu velmi často užíván. Tento výraz odkazuje na zranitelnost námořních, nejen energetických importů přes Malackou úžinu, úzký vodní koridor oddělující Indonésii od Malajsie, respektive Singapuru, která je zároveň nejkratší cestou mezi Indickým oceánem a Pacifikem. Malackou úžinou každoročně propluje na 50 000 lodí nesoucích náklad, který tvoří zhruba 25% světového obchodu. Tato vodní cesta je řazena mezi tzv. *choke points*, které mají spolu s úžinou Lombok/Makassar a Hormuzským průlivem, pro Čínu dalekosáhlý význam. Zhruba 60% čínských ropných importů ze Středního východu každoročně projde přes Malackou úžinu, přičemž tento objem bude s nejvyšší pravděpodobností kvůli rostoucí čínské poptávce po energii v budoucnosti dále navyšován. Kromě toho, 40% všech lodí projíždějících přes Indický oceán je čínských, což dodává ekonomickému hledisku další rozměr. Nelze se proto divit, že Malacká úžina zabírá v čínském bezpečnostním diskurzu jedno z klíčových míst.²⁴

Umenšit bezpečnostní rizika spojená s pirátstvím, námořní bloádou apod., která s sebou transport energetických surovin skrze Malackou úžinu i skrze další *choke points* nese, je

---

²² Čína k vyprodukování jednoho dolaru GDP potřebuje třikrát více energie než je celosvětový průměr, což je zároveň 11,5 krát více než např. Japonsko (Pietz, 2008: 48).

²³ Do roku 2020 by Čína měla importovat celkem 7,3 milionů barelů ropy denně, což je polovina saúdskoarabské denní produkce (Kaplan, 2009: 1)

²⁴ Tato hrozba je známa nejen okruhu bezpečnostních analytiků a stratégů, ale je to téma získávající silnou odezvu také u čínské veřejnosti a tisku, vedoucí k výrokům jako: „It is no exaggeration to say that whoever controls the Strait of Malacca will also have a stranglehold on the energy route of China“ (Storey, 2006).

možné několika způsoby, od zvýšení efektivity využívání energie, výstavby potrubního systému pro transport energetických surovin, přes diverzifikaci dodavatelů, až po ochranu strategických komunikačních linií čínským námořnictvem. Právě ochrana strategických komunikačních koridorů je přitom jedním dalších důležitých stimulů čínského námořního rozvoje, ač mnohé nasvědčuje tomu, že Čína prozatím tohoto úkolu není schopna a dále se tak přidržuje strategie free-ridingu na Spojenými státy garantované svobodě plavby na světových mořích. Bezpochyby ale představuje velkou výzvu do ne příliš daleké budoucnosti, kdy Čína přestane být spokojena se současným statem quo na světových mořích a budou-li tomu její námořní kapacity odpovídat, začne se v ochraně SLOCs aktivně angažovat.

Jiným motivem čínského námořního vzestupu, který je s energetickou oblastí velmi úzce propojen, jsou sporné teritoriální nároky mezi Čínou a dalšími zeměmi angažovanými v regionu Jihočínského a Východočínského moře, a s tím spojený boj o energetické suroviny, zejména ropu, které se v regionu nalézají.²⁵ Čína je v současnosti ve sporu s Filipíny a Vietnamem o části či celé území ostrovů Spratley, stejně jako s Japonskem o ostrovy Senkaku/Diaoyu. Tento spor se silně vyhroutil hlavně v poslední době, kdy Japonci od soukromého vlastníka ostrovy odkoupili, na což Čína reagovala vysláním svých lodí do sporné oblasti a masovými proti-japonskými protesty obyvatelstva, které si vynutily dočasné uzavření několika japonských výrobních center v Číně. Pro Čínu mají tyto spory význam nejen z hlediska možného posílení jejich energetického portfolia, ale mají také výraznou národní dimenzi, spojenou s přesvědčením Číňanů o přirozeném právu na vlastnictví těchto ostrovů, podobně jako přilehlých vod.

Energetická karta tedy není jediným motivem čínského námořního směřování, ačkoliv hraje jednu z hlavních rolí z hlediska současné čínské námořní orientace, Čína se totiž v tomto smyslu stává obětí svého vlastního úspěchu, protože právě závislost na importu surovin je důsledkem jejího ekonomického úspěchu a rostoucí moci. Prominentní místo, které ochrana ekonomického vývoje v námořním bezpečnostním diskurzu zaujímá, je také důsledkem enormního zájmu čínského komunistického vedení na nepřerušovaném ekonomickém růstu, který je v současné době pravděpodobně nejsilnějším zdrojem jeho legitimacy. Úspěchy v ekonomické oblasti, které obyvatelé pocítují na rostoucí životní úrovni, drží

---

²⁵ Odhady skutečných energetických zásob v regionu se velmi liší. Čína údaje silně nadhodnocuje. Region často označován jako „druhý Perský záliv“ (*second Persian Gulf*) (Kaplan, 2011: 286).

komunistické elity u moci, zejména tváří v tvář přesvědčivosti, kterou v jejich očích ztratila komunistická ideologie. Zvyšující se ekonomická závislost na světových mořích a oceánech a udržení legitimacy ale nejsou jedinými motivy, které zrak čínských autorit upínají námořním směrem. Neméně důležitým motivem námořního zbrojení je i otázka Tchaj-wanu a *cross-strait relations*, spolu s americkou angažovaností v regionu obecně.

Otázka Tchaj-wanu, která je často považována za primární motiv čínského námořního vývoje, je ve spojitosti s čínským námořním zbrojením zmiňována hned v několika ohledech. Prvním z nich je, že stále ještě nesjednocené teritorium je pro Číňany velmi citlivým tématem, velkou ranou na jejich hrdosti a dodnes vyvolává silné emoce. Je to totiž otázka Tchaj-wanu, která by právě díky silnému emocionálnímu základu vedla Číňany k tzv. *unlimited arms race* a tedy s největší pravděpodobností k tomu, že by riskovali válečný konflikt se Spojenými státy, a to i přes silné ekonomické vazby, které Číňané s Tchajwanci i USA udržují.²⁶

Angažovanost Spojených států v tchajwanské otázce, která je Číňany považována za výhradně vnitrostátní problém, je další z proměnných, které dodávají silnou dynamiku současnému čínskému námořnímu rozvoji. Neformální bezpečnostní záruky, které USA Tchaj-wanu poskytují²⁷, stejně jako vojenské vybavení i finanční podpora, to vše pouze posiluje nevoli čínských autorit vůči americké angažovanosti v regionu.

Neméně důležitým je i geopolitický faktor celého problému, tedy centrální geografické umístění ostrova, jako jedné z nejdůležitějších součástí *first island chain*. Pro Číňany je velmi důležité zajistit bezpečnost právě v této strategicky nejdůležitější oblasti, obehnané přirozenou hradbou ostrovů, většiny z nich amerických spojenců, jako je Japonsko či Filipíny. Bez toho aniž by tato oblast, ležící v bezprostřední blízkosti čínského pobřeží byla Číňany chápána jako bezpečná, se nelze soustředit na další z čínských zájmů, zejména na

---

²⁶ Tchaj-wan je jedním z top 5 obchodních partnerů Čínské lidové republiky, stejně jako Spojené státy. Tchaj-wan přitom Číně přináší výrazné zisky, přesouváním tzv. *sunset industries*, tedy na Tchaj-wanu již méně profitujících, zejména výrobních odvětví, do Číny, kde jsou i nadále náklady na pracovní sílu nízké a pro Čínu tak tvoří tzv. *sunrise industries*. Podobné benefity plynou Číně i ze sofistikovaných tchajwanských investic.

²⁷ Kuriózní je, že Američané tyto neformální záruky poskytují státu, který sami neuznávají jako nezávislý stát. USA se totiž i nadále kloní k tzv. *one china policy* a uznávají tak nárok Čínské lidové republiky na suverenitu nad Tchaj-wanem. Stejně tak zájem USA na Tchaj-wanu není ani tak geopolitickou záležitostí, spíše se primárně odvíjí od snahy Američanů udržet si v tomto smyslu svou reputaci odvíjející se od podpory demokratického vývoje a demokratických zemí v jejich boji proti zemím autoritářským, nebo také ve snaze o větší demokratizaci Asie jako pro USA velmi důležité oblasti.

ochraně SLOCs nebo na projekci moci v Indickém oceánu. Tchaj-wan je v americkém strategickém diskurzu často označován jako tzv. „nepotopitelná letadlová loď“ (*an unsinkable aircraft-carrier*), která dominuje čínské přímořské oblasti, přičemž umožňuje Spojeným státům projektovat svou moc až k čínskému pobřeží (Kaplan, 2011: 285).

Ačkoliv v dnešní době v důsledku technologické revoluce ve válce význam Tchaj-wanu jako předsunuté základny do jisté míry poklesl, spojenectví tchajwanské vlády s USA je pro Číňany strategicky nepřijatelné. Je-li navíc takovéto bezprostřední ohrožení přítomno v době, kdy ještě Tchaj-wan není de facto nezávislý, nebezpečí vyvstávající v očích čínských stratégů v souvislosti s možným vyhlášením tchajwanské nezávislosti je alarmující. Není proto divu, že tzv. *cross-strait relations* jsou jednou z priorit čínského bezpečnostního diskurzu a tedy i námořního zbrojení, otázkou, která je silně sekuritizována. Americko-tchajwanské spojenectví totiž vytváří bezprostřední ohrožení nejen v přímé blízkosti čínského pobřeží, ale brání i dalšímu čínskému námořnímu rozmachu, orientaci na širé moře, která je v čínských očích spojena především s potenciálem celkové změny v celosvětovém námořním uspořádání ve prospěch multipolárního systému.

Velmi často je v čínském bezpečnostním diskurzu ve spojitosti s Tchaj-wanem zmiňována i hrozba energetického embarga a námořní blokády, kterou by na Čínu mohly uvalit USA za pomoci svých spojenců v případě další tchajwanské krize. Tato blokáda by se uskutečnila v Malacké úžině, tzv. *Malacca dilemma* je tedy stále více skloňováno, spolu se snahou učinit USA „*not willing to bloc, not daring to block, and not be able to block*“ (Collins, Murray, 2008: 388). Nedostatek ropy, který by blokáda způsobila, by měl závažné důsledky pro celou čínskou transportní síť, zejména z hlediska přesunu jak vyrobeného zboží do přístavu, tak i surovin z přístavu, což by mělo silně neblahý vliv na čínskou ekonomiku. Stejně dalekosáhlé důsledky by ale ropný nedostatek měl i pro čínskou armádu a námořnictvo, které je na ropě silně závislé. Vědomí enormních důsledků, které by válka se Spojenými státy o Tchaj-wan a následná ekonomická blokáda mohly mít, posiluje v čínském strategickém diskurzu proponenty mírového řešení tchajwanské otázky, kteří v jednáních používají primárně tuto energetickou kartu (Mulvenon, 2008: 9). Podobně ale hrozba energetického nedostatku, spolu se silným emocionálním základem tchajwanské otázky, může vést i k silovým řešením a volbě násilného sjednocení, implikujícího nevyhnutelnou válku se Spojenými státy v Pacifiku.

V neposlední řadě je mezi současné stimuly námořního vývoje nutné zahrnout i rostoucí čínské národní vědomí a nacionalismus²⁸, který se spolu s ekonomickým růstem stal novým prostředkem legitimizace centrální vlády. Zdůrazňování národního sentimentu vede nejen ke stupňování čínských nároků v Jihočínském a Východočínském moři, ale stupňuje i čínské námořní zbrojení obecně, především ve snaze o dosažení odpovídajícího postavení Číny v celém asijsko-pacifickém regionu.

Za motiv čínského námořního zbrojení by bylo možné považovat i námořní vzestup Indie, která se v posledních letech stává významným námořním hráčem v celém regionu. Vliv rostoucích indických kapacit na čínské strategické námořní myšlení, a vůbec to, do jaké míry Čína vnímá Indii jako svého strategického regionálního soupeře ale zůstává poměrně diskutabilní a je nadále předmětem spekulací.

Obecně lze tedy říci, že ač byly zmíněny pouze ty motivy současné čínské námořní expanze, které lze považovat za klíčové, rozvoj čínských námořních kapacit je motivován složitou soustavou mnoha vzájemně propojených faktorů, od rostoucího čínského nacionalismu, až po změny v okolním prostředí, a to nejen z hlediska hrozeb, nacházejících se primárně v Jihočínském a Východočínském moři, ale i z hlediska širší integrace Číny do globálního ekonomického systému. Ta s sebou samozřejmě nese neustále se rozšiřující spektrum čínských námořních zájmů. Rostoucí zájmy přitom vyvíjejí tlak na zvyšování námořních kapacit. Právě ty budou zmíněny v následující kapitole.

1.3.3 Rostoucí čínské námořní kapacity

Fakt, že Čína opravdu rapidně modernizuje své ozbrojené síly jako celek, je zřejmý primárně z čínského obranného rozpočtu, který během dvou posledních dekád zaznamenal až dvojciferný růst. Podle údajů SIPRI, vzrostly roční obranné výdaje čínské vlády z 33 miliard dolarů v roce 2000 na téměř 121 miliard dolarů (830 miliard jüanů) v roce 2010, čímž se Čína dostala na druhé místo v tabulce států s nejvyššími vojenskými výdaji, které se stabilně pohybují okolo 2% jejího celkového GDP (Background Paper on SIPRI Military

---

²⁸ Robert S. Ross ve svém článku v časopise *International security* s názvem *China's Naval Nationalism* vznáší tezi, že současná námořní expanze je motivována primárně právě rostoucím čínským nacionalismem a nikoliv bezpečnostní situací, ve které se Čína nalézá (Ross, 2009: 2) Ačkoliv tato teze má jistou relevanci, silný vliv dalších faktorů, odvíjejících se primárně z okolního bezpečnostního prostředí, nelze z hlediska vlivu na čínský námořní růst opomíjet.

Expenditure Data 2011, 2011: 1-2). Tyto údaje se významně liší od údajů poskytovaných čínským ministerstvem obrany v tzv. *white paper*, který udává jako oficiální rozpočet pro rok 2010 532 miliard jüanů (China's National Defense in 2010, 2011: 30), tedy zhruba 78,6 miliard dolarů. Údaje SIPRI se liší z toho důvodu, že prostředky na výzkum a vývoj jsou často vyváděny mimo obranný rozpočet, ačkoliv často tvoří jedny z jeho finančně nejnáročnějších kapitol. Údaje SIPRI jsou tedy zpravidla zhruba o 50% vyšší, než jsou oficiálně udávaná data z čínské strany. Jaké procento těchto výdajů směřuje do námořní kapitoly, bohužel není oficiálně zveřejněno, určitý obrázek si ale lze utvořit na základě současných dostupných informací o čínských námořních kapacitách a vývoji nového vybavení a výzbroje. Ačkoliv ani tyto informace nejsou plně zveřejněny, základní kontury čínských námořních kapacit jsou povětšinou známy.

²⁹Páteří modernizovaného čínského námořnictva jsou v současnosti 4 torpédoborce třídy Soveremenny, koupené od Rusů v letech 2000 a 2002, které byly v 70. letech navrženy k prolomení obrany amerických námořních jednotek. Každý z torpédoborců je vybaven protilodními raketami země-země, tzv. SS-N-22, přezdívanými Sunburn, s nadzvukovou rychlostí a unikátním naváděcím systémem, díky čemuž je obrana proti nim velmi složitá, prakticky nemožná. Soveremenny není schopen prolomit pouze námořní obranu, ale má také důležité protivzdušné schopnosti díky zbraňovému systému SA-N-7 Gadfly. K tomu je nutné započítat i konvenční vybavení v podobě torpéd či radarem naváděných děl. Ruské torpédoborce výrazně pozvedly útočné schopnosti čínského námořnictva, Číňané ale přispěli i konstrukcí vlastních torpédoborců třídy 052C s kódovým označením Lyuang II či Lanzhou, vybavenými integrovaným vzdušným obranným systémem, který má schopnost zahrnout více cílů zároveň. Tento systém je podobný americkému bojovému systému US Aegis. V čínské výzbroji přitom i nadále zůstává čínský torpédoborec třídy Luhai s názvem Shenzhen, s pokročilým integrovaným obranným radarovým systémem. Torpédoborce třídy Soveremenny, 052C a Luhai dnes tvoří základ obranných schopností čínského námořnictva, přičemž mu umožňují i silnou schopnost tzv. *sea denial*. Jako dosluhující jsou už chápány menší torpédoborce třídy Luhu a Luda ze 70. a 90. let minulého století, které patřily mezi první Čínou zkonstruované lodě vůbec. Jejich vývoj je v současné době již zastaven. Kromě

---

²⁹ Tato kapitola bude primárně čerpat z informací o čínských námořních kapacitách, publikovaných v článkách, knihách a reportech (Annual Report to Congress. Military and Security Developments Involving the PRC, 2010: 2-3, 30-31), (Annual Report to Congress. Military and Security Developments Involving the PRC, 2011: 3-4, 29, 34), (Chang, 2012: 8-13), (Lenk, 2003: 29-33), (Bussert, 2008: 354-355), (Holmes, Yoshihara, 2008: 93-101), (Lee, 2002: 551-552).

těchto Čína disponuje i fregatami Jiangwei II a III s naváděnými raketami, které postupně nahrazují již zastaralé fregaty třídy Jianghu, a společně s do výzbroje vstupujícími fregatami třídy Jiangkai I a II dotvářejí hlavní bojovou sílu PLAN. Čínská armáda samozřejmě disponuje i počtem menších pomocných lodí, hlídkových člunů či obojživelných plavidel.

Co se týče čínských podmořských kapacit, Čína v současné době vlastní celkem 57 taktických ponorek, tvořených celkem 51 konvenčními dieselovými ponorkami (SS) a 6 jadernými ponorkami (SSN). Zásadní oporou podmořských konvenčních bojových kapacit jsou 4 ponorky třídy Kilo, které Čína koupila od Rusů v 90. letech. K nim přibylo dalších 8 v roce 2007, a to v celkové hodnotě téměř 1,6 miliard dolarů. Ponorky třídy Kilo jsou řazeny mezi nejtíšší na světě a spolu s naváděnými torpédy 53-65KE umožňují Číňanům užití efektivní síly, zejména v pobřežním pásmu. Číňané se ale opět nenechávají zahanbit a stavějí i nové dieselové ponorky třídy Yuan, vlastní konstrukce, které mají v budoucnu úplně nahradit již zastaralé ponorky třídy Romeo, postavené na základě sovětského vzoru. Vývoj ponorky Yuan byl přitom dlouho držen v tajnosti, její nasazení se neočekávalo. Podvodní kapacity dále doplňují i ponorky třídy Ming, které jsou pouze přestavěnými ponorkami typu Romeo, a ponorky třídy Song se schopností vypuštění protilodních střel. Kromě konvenčních ponorek Čína vyvíjí i novou generaci jaderných ponorek typu 093 (třídy Shang) (SSN) a 094 (třída Jin) (SSBN), ponorek s balistickými střelami. Mimoto se v bojové pohotovosti nachází i 5 jaderným palivem poháněných útočných ponorek třídy Han a jedna třídy Xia (SSBN), vybavená jadernými balistickými střelami.

Vzdušné síly čínského námořnictva (PLANAF), které celou mozaiku dotvářejí, jsou považovány za jedny z největších na světě, ale zároveň jedny z neméně efektivních, s nemoderním vybavením. Tvořeny jsou hlavně již zastaralými letadly F-6, postavenými na bázi sovětského Migu-19 a F-7, na bázi Migu-21. Z hlediska vlastní produkce Čína přispěla letounem F-8, který se stal nechvalně známým po kolizi s americkým letounem EP-3 při pobřeží ostrova Hainan v roce 2001. Kromě toho Čína disponuje i 40 ruskými víceúčelovými bojovými letadly SU-30 a 35 stíhacími letouny SU-27, sama pak dokázala vyvinout víceúčelový letoun J-10, který čínské námořnictvo začalo přebírat do výzbroje v roce 2010 a jehož zastoupení v čínském námořnictvu by mělo být v budoucnu dále rozšiřováno. To, že čínské námořní letectvo není pouhým odkladištěm letadel PLAF, se podařilo dokázat v roce 2000, kdy se námořním pilotům podařilo poprvé doplnit palivo za

letu nad Jihočínským mořem. Tento fakt významně posílil kapacity projekce čínské moci v této oblasti. Co se týče lidského faktoru, čínský námořní personál čítá téměř 300 000 lidí, čímž se Čína řadí k největším námořnictvům světa.

Jednou z nejvýznamnějších událostí posledních několika měsíců se stalo dokončení první čínské letadlové lodě, která byla spuštěna na vodu v září tohoto roku a která tak výrazně zvýšila možnosti projekce čínské moci ve vzdálených oblastech. Čína se tak jako poslední ze stálých členů Rady bezpečnosti stala vlastníkem letadlové lodě. Letadlová loď Liaoning je zmodernizovanou sovětskou lodí typu Kuznetsov, kterou Číňané koupili od Ukrajinců v roce 1998 pod jménem Varjag. Přesněji ji koupila soukromá společnost sídlící v Macau, od které ji následně získala čínská vláda. Cesta za dosažením letadlové lodi byla poměrně dlouhá. Přecházelo jí několik let studií konstrukce starších letadlových lodí, mezi ně patří např. letadlová loď Melbourne, kterou Číňané koupili v roce 1985 od Australanů, letadlová loď Kyjev, nebo letadlová loď Minsk, která byla odkoupena v roce 2000 od Jihokorejců za celkem 5 milionů dolarů. Některé zdroje hovoří i o pronájmu jiných letadlových lodí za účelem studie jejich konstrukce a celkového designu (Athwal, 2008: 41).

Význam Liaoning ovšem zůstává víceméně symbolický, Čína totiž stále ještě nemá vhodná letadla a dostatek kompetentního personálu, který by loď mohl obsluhovat, ačkoliv již v roce 2009 byl ohlášen program tréninku pilotů pro operace s použitím letadlové lodi, dopomoci k tomu přitom měli Číňanům Brazilci (Annual Report to Congress, 2010: 48). Ačkoliv je tato loď primárně určena k tréninku a Číňané prozatím nedisponují letadly, která jsou pro užití na letadlových lodích vhodná, i pouhé vlastnictví této převážně ofenzivní zbraně vyvolává mnohé pochybnosti. Faktem je, že vlastní čínský vývojový program letadlových lodí pokračuje a je tedy otázkou času, kdy Číňané svou vlastní letadlovou loď postaví³⁰. Ekonomický růst tomuto vývoji zatím napomáhá.

Jak je vidět, čínské námořnictvo v posledních letech prokazuje schopnost vývoje vlastního námořního vybavení a výzbroje, ačkoliv pomoc Ruska je v tomto směru i nadále významná. Čínský modernizační program v posledních letech nastoupil rapidní růst, nové vybavení je vyvíjeno velmi rychle, což často západní analytici překvapuje. Důkazem je nasazení ponorky Yuan, které bylo na Západě naprosto neočekávané. Svou roli zde sehrává jednak

---

³⁰ Spojené státy předpokládají vypuštění Číňany vyrobené letadlové lodě po roce 2015 (Annual Report to Congress: Military and Security Developments..., 2011: 3).

zatajování informací z čínské strany a jednak i neprůhlednost čínského národně-bezpečnostního rozhodování³¹.

I přes tento významný nárůst čínských námořních schopností, jak z kvalitativního, tak i z kvantitativního hlediska, a to ve velmi krátkém čase, zůstávají čínské schopnosti i nadále na úrovni *green a brown water navy*, a to i přesto, že se Číně podařilo uvést do provozu letadlovou loď Liaoning, čímž mnozí podmiňovali dosažení *blue water* kapacit. Faktem ovšem je, že pouhé vlastnictví letadlové lodě nemůže zemi katapultovat mezi námořní mocnosti. Technologie i obsluha letadlových lodí ještě není z čínské strany úplně zvládnuta, a jak bylo zmíněno výše, v současné době chybí i letecká podpora letadlové lodi, ač se o ní s Ruskem již intenzivně vyjednává. Současný vývoj ale naznačuje tomu, že Čína tato letadla bude chtít vyvinout sama, jak je ostatně vidět z testů nového prototypu s neoficiálním názvem J-31 (Chan, 2012). Právě schopnost Číňanů vyvíjet své vlastní námořní vybavení je ale faktorem, který současný *brown a green* charakter čínského námořnictva může velmi brzy změnit.

2Současné americké námořnictvo

2.1 Americká námořní strategie a její odraz v čínském myšlení

Spojené státy jsou zemí se silnou tradicí *seapower*, což je dáno jak jejich geografickým umístěním, tak jejich dalekosáhlými geopolitickými ambicemi. Není proto překvapením, že disponují nejsilnějším námořnictvem na světě, jehož budování jako jednoho ze základních komponentů americké mocenské projekce začalo v 80. letech 19. století, a i dnes, ačkoliv po studené válce námořnictvo výrazně snížilo své kapacity, zůstávají USA nezpochybnitelnou námořní supervelmocí se schopností i nadále vést dvě na sobě nezávislé limitované války na dvou frontách zároveň.

---

³¹ Celá čínská lidová armáda (PLA), stejně jako námořnictvo (PLAN), je organizačně podřízeno přímo aparátu Čínské komunistické strany, tzv. Central Military Commission (CMC). Rozhodnutí jsou činěna stranickými výbory, které jsou vedeny politicky vyprofilovanými úředníky a veliteli. Ministerstvo pro národní obranu (Ministry of National Defense), které obvykle v ostatních zemích řídí otázky národní obrany, stojí mimo tuto strukturu. Struktura CMC by po roce 2012 měla zaznamenat velké změny v podobě výměny řady jejich současných členů. Otazník zůstává nad výměnou předsednické funkce prezidenta Hu Jintaa, který si tuto funkci může i nadále ponechat. Kromě toho ale budou vystřídáni další 3 členové CMC (Annual Report to Congress., 2011: 12).

Schopnost Spojených států stát se světovým námořním leaderem se výrazně odvíjela od jejich chápání významu světových oceánů, *seapower* a jejich důrazu na rozvoj námořních sil. S tím, jak se totiž rozšiřovaly jejich zájmy, začalo být jasné, že ovládnutí světových moří a oceánů je pro vznikající velmoc klíčové. V dnešní postmoderní době, kdy význam moří a oceánů v důsledku globalizace nadále narůstá, se dominance námořnímu prostředí a s tím spojená kontrola strategických komunikačních koridorů pro velmoc typu Spojených států stala životně důležitou. Spojené státy tento vývoj rozpoznaly včas a velmi dobře se mu přizpůsobily, což je také jeden z důvodů, proč si námořní prvenství udržely po tak dlouhou dobu a byly tak schopny samy garantovat jeden ze základních pilířů mezinárodního uspořádání, princip svobody plavby. Důležitou roli v tomto námořním směřování a ve vývoji americké námořní strategie hrály kromě jiného i myšlenky výše zmíněného námořního geostratéga Alfreda Thayer Mahana, které nyní, v době kdy je Američané do velké míry opouštějí, získávají silnou odezvu v čínském strategickém myšlení. Jak ve své knize glosují Holmes a Yoshihara, zatímco Američané po Mahanovi pojmenovávají budovy, Číňané ho čtou (Holmes, Yoshihara, 2010: 4)

Myšlenky Alfreda Thayer Mahana se nejsilněji odrážely v amerických teoretických konceptech před a během druhé světové války. Ačkoliv se osvědčily za rozsáhlých válek v Pacifiku, po roce 1945, kdy námořnictvo čelilo novým výzvám v podobě nových technologií jako byly jaderné zbraně, rakety a nové elektronické vybavení, podobně jako tváří v tvář nové realitě studené války, byly tyto ideje postupně opouštěny a do popředí se začaly dostávat ideje Laurence W. Martina, Edwarda Luttwaka, Kena Bootha apod., kteří se zaměřovali právě na politické užití námořnictva a námořní moci v době míru, které bylo v době studené války velmi aktuální a na které Mahan nedokázal dát návod (Hattendorf, 2004: 4). To ale neznamená, že Mahanovy myšlenky byly úplně odvrhnuty a zapomenuty. Lze říci, že v americkém námořním myšlení se projevují až do dnešních dob, a to zejména z hlediska Mahanova důrazu na kontrolu strategických komunikačních linií či na rozvoj zámořských obchodních kontaktů a vojenské přítomnosti.

Podobně silný ohlas jako Booth či Luttwak získali po druhé světové válce i proponenti moderního strategického uvažování v době války, jako byl např. admirál Henry E. Eccles, kteří zdůrazňovali nemožnost odpojení námořní strategie od strategie obecné, protože námořní sílu chápali jako jeden z komponentů obecné národní moci a národní strategie,

čímž prakticky určili a předpověděli směr vývoje americké námořní strategie až do 80.let. Myšlenka, že „*maritime power is indispensable to the attainment and employment of purposeful great power*“, se následně stala základem dalších studenoválečných námořních strategií, kdy se námořnictvo stalo významným hráčem v jaderné i konvenční deterenci a paritě moci (Hattendorf, 2004: 6). Poslední studenoválečnou námořní strategií se stala ta z pera Johna Lehmana, která vznikla v roce 1986, a kde tváří v tvář sovětské hrozbě zaujímal důraz na námořní válku a vítězství v této válce prominentní místo (Erickson, 2010: 431).

Spolu s koncem studené války, pádem SSSR a zformováním nového námořně-bezpečnostního prostředí se námořnictvo již mohlo přeorientovat ze změřením na rozsáhlou velkokapacitní válku se Sovětským svazem spíše na speciální a úderné operace v případě různých regionálních konfliktů. Změna strategie se ukázala jako velmi přínosná, např. vzhledem k válce v Zálivu apod. Výraznou ránu ale pro Spojené státy znamenaly teroristické útoky 9/11 a s tím související zvyšující-se role mnohých nestátních aktérů a obecně měnící-se povaha hrozeb. Nutnost reagovat na tyto změny v globálním bezpečnostním prostředí vedla i ke změně v americkém strategickém uvažování. Kromě známé národní bezpečnostní strategie (National Security Strategy) z roku 2002 a nové vojenské strategie, byla na počátku nového století představena i nová americká námořní strategie s názvem „*Cooperative Strategy for 21st Century Seapower*“, která na tuto novou povahu mezinárodního bezpečnostního uspořádání připravila i námořnictvo a přisoudila mu pravděpodobně jednu z nejvíce klíčových rolí v rámci celé americké obranné strategie.

Nová námořní strategie byla představena nejvyšším velitelem námořních operací, velitelem námořní pěchoty a velitelem pobřežní stráže na *International Sea Power Symposium* v Newportu 17. října 2007. Její předzvěstí se ale stalo již *International Sea Power Symposium* konané o dva roky dříve na U.S. Naval War College, kde Admirál Michael Mullen představil koncept „*Global Maritime Partnership*“ (GMP), jinak nazývaný také jako „*a thousand-ship navy*“. Obsahem tohoto konceptu se stala představa spojení námořní síly přátelských zemí, a to na bázi jejich schopností, kapacit, potřeb a zájmů, k poskytování kolektivní bezpečnosti proti různým hrozbám, vyvstávajícím na námořním poli (Erickson, 2010: 430). Tato iniciativa, která byla velmi pozitivně přijata většinou amerických spojenců, byla následně zmíněna i v nové námořní strategii, která poprvé jednotným

dokumentem spojila strategii námořnictva, pobřežní stráže, i námořní pěchoty. Idea GMP se měla stát jistým praktickým a reálným vyústěním celé strategie.

Nová námořní strategie přišla s několika zcela novými tezemi, jako je důraz na prevenci konfliktů, humanitární operace, mezinárodní spolupráci ve světle nových hrozeb vyvstávajících v mezinárodním námořním prostředí či zajištění bezpečnosti moří a oceánů. Právě silný důraz na prevenci konfliktů, ztělesněný v premise „*preventing wars is as important as winning wars*“ (Cooperative Strategy for 21st Century Seapower, 2007: 1), vyvolal pravděpodobně největší zájem námořnictev všech ostatních zemí (Lu, 2008: 59), znamenal totiž velmi významný obrat v americkém námořním myšlení.

Ačkoliv se Spojené státy v žádném případě nezřekly práva na použití síly v námořních vztazích a užití *hard power* si i nadále uchovalo prominentní místo, zejména selžou-li metody odstrašení, byla tato formulace chápána jako ústup Spojených států od důrazu na válečné řešení konfliktů, a naopak příklon k jiným prostředkům, kterými lze sporné otázky vyřešit. Spojené státy v očích ostatních zemí touto novou strategií deklarovaly svou vůli vzdát se v jistých případech unilaterálních vojenských řešení a z hlediska udržení bezpečnosti moří a oceánů kooperovat. Takovými situacemi se stalo vynucení práva spojené s teroristickými činy, proliferací zbraní hromadného ničení, apod. Strategie zmiňuje cíl, aby byla právě prostřednictvím námořní oblasti, která je důležitá pro všechny státy světa, a to minimálně ekonomicky, budována společná důvěra mezi státy ve snaze o to, čelit společným hrozbám, které se dotýkají všech (Cooperative Strategy..., 2007: 5). Jak totiž strategie upozornila, námořní prostředí se v posledních letech významně změnilo a dále se mění. Otevírají se vody kolem Arktidy, které skrývají nejen přírodní bohatství, ale umožňují námořním státům využívat i nové námořní koridory, stupňují se nároky zemí na přísun energetických surovin, zvyšuje se role nestátních a trans-nacionálních aktérů operujících na světových mořích a oceánech. To vše vede podle nové strategie ke zvyšování pravděpodobnosti vzniku konfliktu (A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower, 2007: 6). Tomuto konfliktu je třeba zabránit právě prostřednictvím široké kooperace. Zejména po roce 2001 se totiž ukázalo, že např. k porážení teroristických uskupení a asymetrických technik které užívají, je vzájemná kooperace států nezbytná, žádný ze států, ani hegemon jako USA, teroristické skupiny nebyl schopen porazit sám. Podobně ožehavým problémem se v poslední době stávají i teritoriální nároky vyplývající z implementace Konvence o právu na moři, vzniklé na půdě OSN. Za účelem zdůraznění

apelu na nutnou vzájemnou kooperaci je ve strategii zmíněna i existence multipolárního světa, kde je bezpečnost a prosperita zemí spojena s bezpečností a prosperitou ostatních (A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower, 2007: 5).

Spojené státy tváří v tvář novým hrozbám přiznaly ve strategii silnou tenzi mezi požadavky na udržení silných bojových schopností, které povedou k rozhodným vítězstvím ve válkách, a požadavky prevence vzniku válek, humanitární asistence či boje proti terorismu. Cílem této strategie se stalo snažit se obě strany co nejlépe vybalancovat, a to samozřejmě i nadále s primárním záměrem ochránit vlastní americké zájmy a zájmy amerických občanů.

Právě v souladu s těmito zájmy strategie deklaruje jako oblasti svého primárního zájmu západní Pacifik a Arabský záliv resp. Indický oceán, kde USA i nadále hodlají udržovat mohutnou bojovou sílu. Právě zde mají být dále posilovány alianční vazby a mají tak být odstrašeni potenciální soupeři v regionu (Cooperative Strategy for the 21st Century Seapower, 2007: 9). USA tyto oblasti, zejména pak oblast západního Pacifiku, vnímají jako oblast s velkými riziky, tanoucími nejen z vlastnictví jaderných zbraní v regionu, sporných teritoriálních nároků, ale také rostoucích geopolitických ambicí a s tím souvisejícího, nejen námořního zbrojení.

Tento prvek námořní strategie se i nadále ukazuje jako velmi aktuální, tváří v tvář přijetí nové americké obranné strategie s názvem „*Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*“ z roku 2012. Ta v souvislosti se zabitím Usámy bin Ládina a ukončováním současných válek v Afghánistánu a Iráku, také soustředí pozornost americké obranné politiky a tedy i námořních sil směrem k asijsko-pacifickému regionu a Indickému oceánu. Obranná strategie zdůrazňuje, že s vývojem těchto regionů Spojené státy vážou své primární ekonomické i bezpečnostní zájmy (Sustaining Global Leadership..., 2012: 2). Zdůrazněn je proto rozvoj amerických vztahů s Indií, jako klíčovým regionálním hráčem, a udržení stability na Korejském poloostrově, kde je nutno i nadále čelit možným provokacím ze strany jaderné Severní Koreje. Zmíněn je samozřejmě i rozvoj kooperativního vztahu s Čínou, jako regionální mocností, jejíž zbrojní a strategické úmysly jsou ale pro Američany nejasné (Quadrennial Defense Review Report, 2010: 31, 60). Za tím účelem strategie zdůrazňuje, že Spojené státy budou investovat do zajištění přístupu do regionu a do možnosti i nadále volně v regionu operovat (Sustaining Global Leadership..., 2012: 2). Konkrétní strategie amerických námořních sil v západním Pacifiku,

často označována jako *strategy of rebalancing* či *pivot strategy* (Sustaining Global..., 2012: 2), bude v této práci konkrétněji zmíněna v případové studii západního Pacifiku, obecně lze ale říci, že jak obranná strategie, tak i strategie námořní zdůrazňují význam asijsko-pacifického regionu, kam budou v budoucnu orientovány významné americké námořní kapacity.

Ačkoliv lze tedy říci, že v tomto prvku je stanovená námořní strategie dále jasně rozvíjena a realizována, což Čína přijímá velice nelibě, otázkou je, do jaké míry bude rozvíjen zbytek strategie. V současné době, kdy jsou výdaje na obranu silně podřízeny rozpočtovým škrtnům je nejisté, zda bude námořnictvo schopno takto ambiciózní cíle, které si v námořní strategii stanovilo, vyplnit. Jak totiž ukáže následující kapitola, již nyní je jasné, že jeden ze základních pilířů iniciativy GMP, navýšení počtu amerických lodí z 281 na 313 (Erickson, 2010: 444), se s ohledem na rozpočtové škrtky v nejbližší době neuskuteční. Svou roli v reálné aplikaci plánu jistě sehraje i změna ve vedení země, celá strategie byla totiž představena ještě administrativou prezidenta Georgie W. Bushe. Propojení všech 3 klíčových námořních složek, námořní pěchoty, námořnictva a pobřežní stráže, důraz na mezinárodní partnerství, vyžadující řadu setkání, výměnných pobytů námořníků, bude jistě nejen finančně náročné, ale odvislé také od atmosféry v mezinárodním prostředí, od vůle ostatních států kooperovat. Z hlediska předmětu zájmu této práce je proto neméně důležité vnímat i to, jak byla tato strategie přijata v čínských námořních strategických kruzích, a ze strany Číny obecně.

Ačkoliv Čína dosud nevydala jasné stanovisko k americké námořní strategii, získala strategie v čínských kruzích silnou, ovšem velmi nejednoznačnou odezvu, charakteristickou nejméně třemi odlišnými pohledy na věc. Částí čínského názorového spektra je pozitivně vnímán fakt, že nová strategie představuje výraznou změnu oproti strategiím předchozím, a to nejen z pohledu rétorického, ale i zmíněného nového vnímání užití vojenské síly ze strany USA (Erickson, 2010: 435). Pozitivně je přijímán i důraz na kooperaci v námořním prostředí tváří v tvář novým bezpečnostním hrozbám, které vnímá i Čína v souvislosti s tím, jak se stává stále důležitější součástí globálního prostředí.³² Kladně je vnímána i

---

³² S tím, jak se čínská přítomnost ve světě zvyšuje a zvyšuje se její zapojení do mezinárodní ekonomiky, je i ona obviňována z podílu na statu quo, a i ona se stává, respektive její obyvatelé se stávají, terčem útoků nestátních aktérů. Příkladem jsou např. pirátské útoky v Adenském zálivu proti čínským obchodním lodím, teroristické útoky na čínské dělníky v Súdánu, ale i jinde na světě (Smith, 2010: 101-102). Čína ze současné

zmínka o multipolaritě, stejně jako o důrazu na prevenci konfliktu. Tato skupina čínských analytiků je velmi pozitivní ohledně budoucí americko-čínské spolupráce na námořním poli, a je přesvědčena o změně kurzu ze strany americké administrativy směrem k větší spolupráci a podpoře multilaterálního prostředí (Su, 2008: 71)

Druhá část čínských analytiků všechny tyto kroky vnímá také pozitivně, ale především proto, že celá strategie je pro ně důkazem klesající moci Spojených států, které přestávají klást primární důraz na relativní moc a sílu, a naopak se uchylují k liberálním poučkám o prospěšnosti kooperace v multilaterálním prostředí. Důvodem této výrazné změny je v jejich očích zejména americká angažovanost ve válkách v Iráku a Afghánistánu a další preemptivní zásahy, na které Amerika silně doplatila, a nadále i doplácí, a to nejen ekonomicky, ale i psychologicky (Wang, 2008: 65, Lu, 2008: 54). Tyto čínské kruhy novou americkou strategií chápou jako projev slabosti a úpadku amerického hegemonického postavení, který otevírá dveře zvyšující se čínské angažovanosti v mezinárodním prostředí.

Konečně třetí skupina čínského názorového spektra Spojeným státům a jejich deklaraci mírové kooperace a důrazu na prevenci konfliktu nedůvěřuje a domnívá se, že celá strategie i dále směřuje primárně k udržení predominantní americké námořní moci (Wang, 2008: 67) a schopnosti jednostranné akce, především v západním Pacifiku, kde se USA i nadále snaží omezovat čínské zájmy v regionu.

Jak je tedy zřetelné, Číňané jsou v náhledu na americkou námořní strategii pravděpodobně silně rozpolceni a často zdůrazňují až důležitost praktických kroků, které americké námořnictvo v budoucnu učiní a zda bude v souladu s nastolenými cíli i postupovat (Erickson, 2007: 446). Ačkoliv se tedy domnívají, že spolupráce největší rozvinuté země a největší rozvojové země by mohla být v určitých případech pro obě strany prospěšná, obávají se amerických snah o omezení čínských zájmů. To ale s největší pravděpodobností neznamená, že Čína výzvu nepřijme, bude-li jasně vyzvána, a že se nebude po boku USA účastnit humanitárních operací, boje proti terorismu apod. Takovéto akce vylepší Číně kredit v očích mezinárodního společenství a nebudou ji stát mnoho. Kromě toho, Čína sama začíná mít v posledních letech silný zájem na ochraně strategických komunikačních koridorů, jako jednom z motivů čínské námořní expanze, což je další z důvodů, proč se

---

globalizované ekonomiky silně profituje a podobně jako západní země začíná být tedy v očích nestátních aktérů vnímána negativně. Svůj podíl na tom má mimo jiné i silně expanzivní čínská energetická politika.

pravděpodobně v této spolupráci bude angažovat a rozvíjet tak nejen své *blue water* schopnosti, ale i šířit čínskou *soft power*. Otázkou ovšem je, jak stabilní tato kooperace ve světle rostoucích čínských námořních kapacit a schopností, a tedy i námořních ambicí může být.

2.2 Americké námořní kapacity

Spojené státy si v současné době i nadále udržují silnou námořní převahu, jak je zřetelné nejen z amerického technologického náskoku, ale i z amerických námořních kapacit, které v současnosti čítají na 282 aktivních válečných plavidel všeho druhu a celkem 3,700 letadel (Annual Report to Congress on Long Range Plan..., 2012: 4), což spolu s lidskými kapacitami dosahujícími 318 406 námořníků a přidruženého personálu (Status of the Navy, 2012) činí americké námořnictvo největším na světě. Jako jediné také disponuje flotilou letadlových lodí, jichž je nyní v aktivní službě celkem 11, přičemž jakákoliv jiná země má aktivně fungující nejvíce dvě tato plavidla. Tento stav přitom není pouhým výsledkem evoluce americké námořní strategické doktríny, která námořní moc chápe jako jeden z klíčových prvků národní obrany, ale v souvislosti s tímto postavením, které v amerických obranných kruzích námořnictvo má, i důsledkem amerických výdajů na obranu, které několikanásobně převyšují obranné výdaje jakékoliv jiné země.

Podle údajů SIPRI se americké obranné výdaje v roce 2011 pohybovaly okolo 689, 591 miliard amerických dolarů, tedy zhruba 4,8 % amerického GDP, čímž ve stejném roce USA zabraly celkem 41% podíl celkových světových obranných výdajů³³ (Background Paper on SIPRI military expenditure data, 2011: 2). Ve stejném roce ale americký obranný rozpočet zaznamenal také první pokles od roku 1998, a to o 1,2%, především tváří v tvář ukončování amerického angažmá v Iráku a Afghánistánu (a tedy snižování výdajů na tzv. *overseas contingency operations*) a rozpočtovým škrtnům, přičemž podobný vývoj je očekáván i v několika letech nadcházejících.³⁴ V roce 2010 bylo na účet námořnictva³⁵ z federálního rozpočtu exponováno celkem 178, 9 miliard dolarů, které tvořily zhruba 27, 4% celkového

---

³³ Čína se na celkových obranných výdajích v roce 2011 podílela celkem 8,2% (Background Paper on SIPRI Military Expenditure Data, 2011: 2)

³⁴ Podle Budget Control Act by americké výdaje na obranu do roku 2021 měly být sníženy o celkem 500 miliard dolarů (Background Paper on SIPRI Military Expenditure Data, 2011: 3).

³⁵ Rozpočet pobřežní stráže není do rozpočtu námořnictva započítáván, jako součást rozpočtu námořnictva je chápán pouze v době války, jinak jeho rozpočtová kapitola patří pod Department of Homeland Security (Department of Defense Agency Financial Report for FY 2011, 2011: 9).

obránného rozpočtu. Rozpočtu, kterým námořnictvo disponuje, úměrně odpovídají i současné americké námořní kapacity.

Spojené státy v současné době udržují celkem 6 aktivních námořních flotil, jmenovitě třetí (*Third*), pátou (*Fifth*), šestou (*Sixth*), sedmou (*Seventh*) a desátou (*Tenth*), které spadají pod konkrétní velitelství, jako je např. pacifická flotila (*Pacific Fleet*) nebo atlantická flotila (*Fleet Forces Command*) (US Navy Organization, 2012). Konkrétně co se týče hladinových plavidel³⁶, oporou amerického námořnictva a jeho deterenční strategie, jsou zejména letadlové lodě, často označované jako mobilní suverénní americké území. Nejvíce amerických letadlových lodí je třídy Nimitz, a to celkem 10. Většina z nich je umístěna na základnách na pobřeží Spojených států, jedna z nich, USS George Washington je pak umístěna na základně Yokosuka v Japonsku. Stále ještě aktivní letadlovou lodí je i USS Enterprise stejnojmenné třídy, která bude ale velmi brzy nahrazena novou lodí USS Gerald Ford, nově vyráběné třídy Ford. Tato nová třída letadlových lodí by oproti třídám starším měla přinést úspory nejen z hlediska údržby lodí, ale i angažovaného personálu, kromě toho by měla i umožnit větší četnost vzletů a přistání a v souvislosti s tím i rozšířit počet letadel na více než 75. Síla letadlových lodí totiž primárně spočívá ve vzdušných jednotkách, které jsou z letadlové lodi schopny projektovat americkou moc, chránit nasazené jednotky, vést elektronickou válku a pomáhat ve speciálních operacích či operacích *search and rescue*.

Neméně důležitými oporami amerických hladinových plavidel jsou i americké křižníky třídy Ticonderoga, vybavené zbraňovým systémem Aegis, kterých námořnictvo vlastní na 22, s naváděnými protivzdušnými, hladinovými či protiponorkovými střelami, podobně jako torpédoborce třídy Arleigh Burke, taktéž vybavenými systémem Aegis, kterých v současnosti americké námořnictvo vlastní celkem 62. Torpédoborce jsou podobně jako křižníky zaměřené na všechny typy operací, tedy jak na protivzdušné, protiponorkové, protilodní, tak i ofenzivní úderné operace a obranu v rámci skupiny. Kromě torpédoborců Ticonderoga a Arleigh Burke je v současnosti za velkých finančních nákladů vyvíjena nová třída torpédoborců Zumwalt, zaměřených primárně na pozemní útok. Kromě torpédoborců námořnictvo disponuje i menším počtem pobřežních bojových lodí (*littoral combat ships*), a to tříd Independence a Freedom, patrolovacími loděmi, či fregatami třídy Oliver Hazard Perry, jež jsou zaměřeny na proti-ponorkový boj v rámci úderné skupiny, často ale fungují

---

³⁶ Všechny údaje o amerických námořních kapacitách jsou čerpány z webových stránek amerického námořnictva: <http://www.navy.mil/index.asp> (US Navy, 2012).

také jako ozbrojená eskorta obchodním a zásobovacím lodím. Americké námořnictvo dále operuje také s mnoha obojživelnými, ať už útočnými či transportními loděmi.

Podobně jako hladinová plavidla, i podvodní kapacity amerického námořnictva jsou rozsáhlé a disponují nejmodernějším vybavením. Celá ponorková flotila amerického námořnictva je poháněna jaderným pohonem. Rozlišujeme mezi ponorkami balistickými (SSBN), kterých americké námořnictvo vlastní celkem 14, a to převážně třídy Ohio, ponorkami s naváděnými raketami (SSGN), ty jsou 4, přestavěné z původních balistických ponorek, a v neposlední řadě jaderné útočné ponorky (SSN), tříd Los Angeles, Seawolf, a Virginia (po třídu Virginia spadají primárně takzvané rychlé útočné ponorky – *fast attack submarines*, které jsou oproti třídě Seawolf a Los Angeles tišší, rychlejší a lépe vybavené), kterých je dohromady celkem 54. Balistické ponorky (tzv. *boomers*) nesou až 24 mezikontinentálních raket Trident (nyní zejména Trident II D5). Zmíněné naváděné ponorky, nesoucí rakety Tomahawk, jsou určené k útoku na pozemní cíle a konečně útočné ponorky, nesoucí taktéž rakety Tomahawk mají zejména taktické úkoly, zahrnující operace ISR, projekce moci, zničení nepřátelských ponorek a hladinových plavidel apod.

Co se týče námořních vzdušných sil, operuje námořnictvo v současnosti zejména s víceúčelovými F/A – 18 C/D Hornet a F/A – 18 E/F Super Hornet, přičemž první ze jmenovaných Hornetů by měl být brzy nahrazen novým typem F-35 Lightning II.

Jak je z předchozího krátkého exkurzu do amerických námořních kapacit zřejmé, americké námořnictvo je jednou ze základních součástí americké obranné strategie a námořní kapacity tomuto postavení, stejně jako námořnímu postavení USA ve světě, odpovídají. Síla námořního odvětví je ale podobně jako síla jiných vojenských odvětví silně odvislá od neustálých inovací, investic do nových technologií, vývoje nových typů námořního vybavení apod., které je zejména v současné moderní době klíčové. Životnost námořních plavidel se přitom pohybuje zhruba okolo 30 let (Cropsey, 2012: 1).

V dubnu letošního roku zveřejnila kancelář vrchního velitele námořních operací zprávu s názvem „Annual Report to Congress on Long-Range Plan for Construction of Naval Vessels for FY 2013“, s cílem prezentovat dlouhodobý plán stavby bojových a podpůrných lodí amerického námořnictva. Tento dokument navazuje na výše uvedené strategické priority definované v americké obranné strategii s názvem „Sustaining U.S. Global

Leadership: Priorities for 21st Century Defense“, stejně jako na navržené krácení rozpočtových prostředků v rámci Budget Control Act z roku 2011. Tento plán počítá v nejbližších letech s poklesem současného počtu plavidel, přičemž svého minima by měly kapacity amerického námořnictva dosáhnout v roce 2016, a to celkem 264 plavidel. V následujících letech by pak počet plavidel měl opět pozvolna stoupat a kolísat kolem hodnoty 300 plavidel, tedy zhruba poloviny americké flotily za studené války, a to až do roku 2042, kde strategický výhled končí (Annual Report to Congress on Long Range..., 2012: 5).

Ze zprávy jasně vyplývá, že dojde sice k nikterak významnému snížení počtu amerických plavidel, co je ale důležitější, dojde k poklesu rychlosti výstavby nových lodí, a to především kvůli rozpočtovým restrikcím, které zařazování nových lodí do výzbroje odsouvají na pozdější dobu. Je tedy zřejmé, že vzhledem k rozpočtovým škrtnům musely Spojené státy odstoupit nejen od plánovaného navýšení námořních kapacit v rámci iniciativy GMP, ale nebudou schopny udržet ani stávající námořní kapacity. Tento plán přitom zohledňuje vztah mezi nutným vyřazením některých lodí, vývojem a konstrukční dobou lodí nových, disponibilními finančními prostředky, průmyslovou kapacitou i bojovými prioritami amerického námořnictva. Jak ale strategický výhled upozorňuje, i tento plán bude tváří v tvář seškrtnutým prostředkům velmi těžké naplnit, zejména vzhledem k nutnosti nahradit v co nejbližší době celou třídu již zastarávajících balistických ponorek Ohio ponorkami novými.

Plán je rozdělen do celkem tří desetiletých výhledů, přičemž ten nejbližší z nich, tedy od roku 2013 do roku 2022 je pravděpodobně nejpřesnější, naopak výhled nejvzdálenější, tedy od roku 2033 do roku 2042 je nejvíce spekulativní, založený na předpokladu pouhé náhrady vyřazených lodí za nové, tzv. *one-for-one replacement*. Každý z výhledů, krátkodobý, střednědobý i dlouhodobý, počítá s průměrnou vydanou částkou za výstavbu nových plavidel pohybující se okolo 16,8 miliard dolarů, přičemž tato hodnota může stejně jako počet plavidel kolísat. V krátkodobém horizontu by se reálná vydaná suma měla pohybovat okolo 15,1 miliard dolarů ročně, ve střednědobém období se počítá s nárůstem prostředků na 19,5 miliard ročně a konečně s následným poklesem v dlouhodobém výhledu na částku 15,9 miliard ročně (Annual Report to Congress on Long Range..., 2012: 6).

Obecně tedy plán počítá s nahrazením 2 starších typů letadlových lodí (USS Enterprise a USS Nimitz) za letadlovou loď John F. Kennedy a Gerald R. Ford, třetí z letadlových lodí třídy Ford by pak měla být spuštěna na moře v roce 2027. Co se týče velkých hladinových plavidel, křižníků a torpédoborců, počítá plán s postupným nahrazováním za nová plavidla, a to v tempu 2-3 takováto plavidla ročně. Jednou z nejvýznamnější operací bude pravděpodobně zavedení nové třídy křižníků třídy Zumwalt, a to zejména za předčasně vyřazené křižníky typu Ticonderoga. Vyvíjeny jsou i nové typy torpédoborců Arleigh Burke, jež by měly nahradit nejstarší plavidla třídy Arleigh Burke Flight I. Stejně tak pokračuje i vývoj nových útočných ponorek typu Virginia. V nejbližší době se počítá také se startem vývojového programu a následnou výměnou všech 14 balistických ponorek typu Ohio, což bude pravděpodobně finančně nejnáročnější operace, která způsobí již zmíněný pokles počtu plavidel ve střednědobém výhledu a naopak silné navýšení prostředků na výstavbu. Úplně vyřazený z výzbroje a nenahrazený novými typy budou 4 bývalé jaderné ponorky typu Ohio s naváděnými raketami, a to přesto, že tvořily velmi významnou součást výzbroje. Důvodem jsou především výdaje spojené s vývojem a vypuštěním nových balistických ponorek. Úkoly naváděných ponorek by měly převzít speciálně upravené ponorky třídy Virginia (Annual Report to Congress on Long Range..., 2012: 13-19).

Jak je tedy zřejmé, celý plán silně spoléhá na navýšení rozpočtu ve střednědobém výhledu, kdy by se mělo odehrát nejvíce klíčového námořního modernizačního úsilí. Nebude-li totiž střednědobý rozpočet navýšen na plánovaných 19,5 miliard ročně, což je z dnešního pohledu velmi nejisté, hrozí i přes významná technologická vylepšení amerického námořního vybavení možnost významného poklesu velikosti americké námořní flotily, a to pod úroveň nutnou k naplnění všech bojových požadavků, stejně jako požadavků na americkou námořní přítomnost ve světě.

Tato hrozba posiluje tvrzení mnoha analytiků (např. Roberta Kaplana³⁷ či Setha Cropseyho a dalších) o tom, že tváří v tvář ekonomické recesi budou Spojené státy inklinovat k rezignaci na svou námořní pozici a stabilizační roli na světových mořích a oceánech, což ale povede k výraznému zhoršení světové bezpečnostní situace. Jako důkaz uvádějí právě výše zmíněnou námořní strategii z roku 2007, která klade přehnaný důraz na humanitární

---

³⁷ Robert Kaplan na snižování amerických námořních kapacit za přijatelnou mez hovoří v článku Kaplan, R. (2008) 'America's Elegant Decline' *Atlantic Monthly*, vol. 300, November, pp. 104 -116. „The great navy is like oxygen: You notice it only when it is gone“ (Kaplan, 2008: 105).

aktivity, kooperaci a nestátní hrozby, a úplně opomíjí americkou potřebu udržení *great power* statutu³⁸ (Cropsey, 2010: 45). Obamova administrativa se snaží těmto předpokladům vzdorovat a upozorňuje na významné technologické inovace v rámci nových námořních kapacit, které vyváží poklesy v kvantitě námořního vybavení a jsou schopny vylepšit americkou námořní bojovou kapacitu. Zda tyto technologické inovace budou opravdu vzhledem k rostoucí námořní moci Číny i některých dalších států dostačující, je otázkou. Kromě toho, ztráta jakéhokoliv takového moderně vybaveného a technologicky pokročilého plavidla, by vzhledem k jejich plánovanému nízkému počtu, měla daleko vyšší dopady na operabilitu námořních jednotek a projekci moci, stejně jako daleko vyšší ekonomické konsekvence než nyní. Scénáře klesající námořní moci Spojených států v očích některých analytiků podporuje i významný pokles v americké schopnosti stavět lodě, a to především tváří v tvář současné jihokorejské a čínské dominanci na tomto poli. Je ale důležité si uvědomit, že výdaje Spojených států na podporu námořnictva jsou stále daleko vyšší než výdaje jakékoliv jiné země, podobně jako jejich námořní kapacity, což se v nejbližší době výrazně nezmění.

Poté, co byly v této práci nastíněny základní charakteristiky a materiální i ideové parametry námořnictva Čínské lidové republiky i Spojených států, lze potvrdit Tillovu kategorizaci námořních států na moderní a postmoderní. Spojené státy, které jsou již od druhé světové války světovým námořním leaderem stále více jasně směřují k postmodernitě, kdežto Čína, která se do světové námořní arény dostala teprve nedávno, prokazuje svým apelem na výlučné právo na ochranu svých zájmů na námořním poli silné znaky modernity. Trajektorie obou zemí se tedy dále přibližují, přičemž charakter jejich budoucí společné interakce bezpochyby určí budoucí mezinárodně-politickou podobu nejen celého asijsko-pacifického regionu.

Příklon Spojených států k postmodernímu chápání námořní moci je zejména v posledních letech velmi viditelný. Ačkoliv jsou tak americké námořní kapacity i nadále velmi významné, a ačkoliv je z amerického strategického myšlení jasně patrné, že bojová kapacita a tedy i projekce námořní moci jsou pro Spojené státy i nadále velmi důležité, a to zejména

---

³⁸ Cropsey hovoří o námořní strategii jako: „...[it] hangs from the nail of cooperative activity with foreign, i.e. mostly coastal, naval forces to deter war through a combination of providing local maritime security and good will in the form of humanitarian assistance and disaster relief. These services benefit the US. There is no good reason to withdraw them. But they bear the relation to the United States' status as a great power that prescribing painkiller does to the more complex activity of a cardiologist: important, but subordinate“ (Cropsey, 2010: 45).

v asijsko-pacifickém regionu, dochází v americkém strategickém myšlení k velmi znatelné změně v podobě silného důrazu na kooperaci na ochraně strategických námořní koridorů, které jsou klíčové nejen pro americkou ekonomiku, ale i pro ekonomiku obchodních partnerů Spojených států, jako je právě Čína. Spojené státy tedy začínají uvažovat v intencích obecného zájmu, nikoliv výlučně pouze toho vlastního, ačkoliv ten samozřejmě i nadále zůstává prioritním. Tento fakt je podpořen i nadále z kvantitativního hlediska neustále-se snižujícími americkými námořními kapacitami, ač americká technologická převaha je i nadále významná. Otázkou je, do jaké míry je tento příklon k post-modernitě vynucen světovou ekonomickou a finanční krizí a do jaké míry je výsledkem amerického postmoderního směřování. Oba tyto faktory jsou ale pravděpodobně dvěma stranami téže mince a poukazují na silnou integrovanost USA v globálním ekonomickém systému a tedy na to, jak silně postavení státu v celém systému určuje povahu jeho námořní moci.

Kurz čínské námořní politiky naopak nese výrazné znaky moderní námořní moci a tedy i uvažování v intencích modernosti. Primárním cílem čínské námořní politiky a budování silných námořních kapacit je totiž ochrana vlastní národní bezpečnosti a vlastních zájmů. Tato námořní politika je přitom ovlivněna bezpočtem faktorů, které dohromady vytvářejí silný čínský zájem na námořní expanzi. Lze sem řadit zejména výše zmíněný čínský nacionalismus, posilovaný odkazy na utrpení čínského lidu, způsobené invazemi nepřátelských mocností z moře, či naopak slavnými námořními výpravami a následným ustavením tributárního systému ze strany čínského admirála Zheng He-ho. Námořní růst je pro Číňany klíčovým i z hlediska vyřešení pro ně vysoce emotivní otázky Tchaj-wanu, který pro Čínu neztrácí význam ani v dnešní době, kdy jeho geostrategický význam díky moderním technologiím značně poklesl. Právě vyřešení *cross-strait relations* je totiž prerogativem dalších čínských expanzivních snah, a to zejména do oblasti Indického oceánu, ve snaze o ochranu strategických komunikačních koridorů a vyřešení pro Čínu velmi nepříjemného *Malacca dilemma*. Právě SLOCs jsou totiž pro čínskou ekonomiku, která následně umožňuje čínské námořní zbrojení, klíčové. Tato kruhová logika celého čínského námořního uvažování je přitom zmíněna právě v dílech významného námořního geostratega A.T. Mahana, jehož knihy se v současné době stávají mantrou čínského námořnictva.

Čínské námořnictvo dále v rekordním čase zbrojí, co je ale důležitější, většina současného nového čínského námořního vybavení vyplouvá z čínských loděnic, což poukazuje na silný

čínský technologický pokrok, který zemi umožňuje i nadále zmenšovat její závislost na importech námořního vybavení z Ruska. Již dnes jsou dvě hlavní čínské vojenské loděřské společnosti schopné vyrobit ponorku pětikrát rychleji, než jejich hlavní strategický protivník v regionu, Spojené státy (Kaplan, 2009: 6). V souvislosti s rostoucími kapacitami se čínské námořnictvo stává agresivnějším, což se projevuje např. současnou daleko asertivnější čínskou politikou v teritoriálních sporech v Jihočínském a Východočínském moři. Naopak kooperativní iniciativu ze strany čínského námořnictva lze označit za minimální, což pouze potvrzuje čínský primární zájem na budování námořních kapacit za účelem ochrany sebe sama v nejistém prostředí globalizované ekonomiky a asijsko-pacifického regionu.

Povaha obou námořnictev, kapacity i námořní strategické myšlení Spojených států i Číny, je tedy v současné době do velké míry odlišné, což se pravděpodobně v budoucnu projeví i na podobě jejich vzájemného vztahu. Zda v tomto vztahu bude převažovat kooperace či naopak konflikt se tato diplomová práce bude snažit analyzovat v navazující druhé části. Tato práce nemůže postihnout čínskou a americkou politiku a podobu jejich vzájemného vztahu v této oblasti v celé své celistvosti, stejně jako předchozí část se tak bude orientovat primárně na námořní povahu americko-čínských vztahů, nelze se ale ubránit ani obecnému geopolitickému přesahu, bez nějž by analýza námořního vztahu ztrácela význam, byly by totiž pominuty důležité aspekty, které podobu námořního vztahu ovlivňují.

Druhá část

3 Vztah Číny a Spojených států v asijsko-pacifickém regionu a regionu Indického oceánu

'Regions cut across every dimension of the study of world politics: for their proponents, they even constitute the study of IR.' (Fioramonti, 2012: viii)

Ačkoliv regiony lze v dnešní době chápat jako jedny ze základních stavebních kamenů mezinárodních vztahů a globálního pořádku, samotný termín region je často považován za velmi nejednoznačnou a komplikovanou kategorii z hlediska jeho možné definice (Fawn, 2009: 10). Region je termínem velmi otevřeným, který může zahrnovat státy na základě nikoliv pouze jejich geografické blízkosti, ale i jazyka, kultury, ekonomiky, politických vazeb apod. Region je tedy vždy určitou sociální konstrukcí (Kim, 2004: 12), která vzniká na základě nějakého zájmu, ať už politického, či analytického. I z toho důvodu někteří autoři hovoří o tzv. mýtu přirozeného regionu.

Jelikož lze regiony definovat na základě mnoha různých, v některých případech navzájem vylučujících se definičních znaků, pro účely analýzy je vždy nutné zdůraznit, na jaké bázi jsou regiony vymezeny. Pro účely této práce budou oba regiony, asijsko-pacifický region i region Indického oceánu, vymezeny primárně s cílem zvýraznění politických vazeb a interakcí Spojených států a Číny v jednotlivých oblastech, aby tak byly zdůrazněny možné oblasti vzájemné kooperace a konfliktu mezi oběma zeměmi. Vymezení regionů se tedy nebude vždy krýt s jejich tradičním chápáním.

Označení východní Asie a Pacifiku jako „asijsko-pacifické oblasti“ má své kořeny již v 60. letech 20. století, kdy se objevila snaha propojit západní Pacifik, jako po druhé světové válce jednu z nejdůležitějších sfér vlivu Spojených států, s východní Asií, a to za účelem legitimizace amerických zájmů a tedy i americké námořní účasti v oblasti. V současnosti toto označení převažuje nad často v Evropě používaným označením „Dálný východ“. Dalším výrazem užívaným často ve spojitosti s asijsko-pacifickým regionem je i výraz *Pacific rim*, který ale zahrnuje všechny země, jejichž pobřeží je omýváno Tichým oceánem.

V této práci bude jako asijsko-pacifický region chápána oblast obklopená Jihočínským, Východočínským, Žlutým mořem a západním Pacifikem. Součástí regionu bude jak severovýchodní Asie, tak Asie jihovýchodní, tvořená členskými státy ASEAN. Zahrnutí proto budou regionální hráči, jako jsou Spojené státy, které, ačkoliv je lze považovat z geografického hlediska za extraterritoriální mocnost, jsou doposud dominantním aktérem regionu, dále Čína, Tchaj-wan, Japonsko, Severní a Jižní Korea, Filipíny, Vietnam, Thajsko a Laos, stejně jako Indonésie, Malajsie a Singapur, tedy země, které vytvářejí hranice s regionem Indického oceánu. Nelze přitom opomenout ani Austrálii, jejíž vliv v regionu v současné době i nadále narůstá. Rusko do regionu zahrnuto nebude, jelikož geograficky do asijsko-pacifického regionu spadá pouze jeho malá část s ještě menším zastoupením obyvatelstva, navíc jeho vliv a vazby v regionu nelze považovat za natolik významné jako vazby již zmíněných aktérů, přičemž jeho inkluze do regionu by neměla, vzhledem k cílům této diplomové práce, významný analytický přínos.

Regionem Indického oceánu bude v této práci chápána oblast opět v čele se Spojenými státy, jejichž postavení v regionu je velmi silné, pronikající Čínou, ekonomicky i vojensky rostoucí Indií, a dále pobřežním pásmem tvořeným státy jako je např. Pákistán, Irák, Írán, Saúdská Arábie, Somálsko, Bangladéš, Barma (Myanmar) a Kambodža. Kromě již zmíněných oblastí je často za geografickou součást Indického oceánu považováno i Jihočínské moře. V této práci bude Jihočínské moře a s ním i Malacká úžina chápáno jako součást asijsko-pacifického regionu, interakce Číny i Spojených států jsou totiž v obou oblastech odlišné.

Co se týče regionu Indického oceánu, literatura oboru mezinárodních vztahů s tímto konceptem příliš neoperuje. Jistá absence takto definovaného regionu v mezinárodněpolitických studiích je často považována za důsledek několika faktorů, mezi něž lze řadit např. omezené zájmy velmocí v regionu a naopak silnou převahu regionálních, převážně rozvojových států, nebo také fakt, že regiony často nejsou chápány na základě zaměření na oceán, ale naopak na pevninu, která je hlavním prvkem, který státy spojuje. Přesto někteří analytici, jako např. Pearson nebo Kearney s konceptem regionu Indického oceánu pracují, přičemž jeho definici zakládají na propojení jednotlivých států skrze námořní obchod či migraci, uskutečňovanou na vodách Indického oceánu (Gujat, 2010: 55).

V úvodu je nutno zdůraznit, že obě oblasti, tak jak jsou zde definovány, jsou vzájemně úzce propojeny a silně se navzájem ovlivňují. Analýza každého z regionů v sobě tedy vždy skrývá určitý přesah i do regionu druhého. V této práci budou ale oba regiony chápány odděleně, aby byly vystiženy jejich odlišné rysy, které do velké míry určují odlišnou povahu americko-čínských vztahů.

3.1 Region Indického oceánu

Strategické umístění Indického oceánu jako třetí největší vodní masy na světě, umožňující propojení mezi mnoha kontinenty, bylo jasně rozpoznáno již před mnoha staletími, kdy se tato oblast stala předmětem zápasu mnoha států o to, kdo ji bude ovládat. Jinak tomu nebylo ani v případě vzestupu evropských námořních mocností jako Portugalska, Velké Británie, Španělska či Francie, které ve snaze o hledání nových zámořských trhů, ze kterých by mohly jejich ekonomiky profitovat, mířily právě primárně do oblasti Indického oceánu. Poté co začala evropská námořní moc upadat, začaly do regionu směřovat i Spojené státy jako nově vyprofilovaný námořní leader, ačkoliv oblastí jejich primárního zájmu byl dlouho spíše Atlantik a Pacifik, tedy oceány omývající pobřeží Spojených států, kde se také vyprofilovaly nejsilnější zájmy a politické vazby USA s ostatními státy. Postupem času se ale ukázalo, že ovládnutí vod v regionu Indického oceánu bude pro Spojené státy neméně klíčové, a to z hlediska možnosti ochránit strategické komunikační koridory, kterými začala být do Spojených států importována většina ropy ze Středního východu. Spojené státy se mimoto postupem času vyvinuly v souvislosti se svým hegemónickým postavením v mezinárodním systému i v garanta svobody plavby a tedy i bezpečnosti dopravních koridorů, což jejich zájmy v oblasti Indického oceánu ještě dále posílilo. Strategická důležitost Indického oceánu přitom není umenšena ani v současné době, kdy se tímto směrem začíná ubírat pozornost nově vznikající námořní mocnosti, Číny, přičemž centrem jejího zájmu se stává stejně jako v případě Spojených států zabezpečení strategických komunikačních linií, sloužících pro dopravu nejen exportovaných čínských výrobků, ale i pro import energetických surovin, na kterých se ekonomicky rostoucí Čína stává čím dál více závislou.

Potenciál Indického oceánu, rozprostírajícího se od Rudého moře, přes moře Arabské, Bengálský záliv, až po Jihočínské moře, je tedy vysoký, a to jednak z hlediska možnosti

ovlivnit dění v celé Asii, stejně jako možnosti dohlížet nad zmíněnými dopravními liniemi. Nutno zdůraznit, že těmito liniemi prochází až polovina světové kontejnerové dopravy, stejně jako 70% celosvětově dopravovaných ropných produktů (Kaplan, 2009: 3). Důvodem je nejen to, že Indický oceán je důležitým spojovacím bodem pro lodní dopravu, ale i to, že na území států regionu se nalézají téměř 2/3 světových ropných rezerv³⁹, a to převážně v muslimských zemích regionu, 1/3 světových plyných rezerv, 40% světových zásob zlata, či dokonce 90% všech světových zásob diamantů (Gupta, 2010: 3), což z regionu činí největší úložiště přírodního bohatství na světě, které je každodenně exportováno do různých světových destinací. Indický oceán je tedy jednou z hlavních arén současné světové globalizované ekonomiky, která se na námořní dopravu spoléhá až 90% celkového mezikontinentálního obchodu (Kaplan, 2010: 7), a je tedy i hlavní spojnicí mezi výrobci ve východní Asii a trhy v Evropě, Africe, a Perském zálivu.

S rostoucím ekonomickým i geostrategickým významem oceánu ovšem roste také hrozba narušení klíčových dopravních tras, především v tzv. uzlových bodech, *choke points*. Ty jako přístupové body do oceánu postupně získaly vysoký strategický význam, odvíjející se od neustále rostoucího objemu dopravy v regionu, která lodě nutí koncentrovat se v těchto bodech v nebyvalých počtech, což je činí zranitelnými z hlediska možné námořní blokády či útoku, ať už ze strany státních či nestátních aktérů. Ať už se jedná o Hormuzský průliv, Suezský průplav a Adenský záliv, průliv Bab-al Mandab, či Mys dobré naděje, všechny tyto body tvoří páteř ekonomického významu Indického oceánu.

Co se týče bezpečnostního profilu regionu Indického oceánu, jde o oblast, kde se setkávají mnohá náboženství, tradice, kultury, i ekonomická a politická zřízení. Je tedy možné zde nalézt celou škálu různě fungujících státních jednotek, s naprosto odlišnými zájmy. V oblasti Afrického rohu se nalézá celá řada neustále se formujících států, které se často zmítají v násilnostech a kvůli nedostatku potravin jsou závislé na humanitární pomoci. Je zde i nestabilní Somálsko, označované jako *failed state*, charakteristické absencí jakýchkoliv legitimních politických autorit, což spolu s potravinovým nedostatkem a dalšími faktory způsobuje rozmach pirátství v Adenském zálivu, jako přístupové tepně do Suezského průplavu. Indický oceán je i dějištěm války proti terorismu, rozmáhajícího se iránského nukleárního programu, ale i možné indicko-pákistánské konfrontace, jako dvou

---

³⁹ Nejvíce závislé na importu surovin z regionu Indického oceánu je Japonsko, následované evropskými státy jako je Itálie, Velká Británie, Německo, či Francie.

členů jaderného klubu. V regionu se nalézají autoritářská Barma, demokratická Indie či nejlidnatější muslimský stát, Indonésie. Vodami Indického oceánu propoučují americká, britská, francouzská, ruská, čínská, indická, pákistánská i izraelská námořnictva, která sdílejí jeden charakteristický rys, jímž jsou jaderné kapacity. V Indickém oceánu se také Spojené státy, jako garant svobody plavby na světových mořích, setkávají se stále silněji do regionu pronikající Čínou, která se zde nestřetává pouze se Spojenými státy, ale také s Indií. Podobně jako v asijsko-pacifickém regionu lze i zde najít poměrně silné ekonomické rozdíly mezi zeměmi, kdy na straně ekonomicky prosperujících zemí stojí Indie či Austrálie, na straně druhé pak např. Somálsko, Eritrea, či Mozambik.

Jak ve své knize upozorňuje Robert Kaplan, Indický oceán, ač je možné jej považovat za určitou historicky jednotnou entitu, ze strategického hlediska nemá pouze jeden ústřední bod, ale mnoho takovýchto bodů, jako je např. Africký roh, Perský záliv, Bengálský záliv apod., přičemž každá z těchto oblastí je obklopena odlišnými hrozbami a různými regionálními aktéry, nemluvě o nestátních hrozbách jako je terorismus, přírodní katastrofy, apod. (Kaplan, 2010: 15) Celý region je tedy velmi komplikovanou jednotkou, kde se spolupráce jednotlivých států napříč regionem, ať už bezpečnostní či ekonomická, z výše uvedených důvodů většinou formovala pouze na ad hoc bázi, jako např. v případě snahy o zamezení somálskému pirátství v Adenu, přičemž svou roli zde zajisté sehrává i dlouhodobé rozdělení regionu mezi východ a západ v dobách studené války, které rozvoj vzájemných kontaktů a možné kooperace prakticky znemožňovalo. I přesto lze ale v regionu nalézt různé formy vzájemné spolupráce, ať už ve formě Gulf Cooperation Council či Southern African Development Community.

Jak je vidět z ekonomického i bezpečnostního profilu celé oblasti, význam regionu Indického oceánu, reprezentujícího dohromady celou 1/3 světové populace (Kaplan, 2010: xii), v budoucnu dojistá dále poroste. Je to totiž jak jeho strategické umístění, díky kterému se na jeho vodách koncentruje naprostá většina světové námořní dopravy, tak i jeho přírodní bohatství, které bude vždy poutat pozornost států, jako se to děje nyní v případě námořně rostoucí Číny, která se ovšem v regionu setkává se současným námořním leaderem, Spojenými státy, jako garantem svobody plavby. Indický oceán se tedy ukazuje být stále stejně, ne-li více geostrategicky klíčovým regionem, jako za časů A. T. Mahana, který jeho ovládnutí chápal jako získání klíče k sedmi mořím, přičemž osud světa ve 21. století měl být podle Mahana rozhodnut právě v jeho vodách. Vzájemné

interakce Číny a Spojených států v této oblasti se tedy budou do značné míry odvíjet i od těchto úvah.

3.1.1 Čína v regionu Indického oceánu

Asijské státy jsou v současné době svědkem postupného pronikání čínského námořnictva do regionu, na jehož námořní stabilitu již od konce druhé světové války dohlíží a do jisté míry ji kontroluje námořnictvo Spojených států. Jakým způsobem se Čína bude angažovat v regionu, jaké jsou její zájmy v oblasti a jakým způsobem je hodlá prosazovat, co naopak vnímá za hlavní hrozby a jakým způsobem se s těmito hrozbami chce vypořádat, do jaké míry do procesu mohou vstoupit regionální státy, a konečně jak všechny tyto faktory ovlivňují americké zájmy a americké postavení v regionu, to jsou klíčové otázky, které mohou o budoucí povaze interakcí USA a Číny v oblasti leccos napovědět. V této kapitole proto budou právě tyto faktory rozebrány.

3.1.1.1 Strategické záměry Číny v oblasti

3.1.1.1.1 Faktory ovlivňující podobu čínské strategie – zájmy Číny v regionu

Jedním z nejdůležitějších zájmů Číny v regionu, který zastřešuje mnohé její kroky, je zajištění její energetické bezpečnosti. Ta úzce souvisí s čínským ekonomickým růstem, který vyvolává silný tlak na zabezpečení neustále rostoucího objemu energetických zdrojů. Důsledkem je, že Čína je již od roku 1993 čistým importérem ropy, přičemž její poptávka po ropě by se během dvou nyní probíhajících desetiletí, tedy do roku 2020, měla podle předpovědí dále zdvojnásobit (Lee, 2002: 553, Holmes, Yoshihara, 2008: 368). Takováto závislost implikuje silné hrozby, vyvstávající s možným narušením těchto importních toků, což by mohlo velmi neblaze ovlivnit nejen ekonomický růst, na který si Číňané již zvykli, ale také postavení čínských vládnoucích elit, jejichž legitimita je od té doby, kdy ideologie ztratila v očích čínských obyvatel svou původní sílu, od hospodářského růstu silně odvislá. Peking proto v posledních letech začal nejen aktivně vyhledávat nové dodavatele, ale i významně naléhat na zabezpečení nepřerušovaného toku energetických surovin. Právě Indický oceán přitom zabírá v těchto snahách prominentní místo, čínská energetická bezpečnost je totiž regionem do velké míry určována.

Vyhledávání nových energetických dodavatelů a tedy rozšiřování stávajících čínských dodavatelských sítí, stejně jako rozšiřování objemu již stávajících energetických kontraktů, to vše za účelem překonání hrozeb energetické bezpečnosti, je spojeno s regionem Indického oceánu více než s jakoukoliv jinou oblastí na světě. Důvodem je nejen fakt, že naprostá většina energetického bohatství se nalézá právě v tomto regionu, ale svou roli hraje i relativní blízkost Číně a tedy i tomu úměrné transportní náklady, které dovolují Číně importovat suroviny za relativně nízkých výdajů. I z toho důvodu Čína v posledních letech rozšířila své kontrakty s největšími držiteli hydrokarbonových rezerv na světě, zeměmi Blízkého východu, tedy primárně Saúdskou Arábií, ale i Jemenem, Kuvajtem či Ománem, jako nejvýznamnějšími čínskými dodavateli, jejichž importy na čínské území se od roku 1990 do roku 2004 zvětšily celkem čtyřicetkrát (Hashim, 2008: 172), ale začala úzce spolupracovat i s jinými regionálními dodavateli, jako je Írán, jehož importy ropy do Číny se za pouhý jeden rok, od roku 2006 do roku 2007 ztrojnásobily (Hashim, 2008: 172), přičemž Írán se stal i významným dodavatelem LNG (*liquefied natural gas*) do Číny. Číně se ale v posledních deseti letech podařilo uzavřít smlouvy o energetických dodávkách i s africkými zeměmi, např. se Súdánem, stejně jako dalšími zeměmi regionu, ačkoliv z hlediska možného objemu dodávaných surovin ne natolik významnými, jako je např. Bangladéš.

Kromě hledání nových, na energetické suroviny bohatých destinací v regionu Indického oceánu, začal být vyvíjen nátlak i na zabezpečení dodávek plynoucích z těchto zemí na čínské území. Právě energetické suroviny začaly být totiž v důsledku rostoucí poptávky ve stále větších a větších objemech importovány do Číny skrze kritické komunikační koridory v Indickém oceánu, které tvoří z tohoto hlediska něco jako „světovou, nejen energetickou dálnici“, po které se pohybuje naprostá většina energetických dodávek, směřujících do celého světa. Prostředkem k zabezpečení těchto importních toků v regionu by přitom v budoucnu mělo být právě čínské námořnictvo, do jehož rozvoje, ať už z hlediska námořních kapacit, ale také lidského faktoru, apod., jsou ze strany čínské vlády investovány významné finanční prostředky, které v současné době nadále graduálně rostou, a jehož přítomnost v Indickém oceánu je nadále posilována.

Se snahami o ochranu strategických komunikačních koridorů v Indickém oceánu ale nejsou spojeny pouze nároky na energetickou bezpečnost, ačkoliv ta v regionu Indického oceánu hraje jednu z nejdůležitějších rolí. Nelze ale v žádném případě opomenout, že Čína je také

největším světovým exportérem zboží a státem s třetím největším objemem obchodu na světě (Iida, 2009: 1), a dopravní koridory procházející Indickým oceánem z Jihočínského moře až do Evropy či Spojených států jsou tedy důležitou tepnou, umožňující export čínských výrobků a tedy i fungování a další růst čínské ekonomiky, pohybující se v posledních několika letech okolo významných 10% ročně, která se tak v posledních letech dostala do klubu nejsilnějších ekonomik světa.

Oba imperativy, ekonomický a od něj odvislý energetický, tedy z tohoto pohledu významně určují konkrétní podobu čínských zájmů v regionu a tedy i čínské vztahy s aktéry regionu. Ať už se jedná o vztahy se zeměmi Blízkého východu, na kterých je Čína nyní silně energeticky závislá, nebo o vztahy s Číně geograficky blízkými státy, jako je Myanmar či Bangladéš, ve všech těchto vazbách je propojenost požadavků ekonomického rozvoje a energetické bezpečnosti jasně patrná. V obou posledně jmenovaných státech Čína v posledních několika letech začala za poměrně vysokých nákladů budovat infrastrukturu v podobě přístavů, železničních koridorů, produktovodů či dálnic apod. Ty mají sloužit třem cílům: Zaprvé k ekonomickému pozvednutí od obchodu odříznutých západních čínských provincií, jejichž výrobky by se takto mohly daleko snáze dostat na světové trhy, za druhé, a v silné souvislosti s tím, i pro dopravu energetických surovin a zboží z a do Číny, ve snaze vyhnout se výše zmíněným kritickým uzlovým bodům, jako je např. Hormuzský průliv, či z čínského pohledu primárním problému ztělesněnému Malackou úžinou, a za třetí, a to zejména v případě přístavní infrastruktury, i ke kontrole námořního dění, námořní dopravy a strategických komunikačních linií v celém regionu Indického oceánu. Právě zmíněné přístavy jsou totiž vždy budovány v oblastech, které leží velmi blízko existujících dopravních koridorů, a umožňují tak Číně ochraňovat její obchodní lodě a lodě transportující energetické suroviny na její území. Právě zde se ale dostáváme i k čistě politicko-bezpečnostní problematice, a tedy i významným geostrategickým a geopolitickým zájmům Číny v celém regionu, které do velké míry také určují její vztah se zmíněnými regionálními aktéry.

Většina přístavů ve strategicky klíčových lokalitách, jako je např. jedno z čínských železnic v ohni, přístav Gwadar v Pákistánu, ležící prakticky přímo vedle Hormuzského průlivu, je budována s ohledem na potřeby nejen obchodních, ale i vojenských flotil. Ty mají možnost z těchto přístavů projektovat svou moc v oblasti a využívat těchto prakticky předsunutých základů v případě jakéhokoliv konfliktu v regionu. Tyto základny mají ale i velmi silný

psychologický dopad, mají totiž dát na vědomí, že Čína je v regionu přítomna a schopna zasáhnout, že akční rádius jejích námořních jednotek dosahuje neustále vyšších vzdáleností, čímž roste i čínská námořní prestiž, stejně jako čínský vliv v regionu. Tyto snahy jsou motivovány geostrategickými a geopolitickými motivy, spojenými primárně se dvěma nejsilnějšími zeměmi, se kterými se Čína v regionu potýká, a to je Indie a Spojené státy.

Ačkoliv vztah mezi Indií a Čínou od 90. let došel velmi významných zlepšení, a soupeření obou zemí v regionu Indického oceánu je proto mnohými analytiky, jako je např. Amardeep Athwaal, zpochybňováno (Athwaal, 2008: 98), geopolitické kalkulace spojené s velmocenským potenciálem Indie, či rostoucí poptávkou po energetických surovinách, která je v obou zemích významná a má určitý potenciál budoucího společného soupeření o energetické zdroje, vedou Čínu ke snaze kontrolovat indický námořní rozvoj a pohyb jejích námořních jednotek, a to právě prostřednictvím budování přístavů v jejím bezprostředním okolí. Kromě toho, kontrola dopravních koridorů v Indickém oceánu je pro Indii stejně životně důležitá jako pro Čínu, což Čínu žene ke snahám zabezpečit strategické lokality pro projekci jejího vlivu v regionu v předstihu. Indie se totiž snaží v reakci na čínské akce v regionu rozšiřovat svou vlastní politiku, tzv. *look east policy* (Athwaal, 2008: 25), jíž se také snaží zabezpečovat strategický vliv a partnerství se zeměmi regionu.

Dalším velmi silným motivem čínských geostrategických zájmů v regionu je i bezpečnostní dilema, vyvstávající v souvislosti s americkou námořní dominancí v Indickém oceánu, která v regionu zabezpečuje svobodu plavby a dosud ochraňuje strategické dopravní tepny, probíhající celou oblastí. Číňané se obávají zejména možné námořní blokády, kterou by na Čínu Američané mohli uvalit v případě konfliktu se Spojenými státy či jejich spojenci v regionu, z čehož jako nejpravděpodobnější scénář se jeví americko-čínská konfrontace ohledně Tchaj-wanu. Takováto blokáda, která by se pravděpodobně uskutečnila v nejužším místě asijsko-pacifického regionu, tedy Malacké úžině, ale mohla by být rozvíjena i za pomoci japonských spojenců v oblasti *first a second island chain*, by Čínu odřízla nejen od energetických importních toků, ale znemožnila jí také exportovat její výrobky na zahraniční trhy, čímž by Čína ekonomicky vykrvácela. Hlavně by ale znemožnila jakýkoliv přístup čínských námořních jednotek do celého regionu Indického oceánu, čímž by Čína byla velmi snadno naprosto vyřazena ze hry. I z toho důvodu Číňané budují v zemích na pobřeží Indického oceánu zčásti vojenské, zčásti obchodní přístavy, stejně jako jinou infrastrukturu napojenou na čínské provincie. Právě tyto spojnice by jim totiž mohly umožnit v případě

krize i nadále udržet ekonomické styky s obchodními partnery, ale i projektovat svou vojenskou moc do regionu.

Čínské zájmy v regionu Indického oceánu tedy mají silnou dimenzi ekonomickou, na ni napojenou energetickou, ale i velmi významnou geostrategickou dimenzi. Všechny tyto faktory, které tvarují podobu čínského chování v regionu, stejně jako čínský přístup k regionálním aktérům, ale i mocnostem jako jsou Spojené státy, jsou velmi důležité pro pochopení celé čínské strategie v regionu Indického oceánu.

3.1.1.2 Faktory ovlivňující podobu čínské strategie – politicko-strategické a ekonomické vazby, hlavní výzvy čínskému postavení v regionu

Politicko-strategické a ekonomické vazby Čínské lidové republiky na státy regionu jsou většinou v oblasti Indického oceánu určitým způsobem propojeny, přičemž vždy akcentují primárně čínské zájmy. Příkladem takového propojení je i partnerství Číny se zeměmi jako je Myanmar či Pákistán, ale také se státy Blízkého východu, zejména pak se Saúdskou Arábií a Íránem. Míra propojení ekonomiky s politikou z hlediska čínského vztahu ke každé ze zemí se ale do velké míry liší.

Saúdská Arábie

Vztahy Číny se Saúdskou Arábií jsou založeny primárně na silné energetické interdependenci, která oba státy stimuluje k vzájemné kooperaci. Čína se totiž na dodávkách ropy ze Saúdské Arábie stává čím dál více závislou, což dokazuje to, že z původně minimálního zastoupení saúdsko-arabské ropy v čínských ropných importech, se Saúdská Arábie stala největším čínským ropným dodavatelem (Calabrese, 2005). Stejně tak Saúdská Arábie ale dostává příležitost vytěžit co nejvíce z neustále rostoucí čínské poptávky po této strategické surovině, a to za cenu pro Saúdy výhodnou. Čína proto intenzivně investuje do saúdsko-arabské energetické infrastruktury a participuje na otevírání plynného sektoru v zemi, a Saúdové na oplátku investují do čínských rafinérií a garantují Číně dodávky ropy v objemu 1 milionu barelů denně (Rahim, 2008: 144), přičemž tento objem v současné době dále narůstá.

Celé partnerství ale získává i určitou politicko-bezpečnostní dimenzi, a to nejen proto, že saúdsko-arabské ropné dodávky jsou z hlediska energetické bezpečnosti pro Čínu životně-důležité, ale především proto, že Čína se snaží vytvářet i silné politické vazby na Saúdskou

Arábii, a to zejména po útocích 9/11, primárně ve snaze vytvořit jistou protiváhu proti politice Spojených států v regionu. Takováto čínská politika je přitom silným odklonem od dlouho přetrvávajících snah nesměřovat z hlediska energetické poptávky do těchto zemí, které Čína dlouho považovala za silně nestabilní a silně ovlivněné politikou a zájmy Spojených států, a poohlížela se proto spíše po jiných destinacích, jako je Afrika, či samotná Asie (Rahim, 2008: 143). Velmi brzy se ale ukázalo, že Čína se bez Blízkého východu, bude-li chtít udržet současný ekonomický růst, neobejde.

Číňané se tedy nespokojují pouze s výhodnými energetickými kontrakty s hlavním reprezentantem států zálivu, naopak se snaží tyto svazky ještě dále posílit pokládáním základů strategického partnerství mezi oběma zeměmi, které je pro Čínu velmi výhodné z hlediska jejích snah o umenšení amerického vlivu v regionu. Využívá přitom saúdsko-arabských neshod se Spojenými státy po 11. září, stejně jako obecně velmi zhoršené americké reputace v regionu. Obě země se totiž po 11. září silně postavily proti americké vojenské kampani v Iráku, když Čína hrozila vetovat jakékoliv snahy o autorizaci užití síly přednesené v rámci Rady bezpečnosti. Čína se tedy v oblasti snaží prezentovat jako jistá alternativa Spojeným státům, přičemž se v tomto nespolehá pouze na velmi křehké základy v podobě jisté nechuti vůči politice Spojených států, ale snaží se celé partnerství posilovat i akcentováním náboženské stránky, přičemž zdůrazňuje propojenost čínské muslimské menšiny, žijící hlavně v provinciích Xinjiang a Ningxia, právě se Saúdskou Arábií (Rahim, 2008: 152, Calabrese, 2005), jako jednou z největších muslimských zemí na světě. Většina analytiků ovšem pochybuje o tom, že Čína prezentování sebe sama jako jisté alternativy postavení USA v regionu opravdu chápe jako bernou minci a je-li vůbec ochotna se takovéto role ujmout.

Nelze přitom ale opomenout ani obchodní vazby mezi oběma zeměmi, které, ač navázány teprve nedávno, se rozvinuly do té míry, že Čína je nyní 7. největším obchodním partnerem Saúdské Arábie, přičemž objem obchodu mezi oběma zeměmi dosahuje až 1 miliardy dolarů ročně (Rahim, 2008: 157). Navíc, Číňané na rozdíl od Spojených států nepodmiňují své ekonomické ani politické vazby nátlakem na demokratické reformy, či respektem k lidským právům. Oba státy jsou v současné době podezřívány i ze vzájemných zbrojních transferů, týkajících se především raketových technologií, o těchto transakcích ale neexistují dostatečně přesvědčivé důkazy.

Čínská strategie vůči Saúdské Arábii se tedy spoléhá na vytvoření co největšího počtu pojiček, které mají potenciál celé partnerství i nadále významně prohlubovat. Ačkoliv se tak Číně daří tradiční vazby Saúdské Arábie se Spojenými státy narušovat a využívat jejich vzájemných neshod, přesto čínské kroky v Saúdské Arábii zůstávají i nadále velmi opatrné, jelikož vliv Spojených států v zálivu i nadále zůstává poměrně silný. Je také důležité si uvědomit, že vazby států zálivu i Saúdské Arábie na Spojené státy jsou i nadále daleko významnější než-li vazby na Čínu, a to nejen kvůli tomu, že Spojené státy jsou nejvýznamnějším odběratelem saúdsko-arabské ropy, ale hlavně proto, že Spojené státy jsou tyto své klíčové dodavatele ropy v případě konfliktu ochotny bránit.

Írán

S čínským vztahem se Saúdskou Arábií velmi úzce souvisí i čínský vztah k Íránu, jako dalšímu silnému regionálnímu hráči. Írán a Čína mohou v současných ekonomických i politických svazcích navazovat na dlouhou historii vzájemných kontaktů, které ale začaly být intenzivněji rozvíjeny až od roku 2000, kdy Čína s Íránem, jako jedním z největších vlastníků ropných rezerv na světě, uzavřela první energetické kontrakty, týkající se primárně dodávek ropy. Írán, který se v současné době řadí na druhé místo na světě z hlediska objemu odhadovaných ropných rezerv na svém území, podepsal s čínskou vládou pravděpodobně nejmasivnější dohodu o dodávkách ropy v roce 2004, kdy cena kontraktu činila podle odhadů 70-100 miliard dolarů (Hashim, 2008: 173). Čína se v této dohodě zavázala pomoci Íránu rozvíjet ropné pole Yadavaran při hranicích s Irákem, přičemž za oplátku dostala možnost odkupovat íránskou ropu. Obchodní kontakty mezi Íránem a Čínou se ale neomezily pouze na oblast ropných produktů. Čína se s Íránem dohodla také na společném vývoji LNG tankerů, které by měly přepravovat íránské zásoby LNG právě do Číny, přičemž celkový kontrakt na dodávky LNG by měl přesáhnout 20 miliard dolarů (Hashim, 2008: 173).

Ačkoliv ale interakce mezi Čínou a Íránem na poli energetiky neustále narůstají a jsou dále rozšiřovány, ekonomické partnerství Číny s Íránem není tak bezproblémové, jako čínské ekonomické partnerství se Saúdskou Arábií, a to jednak kvůli často vysokým cenám, které Írán za dodávky žádá, ale také kvůli různým byrokratickým zdržením a protekcionistickým opatřením na íránské straně, které realizaci uzavřených kontraktů do velké míry zpožďují (Hashim, 2008: 174). Bezproblémová přitom není ani politická dimenze čínsko-íránských

vztahů. Důvodů je několik, přičemž pravděpodobně nejdůležitějším z nich je íránský jaderný program.

Čína v tomto smyslu balancuje na velmi tenkém ledě, ve snaze nepoškodit kvůli vazbám s Íránem své svazky se Spojenými státy, pro které se íránský jaderný program, stejně jako jeho podpora teroristických sítí či výpady proti Izraeli, staly významným bezpečnostním problémem a dostaly se tak do čela americké mezinárodně-politické agendy. Čína ale zároveň chápe Írán jako velmi výhodného spojence v regionu, a to zejména z hlediska vyvažování americké dominance v oblasti či z hlediska zajištění přístupu do Hormuzské úžiny, jako jednoho z klíčových *choke points* čínských obchodních, ale i vojenských flotil. Jelikož si ale hrozba poškození vztahů s USA v očích Číny udržuje primární význam, je intenzita vzájemných íránsko-čínských politicko-strategických svazků poměrně nízká, daleko menší než v případě Saúdské Arábie, přičemž ekonomická dimenze daného vztahu si v tomto případě udržuje zásadní postavení, právě z této oblasti vzájemné kooperace totiž Čína nejvíce profituje. I z toho důvodu hodlá Čína dále zvyšovat svou účast v íránském energetickém sektoru, stejně jako pokračovat v prodeji zbraní Íránu, který se postupně stal velmi dobrým odbytištěm čínského vojenského vybavení. Od roku 1980 zahrnovaly čínské prodeje zbraní do Íránu tisíce tanků, proti-tankových střel, útočných letadel a menších válečných lodí. Jinak tomu není ani dnes, kdy z kontaktů s Čínou profituje hlavně dlouhou dobu umenšované íránské námořnictvo, které se stalo jedním z největších příjemců čínského vybavení, které výrazně přispívá k současným íránským snahám o dosažení *blue water navy*.

Jsou to tedy primárně ekonomické motivy, kvůli kterým Čína stojí proti většině iniciativ, snažících se o zpřísnění sankcí uvalených na Írán. Obecně lze totiž říci, že Čína je pro Írán důležitějším spojencem než-li je Írán pro Čínu. Írán se totiž neustále snaží zvýšit svůj politický a vojenský vliv na Blízkém východě a znemožnit tak Spojeným státům zasahovat do oblasti. Právě z toho důvodu se snaží prohlubovat své svazky s Čínou, ale i Ruskem a Indií, ve kterých spatřuje možnost jak vliv Spojených států v regionu vybalancovat (Lee, 2002: 556) a jak Spojené státy odradit od neustálých snah o prohlubování sankcí, ale i snah o autorizaci možného útoku na Írán v Radě bezpečnosti. Prohlubující se ekonomické svazky Číny s Íránem přitom kromě Spojených států nevidí rádi ani američtí spojenci v regionu, stejně jako i výše zmíněná Saúdská Arábie, pro kterou je Írán jedním ze strategických

soupeřů v regionu⁴⁰, a také hlavním motivem dalšího zbrojení Královského saúdského námořnictva.

Pákistán

V mnohém odlišné od čínského vztahu k Íránu jsou naopak čínské vazby na Pákistán, který je považován za hlavního strategického spojence Číny v oblasti Indického oceánu. Základy tohoto partnerství přitom byly položeny již v době indicko-pákistánského konfliktu o Kašmír v roce 1962, kdy Čína podporovala, podobně jako v případě mnoha dalších následných sporů, pákistánskou stranu. Důvodem je primárně fakt, že Pákistán je největším regionálním protivníkem Indie, jejíž regionální potenciál je obrovský a která se tak stává jedním z hlavních soupeřů Číny v možném budoucím zápasu o velmocenské postavení v oblasti. I z toho důvodu Čína materiálně podporuje pákistánský jaderný program, a to zejména na bázi dohody o jaderné spolupráci, kterou obě země uzavřely již v roce 1986 (Lee, 2002: 555). Čína ale Pákistán nezasobuje pouze jadernými technologiemi, ale také raketami převážně středního doletu, jako je např. balistická raketa Shaheen-1, které by Pákistánu mohly umožnit zasáhnout klíčová indická obchodní a populační centra, jako je Bombaj nebo Nové Dillí, které leží ve vzdálenosti více než 300 km od pákistánských hranic. Čína s Pákistánem mimoto pořádají i společná vojenská cvičení a podepsaly i několik dohod týkajících se společného vývoje konvenčního vojenského vybavení, jako jsou např. letouny JF-17 Thunder apod. (Curtis, Scissors, 2012: 2)

Všechny tyto zbrojní dodávky samozřejmě vyvolávají obavy u Spojených států, které, ačkoliv mají v Pákistánu silný vliv a dokázaly k sobě v počátcích tzv. „war on terror“⁴¹ Pákistán blíže připoutat, jejich vztah k Islámábádu je nadále poznamenán vysokou nedůvěrou. Během tohoto období začal totiž Pákistán zároveň posilovat i své vazby s Čínou, uzavíráním dalších zbrojních kontraktů, ekonomických dohod apod. Nutno ovšem říci, že podobně jako v případě Saúdské Arábie je nepravděpodobné, že Čína bude chtít ve vztahu k Pákistánu vytvořit alternativu Spojených států či jejich roli nahradit, ač obě země se snaží tento dojem vytvářet (Curtis, Scissors, 2012: 2). Čína se v tomto smyslu obává

---

⁴⁰ Saúdská Arábie se snažila vždy vyvažovat rostoucí Írán, a to zejména podporou Iráku. Ve vzájemných konfliktech Íránu s Irákem vždy masivně finančně subvencovala iráckou stranu. Saúdská Arábie Írán vnímá nejen jako možnou budoucí regionální mocnost, obává se proto nejen jeho jaderného programu, ale i rostoucího vlivu v regionu.

⁴¹ V rámci spolupráce s USA během „global war on terror“ Pákistán významně zmodernizoval své námořnictvo, které je dnes z hlediska kvantitativního i kvalitativního na velmi dobré úrovni.

nestability pákistánské politické scény, stejně jako islámského extremismu a teroristických aktivit, které se podle ní často přelévají i do západních čínských provincií.

Kromě balancování či tzv. *bottling up* Indie v regionu (Feigenbaum, 2011) je Pákistán pro Čínu důležitým spojencem nejen ve snaze dosáhnout stability a ekonomického rozvoje v jejích málo prosperujících západních provinciích, ale i z hlediska čínských snah o rozšíření vlivu v Indickém oceánu. Z tohoto pohledu je pro Čínu klíčový především budovaný pákistánský přístav Gwadar na pobřeží Arabského moře, jehož výstavbu Čína extenzivně financuje (Walgreen, 2006: 61). Tento přístav by měl v budoucnosti umožnit čínskému námořnictvu permanentní přítomnost v regionu a tedy i další růst jejího vlivu v oblasti, a to na úkor vlivu Spojených států.

Obě země se tedy vzájemně chápou jako blízcí strategičtí spojenci, přičemž základem této spolupráce se stala formální strategická aliance, která byla mezi oběma státy uzavřena v roce 1972. Na strategickou spolupráci navázala následně i spolupráce ekonomická, kdy se Čína stala třetím největším obchodním partnerem Pákistánu, přičemž mezi oběma státy byla vybudována zóna volného obchodu (Pant, 2012a: 86). V roce 2010 objem obchodu mezi oběma zeměmi dosáhl 9 miliard dolarů (Pakistan and China. Sweet as can be?, 2011), což je ale způsobeno primárně zbrojnými kontrakty. Ve srovnání s objemem obchodu, probíhajícím např. mezi Čínou a Filipínami, je tento objem třikrát menší a roste daleko pomaleji (Curtis, Scissors, 2012: 9). I z toho důvodu zůstává ekonomická stránka vzájemného vztahu spíše ve stínu vzájemné strategické spolupráce, v důsledku které ale zůstává Pákistán i nadále největším čínským spojencem v Jižní Asii, stejně jako mezi muslimskými zeměmi.

Indie

Ačkoliv je Pákistán hlavním spojencem Číny v jejích snahách o vyvážení rostoucího vlivu Indie v regionu, odvislého nejen od jejího ekonomického, ale i vojenského potenciálu, vztahy Číny s Indií jsou v současné době na poměrně dobré, stabilní úrovni, a to i přes mnohé minulé spory týkající se hraničních oblastí, které vyústily v roce 1962 v indicko-čínskou válku a následně další konflikty v 70. a 80. letech 20. století. Ačkoliv některé z teritoriálních sporů nejsou ani nadále vyřešeny, a vytvářejí tak neustálé pnutí mezi oběma zeměmi, ekonomické vztahy mezi těmito dvěma nejrychleji rostoucími ekonomikami zažívají nebyvalý rozvoj. V důsledku stále rostoucích vzájemných ekonomických interakcí

je Čína nyní třetím největším obchodním partnerem Indie, je-li zahrnut i Hongkong, pak dokonce největším (India and China. Friend, Enemy, Rival, Investor, 2012). Čína v tomto smyslu exportuje celkem 3 dolary na každý importovaný 1 dolar z Indie, v důsledku čehož má Indie s Čínou silný obchodní deficit, čítající na 40 miliard dolarů, tedy zhruba 2% indického HDP. Čínské ekonomické zájmy v Indii jsou tedy poměrně silné, a výrazné napomáhají ke zlepšení vztahů mezi oběma státy.

Kromě ekonomických vazeb sdílejí obě země i zájem na stabilitě v regionu, která je klíčová pro dodávky energetických surovin, na kterých jsou obě země závislé. Tato jejich rostoucí závislost ale vytváří nejen možné impulsy pro vzájemnou budoucí kooperaci obou států v této oblasti, ale také velký potenciál budoucího vzájemného soupeření o zdroje. Stejně silný konfliktní potenciál v sobě ale skrývá i ekonomický a od něj se odvíjející vojenský růst obou zemí, které aspirují na dosažení hegemónního postavení v regionu. Oba tyto faktory tlačí obě země k budování silného námořnictva, za cílem ochrany jejich obchodních lodí, plujících strategickými komunikačními koridory v Indickém oceánu, důležitými pro obě ze stran. Právě zde je postupně vytvářen nejpravděpodobnější zdroj budoucího konfliktu. Indie totiž ve snaze o vyvážení rostoucího čínského vlivu v oblasti již posílila svou námořní spolupráci se Spojenými státy a Japonskem, činí tak ale velmi opatrně, aby Čínu nevyprovokovala k dalším snahám o posílení jejího vlastního postavení v regionu (Green, 2010: 360).

Kromě spolupráce s ostatními zeměmi Indie sama významně námořně zbrojí, s cílem zvýšit svou přítomnost v Indickém oceánu a rozšířit ji tak až k Africkému rohu či k Jihočínskému moři. Stejně jako Číňané, i Indové se inspirovali Mahanovými díly, jak je silně patrné z indické námořní strategie, která zdůrazňuje ochranu indických zájmů v oceánu jako klíčovou pro další růst indické ekonomiky, stejně jako Indie obecně: „*since trade is the lifeblood of India, keeping our SLOCs open in times of peace, tension or hostilities is a primary national maritime interest*“ (Holmes, Yoshihara, 2010: 389).

Na druhou stranu se ale zájmy obou zemí protínají ve snaze o ochranu SLOCs před působením nestátních aktérů, jako jsou piráti, námořní teroristé, či proliferace zbraní. Stejně tak obě země sdílejí i zájem na multilaterálním uspořádání, a to nejen v regionu Indického oceánu. Indie, která vždy bojovala za větší zastoupení rozvojového světa v mezinárodní politice, za větší demokratizaci světového ekonomického systému, stejně jako za respekt ke

státní suverenitě a principu nezasahování do vnitřních věcí států, sdílí s Čínou pohled na americkou kampaň v Iráku, ale např. i na nedávný zásah NATO v Libyi, který podle obou zemí oslabuje autoritu OSN.

Vztah obou zemí je tedy velmi komplikovaný. Jeho kooperativní podoba je založena primárně na ekonomických svazcích, které přinášejí benefity oběma stranám. Nad vzájemnou kooperací ale převažuje poměrně vysoký konfliktní potenciál ve vzájemných vztazích, vyplývající jednak z možného budoucího mocenského soupeření v důsledku významných regionálních aspirací Číny i Indie, čínských úzkých vazeb na Pákistán, které mimo jiné umožňují Pákistánu významně námořně zbrojit, nedořešených teritoriálních nároků, či nároků na energetické zdroje. Ačkoliv tedy Indii nelze v žádném případě považovat za čínského spojence, čínské postavení v regionu, stejně jako čínský vztah ke Spojeným státům v oblasti Indie bezpochyby do velké míry ovlivní, a její vliv proto nelze v žádném případě opomíjet. I z toho důvodu někteří autoři hovoří o tzv. strategickém trojúhelníku (*strategic triangle*) který se v Indickém oceánu formuje (Holmes, Yoshihara, 2010: 385).

Barma / Myanmar

Podobně jako je Indie znepokojena čínským spojenectvím s Pákistánem, vyvolávají u ní silné obavy i čínské vazby na barmský režim. Čína totiž podobně jako v případě Pákistánu udržuje s Myanmarem silné ekonomické i politicko-strategické svazky, které by jí v případě konfliktu umožnily Indii uvěznit mezi dva své spojence, Pákistán a právě Barmu.

Čína je třetím největším obchodním partnerem Barmy, přičemž objem jejich obchodu se pohybuje okolo 1,4 miliardy dolarů. Čína z Barmy importuje hlavně ropu a ocel, Barma se pak na Čínu spoléhá primárně z hlediska dodávek gumy a dřeva. Nejdůležitějším obchodním artiklem mezi oběma zeměmi je ale vojenské vybavení. Čína Barmu zásobuje zbraněmi a vojenským vybavením, které dosahuje hodnoty více než 1,2 miliardy dolarů a zahrnuje významné námořní i pozemní kapacity, za což Čína získává významné odbytiště pro svůj vojenský průmysl (Lee, 2002. 554). Objem obchodu se zbraněmi mezi oběma zeměmi navíc dále narůstá, a to díky povaze barmského režimu, charakterizovaného vládnoucí vojenskou juntou, pro niž vojenské vybavení představuje základní prostředek udržení kontroly nad územím. Čína kromě toho výrazně přispěla k modernizaci a expanzi barmských námořních sil, které v současnosti čítají na 122 plavidel.

Kromě profitujícího trhu ale zajišťuje Barma Číně i informace, a to díky velkému počtu satelitních a elektronických sledovacích zařízení na jejím území, umístěných na ostrovech jako je Hainggyik či Kokosové ostrovy, které monitorují zejména Malackou úžinu, stejně jako další přilehlé oblasti Indického oceánu (Lee, 2002: 554), propletené strategickými komunikačními koridory. Čína je díky pozorovacím zařízením, umístěným velmi blízko indických ostrovů Andamany a Nikobary, schopna kontrolovat vojenské aktivity indického námořnictva, včetně možných raketových testů apod. Monitorovacími zařízeními je ale znepokojeno i Japonsko, v souvislosti s pozorovacími zařízeními na barském souostroví Mergui, které Japonsko chápe jako vstupní bránu svého obchodního loďstva do Malacké úžiny (Lee, 2002: 554). Kromě informací pak Barma Číně umožňuje i přístup do svých přístavů, které Číně umožňují projektovat svou moc v Bengálském zálivu, stejně jako v celé jihovýchodní Asii.

Čína se ale silně angažuje i v barském energetickém sektoru, bohatém jak na ropu, tak také na zemní plyn, díky čemuž v současné době těží zásoby obou těchto strategických surovin. Aby bylo možné vytěžené suroviny dopravovat do Číny, Číňané intenzivně investují do barské infrastruktury, tedy hlavně přístavů, ale i dálnic a produktovodů, které nyní spojují čínskou provincii Yunnan s Bengálským zálivem. Právě skrze Barmu totiž vede nejpřímější cesta do srdce Číny, tedy jejích centrálních provincií. Ve fázi projektu je proto i výstavba ropovodu, který by Číně umožnil úplně se vyhnout pro ni kritické Malacké úžině, a importovat tak ropu z Blízkého východu přes Barmu až přímo na čínské území.

Stejně jako v ostatních případech ale není čínské partnerství s Barmou bezproblémové. Neshody mezi oběma státy se objevily při incidentu Kokang, kdy se vojenská junta v této oblasti střetla s čínskou minoritou, žijící na hranicích s Čínou, což vyústilo v masivní příliv uprchlíků do čínské provincie Yunnan. Čína se od té doby začala více zajímat o politickou situaci v Barmě a tlačí vojenskou juntou k udržení stability v zemi, která je klíčová pro budoucí energetické i zbožové importy. Zároveň ale, jak ve své knize zdůrazňuje Kaplan, rozvíjí Čína vztahy i s barskou opozicí a etnickými kmeny, aby si tak zajistila vliv v Barmě i tváří v tvář možné změně režimu (Kaplan, 2010: 227), která se stává stále více možnou, vzhledem k iniciativám nového prezidenta a osvobození disidentky Su-t'ij.

Bangladéš

Podobně strategicky důležitý jako Barma je pro Čínu i Bangladéš, který je dokonce přímým sousedem Indie a je tedy strategicky umístěn na pobřeží Bengálského zálivu, jako jedné z nejdůležitějších částí Indického oceánu z hlediska snah o kontrolu indických i amerických námořních aktivit, stejně jako projekci moci v regionu. Z tohoto pohledu je pro Čínu klíčový zejména přístav Chittagong, který je za pomoci Číny rozvíjen v nejen bangladéšské centrum kontejnerové námořní dopravy, ale kde jsou instalovány také mnohé protilodní rakety, stejně jako nyní budovaný hlubokomořský přístav na ostrově Sonadia. Podobně jako v případě Barmy tedy Čína s Bangladéšem, díky jeho strategickému potenciálu, rozvíjí úzké vojenské, ekonomické i politické partnerství.

Ekonomické vazby Číny s Bangladéšem jsou na velmi dobré úrovni, což dokazuje objem jejich vzájemného obchodu, který dosahuje 4,5 miliardy dolarů (Singh, 2010: 273), tedy zhruba dvojnásobně více, nežli v případě Barmy. Bangladéš ale podobně jako jiné země v obchodních vztazích s Čínou trpí výrazným obchodním deficitem (Singh, 2010: 273). Kromě rozvoje obchodních vztahů se Čína silně angažuje i v bangladéšském energetickém průmyslu, a podílí se tak na rozvoji ložisek zemního plynu a ropy, přičemž ale největší příjmy Číně plynou nikoliv z energetických kontraktů, ale z prodeje vojenského vybavení, zahrnujícího primárně námořní kapacity, které výrazně přispívají k v současnosti probíhajícímu procesu modernizace námořnictva, které operuje s celkem 85 plavidly (Navy at Glance). Bangladéšská demokratická vláda v Dháce je v současnosti největším importérem čínského konvenčního vojenského vybavení na světě. Ačkoliv nyní Bangladéš nelze chápat jako bezvýhradného čínského spojence v regionu, a to zejména proti rostoucí Indii, se kterou Bangladéš udržuje vztahy na podobné úrovni jako s Čínou, Čína v tomto smyslu vsází na další prohlubování zejména ekonomických svazků, které Dháce přinesou mnohé benefity, a které se mohou stát základem budoucího hlubšího strategického partnerství, které by Číně mohlo přinést další posílení jejího postavení v regionálním pořádku jižní Asie.

Hlavní výzvy

Jak lze vidět z předchozí analýzy strategicko-politických a ekonomických vazeb Číny na státy regionu, vztahy Číny s těmito aktéry se přímo odvíjejí od čínských zájmů v oblasti, mezi které řadíme zajištění energetické bezpečnosti, ať už uzavíráním energetických kontraktů se zeměmi regionu, či snahami o zajištění bezpečnosti komunikačních koridorů,

realizovanými prostřednictvím pronikání čínského námořnictva do přístavů regionálních států. Kromě energetického zájmu v regionu se ale ve vztazích se zeměmi obklopujícími Indický oceán projevuje i zájem na umenšení americké role v oblasti, jak je patrné z rozvoje čínských vztahů se Saúdskou Arábií, Íránem či Pákistánem, podobně jako na vybalancování rostoucí Indie, zejména v případě Pákistánu, Bangladéše a Myanmaru.

Ve snaze o dosažení těchto zájmů Čína využívá primárně své současné ekonomické síly, která jí umožňuje navazovat s regionálními aktéry pro obě strany prospěšná ekonomická partnerství. Tím, že Čína rozvoj svých obchodních vztahů nepodmiňuje tlakem na demokratické reformy či respekt k lidským právům, zajišťuje si přístup i na trhy, na kterých se ostatní státy, především pak USA, neangažují, jako je např. Írán. Čína prostřednictvím těchto partnerství rozšiřuje nejen své energetické portfolio, když si buduje významnou pozici v energetickém sektoru těchto států, ale také přispívá k vlastnímu ekonomickému růstu, ať už importem levných surovin z těchto zemí, prodejem svého vojenského vybavení, či rozvojem infrastruktury v těchto státech. Jsou to tedy primárně ekonomické vazby, které pokládají základ následným snahám o rozvoj politických, či strategických svazků s těmito zeměmi, které následně Číně napomáhají ke zvýšení jejího vlivu v regionu. Příkladem tohoto vývoje jsou právě masivní čínské investice do přístavní infrastruktury klíčových regionálních států, které by si státy samy nikdy nemohly dovolit. Čína si těmito investicemi zajišťuje i následný významný politický vliv na dané státy, od kterých žádá povolení ke kotvení čínského námořnictva v daných přístavních oblastech, odkud je následně schopná projektovat svou moc do mnoha částí Indického oceánu.

Z politicko-strategických a ekonomických vazeb Číny se státy regionu je ale možné vyčíst i hlavní výzvy, kterým se Čína snaží v regionu čelit, mezi které řadíme zmíněnou americkou námořní dominanci v regionu, spojenou v čínských očích s možností zablokovat čínské námořní i obchodní loďstvo v pro něj kritickém *choke point*, Malacké úžině, stejně jako s možnou projekcí moci z ostrova Diego Garcia, který je umístěn v přímém sousedství strategických komunikačních koridorů, nedaleko od čínských partnerů v regionu. Čína se ale obává i přetrvávajících amerických politických svazků s některými státy oblasti, jako jsou zejména některé státy Zálivu. USA mají také blíže k Indii nežli Čína, a i nadále jsou schopny udržovat si významný vliv v Pákistánem, ač jedním z nejdůležitějších čínských partnerů.

Klidnou Čínu nenechává ani růst již zmíněné Indie, jako možného strategického regionálního soupeře, stejně jako činnost nestátních aktérů v kritických *choke points* Indického oceánu, kteří ohrožují plynulost čínských importních a exportních toků po strategických komunikačních koridorech. Ve vodách Adenského zálivu tak bylo zajato již několik čínských obchodních lodí, na což Čína reagovala vysláním 3 čínských torpédoborců, které se připojily k mezinárodním jednotkám operujícím v oblasti Suezského průplavu a kritického Afrického rohu (Erickson, Mikolay, 2009).

3.1.1.1.3 Strategie Číny v regionu Indického oceánu

Strategie Čínské lidové republiky pro region Indického oceánu není čínskou vládou oficiálně zveřejněna a v nejbližší době vzhledem k povaze vládnoucího režimu, stejně jako snahám neodkrývat čínské strategické úmysly, s určitostí ani zveřejněna nebude. Čínské strategické záměry v oblasti jsou proto z těchto důvodů nejčastěji posuzovány na základě čínských aktivit v regionu, které odrážejí jednak čínské zájmy, stejně jako výzvy, kterým musí Čína v regionu čelit. Právě na tomto základě je za reálné vyústění čínských strategických záměrů v oblasti považována tzv. strategie *string of pearls*, jejímž cílem je dosáhnout čínských strategických zájmů prostřednictvím rozvoje diplomatických styků s regionálními aktéry, prostřednictvím modernizace vojenských sil, stejně jako získání přístupu k přístavům a leteckým základnám na území spřízněných států. Ty mají sloužit jako síť klíčových logistických bodů v oceánu, které lze připodobnit jednotlivým perlám, které mohou být následně využity jak pro komerční, tak i vojenské záměry (Pehrson, 2006: 3). Tyto základny mají být umístěny po celé délce komunikačních koridorů, procházejících od Blízkého východu a Afriky, přes celý Indický oceán, až po čínské pobřeží.

Nutno ovšem říci, že ač označení strategie jako „šňůry perel“ získalo v akademickém diskurzu silný ohlas, a tento výraz je tak pro popis čínské strategie v regionu hojně užíván, celý termín je založen na zobecnění čínských aktivit v regionu ze strany amerických analytiků, a nikoliv na kodifikované doktríně, komentářích, či oficiálních výrocích Pekingu (Holmes, Yoshihara, 2008: 378). I přesto je ale tento koncept pro vysvětlení čínského chování v regionu velmi užitečný, do velké míry totiž odráží povahu čínských aktivit v této oblasti. Z toho důvodu je využíván pro pochopení čínských aktivit i v této práci. *String of pearls* ale není jediným výrazem, který se snaží postihnout čínské záměry v regionu. Méně často užívaným výrazem, a to zejména v indickém bezpečnostním diskurzu, je i tzv. *going out strategy* (Prabhakar, 2009: 7). Tento název zdůrazňuje fakt, že čínské zájmy v regionu

Indického oceánu se již netýkají jejího bezprostředního okolí, tedy asijsko-pacifického regionu, a směřují tak dále do oblasti, jíž Čína není bezprostřední součástí. Z povahy tohoto označení má tato strategie z hlediska budoucího vývoje silně konfliktní potenciál, a to z toho důvodu, že Čína se takto hodlá angažovat v oblasti, která je ovládána již jednou extrateritoriální mocností, tedy Spojenými státy, stejně jako rostoucí regionální mocností, Indií.

Ačkoliv strategii perel nelze chápat výlučně jako strategii námořní, ale spíše regionální, která se z velké části uskutečňuje i v regionu asijsko-pacifickém, její realizace se do velké míry váže právě na námořní síly, které jsou nejlépe schopny zajistit Číně silnou pozici v regionu a chránit její námořní zájmy. Celá strategie se proto spoléhá na rozvoj diplomatických styků s konkrétními státy v pobřežním pásmu, uzavření bilaterálních dohod nesoucích významné benefity pro obě ze stran, a následné budování rozsáhlých přístavních, ale i letištních kapacit, které Číně umožní být trvale přítomnou v regionu. Jsou-li tedy ekonomické styky se státy úspěšné, Čína se toho snaží využít a vybudovat i hlubší politické a často i strategické svazky. Typickým příkladem takovéto strategie je i vybudování již několikrát zmíněného přístavu v malé pákistánské rybářské vesnici Gwadar, na pobřeží Arabského moře, která se stala jistým symbolem a opěrným bodem čínské regionální strategie a tedy i jednou z perel, rozprostírajících se na pobřeží Indického oceánu.

Přístav Gwadar začal být v pákistánské provincii Balúčistán budován v roce 2002, během války v Afghánistánu (Kaplan 2011: 70). Impulzem pro vybudování přístavu právě na tomto místě se stala strategická pozice této rybářské vesnice, ležící v blízkosti jednoho z nejkritičtějších *choke points* Indického oceánu, Hormuzské úžiny, stejně jako jeho blízkost indickému pobřeží, či právě zvýšená americká přítomnost v regionu, která Čínu znervózňovala. Čína velmi brzy usoudila, že právo kotvit své válečné, stejně jako obchodní lodě v oblasti, by jí umožnilo nejen ve velmi krátké době projektovat svou moc v celém regionu, ale umožnilo by jí to i monitorovat aktivity indického námořnictva, stejně jako dopravu v úžině. Možnost využití přístavu čínskými obchodními loděmi by navíc umožnila importovat a exportovat komodity po jejich proplutí Hormuzskou úžinou po souši, a vyhnout se tak kritické Malacké úžině. Čína proto nabídla Pákistánu, že celou stavbu, tedy konstrukci přístavu, stejně jako na něj navazující infrastrukturu v podobě dálnice z Karáčí do Gwadaru, z velké části prostřednictvím svých firem zafinancuje, pokud Pákistán umožní

čínským lodím přístup do nově vybudovaného hlubokomořského přístavu. Pákistán mimoto dostal přísliby i dodávky vybavení pro budované jaderné elektrárny.

Pákistán s konstrukcí přístavu souhlasil, zájmy obou zemí se totiž do velké míry překrývaly a situace se tak stala tzv. win-win, a to jednak proto, že Pákistán by nebyl schopen akumulovat dostatečné prostředky k vybudování tak masivního projektu, jednak také proto, že strategické umístění nového přístavu by Pákistánu umožnilo odklonit důležité aktivity z dosud nejkritičtějšího pákistánského přístavu v hlavním městě Karáčí, který se stal v průběhu času velmi zranitelným. Během pákistánsko-indické války, stejně jako během Karelské krize se totiž ukázalo, že pro Indii není problém tento přístav v případě potřeby efektivně a během pár hodin zablokovat (Athwaal, 2008: 47), a znemožnit tak Pákistáncům nejen obranu jejich vlastních pobřežních oblastí, ale také odříznout jejich obchodní loďstvo, 90% veškerého pákistánského námořního obchodu totiž pojímá právě přístav v Karáčí (Athwaal, 2008: 46). Pákistán proto využil šance získat výbornou strategickou pozici z hlediska možného konfliktu s nenáviděným sousedem, a to za minimálních investic.

V současné době jsou tak od roku 2006 otevřena celkem tři víceúčelová přístaviště z celkových 12 plánovaných, a je tedy hotová první fáze projektu. Projekt měl být původně ukončen již v roce 2007, a to otevřením dalších 4 kontejnerových a 5 specializovaných terminálů, práce ale dále pokračují. Důvodem je především ofenzivní stanovisko singapurské vlády vůči celému projektu. V případě že ale bude přístav v Gwadaru dokončen, měl by se stát jedním z největších a nejlépe strategicky umístěných přístavů na světě (Athwaal, 2008: 48), projekt totiž nejen že sníží blokační možnosti Indie v době války, ale také umožní zásobovat pákistánské jednotky z čínské strany, zvýší pákistánskou schopnost vést válku s Indií, ale zvýší také ekonomickou i strategickou důležitost Pákistánu v oblasti, a to jednak proto, že se z Gwadaru stane významný obchodní uzel, ale také proto, že umožní Číně projektovat svou vojenskou moc v celém regionu.

Jak upozorňuje ve své knize Amardeep Athwaal, je zajímavé sledovat, jak byla postupně zvyšována plánovaná hloubka přístavu v Gwadaru, a to z původních 11 metrů, na nynějších 19. Většina lodí s velkým výtlakem přitom potřebuje pouze 11 metrovou hloubku k bezpečnému ukotvení lodi. Hloubka 19 metrů je nutná pouze pro dva typy plavidel, a to velké letadlové lodě a jaderné ponorky (Athwaal, 2008: 48), které jsou chápány primárně jako útočné zbraně. Takovéto radikální zvýšení plánované hloubky přístavu leccos

naznačuje o povaze čínských úmyslů na pákistánském pobřeží a zpochybňuje tak často zdůrazňovanou mírovou povahu strategie perel. Gwadar přitom není jediným přístavem, ačkoliv pravděpodobně nejdůležitějším, o který se Čína v Pákistánu zajímá. Čínskými firmami totiž začíná být rozvíjen i přístavní projekt ve městě Pasni, 75 mil východně od Gwadaru.

Pákistán je ale pouze jednou ze sítě základen, které by se měly objevit na pobřeží vod Indického oceánu, ač základnou ze strategického hlediska klíčovou. Další zemí, kde se Čína začala v rámci strategie perel intenzivně angažovat, je i Kambodža. S tou Číňané v roce 2003 podepsali smlouvu o poskytnutí vojenského vybavení a vojenského tréninku v případě, že Kambodža povolí čínské vládě vybudovat železniční spojení mezi jižní Čínou a Thajským zálivem, které musí přes kambodžské území nutně procházet. Železnice by totiž měla navazovat na velmi ambiciózní čínský projekt výstavby průplavu skrze thajskou šíji Kra, který by spojil Indický oceán s Jihočínským mořem a umožnil tak Číně vyhnout se Malacké úžině (Pehrson, 2006: 4). Celý projekt je nyní stále ve fázi myšlenkové konstrukce, a to díky vyhýbavému stanovisku Thajska, ale také silné opozici okolních států, tedy Singapur, Indonésie a Malajsie. Odhadovaná cena celého projektu, pokud by byl uskutečněn, se pohybuje okolo 23 miliard dolarů.

Méně kontroverzní projekty čínské vlády se ale uskutečňují i v dalších zemích, kam řadíme např. Bangladéš, který s Čínou úzce spolupracuje na přebudování a modernizaci přístavu v druhém největším bangladéšském městě Chittagong, ležícím na pobřeží Bengálského zálivu, v těsném sousedství Indie, na hlubokomořský přístav (Shee, 2011: 34). Přístav je budován s ohledem na potřeby zejména obchodního rázu, a zaměřuje se tedy na nyní velmi prosperující kontejnerovou dopravu, s cílem stát se jedním z hlavních regionálních dopravních uzlů. Celý přístav je totiž klíčový i z hlediska rozvoje okolních států, jako je Bhútán a Nepál, stejně jako severovýchodní Indie a právě jižních částí Číny. Čína v něm spatřuje další z prostředků, jak přispět k rozvoji od obchodu odříznutých západních a jižních částí země. Projekt v Chittagongu je tedy založen primárně na ekonomických zájmech, jinak je tomu ale v případě čínských projektů rozvíjených u bangladéšského souseda, Barmy. V Barmě je v současnosti s podporou barmské vojenské junty, ale i indické vlády budován hlubokomořský přístav v městě Sittwe, který by měl být využíván jak pro obchodní, tak i vojenské účely, dále pak přístavy Bassein, Mergui, či přístav v hlavním městě Barmy, Rangúnu. Čína přitom v Barmě nerozvíjí pouze přístavy, ale díky

vojenské juntě dostává informace z již zmíněného množství elektronických pozorovacích stanic, monitorujících celé barmské blízké okolí. Nejambicióznějším projektem v Barmě je pak vybudování tzv. koridoru Irrawady, integrovaného transportního systému, který by spojoval barmské pobřeží s čínskou provincií Yunnan, a přispěl tak opět k rozvoji západní Číny, ale i vojenské přítomnosti Číny v regionu (Athwaal, 2008: 46). Masivnost těchto projektů značí, že čínské politické a strategické partnerství s Barmou je i nadále velmi úspěšně rozvíjeno, čímž Barma aspiruje na to, stát se druhým největším spojencem Číny v regionu, hned po Pákistánu.

Další oblasti, kde se Čína snaží budovat základny důležité nejen pro její ekonomický rozvoj, ale i přítomnost v regionu, je Srí Lanka. Srí Lanka, která je považována za jeden z nejstrategičtěji umístěných ostrovů v Indickém oceánu, s Čínou ekonomicky úzce spolupracuje, což Číně umožňuje zvyšovat svůj politický vliv v zemi a rozvíjet tak politické i strategické svazky s vládou v Colombu. Projevem tohoto čínského snažení je budovaná zásobovací základna v Hambantotě na srílanském pobřeží, která vytváří silné bezpečnostní obavy nejen v očích Indie, která se obává, že Číňané budou moci ze Srí Lanky kontrolovat prakticky celý Bengálský záliv (Shee, 2011: 27, Kaplan, 2011: 194).

V poslední době se objevilo i mnoho dohadů ohledně možné čínské dohody o vybudování ponorkové základny na Maledivách, ležících v přímé blízkosti strategických komunikačních koridorů, s možností projekce moci do celého Indického oceánu. Maledivy by Číně umožnily kontrolovat americké vojenské akce v oblasti, a to díky blízkosti americké základny na ostrově Diego Garcia, která je americkým opěrným bodem v oceánu, který se stal strategicky důležitým nejen pro obě nedávné války, v Iráku, i tu doposud probíhající v Afghánistánu. Mimo Maledivy se Číňané začínají pohybovat i na Blízkém východě, konkrétně v Egyptě a přístavu Port Said, který leží hned u ústí Suezského průplavu. Vojenské lodě nemají právo v přístavu kotvit, čínská společnost *China Ocean Shipping Company* (COSCO), která ovládá naprostou většinu čínských obchodních námořních transakcí, je ale již dlouho považována za „obchodní odnož PLA“. V přístavu navíc působí i řada čínských firem, rozvíjejících další projekty týkající se rozšiřování přístavu. Číňané tak zvyšují svůj vliv i v této oblasti, kde ačkoliv nelze hovořit o vojenské základně, mohou mít detailní přehled o pohybu amerických válečných lodí (From Singapore to Port Said: China's Influence...., 2012).

Pravděpodobně největší rozruch ale v posledních měsících způsobilo oznámení o tom, že Čína zakládá svou vlastní vojenskou základnu na ostrově Seychely. Ačkoliv je tato základna chápána primárně jako zásobovací, podobně jako v Hambantotě, a Seychely čínské jednotky do oblasti pozvaly primárně ve snaze porazit neustále přetrvávající pirátské aktivity v regionu, vyvolává tato základna velmi silné emoce, a to jednak kvůli strategické poloze Seychel, ale také kvůli tomu, že čínský otisk v regionu se stává čím dál více viditelným, a to i ve státech, které nejsou přímými čínskými spojenci (Pant, 2012b).

Čína se ale v Indickém oceánu angažuje i jiným způsobem než-li stavbou infrastruktury a rozvojem diplomatických svazků se zeměmi regionu. V roce 2009 se Čína zapojila i do mezinárodního úsilí o zabránění pirátství v Africkém rohu, čímž dala najevo nejen svou snahu ochránit své obchodní loďstvo, ale také přispět k vybudování image tzv. *responsible stakeholder*, který se podílí na bezpečnosti plavby a ochraně námořního prostředí před nestátními aktéry (Erickson, Mikolay, 2009). V neposlední řadě ale Čína chtěla také předvést svůj rostoucí *blue water* potenciál a moderní námořní vybavení a být tak tzv. „viděna“. Mezinárodní společenství jí v tomto smyslu dalo velkou šanci ukázat její snahu o kooperaci s ostatními státy angažovanými v oblasti, především pak se Spojenými státy.

Budování pevných diplomatických vztahů se zeměmi regionu, následná ekonomická partnerství, přerůstající v možnou další politicko-strategickou spolupráci, či právě boj proti pirátství, to vše je v čínském bezpečnostním prostředí doprovázeno odkazy na jednu z nejdůležitějších postav čínské námořní historie, admirála Zheng He, který v rámci svých 7 výprav do oblastí Indického oceánu a západního Pacifiku ustavil pro Čínu velmi výhodný tributární systém, ze kterého země profitovala nejen ekonomicky, ale stala se i leaderem vybudovaného sinocentrického uspořádání, který jí zajišťoval i významný politický vliv v celé ovládané oblasti. Zheng He-mu se navíc podařilo i významně potříit pirátství v celé Jihovýchodní Asii. Tyto faktory ukazují na snahu Číny upozornit na svou dlouhotrvající námořní tradici, která jí dává právo uplatňovat své zájmy v námořní oblasti, včetně Indického oceánu, stejně jako na možnou čínskou vůli dominovat celému regionu.

Jak je tedy zřejmé, strategie perel není pouhou myšlenkovou konstrukcí. Číňané v rámci budování sítě základen investují nemalé částky do velmi rozsáhlých a nákladných projektů, což značí, že jejich zájem na reálné aplikaci konceptu je značný. Strategie přitom není pouhým výrazem čínských snah o zajištění dalšího ekonomického růstu země. Strategie

perel je, jak je vidět z čínských projektů uskutečňovaných v Pákistánu či Barmě, i vyjádřením čínských snah o zajištění jejího námořního postavení v regionu, dominovaném doposud Spojenými státy a v současné době rostoucí Indii. Čínskou strategii tedy nelze chápat jako pouze ekonomicky motivovanou, strategicko-politické prvky, zajišťující Číně růst jejího námořního a tedy i politického významu v regionu, totiž hrají v celé budované struktuře strategie perel velmi významnou roli. To, které prvky budou v budoucnu hrát z čínského pohledu primární roli, tedy bude-li se Čína zaměřovat primárně na ochranu a rozvoj svých ekonomických zájmů, nebo zda bude usilovat za pomoci regionálních spojenců a jejich strategicky umístěných přístavů o primát v regionu, do velké míry ovlivní nejen čínské vztahy se Spojenými státy, ale také s regionálními hráči jako Indii či Pákistánem, a určí tak budoucí architekturu celého regionu Indického oceánu.

3.1.1.2 Čínské námořní kapacity v oblasti

Čínské vojenské námořní kapacity v regionu Indického oceánu jsou do velké míry, stejně jako v případě jakékoliv jiné země, odvislé od jejich vojenských základen v regionu, ze kterých je stát schopen ovlivňovat dění v oblasti a projektovat moc v případě potřeby, stejně jako od počtu regionálních spojenců, z jejichž území lze také operovat. Čína je ovšem prozatím v procesu budování těchto základen, kterých by v budoucnu mohlo být až 10. V současnosti již Čína do určité míry využívá pro vojenské účely Gwadar, Karáčí a Hambantotu, která je primárně zásobovací základnou. Z vojenského hlediska se tak Čína spoléhá primárně na Pákistán, jako svého nejbližšího spojence v regionu. Využití ostatních základen prozatím zůstává otázkou budoucnosti, a bude závislé nejen od rychlosti dokončení započatých přístavních projektů, ale primárně od další podoby čínských vztahů se zeměmi regionu, jako je hlavně Barma, která v sobě skrývá velký potenciál z hlediska budoucí čínské námořní angažovanosti na jejím území.

Projekční schopnost čínského námořnictva v regionu tak prozatím zůstává z velké části omezena a spoléhá se tak primárně na základny v asijsko-pacifickém regionu, zejména na ostrov Hainan a základnu *South Sea / Nanhai Fleet* v přístavu Zhanjiang, která se ale primárně koncentruje na oblast Vietnamu, Filipín a Jihočínského moře obecně. Právě z této flotily pocházejí i 3 torpédoborce Wuhan, Haikou a Weishanhu, které Čína vyslala do Adenského zálivu v rámci boje proti pirátství (Erickson, Mikolay, 2009). Čínské námořní kapacity v regionu tedy zůstávají i nadále významně omezeny a nepředstavují tak

bezprostřední ohrožení ani pro regionální aktéry, ani pro Spojené státy. Čínské plány v regionu jsou ale velmi ambiciózní, přičemž budování s tím spojené infrastruktury, stejně jako vztahů se státy regionu, započalo teprve nedávno. Dosavadní absencí dostatečných kapacit by se tedy americká strana neměla nechat v žádném případě ukonejšit.

3.1.2 Spojené státy v regionu Indického oceánu

Spojené státy, ač extrateritoriální mocnost, jsou dominantním aktérem v regionu Indického oceánu a jsou v něm pevně zakotveny, a to nejen díky svým vazbám na některé regionální aktéry, ať už se jedná o vazby ekonomické, politické či bezpečnostní, ale také kvůli schopnosti projektovat a následně udržet v regionu významnou sílu. Této schopnosti přitom dosud nedosáhl ani jeden z možných regionálních soupeřů Spojených států, tedy Čína, na jejíž vztah se Spojenými státy se tato práce soustředí, ale ani rostoucí Indie. Indický oceán přitom nikdy nebyl jedním z primárních zájmů Spojených států, tím byla vždy Evropa a Asie, a není jím podle všeho ani dnes, ačkoliv se o něj Spojené státy zajímají daleko více než v minulosti.

3.1.2.1 Strategické záměry Spojených států v oblasti

3.1.2.1.1 Faktory ovlivňující podobu strategie Spojených států– americké zájmy v regionu

Klíčovým zájmem Spojených států v regionu Indického oceánu je zajištění bezpečnosti strategických komunikačních linií probíhajících oceánem jako tepen současného globalizovaného obchodu, a to zejména mezi státy Zálivu a dynamicky se ekonomicky rozvíjející oblastí asijsko-pacifickou. Narušení této energetické a obchodní tepny, kterou mnozí označují jako „novou hedvábnou stezku“ (*new silk road*) (Ericsson, Ladwig, Mikolay, 2010: 216), transportující více než 75 procent asijsko-pacifického dovozu energetických surovin, by totiž mělo devastující vliv na celou globální ekonomiku, stejně jako na stabilitu v asijsko-pacifickém regionu, což by silně poškodilo americké zájmy (Green, Shearer, 2012: 177). Výrazně zasaženi by totiž byli hlavně američtí spojenci v oblasti, jako je Japonsko, Jižní Korea či Thajsko, stejně jako strategičtí partneři, jako je Singapur či Indie. USA se v tomto smyslu obávají dalších s nestabilitou a následným možným konfliktem spojených nákladů, kdy by Spojené státy musely v asijsko-pacifickém

regionu přímo zasahovat a plnit tak své alianční závazky, a to za výrazných materiálních nákladů. Podobně se ale obávají, že by narušením dopravních koridorů byli silně zasaženi i hlavní američtí obchodní partneři, jako je právě Čína, Japonsko či Jižní Korea, kteří dohromady tvoří až 23% celkové hodnoty amerického obchodu (Top Trading Partners..., 2012), nemluvě o silném ovlivnění cen ropy a plynu na světových trzích.

Není to ale pouze transport energetických surovin a produktů do asijsko-pacifického regionu, který se v regionu uskutečňuje, a který je důležitým americkým zájmem. Spojené státy jako největší ekonomika světa se na transport surovin po vodách Indického oceánu také spoléhají. Pobřežními oblastmi oceánu prochází více než 23% amerických ropných importů a více než 50 strategicky důležitých minerálů, na kterých jsou Spojené státy závislé (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 218). Strategická důležitost Indického oceánu pro zemi jako jsou Spojené státy ale není určována pouze ekonomickými a energetickými importy, ale má také velmi důležitou dimenzi vojenskou, Spojené státy totiž po vodách Indického oceánu přesouvají své námořní síly mezi Evropou a Pacifikem. Ochrana strategických dopravních koridorů v regionu se proto pro Spojené státy stala prioritou, stejně jako boj proti aktérům, jež by plynulost exportních a importních toků mohli narušovat, jako je pirátství, nestabilita spojená s regionálními *failed states*, nebo terorismus, navázaný v této oblasti primárně na Al-Kajdu a na ni napojené skupiny. Právě kvůli silnému výskytu teroristických aktivit v oblasti je často Indický oceán označován také jako „jezero terorismu“, což Spojené státy silně znepokojuje.

Nejsou to ale jen nestátní aktéři, kteří by mohli ohrožovat svobodu plavby a plynulost dopravy, ale i do regionu pronikající Čína, podobně jako regionální aktér Indie, se kterými by se Spojené státy mohly ve snaze o udržení svobody plavby v oceánu střetnout, pokud by se významně začaly zvyšovat ambice těchto států v oblasti. Pokud by totiž např. Čína, což je nejpravděpodobnější, začala zvyšovat svou iniciativu na ochraně koridorů, aby tak ukázala, že stojí za čínskými zájmy, mohlo by se stát, že by se v regionu objevilo tzv. „více policistů, než je pro stabilitu dobré“ (Green, Shearer, 2012: 182). Spojené státy jsou proto znepokojeny zejména rozvíjející se čínskou strategií perel, prostřednictvím které Čína začíná nejen pronikat do regionu, ale i významně ovlivňovat mnohé regionální aktéry, a to často nikoli v americký prospěch. Co se týče Indie, Spojené státy se s Indií snaží rozvíjet dlouhodobé strategické svazky s cílem, aby se Indie stala ochráncem bezpečnosti v regionu, americko-indické vztahy ale nelze považovat za jednoznačně spojenecké či přátelské.

Podobně jako oba státy samotné by ale plynulost dopravy mohla ohrozit vzájemná čínsko-indická konfrontace, jejíž pravděpodobnost je v současné době v akademických kruzích živě diskutována, a to zejména vzhledem k tomu, jak efektivně se Číně daří získávat silný ekonomický, ale i strategický vliv u regionálních sousedů Indie, Pákistánu a Barmy. Tento střet by mohl výrazně narušit *balance of power* v regionu, což by mělo neblahé důsledky nejen pro bezpečnost strategických komunikačních koridorů či americké zájmy, ale ovlivnilo by to pravděpodobně celou budoucí podobu regionu.

Nelze ale opomenout ani roli dalších regionálních aktérů, v současnosti patrně nejaktuálnější, jako je Írán či Somálsko, kteří obklopují strategické *choke points* v oblasti, a do velké míry ovlivňují jejich propustnost. V případě Íránu se jedná o Hormuzskou úžinu, kterou již Írán několikrát hrozil zablokovat kvůli ekonomickým sankcím směřujícím proti jeho jadernému programu, v případě Somálska pak o Suezský průplav, kde je plynulost dopravy i nadále ohrožována somálskými piráty, původně rybáři, kteří takto hledají obživu, kterou jim somálský rozpadající se stát není schopen zajistit. V pozadí nezůstává ani jeden z nejkritičtějších uzlů dopravy v Indickém oceánu, Malacká úžina, kde byla společným úsilím okolních států do velké míry pirátská aktivita potlačena, ale která je i nadále velmi náchylná vůči jakékoliv blokadě, kterou by se státy Pacifiku, zejména pak Čína, mohly snažit uvalit, ve snaze o *sea denial* amerických vojenských lodí do regionu Indického oceánu, ale také ve snaze o narušení obchodních a energetických dodávek, směřujících k americkým spojencům v Pacifiku.

Dalším silným zájmem Spojených států v regionu je jeho demokratizace (Green, Shearer, 2012: 184), jak bylo vidět z obou amerických intervencí, jak do Afghánistánu, kde konflikt ještě stále není ukončen, stejně jako do Iráku. Právě tyto státy vytvářely, a v případě Afghánistánu dodnes vytvářejí, centra regionální nestability, která se stala nejen základnami teroristů, pašeráků či proliferace zbraní hromadného ničení (WMD) v oblasti.

Zájmy Spojených států v regionu Indického oceánu lze tedy shrnout pouze jedním slovem, a tím je stabilita. Spojené státy udržením stabilního prostředí v oblasti Indického oceánu podmiňují udržení stabilního prostředí v sousedním asijsko-pacifickém regionu. Oba regiony jsou tak v očích Spojených států významně propojeny, přičemž Indický oceán pro ně často neplní roli sám o sobě, ale pouze jako další z prostor, kde je nutno udržet klid, aby

nebyly ohroženy americké zájmy v jejich z bezpečnostního hlediska nejkritičtější oblasti, jíž je západní Pacifik. Indický oceán je proto často označován jako tzv. strategická periferie, kde je v rámci vyšších cílů nutno udržet pořádek (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 218). Ačkoliv Spojené státy vzhledem k mnoha probíhajícím iniciativám⁴² rozpoznávají strategický význam Indického oceánu, i nadále jej do jisté míry podceňují a nechávají jej jako celek, ale jako jednotlivé separované části, jak je ostatně zřetelné z rozdělení celé oblasti mezi tzv. *US Pacific Command*, *US Central Command* a *US Africa Command* (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 214). Často uváděným důvodem tohoto uvažování je necelistvé zobrazení Indického oceánu na světových mapách, spoléhajících na Merkátorovu projekci (Kaplan, 2009: 1).

Stabilita, jako všezahrnující americký zájem v regionu Indického oceánu, pod kterou řadíme zejména ochranu svobody plavby a strategických komunikačních koridorů, které ovlivňují jak energetické, bezpečnostní, tak i obchodní zájmy USA v oblasti, zůstává tedy již po několik dekád stejný. Jediné co se mění jsou výzvy, které mají potenciál tento klíčový americký zájem v oblasti narušovat. Spojené státy ovšem ve snaze o prosazení svých zájmů v regionu, podobně jako ve snaze o zvýšení svého vlivu, musí postupovat velmi opatrně, státy regionu totiž často angažovanost USA v oblasti nevidí úplně rády. I přesto se ale Spojené státy rozhodly svou přítomnost v regionu zvýšit, a to prostřednictvím navýšení počtu námořních jednotek, které v oblasti operují. To, zda budou Spojené státy schopny ochránit své zájmy v Indickém oceánu bude záviset nejen na okolních faktorech, jako jsou regionální ambice Indie a Číny, ale zejména na americké strategii, zahrnující její vztahy nejen s těmito zeměmi, ale také s dalšími aktéry regionu.

3.1.2.1.2 Faktory ovlivňující podobu americké strategie – politicko-strategické a ekonomické vazby, hlavní výzvy americkému postavení v regionu

Hloubka vzájemných vazeb Spojených států se státy regionu Indického oceánu je s každou se zemí do velké míry odlišná, a je proto nutné tyto vazby prozkoumat hlouběji.

---

⁴² V mnoha strategických amerických dokumentech se objevuje volání po vytvoření celistvější strategie zaměřené na region Indického oceánu, která by měla být vytvořena napříč vojenskými i civilními organizacemi, aby tak jasně zdůraznila americké národní zájmy, cíle a pozice, které Spojené státy v oblasti zastávají (Quadrennial Defense Review Report, 2010: 61).

Indie

Vazby Spojených států na Indii, které se začaly rozvíjet primárně po pádu Sovětského svazu a následné reorientaci indické zahraniční a ekonomické politiky, mají silnou ekonomickou, politickou, i strategickou dimenzi, a to z velké části kvůli řadě sdílených principů a hodnot, jako je demokracie, pluralismus, právní stát apod. Co se týče ekonomických vazeb, Spojené státy jsou v současnosti jedním z největších obchodních partnerů Indie, stejně jako Indie je jedním z nejrychleji rostoucích obchodních partnerů Spojených států. Obě země profitují ze vzájemného obchodu, kdy Spojené státy z Indie dovážejí primárně informační technologie, ale i potraviny a diamanty, Indie naopak ze Spojených států importuje především vojenské vybavení, civilní letadla, či nemocniční vybavení. Objem vzájemného obchodu se mezi lety 2004 a 2008 více než ztrojnásobil (Kronstadt, Kerr, Martin, Vaughn, 2011: 74), Indie se tak řadí mezi top 10 největších amerických obchodních partnerů, a reprezentuje tak celkem 2% celkového objemu amerického obchodu, přičemž objem vzájemného obchodu by měl i v budoucnu nadále růst, Indie je totiž již nyní členem G-20 i G 8+5, přičemž je předvídána stát se do roku 2030 jednou z top 5 největších globálních ekonomik (Feigenbaum, 2010).

Vztahy mezi Indií jako nejstabilnější zemí jižní Asie, a Spojenými státy, mají ale i významnou strategicko-politickou podobu, a to hlavně proto, že oba státy sdílejí mnoho společných zájmů v regionu, ať už se jedná o volný tok obchodu, zabránění šíření terorismu a radikálního islámu v oblasti, či udržení *balance of power*. Indie se ukázala jako velmi loajální partner Spojených států zejména v počátcích války proti teroru (*global war on terror*), kdy Spojeným státům umožnila nejen vojenské manévry blízko indického území, ale napomáhala i v ochraně dopravních koridorů. Podobně oba státy spolupracovaly např. i v roce 2004 ve spojitosti s humanitární katastrofou vyvolanou vlnou tsunami, kdy se společně angažovaly v operacích *search and rescue*.

V roce 2005 podepsaly Washington s Novým Dillí bilaterální smlouvu o rozšíření jejich vzájemné bezpečnostní spolupráce, týkající se např. spolupráce v oblasti technologických transferů či raketové obrany (Kronstadt, Kerr, Martin, Vaughn, 2011: 70), přičemž jejich strategická spolupráce se dále rozvíjí, jak je vidět např. ze společných námořních i pozemních cvičení, či amerických dodávek zbraní a zbraňových systémů. Indie totiž v nedávné době iniciovala modernizační program armády v hodnotě více než 100 miliard dolarů, během kterého hodlá vyměnit naprostou většinu zastarávajícího sovětského

vybavení. Díky nedávnému kontraktu na prodej 8 nových letadel P-8 Poseidon, které jsou v současnosti vyvíjeny americkým námořnictvem, a které jsou primárně určeny k boji na moři, se Spojené státy staly jedním z top tří indických vojenských dodavatelů, spolu s Izraelem a Ruskem (Kronstadt, Kerr, Martin, Vaughn, 2011: 85). Indie navíc, zejména v poslední době, začala posilovat své ekonomické i strategické vazby s americkými spojenci v asijsko-pacifickém regionu, Singapurem, Jižní Koreou, Austrálií či Japonskem, stejně jako se státy ASEAN obecně.

Vztahy obou zemí ale nelze považovat za spojenecké. Země měly spory především ohledně rozvoje indického jaderného programu. Indie se nikdy nestala signatářem *Non-Proliferation Treaty*, kvůli čemuž na ni Spojené státy uvalily sankce, silně postihující její přístup k jaderným technologiím, či technologické asistenci. Tyto sankce byly zrušeny v roce 2001, za Bushova prezidentství, kterému se naopak podařilo vzájemné vztahy s Indií velmi posílit, přičemž následně obě země podepsaly průlomovou dohodu o vzájemné kooperaci v oblasti jaderné energie a jejího civilního využití. Na počátku Obamova prezidentství vzájemné vztahy do jisté míry ochladly, a to zejména proto, že nově nastoupivší administrativa se začala soustředit na rozvoj vztahů s Čínou, stejně jako Pákistánem, jako největšími indickými strategickými rivaly, přičemž ohlásila i časový rozvrh stažení amerických vojsk z Afghánistánu, jehož současnou nestabilitu Indie považuje za velké ohrožení. Velký vliv v této zemi totiž získává zejména Pákistán, který tak ohrožuje ambiciózní indické plány na vybudování dopravní infrastruktury v zemi, která by Indii umožnila vyhnout se z hlediska obchodních toků pákistánskému území (Kronstadt, Kerr, Martin, Vaughn, 2011: 20).

I přes mnohé spory jsou ale Spojené státy dnes Indií uznávány jako dominantní, nejen námořní hráč v regionu, který se silně angažuje na ochraně strategických komunikačních koridorů, a který v oblasti udržuje stabilitu, přičemž oba tyto faktory jsou podmínkami současného indického ekonomického růstu. I z toho důvodu chápou Spojené státy Indii jako svého možného nejsilnějšího spojence v regionu, ačkoliv si nejsou úplně jisty indickými regionálními ambicemi, a to zejména kvůli indickému vzrůstajícímu důrazu na přirozené právo námořně dominovat Indickému oceánu.

Pákistán

S americkým vztahem k Indii jsou silně propojeny i americké vazby na Pákistán, který je jednou z hlavních oblastí amerického zájmu v regionu. Spojené státy jako jedna z prvních zemí, která uznala Pákistán jako nezávislý stát, se postupem času zformovaly v jednoho z hlavních ekonomických, humanitárních i vojenských podporovatelů Pákistánu, a to přesto, že vzájemné vztahy jsou poznamenány řadou neshod, týkajících se nejen pákistánského nepřátelství vůči Indii, ale i pákistánských častých snah o destabilizaci pohraničních oblastí, jeho jaderného programu, či jeho podpory terorismu.

I přes množství vzájemných neshod se Pákistán stal jedním z hlavních spojenců Spojených států ve „válce proti teroru“, která započala po útocích na Světové obchodní centrum, kdy Pákistán Spojeným státům umožnil využívat nejen pákistánská vojenská letiště a základny, odkud americké jednotky útočily na Afghánistán, ale přispěl i k vypátrání řady členů Al-Kajdy, kteří byli následně předáni Spojeným státům (Kronstadt, 2012: 55). Ačkoliv pákistánské úsilí v této věci bylo mnohokrát zpochybněno, Spojené státy ocenily pákistánskou angažovanost ve „válce proti teroru“ tím, že zrušily své ekonomické sankce, zvýšily humanitární pomoc a označily Pákistán za hlavního amerického spojence mimo země NATO, což jim umožnilo dodávat do Pákistánu i pokročilé americké vojenské technologie.

Obě země ovšem i nadále trpí silným nedostatkem vzájemné důvěry, která způsobuje odklony pákistánské vlády od Spojených států v dobách neshod, jako se to stalo mimo jiné po zabití Usámy bin Ládina (Kronstadt, 2012: 23). Z těchto odklonů od Spojených států profituje především čínská vláda, která, jak již bylo zmíněno výše, se snaží s Pákistánem také budovat silné strategické svazky. Obě země, Spojené státy i Čína, nyní intenzivně soupeří z hlediska svého vlivu na pákistánské autority, což Pákistánu přináší mnohé benefity z obou stran, přispívající k modernizaci jeho armádních jednotek, včetně stále rostoucích námořních kapacit, což dále zvyšuje konfliktní potenciál v oblasti Indického oceánu. Ačkoliv je tak vzájemný vztah mezi Spojenými státy a Pákistánem velmi nestabilní, Spojené státy Pákistán jako spojence v regionu potřebují, lépe řečeno je pro ně lepší, když jej budou mít na vlastní straně, než aby byl Pákistán spojencem kohokoliv jiného, ať už z hlediska jeho strategického umístění blízko Hormuzské úžiny, či udržení stabilního vztahu s Indií apod.

Írán

Současné americké vztahy s Íránem, které lze označit za velmi antagonistické, jsou primárně určovány americkými obavami z rozvoje íránského jaderného programu, jeho kontinuální podpory terorismu, kvůli čemuž je zařazen mezi země tzv. osy zla (*axis of evil*), destabilizace Blízkého východu, a neblahého vlivu na zdejší mírový proces. I z toho důvodu obě země již dlouho neudržují žádné diplomatické styky a vzájemné vztahy jsou tak formovány hlavně ekonomickými sankcemi, které se Spojeným státům podařilo jednak jednostranně, jednak za pomoci Rady bezpečnosti již několikrát na Írán uvalit, a které mají zemi přinutit, aby se vzdala nežádoucího jaderného programu a přestala prostřednictvím *proxies*, tedy státem podporovaných teroristických skupin, jako je např. Hamás nebo Hizballáh, podporovat nestabilitu na Blízkém východě, a stimulovat tak další rozvoj teroristických aktivit v regionu (Bahgat, 2009: 96).

Tyto ekonomické sankce ovšem mají silně negativní konsekvence, spojené nejen s blokadí íránských energetických toků, které pokud by byly uvolněny, mohly snížit ceny ropy na světových trzích až o 10% (Bahgat, 2009: 97), ale zejména se současnými íránskými snahami o blokadu Hormuzské úžiny jako pravděpodobně nejstrategičtějšího dopravního uzlu v oblasti Indického oceánu, a to za pomoci námořních min, protilodních raket a útočných ponorek, dodávaných primárně z Číny, díky které se v současné době íránské námořnictvo rapidně modernizuje. Spojené státy tuto možnou blokadu chápou jako velmi silné bezpečnostní ohrožení, *sea denial* do oblasti Hormuzské úžiny by totiž znamenal velkou ránu pro celou globální ekonomiku, a tedy i pro současného ekonomického leadera USA, a ohrozil svobodu plavby v celém Arabském moři (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 219). Aby Írán dodal svým hrozbám význam, uskutečnil již v roce 2006 sérii námořních manévřů, které pouze umocnily americké obavy týkající se ohrožení strategických komunikačních koridorů a stability regionu obecně. V letech 2007 a 2008 se navíc obě námořnictva v úžině několikrát střetla poté, co íránské lodě začaly napadat americká plavidla, íránská strana ale svou účast na těchto provokacích odmítá.

I přes ekonomické embargo se ale mezi oběma zeměmi uskutečňují obchodní transakce, zahrnující americký export tabákových výrobků, kukuřice a sóji, jeho objem ovšem v poslední době významně klesá v souvislosti s tím, jak se od sebe obě země vzdalují. Írán totiž nepůsobí starosti pouze Spojeným státům, ale také jejich partnerům v asijsko-pacifické oblasti i regionu Indického oceánu, kteří se cítí ohroženi možným zablokováním

energetických dodávek, ale i iránskými jadernými ambicemi. Mezi tyto země řadíme zejména Izrael či Saúdskou Arábii, která Írán chápe jako jednoho ze strategických protivníků v regionu.

Saúdská Arábie

Saúdsko-arabské vztahy se Spojenými státy v oblasti Indického oceánu jsou chápány jako velmi racionální, založené na mnoha společných, ale i konfliktních zájmech obou zemí, mezi které lze řadit spory ohledně ochrany lidských práv, izraelsko-palestinské otázky či náboženské svobody. Spojené státy se na Saúdskou Arábii spoléhají primárně jako na svého největšího dodavatele ropy v oblasti Blízkého východu, stejně jako na významnou protiváhu jadernému Íránu. Saúdská Arábie pak na Spojené státy, jako na dominantní světovou mocnost, spoléhá především z hlediska obrany své země, a to již od studené války, kdy Spojené státy začaly chápat Saúdskou Arábii jako možný další nárazník šířícího se vlivu a komunistické ideologie ze strany Sovětského svazu.

Ačkoliv Saúdská Arábie dlouho oscilovala mezi Spojenými státy a pro-sovětskou strategií, ztělesněnou v oblasti zejména Egyptem, a uvalila v době studené války na Spojené státy tzv. ropné embargo, čímž americká ekonomika silně utrpěla, od té doby lze jejich vztahy považovat za poměrně stabilní, posílené společným angažmá ve válce v zálivu apod. Vztahy mezi oběma zeměmi se výrazně nezhoršily ani po útocích 9/11, kdy se Saúdská Arábie, navzdory podezřením, připojila k „válce proti teroru“.

Spojené státy jsou v současnosti největším zbrojním dodavatelem Saúdské Arábie, přičemž poskytují Saúdům jak vybavení, tak i vojenský trénink, to vše s cílem udržení Saúdské Arábie jako jisté protiváhy stále rostoucímu jadernému Íránu, díky čemuž jsou Saúdové chápáni jako klíčový hráč v americké regionální bezpečnostní strategii. V roce 2010 spolu obě země podepsaly pravděpodobně největší zbrojní kontrakt v americké historii, pohybující se okolo 60 miliard dolarů a zahrnující stíhací letouny F-15, helikoptéry a další přidružené vybavení a služby (Blanchard, 2010: 3), přičemž až do roku 2003 Spojené státy udržovaly v zemi silnou vojenskou přítomnost, čítající až 10 000 vojáků v průběhu války v Iráku. Po roce 2003 se většina těchto jednotek stáhla, Perský záliv a jím probíhající komunikační koridory ovšem i nadále zůstávají pod dohledem *US Fifth Fleet*, která má základnu v Bahrajnu. Saúdská Arábie mimoto zůstává největším americkým obchodním partnerem na Blízkém východě (Blanchard, 2012: 6).

Další hráči regionu

Co se týče dalších hráčů v oblasti, kteří svým vlivem a svými vazbami se Spojenými státy spoluutvářejí americkou strategii v regionu Indického oceánu a ovlivňují tak i vztahy Spojených států s dalšími státy v oblasti, lze řadit Barmu, Bangladéš či Izrael.

Podoba amerického vztahu k Barmě je udávána zejména autoritativním barmským režimem, vojenskou juntou, a na něj navázaným obchodem s drogami či porušováním základních lidských práv. Všechny tyto faktory, včetně probíhajícího přibližování se barmského vojenského režimu k Číně, vyvolávají u Spojených států obavy, spojené s budováním čínských námořních základen na barmském území, odkud by Číňané díky blízkosti Barmy Indii mohli monitorovat její námořní aktivity, či ji dokonce ohrožovat. Další obavy související s čínskou přítomností v zemi jsou spojeny i s možnými snahami o narušení strategických komunikačních koridorů, či s možným *sea denial* do oblasti asijsko-pacifického regionu. Ačkoliv jsou tak vzájemné vztahy formovány primárně americkými obavami z vývoje na barmské scéně, na které Čína získává stále silnější slovo, v poslední době došlo k jejich jisté normalizaci, a to díky změnám v barmské domácí politice, díky čemuž Spojené státy odvolaly velkou část uvalených ekonomických sankcí a získaly tak šanci upevnit své svazky s Barmou, a umenšit tak narůstající vliv Číny, který někteří analytici označují jako alarmující. Prozatím se ale zdá, že Spojené státy se daleko více zaměřují na boj proti islámskému extremismu a soustředí se tak daleko více na západní část regionu, a to i přesto, že získání vlivu právě v Barmě by se mohlo stát z hlediska budoucích vztahů s Čínou pro Spojené státy klíčové.

Neméně důležité z hlediska budoucího vývoje v regionu jsou i americké vztahy se sousedem Barmy, Bangladéšem. Vztahy mezi Bangladéšem a Spojenými státy, a to jak ekonomické, tak i bezpečnostní, se začaly hlouběji rozvíjet až v roce 1991, kdy byla v zemi znovu ustavena demokracie. Bangladéš se následně začal Spojeným státům přibližovat, když významně přispěl po boku amerických jednotek k osvobození Kuvajtu a v současnosti se jako jedna z mála umírněných muslimských zemí stal významným spojencem v americkém úsilí o porážení islámského terorismu. I z toho důvodu byla letos, v roce 2012, mezi oběma zeměmi podepsána dohoda o strategickém partnerství, která by mimo jiné mohla zajistit Američanům právo kotvit své vojenské lodě v bangladéšském přístavu Chittagong, který disponuje přímým přístupem na volné moře (Uppal, 2012). Zde se

Spojené státy střetávají s čínskými zájmy o zajištění přístupu do této velmi strategicky umístěné pobřežní perly, což s sebou nese významný konfliktní potenciál. Nutno ovšem říci, že Bangladéš je velmi komplikovaným státem s velmi malou silou centrální vlády, a často nesnesitelnými přírodními podmínkami, což stále více otevírá dveře radikálnímu islámu. Stejně jako nelze předpovědět budoucí vývoj barmské politické scény, je těžké předpovědět i podobu vzájemných interakcí obou států v této poměrně nestabilní zemi.

Pro pochopení celé mozaiky amerických vazeb v regionu Indického oceánu je nutné zmínit posledního z důležitých aktérů, kterým je Izrael. Ten, ačkoliv většinou není zahrnován do regionu Indického oceánu jako takového, významně ovlivňuje americké vazby na státy Zálivu, a to hlavně kvůli blízkému partnerství mezi oběma zeměmi, založenému jak na ekonomické a politické, tak primárně vojenské bázi. Spojené státy v Izraeli udržují celkem šest rezervních skladů s vojenským vybavením, které mohou být v případě krize využity i izraelskými jednotkami, daleko důležitější je ale pro obě strany úzká kooperace spojená se sdílením informací a vývojem protiraketového programu. Toto partnerství zajišťuje Spojeným státům nejen možnost posilovat svou přítomnost v oblasti Blízkého východu, ale také významně narušuje americké vztahy s arabskými a muslimskými státy Zálivu, čímž do velké míry ovlivňuje dynamiku celého regionálního vývoje.

Hlavní výzvy

Z výše uvedeného je tedy patrné, že Spojené státy jako garant svobody plavby v regionu Indického oceánu čelí velkému množství výzev s potenciálem narušit regionální rovnováhu moci, a tedy i americké postavení v oblasti, stejně jako bezpečnost dopravních koridorů, a tedy i energetických a zbožových dodávek. Tyto hrozby jsou spojeny s možnou indicko-čínskou konfrontací odvislou od rostoucích regionálních ambic obou zemí zejména v námořní oblasti, stejně jako s dále přetrvávající hrozbou indicko-pákistánského konfliktu, který by s ohledem na vlastnictví jaderných zbraní oběma státy mohl dalekosáhle ohrozit nejen rovnováhu v regionu Indického oceánu. Spojené státy tedy čelí nutnosti upevnění svazků s oběma zeměmi, jak Pákistánem, tak i Indií, a to nikoliv pouze z hlediska snah o potlačení vzájemného konfliktního potenciálu, ale v případě Indie i z hlediska kontroly jejích námořních ambic. Ačkoliv by totiž Spojené státy přivítaly silnější postavení Indie, jako demokratického státu v oblasti, nejsou si jisty jejími námořními ambicemi, činícími si nárok na ovládnutí celého Indického oceánu, a inspirovanými stejně jako v případě Číny Mahanovými idejemi. V případě Pákistánu jsou úzké svazky se Spojenými státy potřeba

opět nejen s ohledem na pákistánské antipatie vůči Indii, ale také z hlediska boje proti terorismu v oblasti.

Jsou to totiž právě hrozby nestátních aktérů v regionu, které Spojené státy chápou jako neméně klíčové, ať už se jedná o teroristické buňky navázané na Al-Kajdu, o státem sponzorovaný terorismus v případě Hamásu či Hizballáhu, námořní terorismus či pirátství, spojené v oblasti hlavně s oblastí Adenského zálivu. Terčem těchto teroristických aktivit různého druhu se stávají v regionu jak Spojené státy samotné, např. v případě napadání amerických vojenských i obchodních lodí u pobřeží Jemenu, Jordánska, Bahrajnu, Spojených arabských emirátů, v Hormuzské úžině či v Malacké úžině, či dokonce na samotném americkém území, jak se to stalo v případě 9/11, tak také jejich spojenci v regionu.

Dalšími výzvami americké angažovanosti v regionu a udržení jeho stability, která je pro Spojené státy z hlediska jejich zájmů klíčová, jsou také proliferace zbraní, proliferace zbraní hromadného ničení, obchod s drogami, vzrůstající počet *failed states* v regionu, či tzv. *rogue states*, spojené v současné době v daném regionu primárně s Íránem. Ten je pro Spojené státy výzvou nikoliv pouze z hlediska jeho rozvoje jaderného programu a nepřátelství vůči izraelskému státu, ale v námořní oblasti, na kterou je tato práce primárně zaměřena, je to zejména možná blokáda Hormuzské úžiny, jako jednoho z nejstrategičtějších ekonomických námořních uzlů na světě, přes který jsou dopravovány energetické suroviny všem americkým spojencům v asijsko-pacifickém regionu.

Nelze samozřejmě opomenout ani jisté obavy vyvstávající v souvislosti se stále rostoucí angažovaností Čínské lidové republiky v regionu. Zde se Spojené státy obávají jednak čínského vlivu na Írán a sousední indické státy, jako Barmu, Bangladěš a Pákistán, ale také čínských možných budoucích snah o výlučnou kontrolu nad pro ni klíčovými dopravními koridory. V mnoha strategických dokumentech je ale i nadále zdůrazňována primárně snaha o kooperaci s Čínou v oblasti, ačkoliv je upozorňováno, že čínské námořní aktivity budou i nadále monitorovány a bude na ně adekvátně reagováno, aby jimi nebyly negativně ovlivněny americké zájmy (National Security Strategy, 2010: 43).

3.1.2.1.3 Strategie Spojených států v regionu Indického oceánu

Podobně jako v případě Číny nelze ve spojitosti s regionem Indického oceánu hovořit o explicitně stanovené americké strategii, spoléhající se na několik klíčových dokumentů, které by ji definovaly. Jak již bylo naznačeno výše, Spojené státy dlouho nechápaly region Indického oceánu jako celistvou entitu a volily tak naprosto odlišný přístup co se týče Blízkého východu a států Zálivu či jižní Asie. I z toho důvodu je v současnosti vyvíjen tlak na vytvoření jasného dokumentu, který by stanovil cíle a priority Spojených států v regionu, a to komplexně. Potřeba vytvoření explicitní strategie a tedy i integrovaného přístupu k oblasti je zmíněna v mnoha nedávno vzniklých klíčových dokumentech jako je *Quadrennial Defense Review Report* z roku 2010 (Quadrennial Defense Review, 2010: 60) či *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense* z roku 2012 (Sustaining, ...2012: 2).

Tato potřeba v současnosti vyvstává zejména v souvislosti s tím, že právě region Indického oceánu se začíná stávat jednou ze snad klíčových arén mezinárodních vztahů, kvůli čemuž se v regionu profilují a dále posilují americké zájmy, spojené se stabilitou celé oblasti, od které je odvislá celá řada faktorů, z nichž mezi nejdůležitější řadíme bezpečnost dopravních linií, iránský jaderný program, či zvyšující se vliv nového amerického námořního soupeře, Číny.

Americké dosud trvající chápání regionu Indického oceánu jako různých od sebe oddělených dějišť lze nejlépe vidět nikoliv pouze na rozdělení vojenských velitelství, operujících v regionu, ale, jak upozorňuje Erickson, zejména v případě dvou pravděpodobně nejdůležitějších amerických bezpečnostně-strategických dokumentů, jimiž jsou *National Security Strategy* a *US Maritime Strategy*, nazvaná *A Cooperative Strategy for the 21st Century Seapower*. Ty definují dvě základní od sebe separované oblasti, které jsou klíčovými oblastmi amerického zájmu v regionu, a to oblast pevninskou a oblast námořní. Pevninská oblast amerického zájmu je přitom složená ze dvou klíčových dějišť, jimiž jsou Irák a širší oblast Blízkého východu, stejně jako z dějiště souhrnně nazvaného Afghánistán/Pákistán. Z hlediska námořního je pak jako klíčové dějiště definována především západní část Indického oceánu, zahrnující primárně oblast Afrického rohu, která je sužována pirátskými aktivitami, na straně druhé pak západní Pacifik (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 218).

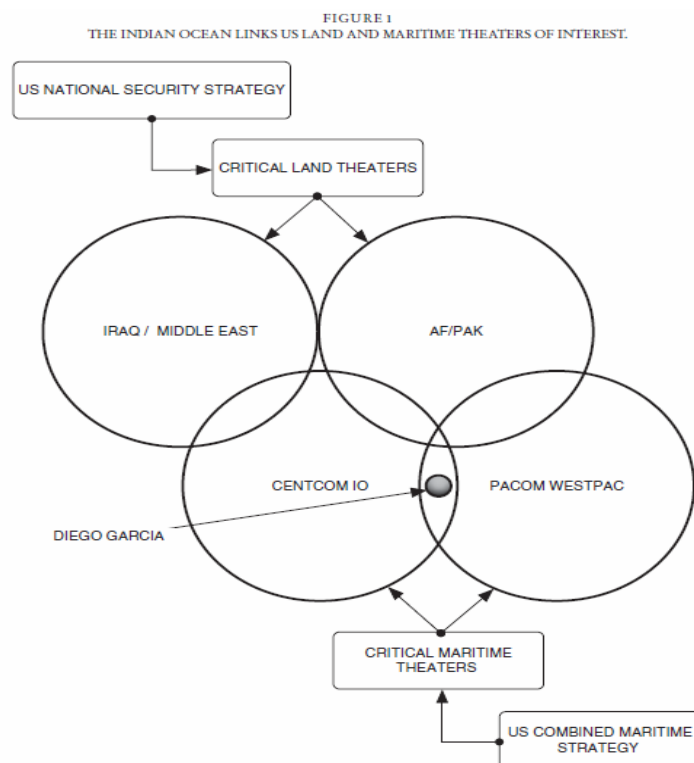
Americká strategie vzhledem k regionu Indického oceánu tedy byla, jak lze vidět, doposud založena na těchto od sebe oddělených jevištích, přičemž Spojené státy vždy odpovídaly ad hoc na hrozby, kterým musely v jedné či druhé oblasti čelit. Kriticky důležité pro Spojené státy proto bude změnit toto separované geostrategické uvažování, které nebere v úvahu propojenost jednotlivých hrozeb, která je jasně patrná z předchozí analýzy strategicko-politických vazeb a výzev Spojených států v regionu. Pokud by totiž Spojené státy i nadále udržovaly toto strategické oddělení obou arén, mohlo by jim to do budoucna znemožnit efektivně čelit budoucím výzvám, jak na pozemním, tak i námořním poli.

V současné době je tedy americká strategie definována několika partikulárními snahami o zajištění zájmů v regionu Indického oceánu, kam řadíme rozvoj vztahů se zeměmi Blízkého východu se specifickým důrazem na Írán, rozvoj strategického partnerství s Indií, s cílem umožnit Indii přebrat v oblasti více zodpovědnosti za stabilitu regionu, boj proti síti Al-Kajdy v Afghánistánu a Pákistánu spolu s dalším rozvojem těchto zemí směrem k demokracii, a v neposlední řadě pak porážení pirátské aktivity ohrožující plavidla v oblasti Afrického rohu (National Security Strategy, 2012, A Cooperative Strategy for the 21st Century Seapower, 2007).

Právě z důvodu nutnosti propojit obě dějiště, tedy pozemní i námořní, díky čemuž by Spojené státy mohly daleko lépe reagovat na regionální hrozby, poukazuje Erickson zejména na klíčové umístění ostrova Diego Garcia, který je v současnosti jednou z nejdůležitějších základů amerických jednotek v oceánu. Erickson se domnívá, a poukazuje tak na níže uvedeném grafu, že právě trvalá přítomnost na Diego Garcia je řešením jak efektivně odpovědět na hrozby vyvstávající na obou regionálních dějištích a vytvořit tak integrovanou americkou strategii pro celý region Indického oceánu (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 219). K tomu, aby si totiž mohly Spojené státy udržet v regionu i nadále dominantní postavení, budou muset být v oblasti i nadále přítomny. Udržení přítomnosti v regionu se ale vzhledem k vývoji oblasti stává stále více složitějším, a to především tváří v tvář nestabilnímu prostředí na pobřeží. Zde musí Spojené státy čelit jednak rozsáhlým teroristickým aktivitám, obyvatelstvu nepřátelskému vůči americké přítomnosti, či nepřátelským státům jako takovým, které na pobřeží umísťují arzenály protilodních střel, jako např. Írán. Spojené státy v oblasti nedisponují spojeneckými dohodami v pravém slova smyslu a je pro ně proto těžké nalézt možné základny, potřebné

pro projekci moci. I z toho důvodu bude v budoucnu pravděpodobně význam Diego Garcia narůstat, a to zejména kvůli jeho geografickému umístění a jisté politické nekomplikovanosti. Rozvoj základny na Diego Garcia, spolu se snahami o předání větší regionální odpovědnosti Indii, by se tak mohly stát jedněmi z hlavních pilířů nově definované americké regionální strategie.

3.1.2.2 Americké námořní kapacity v oblasti Indického oceánu

Jak již bylo uvedeno výše, umístění amerických námořních kapacit v oblasti Indického oceánu se spoléhá mimo jiné na jednu z klíčových základen, jíž je již výše zmíněný ostrov Diego Garcia, který se nachází v blízkosti prakticky všech nejhustěji využívaných strategických komunikačních koridorů v oceánu, a který je strategicky umístěný asi 970 námořních mil od Indie, 925 od Srí Lanky, 2 200 od Hormuzské úžiny a méně než 1600 mil od Malacké úžiny (Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 221). Tento ostrov, který je korálovým atolem, vytvářejícím velmi příhodný přístav pro kotvení lodí, získaly Spojené státy k užívání pro obranné účely na základě dohody s Velkou Británií, a ostrov tak po dlouhou dobu obě námořnictva sdílela. V souvislosti se stažením britského námořnictva z Indického oceánu jej pak Spojené státy začaly využívat samy.

V současnosti se na ostrově nachází velký počet lodí s uskladněným vojenským vybavením, jako jsou tanky, obrněná vozidla, palivo, munice či náhradní díly, které námořnictvu i pozemnímu vojsku umožňují operovat bez další podpory po více než 30 dní a mobilizovat do 24 hodin. I z toho důvodu byly ostrovní kapacity využity nejen ve válce v Zálivu, ale byly využívány i pro nedávno ukončenou operaci v Iráku (Ericsson, Ladwig, Mikolay, 2010: 223-224). Ostrov plní také funkci servisní stanice pro lodě a rychlé útočné ponorky přeplouvající jednotlivé oblasti Indického oceánu, ale je zde také velké letiště, které umožňuje za pomoci taktických letadel a letadel s dlouhým doletem zasahovat cíle na pobřeží, jak se stalo i během operací v Afghánistánu. Kromě logistické funkce plní ostrov i významnou funkci informační, nalézá se zde totiž telekomunikační stanice se satelity umožňujícími komunikaci mezi jednotkami v regionu, ale také monitoring aktivit na pobřeží. Možnosti ostrova jsou přitom i nadále rozšiřovány za účelem ukotvení jaderných ponorek, apod.(Erickson, Ladwig, Mikolay, 2010: 223-224)

Kromě Diego Garcia je zbytek námořních základen v regionu Indického oceánu umístěn primárně v zemích sousedících s Perským zálivem, z nichž nejvýznamnější základnou, která je také velitelstvím *US Naval Forces Central Command* a *US Fifth Fleet*, je základna v hlavním městě Bahrajnu, Manamě, známá jako *Naval Support Activity Bahrain*. Ta zajišťuje nejen logistickou a zásobovací podporu, ale má i obrannou funkci. Podobně jako základna na Diego Garcia byla zpočátku sdílána s britským královským námořnictvem, které ale později, v roce 1971, region opustilo. V současnosti základna prochází modernizací a rozšiřováním kapacit. Jelikož je sídlem velitelství *US Fifth Fleet*, zodpovědného za oblast Perského zálivu, Rudého moře, Arabského moře a pobřeží východní Afriky, operuje v oblasti stabilně tzv. *carrier battle group*, *amphibious ready group*, a mnoho dalších plavidel včetně letecké podpory, s celkem 15 000 lidmi na palubě a asi tisícem podpůrného personálu na základně (Naval Support Activity Bahrain). Kvůli nedávným snahám o zablokování Hormuzské úžiny ze strany Íránu, a dalšímu rozvoji jeho jaderného programu, byly navíc kapacity *US Fifth Fleet* v oblasti dále navýšeny a v regionu se nyní uskutečňuje řada námořních cvičení. Kromě Bahrajnu se ale námořní základny Spojených států nalézají i ve Spojených Arabských Emirátech, a to základna *Fujairah Naval Base*, stejně jako *Port of Jebel Ali*, dále pak v Džibuti, *Camp Lemonnier*, a v Kuvajtu, *Kuwait Naval Base*.

Jelikož je celá oblast rozdělena mezi oblasti zodpovědnosti jak zmíněného *US Central Command*, tak i *US Africa Command* a *US Pacific Command*, na celou oblast Indického oceánu dohlíží jak *US Fifth Fleet*, tak i *US Sixth Fleet* a *US Pacific Fleet*, která sdílí kapacity *US Third Fleet* a *US Seventh Fleet*. Spojené státy jsou tedy v oblasti v případě potřeby schopny alokovat během poměrně krátké doby velké množství kapacit a regionu tak dominovat, a to i přesto, že v samotné oblasti Indického oceánu nedisponují významným počtem základen. Takovouto schopnost prozatím nemá ani jeden z možných regionálních vyzyvatelů Spojených států, Indie ani Čína. V souvislosti s tím, že navíc v poslední době Spojené státy posílily kapacity *US Pacific Command*, což souvisí s jejich strategií v asijsko-pacifickém regionu, která bude zmíněna v následné případové studii, zvýšily tím i projekční schopnosti amerického námořnictva v oblasti Indického oceánu. Spojené státy navíc v poslední době začínají využívat i tzv. mateřských lodí, které plní roli plovoucích základen, a které mají schopnost zůstat na stejném místě po dobu několika měsíců (Piven, 2012). Jiné než námořní jednotky jsou pak umístěny i v dalších okolních státech jako je Kuvajt, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Jemen či Omán, který je považován za jednoho z nejsilnějších podporovatelů americké přítomnosti v regionu.

3.1.3 Oblasti kooperace a konfliktu

V současné době nejviditelnější oblastí spolupráce obou zemí v regionu je jejich angažovanost ve věci boje proti pirátským aktivitám v oblasti Afrického rohu. Spojené státy se pirátskou hrozbou začaly zabývat již v samotných počátcích extenzivního rozvoje pirátské činnosti u somálských břehů. Po vydání rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1816 se jako součást NATO účastnily operací *Allied Provider*, započatých v roce 2008, následně pak *Allied Protector*, stejně jako dosud probíhající operace *Ocean Shield*. Paralelně pak, již od roku 2007, operovaly i v rámci tzv. koalice ochotných, *Combined Task Force 150* a později *151*, to celé pod záštitou operace *Enduring Freedom*, která se zaměřovala primárně na boj proti terorismu ve spojitosti s válkou v Afghánistánu (Paličková, 2010: 45-46).

Čína se k mezinárodnímu pirátskému úsilí připojila rok po vydání rezoluce OSN, tedy v roce 2009, kdy 6. ledna téhož roku čínské torpédoborce vypluly do Adenského zálivu, čímž se přidaly po bok nejen Spojených států, ale i řady jiných zemí operujících v oblasti,

jako Ruska, Indie, Saúdská Arábie, Japonska či Pákistánu. Základem čínské účasti byl v rezoluci Rady Bezpečnosti jasně formulovaný požadavek na účast států v protipirátském boji, žádost ze strany somálské vlády o asistenci mezinárodního společenství a umožnění vstupu mezinárodních námořnictev do somálských teritoriálních vod a exkluzivní ekonomické zóny, stejně jako fakt, že UNCLOS, *United Nations Convention on the Law of the Seas*, takovéto protipirátské akce umožňuje (Dutton, 2010: 219). Právě z toho důvodu, že báze CTF 150/151 tento základ neměla, odmítli se Číňané jakékoliv takovéto platformy účastnit. Svou roli sehrál i fakt, že ačkoliv byla CTF založena na úsilí tzv. koalice ochotných, Čína odmítala se podřídit velení jakéhokoliv jiného státu, celá koalice ochotných totiž reportovala americkým jednotkám, konkrétně pak veliteli *US Fifth Fleet* (Dutton, 2010: 221).

Čína se z hlediska své účasti v oblasti zaměřila primárně na ochranu lodí transportujících humanitární pomoc do Somálska, na ochranu svých vlastních lodí, včetně lodí Hongkongu, Macaa a Tchaj-wanu, na odstrašení pirátských útoků, sdílení informací a konečně pomoc lodím, které se ocitnou pod útokem pirátů. Čínské námořnictvo se naprosto distancovalo od možnosti vstoupit na somálské území, přičemž jasně zdůraznilo, že se bude snažit vyhýbat i somálským teritoriálním vodám. I přesto, že cíle čínského námořnictva v oblasti tak zůstaly významně omezeny, do konce roku 2010 čínské lodě eskortovaly 1768 lodí ve 179 konvojích, přičemž před pirátskými útoky ochránily 10 čínských a 13 zahraničních lodí (Erickson, Goldstein, 2010: xxvii).

Navzdory tomu, že čínská spolupráce se Spojenými státy zůstala omezena primárně na sdílení informací a rozdělování oblastí kompetence v rámci tzv. Shared Awareness and Deconfliction Group (SHADE) (Piazza, 2010), byla tato podoba kooperace ze strany Spojených států i mezinárodního společenství vřele přijata, ve snaze o rozvoj vzájemné důvěry mezi oběma státy, na kterou by bylo možno navázat dalšími formami kooperace v oblasti. Boj proti pirátství v oblasti Afrického rohu je totiž v současnosti prozatím jedinou reálnou oblastí spolupráce obou námořnictev v oblasti, a to přesto, že potenciál pro možnou kooperaci zde je poměrně vysoký, např. ve formě dalšího rozvoje spolupráce na hrozbách pirátství podobných, jako je terorismus a proliferace zbraní hromadného ničení, především kvůli sdílenému zájmu na ochraně dopravních koridorů, strategicky důležitých pro přežití obou ekonomik.

V poslední době navíc narůstá i čínský zájem účastnit se operací *search and rescue* v oblasti Indického oceánu, který se promítá i do narůstajícího počtu vzájemných cvičení amerického a čínského námořnictva v této oblasti. Podobně roste i snaha čínské strany o spolupráci ohledně humanitárních operací, zejména tzv. *disaster relief*, a to především tváří v tvář čínské neakceschopnosti po humanitární katastrofě způsobené vlnou tsunami v roce 2004. Jelikož čínské námořnictvo v této oblasti již začalo vyvíjet jistou iniciativu, charakterizovanou např. představením tzv. plovoucí nemocnice s názvem *Peace Ark*, kooperace v této oblasti se v regionu zdá v jisté limitované formě poměrně slibnou (Erickson, Goldstein, 2010: xvii).

Jak je tedy zřejmé, oblastí které v sobě skrývají významný kooperační potenciál, a to bez možných nežádoucích politických sporů ohledně vlivu a zájmů obou zemí v oblasti, je v regionu Indického oceánu mnoho. Právě kooperace v oblasti této tzv. *low politics* je přitom schopna do celého partnerství vnést tolik potřebnou důvěru, potřebnou pro další rozvoj jakýchkoliv dalších, nejen námořních forem kooperace.

Zatímco vzájemná kooperace obou zemí v regionu je již v jisté limitované formě realizována, konflikt mezi oběma zeměmi zůstává i nadále pouze konfliktem potenciálním, ačkoliv protichůdných zájmů obou zemí v oblasti je poměrně mnoho, ať už co se týče rozdílného přístupu obou zemí k Íránu či Indii, vlivu na Blízkém východě, dění v Pákistánu, stejně jako v Bangladéši či Barmě, kde obě země chtějí ovlivnit regionální státy ve svůj vlastní prospěch, ve snaze o realizaci vlastních cílů. Konfliktní potenciál pak v sobě skrývá i samotný fakt americké námořní dominance v regionu, a na druhé straně zvyšující se čínské, nejen námořní přítomnosti v oblasti. Nutno ovšem říci, že žádná z těchto záležitostí v současnosti nehrozí nevyhnutelným střetem námořnictev obou zemí v regionu. I to se ale může v budoucnu významně změnit. Region v sobě tedy skrývá velký prostor pro kooperaci obou aktérů na námořním poli, stejně jako velký prostor pro vzájemný konflikt.

3.1.4 Zhodnocení

Ve snaze o potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy, tedy že „námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v Indickém oceánu ke vzájemné kooperaci“, je nutno u obou zemí porovnat obě stanovená komparační kritéria, tedy

strategii, kterou Spojené státy a Čína v regionu zaujímají, stejně jako námořní kapacity jedné a druhé země, kterými v regionu disponují.

Z hlediska námořních kapacit je zhodnocení poměrně jednoduché. Spojené státy v oblasti v současnosti disponují dvěma nejdůležitějšími námořními základnami, umístěnými na ostrově Diego Garcia a v Bahrajnu, ze kterých jsou schopny projektovat svou moc v případě potřeby, stejně jako ochraňovat dopravní koridory, ale i dalšími menšími základnami ve Spojených Arabských Emirátech, Džibuti či Kuvajtu. Jejich projekční kapacity v oblasti tak zůstávají i nadále dominantními, a to i vzhledem k blízkosti a možné rychlosti nasazení jednotek pohybujících se na blízkých regionálních jevištích, zejména pak v asijsko-pacifickém regionu a ve Středozemním moři. V souvislosti s tím lze říci, že americké námořnictvo v regionu disponuje daleko vyššími lidskými kapacitami a vybavením, soustředěným v celkem třech operačních střediscích, která mají k dispozici celkem pět námořních flotil.

Ačkoliv v případě Bahrajnu se americké námořnictvo spoléhá na základnu umístěnou v jednom z regionálních států, americko-bahrajnské vztahy lze chápat jako velmi stabilní, což dokazuje nejen vysoká úroveň diplomatických styků, ale i fakt, že Bahrajn je základnou amerických námořních kapacit již od roku 1947, a obě země mezi sebou podepsaly obrannou dohodu. Spojené státy považují Bahrajn za jednoho z nejdůležitějších spojenců mimo členské země NATO (Katzman, 2012: 22-23). Ostatní základny v zemích jako je Kuvajt a SAE jsou daleko menšího rozsahu a nevyvolávají proto příliš nevole ze strany obyvatelstva daných států, základna na ostrově Diego Garcia je pak plně v americké režii (Ericsson, Ladwig, Mikolay, 2010: 214).

Projekční schopnost čínského námořnictva v regionu oproti tomu zůstává výrazně limitována čínskými základnami v sousedním asijsko-pacifickém regionu, zejména pak základnou na ostrově Hainan, kde je umístěna South Sea/Nanhai Fleet. V samotném regionu Indického oceánu se pak čínské námořní aktivity odvíjejí primárně od základen v Pákistánu, tedy na území regionálního státu, protože Čína v současné době v regionu nedisponuje žádnou takzvaně vlastní základnou. Čínské námořnictvo se tak v oblasti spoléhá na mezi Spojenými státy a Čínou oscilující pákistánskou vládu, která ačkoliv Číně garantuje právo kotvit v pákistánských přístavech, zejména pak v Gwadaru, se může v časech konfliktu ukázat jako velmi nestabilní spojenec, tváří v tvář možnému americkému

útoke. Pákistán by totiž v takovémto případě s největší pravděpodobností nenechal bombardovat svou strategicky důležitou infrastrukturu a neriskoval by tak své vztahy s Washingtonem, čímž strategická hodnota Gwadaru pro Čínu do velké míry klesá (Holmes, Yoshihara, 2008: 379-380). I z toho důvodu zůstávají prozatím čínské námořní kapacity i čínské schopnosti v regionu významně omezeny.

Bližší numerická a kvalitativní komparace námořních kapacit obou zemí v regionu Indického oceánu bohužel není možná, a to jednak kvůli nedostatku dat z čínské strany, ale také kvůli neustále se měnícím počtům nasazených jednotek a vybavení na americké straně. I tak lze ale usoudit, že z hlediska kapacit Spojené státy nadále regionu dominují, kdežto Čína prozatím dosahuje v regionu poměrně nízké projekční kapacity, což možný konflikt obou zemí v regionu v současné době vylučuje.

Co se týče strategií obou zemí v regionu, toto srovnání je daleko složitější. Spojené státy dosud ve vztahu k vývoji v regionu nezačaly žádnou integrovanou a komplexní strategii, která by jasně definovala jejich priority a prostředky jak těchto priorit dosáhnout. Důvodem je, že Spojené státy si až nyní začínají uvědomovat, jak pro ně region jako celek pravděpodobně v budoucnu bude strategicky důležitý a do jaké míry je schopen ovlivnit celkové postavení Spojených států na globálním poli. I přesto lze ale mnohé vyčíst z dosavadních partikulárních strategií, které Spojené státy zaujímají k jednotlivým oblastem. Čína v tomto smyslu pravděpodobně rozeznala strategickou důležitost regionu Indického oceánu dříve než Spojené státy, a začala v oblasti uplatňovat velmi komplexní, ač dosud neoficiální strategii perel, přičemž již dnes sklízí mnohé plody již dlouhou dobu uplatňovaných snah, zejména co se týče jejího vzrůstajícího vlivu na státy regionu.

Co se týče konkrétních třecích ploch obou zemí z hlediska jejich strategie vůči zemím Blízkého východu, pravděpodobně nejmenší konfliktní potenciál má v tomto smyslu Írán. Obě země vzhledem k Íránu sdílejí zájem na průchodnosti hlavního komunikačního uzlu, jímž je Hormuzská úžina. Ta je pro oba státy důležitá primárně z hlediska dodávek energetických surovin a zboží. Případná blokáda z íránské strany by velmi silně poškodila ekonomiky obou zemí, přičemž stejně tak není v zájmu ani jedné ze zemí, aby byla zasažena pouze jedna stran, vzhledem k jejich vysoké ekonomické interdependenci. Zájmy obou zemí na pacifikaci íránských ambic jsou tedy v tomto smyslu podobné.

Významný konfliktní potenciál v sobě přitom neskrývá ani extenzivní rozvoj ekonomických vazeb mezi Čínou a Íránem, která si primárně snaží zajistit přístup k íránským energetickým zdrojům. Ačkoliv tyto čínské snahy USA mohou považovat za nemorální, vzhledem k íránskému jadernému programu a autoritativní vládě, významný konfliktní potenciál tento vývoj pravděpodobně nemá. Čína si navíc v celé věci snaží počínat co nejopatrněji právě proto, aby nebyly narušeny její vazby se Spojenými státy.

Podobně nízký konfliktní potenciál mají i posilující se čínské vazby na Saúdskou Arábii, jako dalšího reprezentanta států Blízkého východu. Ačkoliv se totiž Čína snaží, zejména ve snaze o zajištění energetických dodávek, využívat neshod mezi Saúdskou Arábií a Spojenými státy, Saúdská Arábie si i nadále udržuje pro ni primárně důležité obranné svazky se Spojenými státy, kterým se i nadále daří v zemi udržovat silný vliv, a to i přes mnohé výkyvy ve vzájemných vztazích, spojenými hlavně s „válkou proti teroru“.

Oblast Blízkého východu tedy prozatím zůstává oblastí, která má pravděpodobně nejmenší potenciál vyvolat konflikt mezi Čínou a Spojenými státy. Ačkoliv se totiž Čína v tomto regionu snaží navazovat oboustranně výhodná ekonomická partnerství, bezpečnostní záruky poskytované Spojenými státy hrají v tomto velmi nestabilním regionu i nadále nejdůležitější roli. I z toho důvodu se Spojeným státům daří i nadále posilovat svou pozici v oblasti, která, pokud nedojde k významnému rozkolu se státy Zálivu, či konfliktu o zdroje, s největší pravděpodobností nebude ohrožena ani v blízké budoucnosti.

Naprosto odlišný obrázek možných budoucích vztahů se naopak rozvíjí v oblasti jižní Asie, kde bude konfliktní dynamika pravděpodobně nejvíce udávána rozdílným přístupem obou zemí k neustále posilujícímu a rostoucímu regionálnímu hráči, Indii. Spojené státy, které mají zájem na zvyšujícím se regionálním významu Indie, kterou do budoucna chápou jako přirozeného spojence ve snaze o udržení stability regionu a průchodnosti dopravních koridorů, zaujímají strategii dalšího rozvoje vzájemných americko-indických vztahů, a to v ekonomické oblasti i v oblasti strategické. Naopak Čína chápe Indii jako významného regionálního soupeře, který se již dnes za pomoci *look east policy* (Athwaal, 2008: 25) staví proti rostoucím čínským regionálním ambicím. Pro obě ze zemí hrají v regionu primární roli energetické zdroje a jejich doprava, což je asi nejpravděpodobnější bod jejich možného střetu. Čínsko-indické vztahy jsou navíc významně poznamenány minulými, primárně hraničními konflikty, které i nadále zůstávají v povědomí obou zemí, a to i přesto, že jejich

diplomatické, ale hlavně ekonomické vztahy, zažívají nebývalý rozvoj. Nelze přitom ani opomenout, že Čína v současnosti vyzbrojuje indické sousedy jako je Barma či Bangladéš.

Je velmi složité říci, zda se Čína snaží o obemknutí Indie mezi nepřátelské vyzbrojené státy a její následné oslabení, či zda tak činí ve snaze o rozvoj čínských západních provincií a zajištění přístupu svého námořnictva do Indického oceánu, ale mezinárodní vztahy často nejsou ovlivňovány skutečnými úmysly států, ale tím, jak tyto jejich úmysly chápou a vnímají ostatní státy a zda je chápou jako hrozbu. Je tedy otázkou, zda ve vzájemných vztazích Indie-Čína převáží vzájemné ekonomické benefity, či zda jejich oboustranné snahy o posílení vlivu v regionu a snaha o zajištění energetických dodávek povedou ke vzájemnému konfliktu. Tento možný konflikt má ale velmi silný potenciál neblaze ovlivnit i vzájemný vztah Číny a Spojených států, čímž se do velké míry potvrzují výroky některých analytiků, o zformovaném „strategickém trojúhelníku“ v Indickém oceánu (Holmes, Yoshihara, 2010: 385). V případě takového konfliktu by totiž s největší pravděpodobností Spojené státy vzhledem ke sdíleným demokratickým hodnotám i zájmům v regionu podpořily indickou stranu.

Nelze ale opomenout ani jistou sdílenou nejistotu na straně Číny i Spojených států ohledně indických regionálních ambic, zdůrazňovaných odkazy na Mahanovu *seapower*. Pravděpodobně až v budoucnu se ukáže, zda jsou tyto ambice pouze rétorickým cvičením, nebo zda bude Indie schopna využít své zdroje a kontrolovat Indický oceán. V případě že by indické ambice byly až příliš velké a hrozily tak ohrozit americké dominantní postavení v regionu, Spojené státy by na takovýto vývoj dozajista reagovaly.

Naopak poměrně nízký konfliktní potenciál v sobě v současné době skrývá potýkání se Spojených států a Číny v Pákistánu. Obě země se shodují na snaze porazit teroristické skupiny, které se na pákistánském území pohybují a dále celý region destabilizují, což ohrožuje zájmy jak Číny, tak i Spojených států. Jistý konfliktní prvek se naproti tomu objevuje v čínských snahách o vybudování námořních základen na pákistánském území, což samozřejmě USA nevidí rády, jsou si ovšem vědomy, že Pákistán kvůli základnám nebude ochoten riskovat konflikt se Spojenými státy. Čínsko-pákistánské ekonomické vazby totiž nejsou dosud tak silné, aby hrály v rozhodování pákistánských elit významnější úlohu, než-li důležitost jejich strategického spojení s USA. Pákistán se v současné době snaží primárně využívat americko-pákistánského soupeření o vliv v zemi ve svůj vlastní

prospěch, schylovalo-li by se ale ke konfliktu, s největší pravděpodobností by za současných okolností nedal přednost vztahům s Čínou před vztahy se Spojenými státy.

Odlišný scénář by se naproti tomu mohl odehrát v Barmě. Barma v současnosti není chápána jako jedna z důležitých součástí americké strategie v regionu a administrativa její současný význam do velké míry opomíjí, a to přesto, že její role by v budoucnu mohla být poměrně významná. Naopak Číňanům se daří jejich vliv v zemi významně posilovat, a to napříč barským politickým spektrem, ať už se jedná o rostoucí ekonomické, či strategické svazky. Čína se tedy Barmu snaží stále více poutat k sobě, kdežto americká administrativa v současnosti Barmě nenabízí alternativu. Konfliktní potenciál je zde ale poměrně malý.

Pravděpodobně nejvýznamnějším sdíleným zájmem strategie obou zemí v oblasti je jejich boj proti pirátství, který již obě země motivoval k uskutečnění reálné kooperace, a kde lze také spolu s bojem proti dalším bezpečnostním hrozbám ze strany nestátních aktérů nejpravděpodobněji očekávat možné další budoucí prohloubení vzájemné spolupráce. Tento oboustranný zájem na poražení pirátských aktivit vyplývá ze sdíleného zájmu na ochraně strategických komunikačních koridorů, který má sám o sobě silný kooperativní i konfliktní potenciál, který bude do velké míry záviset na budoucí čínské aktivitě.

Obecně lze ale říci, že strategie obou zemí v regionu Indického oceánu významně směřují proti sobě. Americkým primárním zájmem v regionu je udržení amerického dominantního postavení v oblasti, kdežto Čína má zájem na posilování svého postavení a vlivu v oblasti a snaží se tak ukrajovat z amerického koláče. S tím souvisí i to, že ačkoliv protichůdné zájmy obou zemí v konkrétních státech často nemají vysoký konfliktní potenciál, kumulace vícero protichůdných zájmů ve vícero státech již tento potenciál má. Nejpravděpodobnějšími zdroji budoucího možného konfliktu mezi Čínou a Spojenými státy by se mohla stát primárně čínsko-indická konfrontace, stejně jako snaha Číny o výlučnou kontrolu nad dopravními koridory, obě tyto věci jsou ale prozatím nejisté. Obojí bude záviset na tom, jak se Číně bude dařit v oblasti uplatňovat strategii perel a v souvislosti s tím i navyšovat svou přítomnost a kapacity v regionu. Obojí se bude pravděpodobně odvíjet od čínských regionálních ambic, navázaných primárně na čínský ekonomický rozvoj. Pokud ten by měl zpomalit, čínské komunistické elity se budou dozajista obávat o udržení vnitrostátního statu quo a budou tak dále vytvářet tlak na snahu o exkluzivní zabezpečení dopravních koridorů,

at' už z hlediska zabezpečení energetických či zbožových dodávek. Americká pozice bude v tomto smyslu spíše reaktivní.

Čína v současnosti v regionu se Spojenými státy spíše kooperuje, a v nejbližší době pravděpodobně i nadále kooperovat bude, a to z důvodu, že zatím nedosáhla potřebných námořních kapacit a od nich odvislých projekčních schopností v oblasti, a to i přesto, že strategie obou zemí v regionu jsou do velké míry protichůdné. Porostou-li ale čínské regionální ambice, a zejména bude-li ohrožen další ekonomický růst země, lze očekávat zvýšený tlak na uplatnění regionální strategie a tedy i asertivnější chování Číny v regionu, které by mohlo vést ke snahám o exkluzivní kontrolu nad dopravními koridory, či rozpoutání čínsko-indického konfliktu, což bude ale do velké míry záviset také na regionálních ambicích a s tím spojených rostoucích kapacitách Indie. Hypotézu, zda námořní vzestup Číny, jako nezávislá proměnná, povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v Indickém oceánu ke vzájemné kooperaci, jako závislé proměnné, tak nelze jednoznačně potvrdit či vyvrátit, jelikož celý kauzální řetězec je závislý na celé řadě dalších proměnných. Nelze přitom ani opomenout, že obě země chápou jako primární jiné regionální jeviště, jímž je asijsko-pacifický region, jak je vidět nejen z jejich obav o uskutečnění námořní blokády ze strany druhého státu v Malacké úžině. Čínské ambice v regionu Indického oceánu se tak pravděpodobně budou odvíjet až od vývoje na scéně asijsko-pacifické.

3.2 Asijsko-pacifický region

Asijsko-pacifický region lze v současnosti považovat za jeden z nejdynamičtější se rozvíjejících světových regionů, který se stále častěji stává předmětem pozornosti nejen mnoha mezinárodně politických analýz. Důvodů hlubšího zájmu o tuto rapidně se rozvíjející oblast mezinárodní politiky je několik.

Asijsko-pacifický region je již po několik dekád možné charakterizovat jako region s nejsilnějším ekonomickým růstem, kde se setkávají tři největší ekonomiky světa - Spojené státy, Čína a Japonsko - s několika generacemi tzv. asijských tygrů, jako je např. Singapur, Hongkong, Thajsko, Tchaj-wan, Malajsie, Indonésie, Filipíny apod. Díky tomuto vývoji si asijsko-pacifický region postupně vybojoval velmi silnou pozici v rámci světové

ekonomiky, a dostal se tak do centra současného světového ekonomického dění. Stejně jako se ale v asijsko-pacifickém regionu nalézají mnoho ekonomicky silných zemí, je zde i řada zemí, které jsou tradičně řazeny mezi nejchudší země světa, jako je např. Kambodža či Severní Korea. Ačkoliv tak asijsko-pacifický region ekonomicky i nadále roste, tento vývoj není v žádném případě všezahrnující. V mnoha ekonomicky rostoucích zemích regionu navíc i nadále přetrvávají silné socio-ekonomické rozdíly mezi různými vrstvami obyvatelstva, které způsobují pnutí uvnitř mnoha států, a hrozí tak potenciální nestabilitou v regionu.

Kromě ekonomické dynamiky je charakteristickým rysem asijsko-pacifického regionu i největší koncentrace vojenských kapacit na světě. V oblasti se nalézají dva ze tří největších členských států jaderného klubu, Čína a Spojené státy, jeden tzv. polooficiální jaderný stát, Severní Korea, stejně jako tzv. *threshold nuclear weapons states* Japonsko, Tchaj-wan a Jižní Korea (Kim, 2004: 5), které vlastní technologie k výrobě jaderné zbraně a oscilují tak na hraně vlastnictví jaderných kapacit, přičemž pokud by se rozhodly je vlastnit, nebyl by to pro ně pravděpodobně z finančního ani technologického hlediska žádný problém. Kromě nukleárních kapacit je většina států regionu vybavena i neustále rostoucími konvenčními bojovými kapacitami, ať už námořními, či pozemními.

Příčinou zbrojení států je především poměrně nestabilní bezpečnostní situace v regionu, spojená s ekonomickým i vojenským růstem Číny a s existencí dvou nadále rozdělených politických entit, Korejského poloostrova a Číny, které jsou zdrojem tenzí nejen mezi zúčastněnými státy, ale hrozí stát se i nejpravděpodobnějším zdrojem možného budoucího celoregionálního konfliktu. Demilitarizovaná zóna oddělující oba státy Korejského poloostrova je po více než půl století od konce Korejské války i nadále nejcitlivější post-studenoválečnou konfliktní oblastí na světě, obklopenou naprostou většinou veškerých vojenských kapacit obou států, kde se napětí mezi oběma stranami i nadále periodicky zvyšuje (Kim, 2004: 6). Napětí udržuje i stále platící dohoda o příměří mezi oběma státy, která dosud nevyústila v podepsání mírových dohod. Podobné bezpečnostní obavy přitom vyvolává i nadále nevyřešená otázka Tchaj-wanu, která je příčinou silného pnutí ve vztazích mezi Čínou a Spojenými státy, zejména co se týče geostrategické hodnoty ostrova, jeho odlišného politického i ekonomického vývoje, a s tím spojených snah o nezávislost, či dodávek zbraní tchajwanské vládě ze strany Spojených států.

Kromě problematického Korejského poloostrova a Tchajwanské úžiny se region potýká i s řadou dalších teritoriálních sporů různé intenzity, ať už pevninských, jako v případě Tibetu, či námořních, primárně v oblasti Jihočínského a Východočínského moře. Jihočínské moře je tzv. *hot spot* otázkou ve vztazích prakticky všech států, jejichž břehy moře omývá, vlastnictví mnoha sporných oblastí je totiž nejen otázkou prestiže, ale často i poměrně rozsáhlých přírodních zdrojů v podobě ropy, plynu či rybářských lokalit. Kromě přírodního bohatství je Jihočínské moře také významnou dopravní tepnou, skrze kterou je importováno a exportováno zboží či energetické suroviny do a ze zemí, jako je Čína či Japonsko. Důležitost těchto dopravních koridorů pro státy regionu je enormní, což nejčastěji ztělesňuje tzv. *Malacca dilemma*, vyjadřující strategickou důležitost Malacké úžiny, jako nejdůležitějšího přístupového bodu pro více než 50 000 lodí, každodenně proplouvajících mezi Jihočínským mořem a Indickým oceánem. Důsledky narušení dopravy na tomto strategicky důležitém koridoru by znamenaly přerušování dodávek více než 11 tisíc barelů ropy, které každý den směřují do Jižní Koreje, Číny a Japonska (Athwal, 2008: 31), což by mělo silné dopady nejen na ekonomiky daných států. Neméně strategický význam si přitom uchovávají i regionální úžiny Sunda, Lombok a Makaasar, které jsou ale hůře navigovatelné, a nejsou proto tak hojně využívány.

Asijsko-pacifický region je tvořen množstvím rozdílných kultur, hodnot, režimů, ideologií, ekonomických systémů i historických reziduí, které spolu s výše uvedenými častými socio-ekonomickými rozdíly uvnitř států nevedly k silným regionalizačním tendencím v oblasti. Spolupráce států regionu se většinou uskutečňovala a dodnes uskutečňuje primárně na bázi tzv. *low politics*, zahrnující např. vznik různých ekonomických uskupení, a to primárně v důsledku rostoucí ekonomické interdependence mezi státy regionu. Naopak sféra *high politics* v asijsko-pacifickém regionu z valné většiny byla a i nadále zůstává v rukou států, čehož důkazem je i absence bezpečnostního či obranného uskupení v oblasti. Ačkoliv v poslední době primárně ekonomická fóra jako např. ASEAN přebírají do svého portfolia i určitá bezpečnostní témata a řešení konfliktů, a to zejména na bázi *ASEAN Regional Forum*, oblast bezpečnostních institucí a vůbec bezpečnostní spolupráce zůstává po ukončení činnosti SEATO v asijsko-pacifickém regionu do velké míry i nadále tzv. *terra incognita*.

Slabá bezpečnostní architektura regionu je důsledkem nejen zmíněných rozdílů mezi státy, které často nevnímají společné hrozby a mají velmi odlišné bezpečnostní zájmy, ale také

amerického aliančního systému v regionu a role Spojených států jako takových, které vždy v regionu preferovaly spíše bilaterální formace, jako dominantní bezpečnostní rys asijsko-pacifické struktury po 2SV, a to kvůli obavám jednak z poklesu svého vlivu v regionu, ale také hrozbě zatažení USA do regionálních konfliktů (Cha, 2009/2010: 158). Jak upozorňují Katzenstein a Hemmer, svou roli zde pravděpodobně sehrála i odlišná podoba kolektivních identit USA a asijsko-pacifického regionu, která Spojené státy vedla k preferenci bilaterálních svazků v oblasti (Katzenstein, Hemmer, 2002: 575). Jako příčinu velmi malé bezpečnostní institucionalizovanosti regionu lze ale chápat také vzájemné interakce mezi zeměmi regionu po druhé světové válce, v podobě např. Bandungské konference apod., které vedly k ustanovení norem, jako je zásada neintervence či odmítnutí jakékoliv formy multilaterální bezpečnosti či obranné spolupráce (Acharya, 2003: 226).

Kvůli absenci jakýchkoliv propracovanějších bezpečnostních struktur se tedy bezpečnostní architektura regionu spoléhá převážně na rovnováhu moci a bilaterální alianční svazky, přičemž spolupráce v oblasti bezpečnosti se uskutečňuje buď ad hoc, či ve velmi limitované formě na poli *ASEAN Regional Forum*, které je považováno za klíčové fórum pro diskusi o bezpečnostních otázkách v regionu. Celé fórum je ale založeno na mezivládním principu, kdy rozhodnutí jsou činěna na bázi konsenzu, a vynucovací síla fóra je prakticky nulová. I z toho důvodu je fórum mnoha autory kriticky označováno jako ‚*talk shop*‘ (Terada, 2011).

I přes všechny tyto faktory se ovšem v regionu od konce studené války neobjevilo mnoho mezistátních konfliktů. Nevole států regionu vstupovat do konfliktů je často vysvětlována na pozadí krvavé studenoválečné historie asijsko-pacifického regionu, zahrnující jak Korejskou válku, tak i válku ve Vietnamu, včetně vnitrostátních konfliktů jako byla čínská občanská válka, či genocida spojená s režimem Pol Pota v Kambodži. Všechny tyto události sebou nesly vysoké oběti na lidských životech. I proto je často uváděno, že právě v Asii se studená válka stala tzv. válkou horkou (Kim, 2004: 8).

Ani tento fakt ovšem neumenšuje skutečnost, že potenciál konfliktu v oblasti vzhledem ke všem výše uvedeným faktorům i nadále zůstává poměrně významný. I z toho důvodu mnozí analytici, jako např. Aaron Friedberg, předpovídají asijsko-pacifickému regionu podobnou budoucnost, jakou zažila Evropa na konci 19. století, kdy byly mocnosti multipolárně vyprofilovaného regionu sužovány mnoha strategickými i ekonomickými rivalitami (Friedberg, 1993/1994: 7). Podobně k věci přistupuje i Avery Goldstein, který

však hlavní potenciální hrozbu spatřuje v rostoucí Číně a její snaze o ustavení multipolárního řádu v regionu (Goldstein, 2003: 57-58). V opozici proti těmto názorovým proudům pak stojí např. David Kang, jenž pochybuje o aplikovatelnosti evropského modelu na asijsko-pacifické vztahy a zdůrazňuje významný stabilizační prvek celého regionu, za nějž považuje právě budoucí čínské hegemonné postavení a tedy i hierarchické uspořádání v oblasti, podobné v minulosti ustavenému tributárnímu systému (Kang, 2003: 164).

Ať už bude budoucnost asijsko-pacifického regionu jakákoliv, bude ovlivněna podobou vzájemného vztahu mezi Čínou a Spojenými státy, jehož regionální dynamika je udávána námořním vzestupem Číny, jejími rostoucími námořními ambicemi, snahou o kontrolu přílehlých moří, sporem s USA o tchajwanskou otázku, tradiční námořní přítomnosti Spojených států v regionu, či aliančními vazbami USA v oblasti.

3.2.1 Čína v asijsko-pacifickém regionu

Čína je s asijsko-pacifickým regionem úzce sepjata a je jeho integrální součástí, přičemž většina jejích bezprostředních a životně důležitých zájmů, stejně jako výzev jejímu postavení, se nachází právě v této oblasti. Čína v současnosti aspiruje na to, stát se jednou z hlavních regionálních mocností, ne-li mocností v regionu dominantní, a to nejen z pohledu její námořní moci, ale i jejího ekonomického a politického vlivu, díky kterému by získala daleko větší možnost určování regionálního dění a dynamiky regionálního rozvoje, která je v současnosti do velké míry ovlivňována americkou dominancí v regionu, jejími silnými aliančními vazbami na státy regionu, ale také americkou *soft power* v oblasti. Jaké jsou v souvislosti s tímto čínské strategické záměry v oblasti se bude snažit předestřít následující kapitola.

3.2.1.1 Strategické záměry Číny v oblasti

3.2.1.1.1 Faktory ovlivňující podobu strategie Čínské lidové republiky – čínské zájmy v regionu

Za největší čínský zájem v asijsko-pacifickém regionu, který udává dynamiku čínskému námořnímu zbrojení a modernizaci i jejím námořním ambicím v regionu, lze považovat

ovládnutí tzv. *first island chain*, přirozeného valu složeného z ostrovů, jako jsou Kurily, Japonsko, Borneo, Filipíny, Spratleyho ostrovy, či Tchaj-wan. Pro Číňany je ovládnutí prostoru mezi čínským pobřežím a tímto ostrovním řetězcem životně důležité, a to ze tří důvodů: možnosti projekce moci směrem k Tchaj-wanu ale i na širé moře, kontroly dopravních koridorů v oblasti a zabránění vstupu amerických námořních jednotek a jejich spojenců do oblasti, což souvisí nejen s možným konfliktem o Tchaj-wan, ale i se stále problematickým ubráněním čínského pobřežního pásma (Dutton, 2010: 214).

Čínské námořnictvo, stejně jako rostoucí čínské námořní ambice, jsou v současnosti tímto řetězcem ostrovů, ovládaných z valné většiny americkými spojenci a partnery, výrazně sevřeny. I proto je často *first island chain* označován jako druhá velká čínská zeď, ovšem z opačného pohledu (Kaplan, 2011: 284). Číňané by ovšem z tohoto řetězce chtěli učinit obranný val, jelikož v prostoru obehnaném těmito ostrovy se nalézají valná většina strategických komunikačních koridorů, po kterých plují do čínských přístavů obchodní lodě a lodě vezoucí řadu energetických surovin, které jsou nezbytné pro čínský ekonomický růst, stejně jako lodě přepravující čínské výrobky do zahraničních destinací. Číňané by proto chtěli tuto oblast plně kontrolovat, aby tak mohli zabránit jakémukoliv ohrožení jejich obchodního loďstva. Ekonomické zájmy tedy ve spojitosti s *first island chain* hrají jednu z nejdůležitějších úloh, jelikož ekonomický růst je pro Čínu v současnosti jednou ze základních existenčních potřeb.

Ve snahách o kontrolu těchto vod ale hrají možná ještě významnější úlohu zájmy strategické, týkající se primárně čínské projekce moci na širé moře, která je v současné době výrazně omezena jak tímto valem, tak také sevřením v oblasti jihovýchodní Asie, které je ztělesněno Malackou úžinou. Číňané jsou si vědomi, že ačkoliv tak mohou dále pokračovat v modernizaci svého námořnictva a navyšování svých námořních kapacit, jejich možnosti budou vždy omezeny, pokud toto sevření nebude prolomeno. I z toho důvodu hraje jednu z nejdůležitějších rolí v čínském strategickém myšlení právě Tchaj-wan.

Tchaj-wan je jediným větším ostrovem z celého řetězce, jež není přímým americkým spojencem, a který nemá statut regulérního státu, ač mnohé tyto znaky v současnosti nese. Kvůli těmto faktorům, ale i kvůli většinovému čínskému obyvatelstvu, společnému jazyku, a čínským, mnoha státy uznaným, nárokům na autoritu nad tímto ostrovem, je Tchaj-wan jednou z mála možností, jak tuto hradbu ostrovů prolomit. Celá tato otázka je navíc dále

posílena silnými emocemi, které jsou se současnou de facto nezávislostí Tchaj-wanu spojeny, které jsou dále umocněny americkou angažovaností v celé věci. I z toho důvodu je Tchaj-wan jednou z nejdůležitějších čínských zahraničně-politických priorit, stejně jako nejsilnějším čínským zájmem v celém asijsko-pacifickém regionu. Pokud by totiž Číňané Tchaj-wan znovu ovládli a dostáli tak tzv. *one-China policy*, prolomili by *first island chain*, byli by schopni lépe ubránit členité pobřežní oblasti, již mnohokrát napadené západními mocnostmi, ochránili by své obchodní loďstvo, posílili národní hrdost a vychýlili *balance of power* v regionu ve svůj prospěch. Je tedy patrné, že právě Tchaj-wan a *first island chain* stojí z hlediska čínských zájmů v oblasti na vrcholu celé pomyslné pyramidy. Nelze přitom opomenout ani čínské ambice na ovládnutí *second island chain*, které je ale prozatím otázkou budoucnosti, jelikož je samozřejmě silně podmíněno ovládnutím prvního řetězce.

O několik příček níže se pak nalézají čínské zájmy spojené s oblastí Jihočínského moře, které se týkají čínských nároků na ovládnutí Spratleyho a Paracelských ostrovů. I zde hrají jednu z nejdůležitějších rolí strategické úvahy, které jsou s vlastnictvím ostrovů spojeny. V případě Paracelských ostrovů je jejich strategická nezbytnost spatřována především v možnosti vzdušné i námořní kontroly dnes patrně nejdůležitější čínské námořní základny, ostrova Hainan, kde se v současnosti nalézají nejmodernější čínské námořní kapacity. Důležitost Spratleyho ostrovů je pak podobně jako v případě Tchaj-wanu spojena s možností čínského vstupu na volné moře, která je určována primárně projekční schopností čínských ponorek, stejně jako kontroly a zabránění vstupu loďstev jiných zemí do oblasti *first island chain* (Buszynski, 2012: 146).

Poněkud odlišný obrázek čínských zájmů v oblasti je pak spojen s čínskými nároky na vlastnictví ostrovů Senkaku/Diaoyu ve Východočínském moři, o které se Čína pře s Japonskem. Tento spor je určován nikoliv strategickou hodnotou ostrovů, ale primárně rostoucím čínským i japonským nacionalismem, který činí z vlastnictví ostrovů otázku národní prestiže. Jak již bylo v této práci krátce zmíněno, je to totiž právě rostoucí nacionalismus v Číně, spolu s ekonomickým růstem, který se stal bází legitimacy vládnoucí komunistické strany, a který dále motivuje čínský námořní růst.

U všech zmíněných teritoriálních sporů ale nelze opomenout ani ekonomické zájmy Číny, které jsou s nimi spojeny, a které se týkají nejen toho, že vlastníci ostrovů by Číně přineslo možnost ekonomicky i strategicky využívat dalších 12 000 čtverečních mil přilehlých

ostrovních vod, což by se rozšířilo jak možnosti spojené s rybnářstvím, *sea denial*, apod., ale umožnilo Číně prozkoumat a potenciálně těžít rozsáhlé přírodní zdroje, které se skrývají pod všemi těmito ostrovy. Ačkoliv jsou odhady energetického bohatství v těchto oblastech vysoké, otázkou je, zda bude možné je vytěžit, a to nejen kvůli velké vzdálenosti těchto ostrovů od čínského pobřeží, ale i kvůli hloubkám těchto úložišť. I z toho důvodu zde ekonomické úvahy nehrají tak silnou roli, jak by se možná mohlo zdát.

Ekonomika hraje v čínských zájmech roli samu o sobě, ale stává se i prostředkem dosažení strategických cílů, jak je nejlépe vidět na čínských snahách o posilování ekonomické spolupráce s americkými aliančními spojenci, zejména pak s Japonskem, Austrálií či Jižní Koreou. Čína má samozřejmě silný zájem na obchodování s těmito zeměmi, jelikož všechny z nich patří mezi rozvinuté ekonomiky, silné trhy, ze kterých čínská ekonomika profituje. Tyto narůstající obchodní kontakty ale přerůstají ve většině případů v ekonomickou interdependenci, která by mohla do budoucna Číně umožnit tyto země učinit na obchodu s ní závislými. Čína by v důsledku toho mohla více působit ve věcech vnitřní politiky těchto států, a formovat tak jejich politická rozhodnutí, včetně toho, nevstupovat s Čínou do jakéhokoliv konfliktu.

Neméně důležité čínské zájmy jsou pak spojeny i s oblastí Korejského poloostrova, především s udržení současného statu quo, tedy rozdělení celého poloostrova na dva státy, Jižní a Severní Koreu. Důvodem je, že ačkoliv Čína není příliš nakloněna rozvoji severokorejského jaderného programu a vůbec celkové politice severokorejských vůdců, současná situace neumožňuje Spojeným státům a jejich spojencům v regionu jakýmkoliv způsobem projektovat svou moc z Korejského poloostrova. Severní Korea v současnosti plní funkci tzv. *buffer zone*, tedy nárazníkového pásma (Kaplan, 2011: 284), znemožňujícího jakýkoliv postup jihokorejských a amerických jednotek směrem k Číně. Toto samozřejmě ale není jediný důvod čínského zájmu na korejském statu quo. Potenciální konflikt mezi oběma zeměmi ve snaze o sjednocení poloostrova by měl pro Čínu silné následky nejen z hlediska možného přílivu uprchlíků do jižních čínských provincií, ale mohl by i ohrozit bezpečnost čínského obchodního loďstva v přilehlých vodách severovýchodní Číny, přičemž potenciální hrozbu by mohlo představovat i z války vzešlé nové vedení sjednocené Koreje, a povaha jeho vztahů k Číně.

V neposlední řadě je nutné samozřejmě zmínit i čínský zájem na bezpečnosti strategických komunikačních koridorů, především v Malacké úžině, spojené s pirátským problémem, stejně jako s teroristickými skupinami v jihovýchodní Asii, které by se také mohly snažit ohrožovat čínské lodě či narušovat bezpečnost koridorů rozpoutáváním vnitrostátních konfliktů a vnášením nestability do regionu. Právě teroristické skupiny již dnes přitahují pozornost americké administrativy, a způsobují tak ještě širší americkou angažovanost v regionu, což Čína nevidí ráda. I z toho důvodu je poražení teroristických skupiny v oblasti také jedním z jejích důležitých asijsko-pacifických zájmů. Ohrožení dopravních koridorů je pak v čínském strategickém myšlení spojeno i s potenciální blokadou Malacké úžiny spojeneckými námořními jednotkami v případě konfliktu o Tchaj-wan, která byla zmíněna v případové studii Indického oceánu.

Jak je tedy z předchozího výčtu patrné, čínské zájmy v oblasti mají jak ekonomickou, tak i silnou strategicko-politickou podstatu. Jak se tyto zájmy projevují v konkrétních zahraničně-politických vztazích se zeměmi regionu, a jakým výzvám musí v souvislosti se snahou o uskutečňování těchto zájmů Čína čelit, bude rozpracováno v následující kapitole.

3.2.1.1.2 Faktory ovlivňující podobu strategie Čínské lidové republiky – politicko-strategické a ekonomické vazby na státy regionu, výzvy čínskému postavení v regionu

Vazby Čínské lidové republiky na státy asijsko-pacifického regionu jsou z valné většiny určovány rostoucí čínskou ekonomickou silou. Díky ní a rozsáhlému čínskému diplomatickému působení, se Číně podařilo navázat úzké ekonomické vazby se všemi klíčovými hráči regionu, ale i s mnoha menšími regionálními aktéry.

Japonsko

Vztahy mezi Čínou a Japonskem, dnes druhou a třetí největší světovou ekonomikou, jsou často označovány jako „*cold politics and hot economics*“ (Koo, 2009: 206). Politické vazby totiž nejsou v současnosti obecně na příliš vysoké úrovni, což je způsobeno zejména rostoucími nacionalistickými tendencemi v obou zemích, které zostřují vzájemné konflikty týkající se jak rozporného výkladu historických událostí spojených primárně s japonskými anexemi čínského území, tak také v současnosti aktuálního sporu o ostrovy Senkaku/Diaoyu. Japonsko se tváří v tvář makroekonomické stagnaci snaží posílit

japonskou národní hrdost a japonskou identitu, a pokračuje tak dále v poměrně kontroverzním výkladu historických událostí, jako byl např. masakr v Nanjingu v roce 1937 či činnost tzv. jednotky 731 v Číně⁴³. Mnohé kontroverze navíc pokračují i v případě návštěv památníku Yasukuni ze strany hlavních státních představitelů (Berger, 2007: 193). Čína všechny tyto kroky chápe jako provokaci, která ovšem čínským vládnoucím elitám velmi dobře slouží, když tohoto dění využívají ve svůj vlastní prospěch a podporují další zostřování nacionalismu a protijaponských tendencí v zemi (Koo, 2012: 207, 222).

Vzájemnou averzi ve vztazích mezi oběma zeměmi podporuje i fakt, že Japonsko je v asijsko-pacifické oblasti nejsilnějším americkým aliančním spojencem, na jehož základech nedaleko čínského pobřeží jsou umístěny tisíce amerických vojáků, což USA výrazně usnadňuje projekci jejich moci do celého Pacifiku a omezuje možnosti čínského námořnictva. Japonsko má mimoto silné, nejen ekonomické vazby s Tchaj-pejí. Čínsko-japonské vztahy v současnosti oslabuje pokračující čínské námořní zbrojení i japonský posun k více realisticky orientované bezpečnostní politice, jak je patrné nejen z japonského angažmá v Iráku, ale také z uvolnění dlouho trvajících omezení zbraňových exportů, či rozsáhlých diskusí o změně ústavního článku 9, jako základů japonského anti-militarismu (Kliman, 2006: 2-3).

Poněkud odlišný obrázek nabízí vzájemné ekonomické partnerství obou zemí, které je velmi silné, přičemž objem jejich vzájemného obchodu dosahuje téměř 270 miliard dolarů ročně, díky čemuž jsou si obě země vzájemně jedněmi z nejsilnějších obchodních partnerů (Koo, 2012: 206). Tato ekonomická interdependence s největší pravděpodobností zabraňuje další eskalaci konfliktu o ostrovy Senkaku/Diaoyu, ale nebrání Číně, aby využívala vůči Japonsku ekonomické zbraně, jako např. v podobě nedávného zastavení prodeje čínských vzácných minerálů, na kterých je Japonsko silně závislé. Obě země si přitom ale i ekonomicky konkurují, a bojují o své postavení ve světové ekonomice.

---

⁴³ Jednotka 731 byla tajnou součástí japonské armády, která se soustředila na výzkum a vývoj chemického a biologického válčení. Tato jednotka se během japonské okupace Číny dopustila mnoha válečných zločinů, když zneužila čínské obyvatelstvo k chemickým a biologickým experimentům. Masakr v Nanjingu v roce 1937 je pak spojen s vyvražděním obyvatel města Nanjing Japonci během čínsko-japonské války. Obě země se přou o to, kolik lidí bylo během masakru zabito, významné neshody panují i v otázce rozsahu činnosti jednotky 731.

Jižní Korea

Současné vztahy mezi Jižní Koreou a Čínou jsou formovány hlavně jihokorejskými aliančními vazbami na Spojené státy, přístupem obou zemí k Severní Koreji a vzájemnými silnými obchodními a ekonomickými vazbami. Právě ty v současnosti sbližují obě země pravděpodobně nejvíce, a to kvůli jihokorejské aktivní obchodní bilanci s Čínou, která Jihokorejčům přináší mnohé ekonomické benefity a stimuluje je k tomu, aby tuto kooperaci dále prohlubovali, tváří v tvář ekonomické krizi v Evropě a Spojených státech totiž silně trpí i jihokorejská ekonomika. Čína se na druhé straně snaží prostřednictvím rozšiřování obchodních vazeb Jižní Koreu připoutat blížeji k sobě a oslabit tak její partnerství se Spojenými státy. I z toho důvodu se Spojené státy s Čínou předhánějí v uzavírání obchodních dohod s Jižní Koreou, zejména pak co se týče volného obchodu.

Ekonomické partnerství obou zemí je ale pouze jednou částí komplexních vzájemných vztahů. Ačkoliv totiž Čína významně podporuje obchodní toky s Jižní Koreou, silně váhá z hlediska její politické podpory, a to kvůli odlišnému názoru na vývoj v Severní Koreji a přístup k ní. I z toho důvodu si obě země byly politicky nejbliže v době, kdy jihokorejský prezident Roh Moo-hyun zahájil politiku „*peace and prosperity*“, která byla mnoha pravicovými stranami kritizována jako příliš proseverokorejská, kvůli čemuž významně poškozovala vztahy Jižní Koreje se Spojenými státy (Bae, 2010: 335, 354). Limity čínské spolupráce s Jižní Koreou se ale ukázaly záhy po incidentu Cheonan v roce 2010, a následně i po incidentu na ostrově Yeonpyeong, které způsobily silné tenze na Korejském poloostrově. Jižní Korea v té době žádala, aby byly tyto incidenty mezinárodním společenstvím odsouzeny, ale Čína celý proces v Radě Bezpečnosti zablokovala. I z toho důvodu se Jižní Korea opět politicky přiblížila Spojeným státům a jako jeden z aliančních partnerů s nimi dále posiluje vzájemné vazby, zejména po nástupu prezidenta Lee Myung-baka. Celý odklon je umocněn i faktem, že Čína v poslední době stupňuje svou rétoriku týkající se království Koguryo, tedy území dnešní Severní Koreje, které podle Číňanů náleží do čínského teritoria (Green, 2010: 358). Číňané ovšem s Jihokorejci sdílí jisté protijaponské tendence, dané podobnou historickou zkušeností s japonskými anexemi započatými před druhou světovou válkou.

Tchaj-wan

Vztahy mezi Čínou a Tchaj-wanem, politicky korektně označované jako *cross-strait relations*, neovlivňují pouze obě země samotné, ale silně formují také vazby Číny s dalšími

státy regionu, Spojené státy nevyjímaje. Otázka Tchaj-wanu totiž v Číně vyvolává silné emoce, spojené s vnímanou ranou na národní hrdosti, odvíjející se od de facto nezávislé existence ostrova, který jako téměř regulérní stát, uznaný dnes oficiálně celkem 23 zeměmi (Kan, Morrison, 2012: 1), funguje již od roku 1949. Současné vazby mezi Tchaj-pejí a Pekingem jsou přitom dnes charakterizovány primárně velmi limitovanými politickými kontakty, ale naopak silnými ekonomickými vazbami mezi oběma zeměmi, v důsledku čehož je dnes Čína největším obchodním partnerem Tchaj-wanu, zabírajícím celkem 21,6%, tedy téměř 128 miliard dolarů z celkového objemu tchajwanského obchodu (Kan, Morrison, 2012: 6). Čína je mimoto i nejdůležitější destinací pro tchajwanské investice, v důsledku čehož v Číně žije na milion tchajwanských byznysmenů, tzv. *taishangs*, manažerů či technických expertů. Čína je totiž pro mnoho tchajwanských firem vhodnou destinací v případě jejich snah o přesun tzv. *sunset industries*, převážně výrobních závodů, které již na Tchaj-wanu neprodukují takové zisky a nepřispívají tak dále k ekonomickému růstu Tchaj-wanu, které ale mohou v Číně zažívat nový rozkvět převážně díky levné pracovní síle.

Tento vývoj přináší čínské straně mnohé ekonomické benefity a také příliv tzv. sofistikovaných investic, a je tedy pro obě strany výhodný. Čína proto dále podporuje rozvoj těchto pevných ekonomických vazeb, a další provazování ekonomik obou zemí, který obě země činí ekonomicky interdependentními, a činí tak Tchaj-wan do velké zranitelnějším vůči možným čínským krokům. Čína totiž se totiž na Tchaj-wanu, podobně jako v Hongkongu, snaží využívat těchto ekonomických vazeb k podpoře sjednocení (Chan, 2009: 437).

Co se týče největší hrozby, která je v očích Číny spojena hlavně s vyhlášením nezávislosti Tchaj-wanu, nutno říci, že takovýto vývoj s největší pravděpodobností v současné době nehrozí, většina Tchajwanců totiž k současným vztahům s Čínou přistupuje velmi pragmaticky a podporuje tak spíše zachování současného statu quo. Je to dáno nejen rozdělením politické scény, která má odlišné názory na koncept národa a tedy i na to, jak by potenciální nezávislost měla vypadat, ale i pocitem příslušnosti či identity, který Tchajwance rozděluje na ty, kteří se cítí být pouze Tchajwanci, a naopak na ty, kteří se označují jako *Taiwanese Chinese*.

Současné politické vazby se odvíjejí od snahy navázat na tzv. konsenzus 1992, jímž obě země uznávají pouze jednu Čínu, ale shodují se na rozdílné definici toho, co jedna Čína znamená (Kan, Morrison, 2012: 6). I z toho důvodu obě země jednají na platformě systému tzv. bílých rukavic (*white gloves*), tedy setkávání polooficiálních organizací SEF (Strait Exchange Foundation) a ARATS (Association for Relations Gross the Taiwan Straits), aby tak nepodkopávaly legitimitu jedné ani druhé strany. Mimo toto fórum obě strany spolupracují i na bázi vládnoucích stran, a to prostřednictvím tzv. „KMT-CPC Forum“. I přes snahy o rozšíření velmi limitované politické spolupráce Čína silně vzdoruje jakýmkoliv snahám o vyhlášení tchajwanské nezávislosti, jak dala najevo schválením tzv. *Anti-secession law* v roce 2005. Obě země samozřejmě i nadále zůstávají silně rozděleny ohledně americké podpory Tchaj-wanu, hlavně pak zbrojních dodávek, kvůli nimž Čína ad hoc omezuje vojenské kontakty se Spojenými státy a dále posiluje raketový systém v provincii Fujian, zaměřený na tchajwanské cíle.

Státy jihovýchodní Asie

Vztahy Číny se státy ASEAN se v současné době odvíjejí od čínských snah o upevnění ekonomických partnerství v regionu, na které se Čína, v některých případech úspěšně, v některých nikoliv, snaží navázat i bližšími politicko-strategickými svazky. Jsou to totiž právě státy ASEAN, jejichž ekonomika i vliv v regionu se v posledních letech rapidně rozvíjí, což z nich činí pro Čínu nejen přitažlivé obchodní, ale i politické partnery. Vzájemnému prohlubování vztahů ale často brání obavy, které u členských států ASEAN vyvolává čínské námořní zbrojení a růst čínského vlivu v oblasti obecně, kvůli čemuž řada těchto států pocíťuje vyšší tlak na zajištění vlastní obrany. Státy regionu se tedy snaží o tzv. *internal balancing* a modernizují a rozšiřují tak své zbrojení, především námořní kapacity, a žádají větší zapojení Spojených států v regionu, které tak mají vyvažovat čínský regionální růst, a tedy hrát roli tzv. *external balancer*, to vše ale v rámci jistých limitů (Green, 2010: 355).

Vnímání rostoucí Číny jako hrozby je navíc v mnoha státech jihovýchodní Asie umocněno rostoucí čínskou asertivitou v teritoriálních konfliktech mezi Čínou/Tchaj-wanem a Vietnamem na o Paracelské ostrovy, a Čínou/Tchaj-wanem a Vietnamem, Malajsií, Brunejem, Indonésií a Filipínami o Spratleyho ostrovy. Na druhou stranu ale nelze opomenout formující se úspěšná čínská ekonomická partnerství s těmito zeměmi. Čína a její diplomatický servis se začal v této oblasti rozvoje ekonomických kontaktů významně

angažovat na počátku roku 2000, přičemž během pouhé jedné dekády se Číně podařilo stát se jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů, ne-li tím nejvýznamnějším, většiny zemí jihovýchodní Asie. Ekonomická spolupráce je navíc posílena i sdílenou snahou o tzv. *non-interference*, tedy nezasahování do vnitřních záležitostí států, které proponuje jak Čína⁴⁴, tak také ASEAN, jako jeden ze svých základních principů. Obecně lze ale říci, že státy jihovýchodní Asie se zdráhají přiklánět k jedné či druhé straně a vybírat si mezi Čínou a Spojenými státy, v důsledku čehož neustále balancují mezi vlivem jedné a druhé strany, což je jasně patrné nejen v jejich přístupu k domácí, ale i regionální politice.

Příkladem takovéto podoby vztahů mezi Čínou a státy jihovýchodní Asie jsou Filipíny, jeden z amerických spojenců v regionu, který je současně integrální součástí tzv. *first island chain*. Čínská vláda proto v případě Filipín usiluje o hlubší ekonomickou spolupráci, a to v souvislosti s pozvolným otevíráním filipínské ekonomiky, která v sobě skrývá velký potenciál, přičemž již dnes je Čína největším obchodním partnerem Filipín a výrazně v tomto smyslu předbíhá Spojené státy (Lum, 2012: 10, 22). Čína se ale na tyto ekonomické vazby snaží navázat i vazbami politickými, jak dala najevo, když Filipínám navrhla uzavření obranného paktu, který s sebou nesl i možnost sdílení zpravodajských informací. Ačkoliv byla tato dohoda ze strany Filipín odmítnuta (Kaplan, 2011: 286), Čína se i nadále snaží využívat filipínských neshod se Spojenými státy a nabízet Filipínám rozvojovou pomoc, což by jí v budoucnu mohlo dopomoci k prohloubení partnerství. Filipíny ale již nyní v omezené míře s Čínou v obranné sféře spolupracují, jakýkoliv další rozvoj této spolupráce je ale v současnosti do velké míry omezován nedostatkem vzájemné důvěry (Lum, 2012: 24).

Obě země tak prozatím rozvíjejí vzájemné vztahy primárně na bázi dohod v oblasti *low politics*, přičemž bližší politicko-strategická spolupráce je výrazně omezována stále přetrvávajícím sporem o některé ze Spratleyho ostrovů, doprovázeným pro Filipíny nepřijatelným čínským chováním v podobě přestřihávání kabelů filipínských průzkumných lodí, či jejich de facto zajímáním a vymáháním výkupného, které je zdůvodněno neoprávněným vstupem filipínských lodí do čínských výsostných vod (Buszynski, 2012: 141-142). I z toho důvodu Filipíny zvyšují výdaje směřované do obranné kapitoly rozpočtu a posilují svou spolupráci s USA.

---

⁴⁴ Tento princip je jedním z tzv. Pěti principů mírového soužití, definovaných na Bandungské konferenci.

Velmi podobný vzorec vzájemných vztahů se objevuje i v případě Vietnamu či Thajska, ale s tím rozdílem, že oba státy jsou podstatně více nakloněny vazbám s Čínou, což v případě Vietnamu ovlivňuje zejména komunistická povaha vlády, v případě Thajska pak absence historických či současných sporů mezi oběma zeměmi. Ačkoliv se tyto země obávají čínského rostoucího vlivu v oblasti, posilování svého partnerství se Spojenými státy vždy pečlivě zvažují, aby tak nebyla narušena rovnováha, kterou ve vztahu k oběma zemím udržují. To ale neuměňuje fakt, že zejména spory mezi Čínou a Vietnamem o Spratleyho a Paracelské ostrovy jsou poměrně hluboké, v důsledku čehož jsou vietnamské lodě, stejně jako ty filipínské, často ohrožovány čínským námořnictvem nebo je žádáno výkupné za neoprávněný vstup do čínských výsostných vod, v důsledku čehož vietnamská vláda posiluje své námořní kapacity, např. prostřednictvím nedávného kontraktu uzavřeného s Rusy, a to na dodávku šesti ponorek třídy Kilo (Buszynski, 2012: 141, 151). Obranný rozpočet Vietnamu přitom od roku 2005 do roku 2008 vzrostl téměř o 70% (Manyin, 2012: 29). Stejně jako ve filipínském případě je Čína největším obchodním partnerem Vietnamu, Vietnam má ale s Čínou silný obchodní deficit (Manyin, 2012: 29).

Čínské vazby s Thajskem nejsou poškozovány teritoriálními spory ani negativními historickými reminiscencemi. I z toho důvodu Thajsko zastává více pročínskou pozici než Vietnam (Berteu, Green, 2012: 36). Obě země spolupracují nikoliv pouze na poli ekonomickém, ale i politicko-strategickém, přičemž Čína do Thajska exportuje zbraně a vojenské vybavení (Chanlett-Avery, Dolven, 2012: 18), a to i přesto, že Thajsko je součástí amerického aliančního systému v oblasti. Thajsko je schopno udržovat stabilní svazky s oběma zeměmi, i z toho důvodu se proto v současnosti stává arénou souboje o vliv ze strany Číny a Spojených států, samo se ale koncentruje spíše na řadu vnitropolitických problémů, kterým musí čelit.

Vyvažovat vliv Spojených států a Číny se do velké míry snaží i Singapur, Malajsie, Brunej a Indonésie. Všechny tyto státy s Čínou úzce kooperují jak ekonomicky, tak často i na politicko-strategické bázi. Objem jejich obchodu s Čínou často výrazně převyšuje objem jejich obchodu se Spojenými státy, všechny tyto státy vyjma Singapuru se ale angažují v teritoriálních sporech s Čínou, a jsou nervózní z čínského rostoucího regionálního vlivu, což je opět nutí nepřiklánět se k ani jedné ze stran, ale vždy směřovat k hledání jistého ekvilibria.

Singapur, jako koloniální i současné centrum světového obchodu, má velmi silné vazby jak na Spojené státy, tak také na Čínu. Tento většinově etnicky čínský stát uznává tzv. *one-China policy*, ale i přesto udržuje velmi úzké vazby s Tchaj-pejí (Chanlett-Avery, 2011: 3), které díky jeho obratné politice nenarušují jeho vztahy s Čínou, která je pro Singapur klíčová hlavně ekonomicky. Singapur ale s Čínou spolupracuje i v oblasti kultury, politiky či vzdělání, a to i přesto, že jeho vztahy se Spojenými státy jsou na velmi vysoké úrovni, přičemž Singapur podporuje jak americkou bezpečnostní, tak i ekonomickou angažovanost v regionu, a její další posilování.

Vyjma jednotlivých států Čína kooperuje i s uskupením, které je sdružuje, a to s organizací ASEAN jako celkem, a to např. v rámci *China-ASEAN Dialogue*. Na této platformě např. Čína v roce 2006 podepsala se zeměmi ASEAN dohody o posílení kooperace a sdílení informací týkajících se netradičních bezpečnostních hrozeb, jako je např. pirátství či terorismus, o spolupráci v oblasti trestních věcí a práva, o výměnách bezpečnostních a obranných expertů či o posílení námořní bezpečnosti v regionu (Zhu, 2010: 380).

Austrálie

Podobné znaky jako čínské partnerství s ostatními zeměmi regionu nese i čínský vztah s Austrálií, charakteristický silným ekonomickým propojením obou zemí, ale australskými rostoucími obavami z čínského růstu, doprovázenými navyšováním australských obranných výdajů a tedy i navyšováním a modernizací vojenských kapacit. Na rozdíl od ostatních zemí je ovšem vztah Čína-Austrálie omezen primárně na ekonomickou spolupráci. Obě země nedávno podepsaly v historii Austrálie pravděpodobně největší kontrakt na export LNG z Austrálie do Číny, dosahující 50 miliard australských dolarů (Vaughn, 2012: 12). Naopak politicko-strategická spolupráce je definována australským velmi silným partnerstvím se Spojenými státy. I přesto že Čína je tedy v současnosti největším obchodním partnerem Austrálie (Vaughn, 2012: 18), přičemž objem obchodu mezi oběma zeměmi i nadále narůstá, Australané se obávají čínského námořního zbrojení, jak dali ostatně najevo i v tzv. Defense White Paper, kde upozorňují na neprůhlednost čínských námořních ambic a zvyšování jejich projekčních schopností (Vaughn, 2012: 7). I z toho důvodu je Austrálie spolu s Japonskem nejbližším americkým spojencem v regionu, a tvoří tak základ americké angažovanosti v oblasti, která je schopna vyvážit rostoucí čínský vliv.

Hlavní výzvy

Z předchozí analýzy politicko-strategických i ekonomických vazeb na státy regionu, stejně jako ze zájmů, které Čína v asijsko-pacifickém regionu má, lze odvodit, že jednou z největších výzev, před kterými Čína v regionu stojí, je americká dominance v oblasti, stejně jako v poslední době dále se posilující vazby mezi Spojenými státy a jejich aliančními spojenci, stejně jako dalšími státy regionu, zejména pak státy ASEAN. Čína nyní v regionu kvůli jisté neprůhlednosti svých námořních i regionálních ambic vytváří tzv. *security dilemma* a čelí tzv. *external i internal balancing*, které neblaze ovlivňuje její snahu o další rozvoj a upevnění ekonomických partnerství se zeměmi regionu a jejich rozšíření v politicko-strategickou spolupráci. Posilování aliančních vazeb a americké vojenské přítomnosti navíc dále znemožňuje prolomení *first island chain*, od kterého je odvislé celé další směřování čínského námořnictva, a to jak v souvislosti s Tchaj-wanem, tak např. také ve snaze o bližší připoutání Filipín, či ovládnutí Spratleyho ostrovů. Nelze nezmínit ani hrozbu spojenou s možnou bloádou čínského loďstva americkým námořnictvem v případě tchajwanského konfliktu, kterou Číňané poměrně silně vnímají.

Spojené státy se daleko více angažují v dění týkajícího se čínských teritoriálních sporů se zeměmi jihovýchodní Asie v Jihočínském moři, a to ve prospěch států ASEAN, což čínské ekonomické i strategické zájmy spojené s vlastnictvím ostrovů do velké míry ohrožuje. Nelze přitom opomenout ani rostoucí nacionalistické tendence v Japonsku, které dále vyostřují japonský teritoriální spor s Čínou.

Výzvou čínskému postavení v regionu by se pak mohla stát i asertivnější americká a jihokorejská politika vůči Severní Koreji, která by mohla vychýlit současný status quo, který je pro Čínu a její zájmy nejvíce výhodný, a ohrozit tak např. i bezpečnost dopravních koridorů probíhajících v těsné blízkosti Korejského poloostrova, kterými proplouvají z naprosté většiny čínské obchodní lodě.

Nelze přitom ani opomenout rostoucí čínské obavy z asymetrických bezpečnostních hrozeb, v důsledku čehož Čína rozvíjí velké množství iniciativ a zahajuje tak spolupráci v boji proti pirátství, terorismu i náboženskému extremismu a separatismu, a to zejména se státy ASEAN, kde se v současnosti tyto hrozby profilují nejintenzivněji z celého asijsko-pacifického regionu.

3.2.1.2 Strategie Číny v asijsko-pacifickém regionu

Čínská strategie v oblasti Asie a Pacifiku se do velké míry odvíjí od hlavních výzev, jimž Čína v regionu čelí. Stejně jako v případě čínské strategie v Indickém oceánu ji ale nelze vyčíst pouze z jednoho dokumentu a nelze ji považovat za integrovanou. Její základ ale v každém případě tvoří zajištění tzv. *anti-access / area denial* (A2/AD) schopností, rozvíjených primárně, nikoliv ale výlučně, v souvislosti s možným konfliktem v tchajwanské úžině.

A2/AD schopnosti jsou založeny na odstrašení nebo protiúderu vůči intervenci třetí strany v případě že deterence selže, kdy je nutno snížit efektivitu intervence protistrany, tedy v případě Tchaj-wanu Spojených států (O'Rourke, 2011: 4). K tomu je třeba nejen rozvíjet útočné schopnosti, a to na poměrně dlouhé vzdálenosti, ale i udržovat takovou vojenskou sílu, která je schopna pohybovat se a operovat v oblasti celého západního Pacifiku. I z toho důvodu Čína pokračuje v rozvoji vzdušných, námořních, podmořských, vesmírných i informačních systémů a operačních konceptů (Annual Report to Congress, 2010: 29), které jí mohou dopomoci k dosažení tohoto cíle.

Tento mnohohrstevnatý ofenzivní systém pak má být umístěn primárně v těch regionech na čínském pobřeží, které se nalézají v těsné blízkosti Tchaj-wanu, jako je provincie Fujian či námořní základna na ostrově Hainan. Jedná se jednak o balistické rakety a raketové systémy, ale i o modernizované a posílené námořní a letecké obranné i útočné kapacity, zahrnující útočné ponorky, podmořské miny, apod., schopné kontrolovat přístup na čínskou periferii. Dalším zásadním prvkem schopností A2/AD je pak informační dominance, a to ve všech oblastech moderního bojového pole, jelikož právě ta se vzhledem k americkým námořním schopnostem v oblasti jeví jako nezbytná. Právě ta by mohla být využita hlavně v raných fázích konfliktu k dosažení letecké a námořní převahy. Stejně zásadní je ale i rozvoj schopností informační obrany (Annual Report to Congress, 2010: 29). Ovládnutí schopností A2/AD je přitom klíčové také pro možné znemožnění potenciální blokády americkým námořnictvem v případě tchajwanského konfliktu.

Celá A2/AD strategie je součástí širších snah tzv. strategie kruhové, zahrnující *sea control* v oblasti *first* a později *second island chain*. I pro tu je prolomení v současnosti Spojenými státy ovládaného řetězce klíčovým prvkem, a to zejména prostřednictvím Tchaj-wanu a

Spratleyho ostrovů. Strategie Čínské lidové republiky ohledně Tchaj-wanu se ale netýká pouze vojenských kapacit, ale i oblasti ekonomiky. Jak již bylo zmíněno výše, Čína se v současné době snaží na Tchaj-wan působit primárně ekonomicky, a činit jej tak stále více závislým na čínském trhu a tedy i vůli čínských komunistických elit. Již nyní je ekonomická interdependence mezi oběma zeměmi poměrně vysoká, a to i přesto, že Tchaj-wan se snaží z toho vyplývající možnou zranitelnost snižovat tím, že rozvíjí ekonomická partnerství se státy jihovýchodní Asie. Čína se snaží přetahovat na svou stranu ty tchajwanské byznysmeny, kteří podporují nezávislost země, aby tak oslabil tchajwanské hnutí za nezávislost a proponovala tzv. *one china policy*, tedy sjednocení Tchaj-wanu s Čínou. Mnoho z těchto kroků je uplatňováno i ve strategii, kterou Čína zaujímá směrem k Hongkongu, ve snaze jej více politicky připoutat a učinit závislejším, ačkoliv míra jeho závislosti na Číně je daleko větší, nežli je závislost tchajwanská. Mnohé ale naznačuje fakt, že princip ‚*one country, two systems*‘, který je v současnosti v Hongkongu uplatňován, byl původně navržen právě pro Tchaj-wan (Yiu-chung, 2004: 10).

Strategie spoléhající se na současnou čínskou ekonomickou superioritu se projevuje i v případě teritoriálních sporů Číny s Japonskem a státy jihovýchodní Asie ve Východočínském a Jihočínském moři. I zde Čína hojně využívá hrozeb v podobě ekonomických sankcí, aby tak země přinutila podvolit se čínským zájmům. Příkladem je nejen zastavení exportu vzácných minerálů do Japonska, ovšem pouze na několik dní, ale i současné úvahy o uvalení ekonomických sankcí na Filipíny (Ambrosia, 2012) či Japonsko.

Nejsou to ale pouze ekonomické nástroje, které jsou součástí čínské strategie týkající se teritoriálních sporů. Čína dbá i na to, aby se v případě jakýchkoliv jednání o vyřešení těchto sporů pohybovala výlučně na bilaterálním poli a jednala tak s danými zeměmi pouze na bilaterální bázi. Důvodem je snaha vyhnout se oslabení své pozice v rámci jakéhokoliv multilaterálního fóra, zejména pak ASEAN, na jehož bázi Čína podepsala několik iniciativ preferujících mírové řešení sporu, které ji ovšem k ničemu nezavazují. Stejně tak Čína vzdoruje i jakýmkoliv snahám o vyřešení konfliktů např. na bázi International Court of Justice, který již pomohl vyřešit územní spory mezi Malajsií a Singapurem. Čína ovšem volí ve snaze o prosazení svých zájmů v územních sporech i další nástroje, jako jsou např. každoročně uplatňované zákazy rybaření ve sporných vodách (*fishing bans*) či vysílání vojenských námořních lodí, které hlídají ve sporných oblastech (*fishery patrols*) (Buszynski, 2012: 143-144).

Obecně ovšem Čína v regionu uplatňuje strategii rozvoje pevných ekonomických vazeb na regionální aktéry, které jí následně umožňují pokusit se na tuto ekonomickou spolupráci navázat i v oblasti politicko-strategické. Stejně tak se Čína snaží zvyšovat i svou roli a zastoupení v regionálních multilaterálních organizacích, aby tak státy ujistila o společných zájmech. Tuto strategii Čína zaujímá nejen v jihovýchodní Asii, ale i vůči americkým aliančním spojencům, a to ve snaze o oslabení amerického vlivu a prolomení *first island chain*. Se stejným důrazem se ale Čína v regionu snaží prezentovat i svou námořní moc, jak ukázala např. nedávno, když na vodu spustila letadlovou loď Liaoning.

Čínská strategie v oblasti se tedy nespolehá pouze na vojenské či ekonomické nástroje, ale snaží se využívat celého spektra nástrojů, což je ostatně základ jakékoliv úspěšné regionální strategie.

3.2.1.3 Námořní kapacity Čínské lidové republiky v asijsko-pacifickém regionu

Jak již bylo uvedeno v první kapitole, popisující současnou čínskou námořní modernizaci a čínský námořní růst, Číňané v oblasti Asie a Pacifiku disponují celkem třemi námořními flotilami, koncentrovanými ve třech regionech ležících na čínském pobřeží, jejichž organizace je založena jak na geografickém principu, tak také na principu orientace na jistou specifickou oblast, hrozbu. Jednou z nich je i severní flotila (North Sea Fleet / Beihai Fleet) se základnou v Qingdau na severním pobřeží poloostrova Shadong, která je dále podporována ještě základnami v Lushun a Huludao. Tato flotila byla historicky chápána jako nejvýznamnější, a to proto, že byla zodpovědná za odrazení hrozby, kterou pro Čínu v 60. letech představovala sovětská pacifická flotila (Cole, 2001: 170). I z toho důvodu byly právě zde v minulosti alokovány nejsilnější čínské námořní kapacity, což už se v dnešní době změnilo, ovšem ne nijak výrazně. V současnosti se celá flotila soustředí nikoliv pouze na obranu příslušných pobřežních linií, ale také na Korejský poloostrov, Rusko, Japonsko a zde se pohybující americké jednotky. Bližší složení celé flotily je v současné době ještě stále velmi nejasné a založeno na spekulacích, z toho důvodu nebude v této práci dále rozebíráno (North Sea Fleet, 2012).

Západní flotila (East Sea Fleet / Donghai Fleet) sídlí na základně Ningbo v provincii Zhejiang, kam byla přestěhována z původní základny v samotné Šanghaji. Tato flotila je odpovědná nejen za ochranu pobřeží, ale primárně za otázku Tchaj-wanu, ale i za současně velmi aktuální spor mezi Japonskem a Čínou o ostrovy Senkaku/Diaoyu. Kvůli svému zaměření na Tchaj-wan je úkolem této flotily plánování i případný vojenský útok na ostrov (Cole, 2001: 88). I z toho důvodu by se v této flotile měly podle odhadů nacházet všechny čtyři torpédoorce třídy Soveremenny, stejně jako ponorky třídy Kilo (East Sea Fleet, 2012), bližší informace o dalších námořních, stejně jako podpůrných leteckých kapacitách ale stejně jako v případě North Sea Fleet nejsou známy.

Poslední ze tří čínských flotil je jižní flotila (South Sea Fleet / Nanhai Fleet), se stěžejními základnami Zhanjiang a Yulin, přičemž poslední jmenovaná se nachází na ostrově Hainan. Právě tato velmi strategicky umístěná základna koncentruje v podzemních zařízeních nejmodernější čínské jaderné ponorky, které zde tak mohou být ukryty před špionážními satelity. Základna může ale díky hloubce, kterou disponuje, potenciálně sloužit i pro novou letadlovou loď či celou *carrier strike group*. Flotila ale disponuje i základnami v Beihai, Stonecutters Island v Hongkongu, Mawei, Haikou, Shantou, či Guangzhou, kde celá flotila původně sídlila, přičemž se koncentruje primárně na Vietnam a Filipíny, stejně jako na v současnosti velmi aktuální otázku sporných území, jako jsou Spratleyho či Paracelské ostrovy apod. (Clarke, 2010: 38, Cole, 2001: 170). Právě Jihočínské moře je totiž Čínou chápáno jako jeden z jejích tzv. *core interests*, mezi které řadíme mimo jiné i otázku Tibetu či Tchaj-wanu (Yahuda, 2011: 342). Kromě již jmenovaných oblastí je právě flotila South Sea Fleet tou, která je vysílána do oblasti Indického oceánu, kde operuje na bázi mise proti somálskému pirátství. Flotila je složena z nespécifikovaného množství torpédoorců a křižníků, bližší složení flotily je ale opět pouze předmětem spekulací.

Kapacity všech tří flotil by měly být podle oficiálních informací vzhledem k výzvám v každém z regionů, za které zodpovídají, vyváženy, zdá se ale, že primární námořní kapacity jsou dnes alokovány do East Sea a South Sea Fleet. Námořní velitelství, stejně jako Ústřední vojenská komise (CMC), pod jejíž velení jednotky spadají, se pak nachází v Pekingu (Cole, 2011: 88)

3.2.2 Spojené státy v asijsko-pacifickém regionu

Spojené státy svou pozici v západním Pacifiku začaly budovat již koncem druhé světové války, a to primárně rozvojem aliančního, tzv. sanfranciského nebo také *hub and spokes* systému, založeného na americké dominanci v regionu, která byla posílena bilaterálními asymetrickými bezpečnostními svazky s Japonskem, jako nejdůležitějším stavebním kamenem systému, Jižní Koreou, Tchaj-wanem, Thajskem a Filipínami. Vzájemné vazby mezi *hub*, jehož roli zastávaly Spojené státy, a *spokes*, tedy aliančními partnery, byly přitom určující, kdežto v rámci jednotlivých *spokes* se jednalo spíše o tzv. kvazi-alianční vztahy, podmíněné právě vazbami těchto zemí k USA (Yahuda, 2011: 215). Tento systém činil Spojené státy zodpovědné za region, ale umožňoval jim i tzv. *forward deployment* v západním Pacifiku, a to nejen na svých vlastních základnách, ale primárně skrze umístění základen na území všech aliančních partnerů, s výjimkou Thajska, za což byly státy odměňovány americkými bezpečnostními zárukami, stejně jako asymetrickými ekonomickými dohodami, otevírajícími těmto spojencům americký trh, nikoliv ale jejich trh Spojeným státům. Alianční spojenci se tedy mohli starat o své záležitosti a zájmy a nemuseli se zabývat bezpečností vlastní ani regionu (Yahuda, 2011: 215). Výsledkem tohoto systému bylo další posílení americké dominance v oblasti, která přetrvala po celé období studené války až do dnešních dob, ačkoliv s podstatnými změnami v rozložení moci v regionu i v síle americké ekonomické moci v oblasti.

Nejvýznamnějším ekonomickým hráčem v regionu a ekonomickým partnerem spojeneckých ekonomik se totiž po roce 2001 stala Čína v souvislosti s tím, jak rostl objem obchodních a investičních toků mezi ní a státy regionu, přičemž se jí podařilo stát se i jedním z hlavních obchodních partnerů Spojených států samotných. Jak známo, na čínský ekonomický růst navázal i růst vojenský, v důsledku čehož se začala architektura regionu do velké míry měnit. Číně se podařilo v oblasti dále navýšit svůj vliv, především kvůli jistému poklesu vlivu Spojených států během prezidentské éry George W. Bushe, kdy se americká administrativa kvůli zaměření na vojenské intervence v regionu Indického oceánu a tzv. *global war on terror*, od asijsko-pacifického regionu poněkud odklonila. Odlišný kurz byl naopak nastolen v souvislosti s nástupem Baracka Obamy na prezidentský post, jež je spojen se současnou snahou o znovuupevnění amerického dominantního postavení v regionu, a to hlavně prostřednictvím nově přijaté asijsko-pacifické strategie, nazývané jako *pivot*, či *rebalancing strategy*. Ta si klade za cíl nejen přivést Spojené státy znovu na

asijsko-pacifické dějiště, ale v souvislosti s tím i ovlivnit podobu regionu ve vlastní prospěch, a posílit tak realizaci amerických zájmů, stejně jako obranu proti vznikajícím hrozbám v oblasti. Právě tyto klíčové americké zájmy, výzvy, kterým USA v regionu čelí, stejně jako celá americká strategie v oblasti, budou blížeji rozebrány v následující kapitole.

3.2.2.1 Strategické záměry Spojených států v oblasti

3.2.2.1.1 Faktory ovlivňující podobu strategie Spojených států – americké zájmy v regionu

Současným primárním zájmem Spojených států v asijsko-pacifickém regionu je udržení jejich dominantního postavení v oblasti, které si udržují od druhé světové války. Od tohoto hlavního stavebního kamene amerických zájmů se odvíjí i celá řada dalších zájmů, jako je obrana vlastního území, zahrnující nejen kontinentální Spojené státy, ale i Havaj, Aljašku, Guam, či severní Mariany, stejně jako ochrana amerických spojenců v regionu, z nichž mezi nejdůležitější řadíme Japonsko, Severní Koreu a Filipíny (Mahnken, 2012: 6). Spojené státy se k ochraně svých aliančních spojenců zavázaly spojeneckými smlouvami, přičemž právě oni pomáhají Spojeným státům udržovat potřebnou stabilitu v regionu a jsou tedy základem amerického postavení v oblasti. I tito se ale potýkají s řadou regionálních sporů, které mají potenciál dalšího konfliktního vývoje, jako jsou vztahy na Korejském poloostrově, či vztahy Japonska a Filipín s Čínou, které se v současnosti odvíjejí primárně od konfliktů o ostrovy Senkaku/Diaoyu a Spratleyho ostrovy. Zájmy amerických spojenců se přitom často do jisté míry kryjí se zájmy Spojených států, přičemž všechny tyto sporné oblasti mají i silné implikace pro vztah mezi Čínou a Spojenými státy jako takovými, jelikož obě země mají odlišný pohled na to, jak by tyto sporné otázky měly být řešeny a vyřešeny.

Silný závazek mají USA k Tchaj-wanu, jemuž se, ačkoliv není regulérním americkým spojencem, v Taiwan Relations Act z roku 1979 zavázaly poskytovat takovou ekonomickou a vojenskou pomoc, která mu umožní nejen účinnou deterenci, ale i obranu proti možnému čínskému útoku (Taiwan Relations Act, 1979). Pomoc, kterou Spojené státy garantují, ale není samozřejmá a odvíjí se primárně od úsudku americké administrativy, Tchaj-wan tak žádnou pomoc nemůže nárokovat. Zájmem Spojených států v souvislosti s Tchaj-wanem je

primárně odvrácení potenciálního konfliktu v tchajwanské úžině, a tedy udržení statu quo v *cross-strait relations*, či mírové vyřešení tohoto sporu.

Neméně důležitá je pro USA v oblasti i ochrana dopravních koridorů a svobody plavby, a to nejen z toho důvodu, že oblastí proplouvají americké válečné lodě, které dále směřují do oblasti Indického oceánu, ale také proto, že po překročení Malacké úžiny vplouvají obchodní lodě a lodě vezoucí energetické suroviny do Jihočínského moře, odkud míří dále k regionálním americkým spojencům, kteří jsou na těchto dodávkách vysoce závislí. V regionu se mimo jiné nacházejí i jedni z nejsilnějších amerických obchodních partnerů, mezi nimiž je i Čína, přičemž je více než pravděpodobné, že pokud by byly zasaženy obchodní toky směřující do této země, silně by se to dotklo právě i Spojených států, jejichž ekonomika by byla silně postižena. I v tomto regionu se tedy ve vztahu Čína-USA projevuje mix vzájemné závislosti i silného soupeření. V regionu je nyní 6 z 10 nejrychleji rostoucích amerických exportních trhů, přičemž až 60% amerického zboží které je exportováno, směřuje právě do tohoto regionu (Berteu, Green, 2012: 13). Udržení svobody plavby jako takové, a to jednak pro plynulý tok obchodu, stejně jako pro udržení projekčních schopností a *sea control* amerického námořnictva v regionu, a tedy zabránění jakéhokoliv pokusu o A2/AD, je tedy základem americké dominance v asijsko-pacifické oblasti.

S tím souvisí i zájem na udržení *balance of power* v oblasti, tváří v tvář růstu ekonomického i námořního vlivu a tedy i rostoucích očekávání Číny, která v regionu stále více uplatňuje svou moc, ať už skrze posilování ekonomických svazků se státy regionu, často americkými spojenci, nebo skrze daleko agresivnější chování v teritoriálních sporech o ostrovy v Jihočínském moři. Udržení amerického dominantního postavení v regionu se tedy odvíjí z velké části právě od tohoto udržení rovnováhy moci, a to prostřednictvím posilování amerických ekonomických i vojenských svazků a aliančních dohod. Zájmem Spojených států totiž není připravit se na útok s Čínou, ale utvářet vnější prostředí tak, aby k tomuto konfliktu nedošlo.

Nelze přitom opomenout ani americký zájem na poražení terorismu v oblasti, který se v současné době profiluje v regionu jihovýchodní Asie a který je spojen se skupinami jako Abu Sayyaf, či Jemaah Islamiyah, které jsou podezřívány z vazeb na Al-Kajdu. Stejně tak je pro USA důležitý boj i proti dalším nestátním aktérům, jimiž jsou zejména pirátské

skupiny v Malacké úžině, jejichž činnost se okolním státům podařilo do velké míry potlačit, které se ale i nadále v tomto kritickém dopravním uzlu objevují. Neméně důležité je pak i zabránění možného spojení mezi teroristickými a pirátskými skupinami v regionu, které by mohlo mít ještě silnější následky pro bezpečnost plavby v oblasti. Region je navíc často sužován i mnohými přírodními katastrofami, které kladou nároky na americkou angažovanost v regionu, a na které Spojené státy musejí reagovat, pokud si chtějí udržet svou pozici v oblasti, založenou na *hard*, ale právě i *soft power*.

Spojené státy tedy udržení americké dominance v regionu spojují s udržením regionální stability, která je nejvíce prospěšná pro uskutečňování amerických cílů a zájmů v oblasti, které jsou jak ekonomické, tak i strategické povahy. Právě asijsko-pacifický region je ale regionem velmi nestabilním, a to vzhledem k vysokému počtu regionálních sporů, které hrozí přerůst v mezistátní konflikt, ačkoliv k němu již v regionu po dlouhou dobu nedošlo.

3.2.2.1.2 Faktory ovlivňující podobu strategie: politicko-strategické a ekonomické vazby, hlavní výzvy americkému postavení v regionu

Americké politicko-strategické i ekonomické vazby v regionu se nespolehají pouze na americké alianční spojení v oblasti, tedy Japonsko, Jižní Koreu, Filipíny, Thajsko či Austrálii⁴⁵, kteří jsou základem amerických vazeb a americké angažovanosti v regionu, ale týkají se i mnoha dalších zemí, jako je Vietnam, Tchaj-wan či Singapur, včetně dalších států jihovýchodní Asie, které s USA také rozvíjejí mnohá ekonomická, ale i strategická a politická partnerství.

Japonsko

Americké vazby s Japonskem lze chápat jako základní pilíř amerického aliančního systému v asijsko-pacifické oblasti, kořeny jejich spojení totiž spadají již do roku 1951, kdy obě země po ukončení americké poválečné okupace Japonska uzavřely tzv. Mutual Security Treaty (Chanlett-Avery, Cooper, Manyin, 2012: 13), která ze strategického pohledu výrazně zvýhodňovala americkou stranu, a která z Japonska do velké míry učinila americký vojenský satelit, odkud Američané projektovali svou moc v Pacifiku, přičemž o tom

---

⁴⁵ Austrálie nebyla součástí tzv. sanfranciského systému, a nebyla tedy jedním ze spokes, její alianční vazby se Spojenými státy jsou ustaveny na bázi uskupení ANZUS, vzniklého již v roce 1951, tedy ještě před vytvořením hub and spokes systému. Kromě Austrálie a Spojených států sdružuje tato vojenská aliance i Nový Zéland, to ovšem separátně pouze s Austrálií. Země jsou zavázány k pomoci aliančnímu státu v případě útoku.

nemuseli japonské autority informovat. Právě kvůli tomuto jednostrannému zvýhodnění i kvůli velmi citlivé otázce extrateritoriálních práv amerických vojáků na japonském území byla tato dohoda v roce 1960 revidována, aby tak umožnila dosažení partnerství, a vedla tak k jistému zrovnoprávnění obou stran v rámci dohody (Chanlett-Avery, Cooper, Manyin, 2012: 13).

Obě dohody umožnily Spojeným státům založit na japonském území řadu základen. Nejvýznamnější z nich se nachází na ostrově Okinawa, který spadal pod americkou vojenskou vládu až do roku 1972, kdy byla jeho správa opět navrácena do japonských rukou. Díky asymetrické ekonomické dohodě mezi oběma státy i díky Yoshidově doktríně, favorizující ekonomický rozvoj nad rozvojem vojenských kapacit, začalo brzy Japonsko Spojené státy ekonomicky ohrožovat, jelikož se z něj stal v podstatě *free-rider* na bezpečnosti poskytované USA, navíc s přístupem na americký trh. Situace se ovšem začala měnit v 90. letech, kdy několik dekád rostoucí japonská ekonomika začala stagnovat. Dnes jsou ekonomické vazby mezi Japonskem a USA víceméně stabilizované, přičemž objem exportů i importů mezi oběma zeměmi klesá, a to vzhledem k tomu, že mezi přední obchodní partnery Japonska se v posledních letech zařadila zejména Čína (Chanlett-Avery, Cooper, Manyin, 2012: 9, 18-19).

I dnes je v platnosti dohoda z roku 1960, stanovující, že útok na jednoho z obou partnerů je považován za útok proti bezpečnosti toho druhého. Japonská schopnost pomoci Spojeným státům je ale v tomto smyslu omezena japonskou ústavou, konkrétně článkem 9, který Japonsku dovoluje udržovat pouze obranné vojenské kapacity, které jsou ale v současnosti velmi technologicky vyspělé. I přesto jsou ale vzájemné strategicko-politické vazby na silné úrovni, což dokazuje nejen vyslání japonských obranných jednotek do války v Iráku v rámci tzv. *global war on terror*, ale také japonská participace v celé řadě pravidelně uskutečňovaných zejména námořních cvičení s americkými, ale i dalšími spojeneckými jednotkami. Hloubku vzájemných vztahů dokazuje i to, že se na japonském území v současnosti nalézají více než 36 000 amerických jednotek (Chanlett-Avery, Cooper, Manyin, 2012: 0).

Obě země sdílejí obavy z čínského ekonomického i námořního růstu v oblasti, který má pro Japonsko silné důsledky zejména v čínsko-japonských sporech o ostrovy, stejně jako z dalšího vývoje na Korejském poloostrově. I z toho důvodu obě země společně vyvíjejí

tzv. obranný protiraketový systém (Chanlett-Avery, Cooper, Manyin, 2012: 15), který je projevem jejich hlubokého strategicko-politického partnerství. Nelze ale nezmínit v posledních letech rostoucí nacionalismus v Japonsku, který vede k častému dalšímu vyhrocování sporů nejen v Jihočínském moři, čímž Japonsko k Amerikou žádané stabilitě v regionu dozajista nepřispívá. V souvislosti s tím je v současné době uplatňován koncept „*dynamic defense*“ v oblasti řetězu ostrovů Rjúkjú, který zahrnuje rozšíření činnosti a schopností expedičních jednotek v oblasti Okinawy (Berteu, Green, 2012: 23). Rozšiřování námořních schopností stejně jako např. nedávné spuštění torpédoborce Hyuga, který je prakticky letadlovou lodí, která místo letadel využívá vrtulníky, poukazuje nejen na rostoucí japonské obavy z čínské rozpínavosti, ale poukazuje i na vývoj k jisté více realisticky orientované bezpečnostní politice v Japonsku, které se obává naopak Čína.

Filipíny

Dalším ze států, na něž mají Spojené státy v regionu silné vazby v rámci aliančního spojení, jsou Filipíny, toto partnerství je ale poněkud komplikovanější. Filipíny podepsaly již v roce 1947, tedy rok po dosažení nezávislosti, s USA díky již tehdy silným vzájemným vazbám⁴⁶ tzv. Military Bases Agreement, dohodu, která Spojeným státům umožnila udržovat si základny na filipínském území. Tato dohoda ale byla ukončena v roce 1992, kdy americké jednotky z Filipín odešly, již v roce 1998 byla ale uzavřena nová dohoda, tzv. Visiting Forces Agreement, která nadále Spojeným státům nedovolovala zřizovat základny, ale umožnila úzkou vojenskou kooperaci mezi oběma stranami. Mezitím byla v roce 1952 uzavřena tzv. Mutual Defense Treaty, která učinila z Filipín jednoho ze základních spojenců a členů amerického aliančního systému v Pacifiku (Lum, 2012: 14).

Současné strategicko-politické vazby mezi oběma zeměmi jsou na dobré úrovni, přičemž Filipíny deklarovaly partnerství Spojeným státům v *global war on terror*. Obě země tak začaly kooperovat v boji proti skupině Abu Sajaaf, která sídlí v oblasti jižních Filipín, zejména na ostrově Mindanao, stejně jako proti skupině Jamaah Islamyiah, která je podezřívána z trénování teroristů na filipínském území, v rámci tzv. skupiny Mantiqi 3 (Lum, 2012: 18-20). Oba státy ve snaze o vykořenění teroristických aktivit, které jsou v této oblasti často spojeny s chudobou muslimského obyvatelstva, spolupracují také na řadě humanitárních programů či ve snaze o posílení právního prostředí na Filipínách. Oficiálně

---

⁴⁶ Filipíny byly okupovány Spojenými státy poté, co je Američané osvobodili z koloniální nadvlády Španělska, přičemž udělily Filipínám nezávislost v roce 1946.

ze stejného důvodu byl v roce 2012 na jižní Filipíny za souhlasu obou stran umístěn námořní kontingent, aby filipínským silám pomáhal v boji proti Abu Sayyaf group. V současnosti se přitom zvažuje i umístění dalších amerických jednotek na území Filipín, a to primárně na tzv. rotační bázi, přičemž filipínské veřejné mínění v této otázce zůstává výrazně rozděleno (Traywick, 2012). Obě země mimoto spolupracují v mnoha převážně námořních cvičeních v Jihočínském moři, a to spolu s regionálními aliančními spojenci, i Filipíny se totiž mimo jiné angažují v teritoriálních sporech s Čínou v oblasti.

Obranná spolupráce, stejně jako dohody o přístupu amerických vojenských jednotek na Filipíny jsou tedy i nadále prohlubovány. Co se týče ekonomických svazků, objem vzájemného obchodu mezi oběma zeměmi není nijak závratný, především kvůli stále se otevírající filipínské ekonomice.

Jižní Korea

Vazby na Jižní Koreu, jako dalšího klíčového aliančního spojence Spojených států v regionu, se začaly významněji formovat v souvislosti s válkou v Koreji, mezi lety 1950 a 1953, kdy USA Jižní Koreji pomáhaly jak vojensky, tak i ekonomicky, stejně jako v poválečném období, kdy asistovaly korejskému demokratickému a kapitalistickému rozvoji. I z toho důvodu byla v roce 1953 mezi oběma zeměmi zformována Mutual Defense Treaty, která oba státy zavázala k vzájemné pomoci v případě útoku vnějšího státu (Manyin, Chanlett-Avery, Nikitin, 2011: 6). Jižní Korea se tak postupně stala jedním ze stavebních kamenů deterence vůči Severní Koreji, stejně jako partnerem v udržení stability v celém regionu. Právě otázka Severní Koreje přitom udává celému partnerství prakticky nejsilnější dynamiku, demilitarizovaná zóna mezi oběma zeměmi Korejského poloostrova, které dosud mezi sebou neuzavřely mírové dohody, totiž i nadále zůstává oblastí silných tenzí, stejně jako největší koncentrace pozemních sil na světě (Berteu, Green, 2012: 26), přičemž Jižní Korea i nadále chápe severokorejskou vládu za primární bezpečnostní hrozbu a sdílí tak se Spojenými státy silný zájem na její denuklearizaci.

Americké vztahy s Jižní Koreou ohledně přístupu ke KLDK ale nebyly vždy bezproblémové, a to zejména za vlády korejského prezidenta Roh-Moo hyuna, jehož politika v mnohém navazovala na ‚*sunshine policy*‘ jeho předchůdce Kim Te-džunga, a která se přikláněla spíše ke snaze o kooperaci a rozvoj převážně ekonomických vztahů se Severní Koreou, s důrazem na možné zahrnutí (*engagement*) této země do mezinárodního

systemu. I přes tyto vzájemné tenze se ovšem Jižní Korea ukázala být velmi spolehlivým spojencem, když v roce 2003 spolu s Japonskem vyslala své jednotky do války v Iráku. Vzájemné strategicko-politické vztahy jsou v současné době na dobré úrovni, především kvůli politice *conditional engagement* současného konzervativního jihokorejského prezidenta Lee Myung-baka, která kooperaci obou zemí podmiňuje ústupky ze severokorejské strany (Manyin, Chanlett-Avery, Nikitin, 2011: 13).

Současná jihokorejská vláda je nakloněna i spolupráci s Japonskem, a to na bázi trilaterální kooperace mezi Jižní Koreou, Japonskem a Spojenými státy, které předchozí vlády silně vzdorovaly, zejména kvůli nepříznivým historickým reminiscencím z dob japonské anexe Korejského poloostrova mezi lety 1910 a 1945. Na této bázi by země mohly sdílet zpravodajské informace o Severní Koreji, stejně jako vojenský servis či zásobování. Takováto trilaterální kooperace se poprvé projevila v námořních cvičeních uskutečněných v červnu roku 2012 (Berteu, Green, 2012: 26).

Od konce války v Koreji navíc na jihokorejském území i přes výrazné zmenšení kapacit zůstává řada amerických jednotek, v roce 2011 jich bylo na 28 500 (Manyin, Chanlett-Avery, Nikitin, 2011: 10), které se soustředí nejen na mnoha pozemních, ale i námořních a leteckých základnách. Jihokorejská vláda navíc nedávno započala s realizací několika modernizačních plánů svých konvenčních zbrojních kapacit, které jsou ovšem i dnes daleko před konvenčními severokorejskými kapacitami, které většinou pocházejí již z 60. let a jsou primárně sovětské výroby. Toto modernizační úsilí, které by mělo být za významných investic skončeno v roce 2020, je součástí vize americko-korejské bezpečnostní aliance na poloostrově.

Z hlediska vzájemných ekonomických vazeb je Korea sedmým největším obchodním partnerem Spojených států (Manyin, Chanlett-Avery, Nikitin, 2011: 23), v době tenzí během Bushovy administrativy ale Jižní Korea rozvinula také silné ekonomické vazby na Čínu, která je nyní jedním z jejích nejsilnějších obchodních partnerů, a to i přesto, že čínsko-jihokorejské politické vztahy od té doby opět výrazně ochladly. Jakým směrem se budoucí vztahy mezi Spojenými státy a Jižní Koreou budou vyvíjet v budoucnu, ovlivní nejen brzká změna jihokorejské hlavy státu, ale i vývoj korejské ekonomiky, která je v současnosti velmi silně zasažena ekonomickou krizí, a to kvůli své silné provázanosti se západními trhy.

Tchaj-wan

Tchaj-wan a americké vztahy s ním jsou v současnosti pravděpodobně největší překážkou vzájemných americko-čínských kooperativních vztahů v asijsko-pacifickém regionu, a to i přesto, že již od roku 1978, kdy Spojené státy v rámci sblížení s Čínou během studené války uznaly Čínskou lidovou republiku jako samostatný stát, a přiklonily se tak k tzv. *one-China policy*, čímž uznaly legitimitu čínských nároků na tchajwanské území, již není Tchaj-wan regulérním americkým spojencem. I z toho důvodu musela být původně uzavřená Mutual Security Treaty z roku 1954, díky které byl Tchaj-wan součástí *hub and spokes* systému a stal se součástí strategie zadržování (*containment*), nahrazena tzv. Taiwan Relations Act, který byl uzavřen v roce 1979, a který je v platnosti dodnes. Tato smlouva garantuje Tchaj-wanu takovou ekonomickou i vojenskou pomoc ze strany USA, která mu umožní efektivní deterenci či obranu proti případnému čínskému útoku, neumožňuje ovšem americkým jednotkám, aby i nadále setrvaly na tchajwanském území (Taiwan Relations Act, 1979). Spojené státy tedy v současné době poskytují obranné záruky státu, který oficiálně neuznávají, což je v mezinárodních vztazích poměrně netradiční situace.

Ve snaze o dosažení stability v *cross-strait relations* Spojené státy nepodporují jednostranné vyřešení sporu ani jednou ze stran, a tedy ani tchajwanské vyhlášení nezávislosti, které by s největší pravděpodobností vyústilo v nevyhnutelný konflikt s Čínou, a to zejména na základě čínského tzv. *anti-secession law* z roku 2005. Zájmem USA je tedy mírové vyřešení sporu (Kan, Morrison, 2012: 4) či alespoň udržení statu quo v úžině, kvůli čemuž se Spojené státy staly poskytovatelem tzv. *extended deterrence*, což zjednodušeně znamená, že rozšiřují deterenční schopnosti Tchaj-wanu vůči Číně na deterenční schopnosti Tchaj-wanu a USA vůči Číně (Ross, 2002: 51). I přesto ale nelze považovat vyřešení tchajwanského sporu za primární zájem Spojených států z hlediska jejich celosvětové strategie, zájmy Spojených států jsou totiž v případě Tchaj-wanu víceméně otázkou reputace spojené s tím, že Spojené státy vždy pomohou demokratickému státu v nesnázích. Z hlediska asijsko-pacifické strategie ale hraje tchajwanská otázka velmi důležitou úlohu, především ve smyslu možného uvolnění tenzí v americko-čínských vztazích v případě jejího mírového vyřešení.

Spojené státy proto prozatím i nadále zůstávají největším tchajwanským dodavatelem zbrojního vybavení, přičemž nedávno ohlásily, že dodávky zbraní již nebudou probíhat tzv.

balíkovým FMS systémem, kdy americká vláda nakupovala zbraně od soukromých firem a následně je přeprodávala Tchaj-wanu, ale soukromé firmy budou jednat s Tchaj-wanem přímo, aby se tak Spojené státy i Tchaj-wan vyhnuli politickým komplikacím, které dodávky zbraní často vyvolávaly ve vzájemných trilaterálních vztazích s Čínou (US arms sales to return to normal track, 2010).

Z ekonomického hlediska jsou Spojené státy třetím největším obchodním partnerem Tchaj-wanu, přičemž pro Tchaj-wan představují třetí největší exportní trh, stejně jako třetí největší importní zdroj. Primárním obchodním a investičním partnerem je ovšem pro Tchaj-wan Čína, jsou-li započítány i Hongkong a Macao, přičemž významný podíl na obchodních tocích s Tchaj-wanem mají i američtí spojenci jako je Japonsko či Jižní Korea (Ken, Morrison, 2012: 22).

Austrálie

Austrálie je americkým spojencem v regionu, kterého lze považovat do velké míry za unikát, jelikož ve všech hlavních konfliktech vždy stála po boku Spojených států, a to již od počátku 20. století (Berteu, Green, 2012: 30), převážně na bázi uskupení ANZUS, jež bylo vytvořeno v roce 1951, tedy po uzavření San Francisco Peace Treaty, která oficiálně ukončila válku v Pacifiku. Toto uskupení poskytuje základ vzájemného aliančního vztahu USA-Austrálie, který je na velmi dobré úrovni, jak Austrálie prokázala po útocích 9/11, kdy se odvolala právě k této smlouvě a plnila tak bilaterální závazky z ní plynoucí, stejně jako v současné době, kdy Spojené státy posilují své postavení v asijsko-pacifickém regionu, přičemž právě základny převážně na severu Austrálie by se měly stát opěrným bodem této nové strategie.

Obě země sdílejí obavy z rostoucího vlivu Číny v regionu, a to jak námořního, tak i ekonomického. Čína se totiž v posledních letech stala největším obchodním partnerem Austrálie, přičemž objem vzájemného obchodu i nadále silně roste, především na bázi čínské poptávky po australských přírodních zdrojích (Berteu, Green, 2012: 32), přičemž zvyšuje úroveň vzájemné ekonomické interdependence mezi oběma státy, která by do budoucna mohla ohrozit svobodu australského jednání (Vaughn, 2012: 12-13, 18).

Austrálie chápe americkou přítomnost v regionu za zásadní nejen z pohledu *balance of power*, ale i ochrany svobody plavby, stejně jako bezpečnosti strategických dopravních

koridorů, kterými Austrálie dopravuje velkou většinu veškerých importů. I z toho důvodu se australská vláda obává rostoucích čínských A2/AD a kyber schopností v oblasti. Nelze přitom nezmínit, že naprostá většina australských jihoasijských sousedů v současné době intenzivně zbrojí, a to převážně z důvodu tzv. *internal balancing*, zaměřeného primárně vůči čínské hrozbě, spojené s její vojenskou, převážně námořní modernizací a rostoucí asertivitou v teritoriálních sporech v Jihočínském moři. Mezi lety 2005 a 2009 se objem zbraní do těchto zemí více než zdvojnásobil (Kolmaš, 2011: 26), což Austrálie vnímá jako zvýšení nestabilnosti okolního prostředí. I z toho důvodu v současnosti posiluje své schopnosti interoperability s americkým námořnictvem, ale i s dalšími alianční státy, hlavně pak Japonskem. Na druhou stranu nelze opomenout ani její nedávné odmítnutí participace na čtyřstranném summitu za účasti Spojených států, Japonska, Austrálie a Indie, a to ve snaze nedráždit Čínu a nevyvolávat v ní tak obavy z určitého obklíčení americkými spojenci v oblasti.

I přesto se ale Austrálie v poslední době stává jedním velmi důležitých, strategicky umístěných amerických spojenců v regionu, přičemž obě země se k sobě i nadále přibližují, jak je ostatně vidět nejen z australských snah o zapojení do systému protiraketové obrany v regionu. Obě země navíc na bázi trilaterální spolupráce kooperují i s Indií, a to zejména v rámci námořních bezpečnostních cvičení v Indickém oceánu (Berteu, Green, 2012: 18).

Státy jihovýchodní Asie

Americké vazby se státy jihovýchodní Asie, stejně jako americké zájmy v tomto subregionu, v posledních letech výrazně vzrostly, a to jak ty svou povahou strategické, tak převážně ty ekonomické. Spojené státy do regionu nalévají v současnosti daleko větší objem investic nežli do Číny či Indie, jako hlavních ekonomických partnerů, přičemž státy ASEAN tvoří v současnosti čtvrtý největší americký zahraniční trh, po EU či Japonsku, což je poměrně překvapivé (Berteu, Green, 2012: 34). Spojené státy se snaží udržet si primární ekonomické postavení v těchto zemích, a to zejména vůči rostoucí Číně, která již Spojené státy nahradila na jejich předních pozicích obchodního partnera v mnoha klíčových státech regionu.⁴⁷

---

⁴⁷ I z toho důvodu Washington nedávno vytvořil tzv. *Trans-Pacific Partnership*, tedy zónu volného obchodu mezi USA a 9 dalšími zeměmi, jako je Brunej, Malajsie, Singapur či Vietnam, přičemž o vstup mají zájem i země jako je Japonsko či Kanada. Pokud by i tyto země vstoupily, všichni členové TTP by produkovali celkem 40% světového GDP (A Small Reason to be Cheerful, 2011)

Stejně jako ekonomicky je ovšem region pro Spojené státy důležitý i ze strategického hlediska. Jak bylo uvedeno již ve spojitosti s Austrálií, státy ASEAN se zmítají v rozsáhlých teritoriálních sporech v Jihočínském moři a vzdorují tak extenzivním teritoriálním nárokům Číny, která se v těchto sporech stává stále asertivnější. I z toho důvodu tyto státy v posledních několika letech začaly v rámci *internal balancing* významně modernizovat hlavně své námořní kapacity, čímž dále přispívají k další koncentraci vojenské síly v již nyní po zuby vyzbrojeném regionu. Tyto státy mají navíc celou řadu domácích problémů, týkajících se nejen řady teroristických buněk na jejich území, a to jak těch transnacionálních, tak intraregionálních a lokálních, pro které jsou státy ASEAN něco jako *safe heaven*, a to nejen kvůli často slabým vládám a nedostatečné vládě práva, ale také kvůli velmi nepřehlednému imigračnímu systému, který teroristům umožňuje snadno přecházet hranice. Tyto státy jsou navíc také dějištěm mnoha periodicky se objevujících přírodních katastrof, či nedostatku pitné vody, hrozících další nestabilitou v regionu.

Jedná se primárně o Thajsko a již zmíněné Filipíny, jako alianční spojence v regionu, stejně jako o blízkého amerického bezpečnostního partnera Singapur, dále pak Vietnam, Malajsii, Brunej, či nedalekou Indonésii. Většina těchto zemí chápe roli Spojených států jako tzv. *external balancer* vůči rostoucí moci Číny, a to i přesto, že většina z nich je s Čínou velmi úzce ekonomicky provázána. I z toho důvodu tyto země přivítaly novou americkou strategii pro asijsko-pacifickou oblast, která byla ohlášena v roce 2011, podporující nejen americkou diplomatickou, ekonomickou, humanitární, ale i vojenskou angažovanost v regionu, to vše ale v rámci jistých limitů. Státy ASEAN, jak vyplývá z jejich podstaty ukotvené v tzv. *ASEAN way* a jejich účasti v *non-alignment movement*, stejně jako z pozdního získání nezávislosti, nikdy nebyly příliš nakloněny tomu, pokud se mocnosti vměšovaly do jejich vnitřních záležitostí. I z toho důvodu je role Spojených států v regionu chápána těmito státy velmi pragmaticky, což ovšem nebrání tomu, aby rozšiřovaly své strategické svazky s USA, čemuž jsou Spojené státy samozřejmě nakloněny.

Singapur takto v roce 2005 uzavřel s USA dohodu o úzké kooperaci v oblasti obrany a bezpečnosti, na jejímž základě v roce 2012 souhlasil s rotačním umístěním amerických pobřežních bojových lodí (*littoral combat ships*) na singapurské vojenské základně, která je již v současné době připravena hostit i americkou letadlovou loď (Berteu, Green, 2012: 33, Whitlock, 2011). Singapurské elity ale do velké míry zůstávají rozděleny ohledně podpory

Spojených států a naopak multilaterálních požadavků na vyvažování vlivu obou regionálních mocností, vyplývajících ze singapurského členství v ASEAN.

V podobném smyslu se v současné době rozvíjejí i americké strategické vazby s Vietnamem, který nedávno také otevřel svůj nestěžejnější přístav Cam Ranh Bay pro americké vojenské lodě, které mohou prozatím přístav navštívit jednou ročně. Vietnam se Spojenými státy mimo jiné prohlubuje vzájemnou obrannou spoluprací, a podílí se na námořních cvičeních v regionu Jihočínského moře, přičemž vzájemné kooperativní vztahy se i nadále prohlubují. Vietnamská vláda ale zůstává velmi opatrná co se týče vlivu této spolupráce na její poměrně stabilní vztah s Čínou (Berteu, Green, 2012: 37). To se týká i vietnamského souseda, Thajska.

Spojené státy v rámci jihovýchodní Asie úzce spolupracují také s Thajskem, jako jedním z aliančních spojenců, a to převážně na základě mnoha námořních a vojenských cvičení zahrnujících také další partnerské země v oblasti. Námořní plavidla Spojených států mají umožněn nadstandardní přístup do thajských přístavů, přičemž na thajských základnách je podobně jako v Singapuru umístěno několik *littoral combat ships*, které mají také právo pouze rotovat a nikoliv na těchto základnách pobývat stabilně. Thajsko-americké partnerství ale nelze považovat za tak pevné jako americké partnerství s jinými aliančními spojenci v regionu, především proto, že Thajsko jako jeden z mála států v oblasti nevnímá rostoucí čínský vliv jako hrozbu, a s čínskou vládou v mnoha oblastech kooperuje. Obecně se tak Thajsko nepřiklání ani na jednu ani na druhou stranu, a to i přesto, že v roce 2012 znovu potvrdilo blízké obranné vztahy se Spojenými státy v rámci tzv. US-Thailand Strategic Dialogue (Berteu, Green, 2012: 36).

Konečně posledním státem regionu jihovýchodní Asie, jehož kooperace s USA má pro Spojené státy dalekosáhlý význam, je Indonésie, která v současnosti aspiruje na významnější postavení v regionu. Americko-indonéské vztahy nebyly v minulosti stabilní, zejména kvůli násilnostem probíhajícím na Východním Timoru a v Aceh, kvůli čemuž USA s Indonésií přerušila započatou obrannou spoluprací. Tato byla ovšem znovu obnovena v roce 2005, přičemž indonéské jednotky se na její bázi účastní společných cvičení s USA a dalšími regionálními partnery (Berteu, Green, 2012: 37). Principy *ASEAN way* jsou ovšem v Indonésii i nadále silně ukotveny, a to mimo jiné proto, že Indonésie byla jedním z klíčových členů *non-alignment movement*, což indonéské vládě velí přistupovat

k partnerství s USA velmi pragmaticky. Kvůli muslimské skladbě obyvatelstva je Indonésie navíc velmi citlivá také vůči americké angažovanosti a vývoji na Blízkém východě. Obě země ovšem sdílejí velmi důležitý prvek, který vzájemně neustále posiluje jejich vztahy, a to je demokratické zřízení.

Spojené státy kromě již výše zmíněných zemí rozvíjejí i vztahy s Malajsií a Brunejem. Tyto země se v současné době také zmítají v teritoriálních konfliktech s Čínou v Jihočínském moři, zejména o Spratleyho ostrovy a přilehlé exkluzivní ekonomické zóny, v důsledku čehož se začaly přibližovat USA a rozvíjejí s nimi různé formy kooperace. Spojené státy těchto formujících se vazeb a rozšiřující se spolupráce se zeměmi jihovýchodní Asie využívají jak pro udržení svého dominantního postavení v oblasti, a posílení svého ekonomického portfolia, ale stejnou měrou také pro udržení stability v regionu.

Hlavní výzvy

Jak je patrné z předchozí analýzy politicko-strategických a ekonomických vazeb Spojených států v asijsko-pacifickém regionu, výzev, kterým zde USA čelí, je několik. První z nich je nestabilita, kterou s sebou do regionu vnáší ekonomicky i vojensky rostoucí Čína, jež stupňuje své teritoriální nároky v Jihočínském moři a své ambice v regionu obecně, čímž se snaží ovlivnit rovnováhu moci v oblasti ve svůj vlastní prospěch a umenšit tak dominantní postavení USA. Na tento rostoucí vliv reagují okolní země jako např. Japonsko či státy jihovýchodní Asie, které se dále v rámci možností vyzbrojují či modernizují své síly, čímž posilují bezpečnostní dilema v oblasti a dále zvyšují riziko možného regionálního konfliktu. Ačkoliv tak tato v jejich očích rostoucí hrozba posiluje jejich partnerství se Spojenými státy, je do velké míry zvýšena nestabilita regionu, a to i přesto, že všechny tyto země mají na Čínu silné ekonomické vazby a mnohé z nich se tak stávají s Čínou ekonomicky interdependentními, což jejich budoucí kroky do velké míry omezuje, a dále oslabuje americký ekonomický leadership v oblasti.

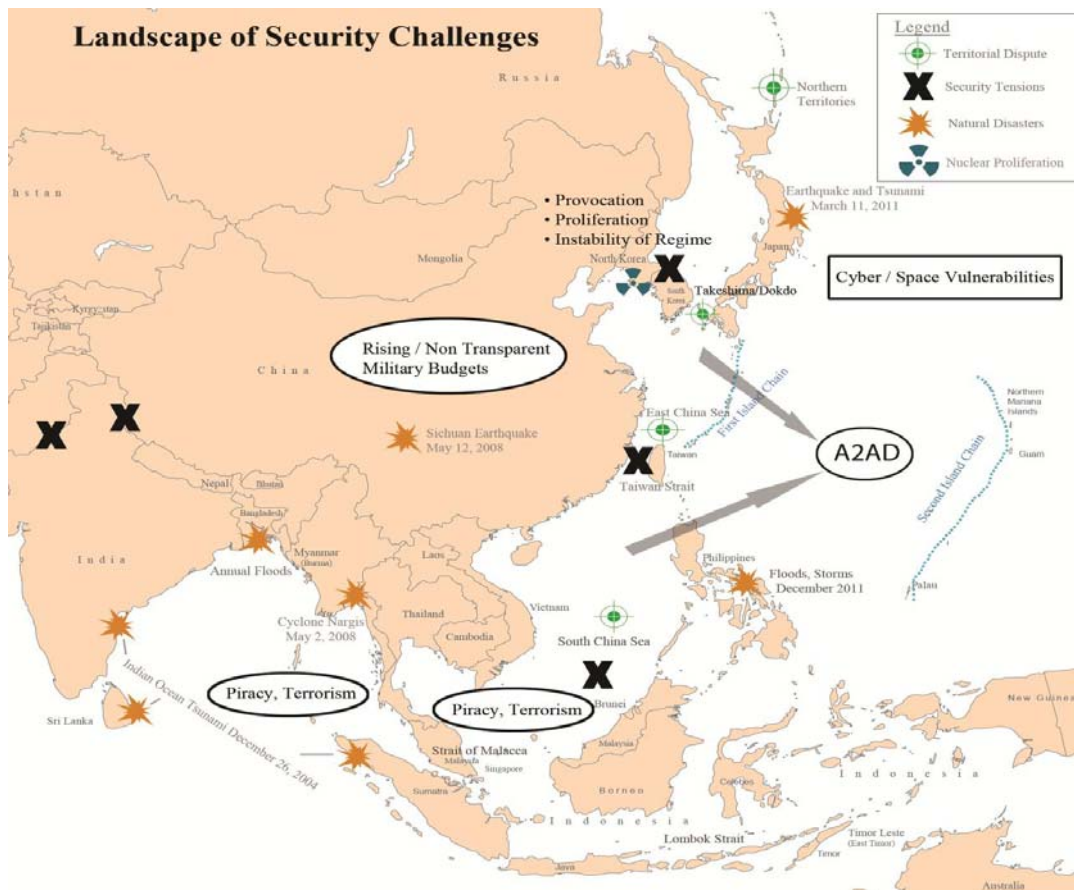
Rostoucí čínské regionální ambice projevující se v mnohých teritoriálních sporech přitom neohrožují pouze státy regionu a jejich zájmy v Jihočínském moři, ale mají silný potenciál ohrozit také svobodu plavby v oblasti, stejně jako bezpečnost námořních dopravních koridorů, jejichž ochrana je jedním z primárních amerických zájmů, jelikož silně ovlivňuje ekonomickou prosperitu amerických spojenců v Asii, ale i jejich obchodních partnerů, a tedy i ekonomickou prosperitu USA samotných. Narušení svobody plavby v oblasti přitom

neohrožuje pouze obchodní a energetické toky probíhající po strategických komunikačních koridorech, ale i projekční schopnosti amerického námořnictva a jeho spojenců v regionu, především vzhledem k možnému tchajwanskému konfliktu, v souvislosti s nímž Čína i nadále rozvíjí své schopnosti A2/AD v Jihočínském moři a západním Pacifiku.

Další výzvou v regionu je pro Spojené státy jaderná Severní Korea, která i nadále ohrožuje bezpečnost strategického amerického aliančního spojence, Jižní Koreje. Spojené státy, které po útocích 9/11 Severní Koreu zahrnuly do tzv. *axis of evil*, tedy osy zla, a začaly ji chápat jako *rogue state*, podporující terorismus a narušující mezinárodní mírové uspořádání, Severní Koreu označují za jednu z klíčových hrozeb v oblasti Asie a Pacifiku, přičemž celá otázka je v americkém bezpečnostním diskurzu silně, těžko říci zda oprávněně, sekuritizována.

Nelze přitom opomenout ani teroristické buňky pohybující se primárně ve státech jihovýchodní Asie, která je často v americkém bezpečnostním diskurzu chápána jako tzv. druhá fronta Al-Kajdy (Leheny, 2005: 87, Wright-Neville, 2004: 28), a to kvůli mnohým podezřením z napojení těchto skupin na celosvětovou síť Al-Kajdy. Ačkoliv jsou tato podezření v mnohém vágní a nelze je jednoznačně potvrdit či vyvrátit, faktem je, že regionální teroristické skupiny do velké míry svým působením narušují stabilitu asijsko-pacifického regionu rozdmýcháváním sporů mezi většinovým a muslimským obyvatelstvem, čímž posilují možnost propuknutí vnitrostátních konfliktů. Podobnou vnitropolitickou nestabilitou pak hrozí i mnohé humanitární katastrofy, které se v regionu s železnou pravidelností objevují, jako nedávná vlna tsunami v roce 2004.

Z hlediska ohrožení bezpečnosti dopravních koridorů přitom nelze nezmínit ani roli dalších nestátních aktérů, zejména pak pirátských skupin, působících i nadále, ovšem ve velmi zmenšené míře, v oblasti Malacké úžiny, stejně jako v dalších úžinách Jihočínského moře, přičemž obavy Spojených států jsou spojeny i s jejich potenciálními vazbami na regionální i transnacionální teroristické skupiny. Všechny tyto výzvy, kterým Spojené státy v regionu čelí, jsou pro přehlednost znázorněny na následující mapce Centra pro strategická a mezinárodní studia (Berteu, Green, 2012: 14).

3.2.2.2 Strategie Spojených států v asijsko-pacifické oblasti

Současná strategie USA v asijsko-pacifické oblasti je spojena primárně s novým důrazem, který Spojené státy začaly na region jako na celek klást již na počátku prezidentského období Baracka Obamy, a to ve spojitosti se snahami o znovu-upevnění amerického postavení v oblasti, tváří v tvář rostoucím regionálním americkým zájmům i výzám. Tehdy první zahraniční cesta Hillary Clintonové ve funkci ministryně zahraničí vedla právě do Asie, přičemž další kroky administrativy směrem k západnímu Pacifiku následovaly záhy. Oficiálně byla nová americká strategie v asijsko-pacifickém regionu ohlášena prezidentem Barackem Obamou při jeho návštěvě Austrálie v listopadu roku 2011. Obama při této příležitosti zdůraznil, že Spojené státy budou hrát větší a dlouhodobější roli ve formování asijsko-pacifického regionu⁴⁸ a jeho budoucnosti, a to primárně v součinnosti s aliančními spojenci, ale i dalšími partnery v regionu, přičemž asijsko-pacifický region označil za „top prioritu“ (Obama, 2011, Swielande, 2012: 75).

⁴⁸ Americká strategie definuje asijsko-pacifický region v širším vymezení, tedy včetně Indie, která je v této práci řazena do regionu Indického oceánu.

Ve stejné době, tedy v listopadu 2011, byl navíc ve *Foreign Policy* zveřejněn článek Hillary Clintonové s názvem „America’s Pacific Century“, který detailněji rozpracoval zájmy a cíle nové americké strategie v oblasti, které se týkaly posílení existujících bilaterálních svazků a jejich přizpůsobení současnému regionálnímu prostředí⁴⁹, prohloubení vztahů s rostoucími regionálními aktéry (kromě jiného i s Čínou), angažovanosti v regionálních multilaterálních institucích⁵⁰, rozšíření obchodu a investic ve snaze o vzpamatování se americké ekonomiky, posílení demokracie a lidských práv, stejně jako rozsáhlé vojenské přítomnosti v regionu (Clinton, 2011: 58). Právě do regionu asijsko-pacifického by tak měly být alokovány rostoucí investice, a to jak diplomatické, ekonomické, strategické, i jiné povahy (Clinton, 2011: 57), čímž je zdůrazněno uplatnění všech nástrojů americké moci. Clintonová ve svém článku následně zdůrazňuje silné ekonomické, stejně jako strategicko-politické zájmy, které Spojené státy v regionu mají, přičemž jejich uskutečnění bude záviset na stabilitě v regionu, jejíž zajištění je cílem nové americké asijsko-pacifické strategie.

Nový důraz, který začal být na region kladen, byl pak následně ztělesněn i v jednom ze stěžejních amerických dokumentů, americké obranné strategii, nazvané *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense* z roku 2012, která zdůraznila propojenost amerických ekonomických i bezpečnostních zájmů s vývojem v západním Pacifiku a východní Asii, v důsledku čehož definovala potřebu *rebalance* ve prospěch západního Pacifiku, a to nejen na bázi posilování již existujících aliančních a partnerských svazků v oblasti, ale i na bázi rozvoje nových partnerství (*Sustaining U.S. Global Leadership...*, 2012: 2).

Tato nová americká strategie začala být záhy označována jako tzv. *Asian pivot strategy*, přičemž toto označení vycházelo právě z článku Hillary Clintonové ve *Foreign Policy*, která se tak snažila zdůraznit obrat ve strategii, kterou USA k regionu zaujímají, přičemž právě sem mají být alokovány vedoucí americké diplomatické i obranné zdroje. Tento výraz byl ale brzy nahrazen termínem *rebalancing strategy*, což je označení, které je dnes americkou administrativou preferováno, a to proto, že výraz *pivot* často vyvolává negativní

---

⁴⁹ S tím souvisí i pokračování v procesu budování protiraketové obrany na území amerických aliančních spojenců.

⁵⁰ Spojené státy chtějí ovšem i nadále udržovat primární důležitost svých bilaterálních svazků s jednotlivými zeměmi, které USA umožňují země lépe kontrolovat. Důraz, který je v současnosti kladen na rozvoj multilaterální angažovanosti a dalších multilaterálních institucí, je pouze výrazem amerických snah o to, aby tyto instituce podporovaly již existující bilaterální vazby, a přispěly tak k větší integrovanosti regionu.

konotace, kdežto výraz *rebalance* je nejen méně dramatický, ale i lépe vystihuje podstatu nové americké strategie (Brewster, 2012), přičemž tolik nedráždí americké regionální soupeře, zejména Čínu.

Důraz na *rebalance* by měl přinést nejen posílení diplomatických a ekonomických vazeb se státy regionu, a to na úkor jiných částí světa. Z hlediska strategicko-politického by se měl odehrávat jak v kvalitativní, tak kvantitativní rovině. Z hlediska kvantitativního se jedná primárně o to, že dojde k přenesení hlavního zaměření amerických obraných zdrojů směrem do asijsko-pacifického regionu. Tento přesun pozornosti by se měl týkat hlavně relokace amerických námořních jednotek, které jsou v současnosti pomyslně rozděleny do dvou částí, soustřeďujících se na Atlantik a Pacifik v poměru 50:50. Výsledkem nové strategie by mělo být zavedení poměru těchto námořních sil ve velikosti 40:60, a to do roku 2020, kdy již americká administrativa počítá s ukončením svého angažmá v Afghánistánu (Brewster, 2012). Ve světle amerických škrtů v objemu financí soustředěných na obranu lze ale v současnosti těžko říci, zda se v regionu bude opravdu soustředit více lidských i námořních kapacit než doposud, či zda dojde k pravému opaku, tedy poklesu oproti dnešnímu stavu. I z toho důvodu by mohlo být označení budoucí americké role jako pivota v oblasti nereálné.

Z hlediska kvalitativních změn by pak mělo dojít ke změně primárně pozemního zaměření angažovaných jednotek směrem k tzv. *offshore maritime role*, která bude klást největší důraz na námořní kapacity (Brewster, 2012).

Třetím rysem této strategie by pak měla být změna důrazu, který USA doposud kladly na oblast severozápadního Pacifiku, rozprostřenou kolem tradičních aliančních partnerů jako je Japonsko či Jižní Korea, směrem k většímu důrazu na oblast jihozápadního Pacifiku, a to zejména ve světle změn, jako je posílení základny na Guamu, kam by se měla přesunout část jednotek umístěných na Okinawě, stejně jako rotačního mechanismu jednotek v australském přístavu Darwin, umístění čtyř *littoral combat ships* v Singapuru na rotační bázi, a rotačního mechanismu jednotek na Filipínách (Brewster, 2012). Lze jej ale spatřovat i ve výše popsaných snahách o posílení amerického postavení a kotvicích práv ve Vietnamu, Malajsii či Indonésii.

Co se týče zvýšení kapacit na Guamu, což je jeden z klíčových bodů nové strategie, právě na tento ostrov by měla být přesunuta část jednotek námořní pěchoty (USMC), zformovaná

nyní v tzv. jednotky Marine Air Ground Task Forces (MAGTF), a to ze základny Futenma na ostrově Okinawa, čímž by se měl výrazně snížit počet amerických vojáků, kteří zde působí, na pouze jednu MAGTF. Kromě Guamu by další 2 MAGTF měly být z Okinawy přesunuty na Havaj a do Austrálie. Strategie počítá např. i s navýšením tréninkových oblastí na ostrově Tinian na Severních Marianech či s přesunem jednotek v rámci Jižní Koreje, apod. (Berteu, Green, 2012: 8)

Tento jistý odklon od oblasti severozápadního Pacifiku směrem do jihozápadní oblasti je podle některých analytiků výrazem amerických snah o mírové řešení a zabránění konfliktu v souvislosti s teritoriálními spory mezi státy ASEAN a Čínou v Jihočínském moři. Spojené státy v tomto smyslu již několikrát daly najevo a ujistily tak státy jihovýchodní Asie, že nehodlají tolerovat násilné řešení sporů, které by mohlo vést k ohrožení svobody plavby v oblasti (Wu, 2010: 369)⁵¹. Spojené státy se tímto krokem snaží i ujistit subregionální aktéry o své angažovanosti v regionu, a budovat tak ve vzájemných vztazích potřebnou důvěru, zejména prostřednictvím účasti na tzv. *low intensity* misích, tedy humanitárních akcích, či *search and rescue* operacích, na které pak bude možné navázat hlubší strategicko-politickou kooperací.

Důvodem této změny ale může být dozajista i americká snaha o posílení flexibility jednotek ve smyslu projekce americké moci do regionu Indického oceánu, což naznačuje strategické umístění amerických jednotek v Austrálii, kterou Clintonová ve svém článku označuje za nikoliv pacifického, ale indo-pacifického spojence (Clinton, 2011: 59). Tento odklon pozornosti směrem do jihozápadního Pacifiku ovšem neznamená, že se Spojené státy nebudou zajímat o dění v oblasti západopacifické, kde je jejich přítomnost spojována primárně s deterencí a zabráněním jakékoliv agrese, a to zejména ze strany Číny a Severní Koreje, ale také se snahami o ujištění Číny a potenciálně i Severní Koreje, které je spojeno s jejich možným větším *engagement* v mezinárodním systému. Vazby na alianční spojence v oblasti severozápadního Pacifiku kromě toho zůstávají i nadále základem jakékoliv americké angažovanosti v regionu, přičemž současná strategie se nesnaží posílit pouze

---

⁵¹ O americké angažovanosti v regionu z hlediska mírového vyřešení sporů již Hillary Clintonová několikrát státy jihovýchodní Asie ujišťovala, a to zejména na setkáních ARF, kterých se účastnila. Americký zájem o tyto teritoriální spory ale trvá již delší dobu, prakticky od 90.let 20.století. Americké ropné společnosti ve snahách o zabránění agresivity čínského námořnictva často spolupracují na prozkoumávání přírodních zdrojů náležejících k ostrovům s jednotlivými státy jihovýchodní Asie. Americká ropná společnost tak např. v roce 2008 podepsala dohodu s VietPetro, vietnamskou ropnou společností, ohledně průzkumu ropných zásob ve sporné zóně (Wu, 2010: 370).

bilaterální svazky USA s těmito zeměmi, ale jejím cílem je i navázání pevných vazeb mezi samotnými spojenci, jejichž vzájemné vazby nejsou na příliš vysoké úrovni, a to často kvůli negativním historickým reminiscencím.

Jak je tedy vidět, celá strategie, ač je primárně zaměřena na asijsko-pacifickou oblast, má důležité konsekvence i pro americkou globální strategii. Odborníky je ale častokrát kritizována za nedostatek konkrétní operační struktury, která by specifikovala jednotlivé kroky, které mají její realizaci doprovázet (Berteu, Green, 2012: 8). Současné regionální prostředí je ale uskutečňování této nové americké strategie poměrně nakloněno, a to nejen proto, že vztahy Spojených států s aliančními spojenci jako je Japonsko, Jižní Korea či Austrálie jsou nyní na vysoké úrovni, ale Spojeným státům se daří rozvíjet i další vazby na státy regionu, stejně jako vzájemné vazby mezi spojenci. Spojené státy v důsledku toho těží z velmi příznivého strategického umístění svých jednotek na jednotlivých základnách, které budou zmíněny v následující kapitole. Překážkou uskutečňování této strategie by se ale mohly stát extenzivní škrty směřující do obranné kapitoly, zejména pak do oblastí námořnictva, které je pro realizaci strategie klíčové.

3.2.2.3 Námořní kapacity Spojených států v asijsko-pacifickém regionu

Námořní kapacity Spojených států jsou v regionu primárně vázány na základny na ostrově Guam, v Japonsku a v Jižní Koreji, z hlediska námořní pěchoty pak i na základny v Austrálii. Celý region je operován tzv. *US Pacific Command*, konkrétně *US Pacific Fleet*, sdílející kapacity *US Seventh Fleet* a *US Third Fleet*, přičemž v regionu operuje primárně *US Seventh Fleet*, jelikož *US Third Fleet* má svou domovskou základnu na pobřeží Spojených států, v kalifornském San Diegu. Podobně jako v případě americké přítomnosti v Indickém oceánu tedy mohou být síly *US Seventh Fleet* ještě dále posíleny, a to jak jednotkami *US Third Fleet*, tak i jednotkami *US Central Command*, které se pohybují ve vodách Indického oceánu.

Pravděpodobně jednou z nejstrategičtěji umístěných základen v západním Pacifiku je pro Spojené státy Guam, který je přesněji označován jako *Joint Region Marianas*, a to proto, že námořní základna je zde umístěna spolu se základnou leteckou. Celý ostrov, ač součástí federativní Mikronésie a souostroví Palau, je největším ostrovem Marian, se specifickým statutem nevčleněného organizovaného amerického teritoria. Právě základna na Guamu by

podle nové asijsko-pacifické strategie měla být dále rozšířena, přičemž původní plán počítal s přesunem téměř všech jednotek námořní pěchoty umístěných na základně Futenma na Okinawě, právě na Guam. Tento plán se ukázal jako velmi finančně náročný, s neblahým environmentálním dopadem na ostrov, v důsledku čehož od něj bylo upuštěno s tím, že na ostrov bude přemístěna pouze jedna jednotka námořní pěchoty a tedy nejvíce 4800 vojáků, kteří by se měli přidat k současnému počtu 6300 aktivních členů námořnictva, kteří na Guamu operují (Joint Region Marianas).

Na ostrově jsou nyní umístěny jednotky spadající pod *US Pacific Command* a tedy i *US Pacific Fleet*, zejména pak kapacity *US Seventh Fleet*, které mají svou domovskou základnu v Yokosuce v Japonsku.

Základna Yokosuka, neboli *US Fleet Activities Yokosuka*, je umístěna pouhých 65 kilometrů od Tokia, a je nejen domovským přístavem *US Seventh Fleet*, která je největší americkou flotilou, zahrnující na 50 až 60 lodí a celkem 60 000 námořníků a členů námořní pěchoty, ale i jednotek *US Naval Forces Japan*. I z toho důvodu je Yokosuka často chápána jako nejdůležitější americká námořní základna v Pacifiku. Americká angažovanost na základně spadá do období po druhé světové válce, kdy Spojené státy do roku 1952 okupovaly Japonsko. Základna byla přitom za druhé světové války jednou z největších japonských námořních základen, která Japoncům umožňovala projekci moci do celé oblasti západního Pacifiku (Commander Fleet Activities Yokosuka).

V přístavu je od roku 2008 permanentně kotvena letadlová loď USS George Washington, stejně jako celá Carrier Strike Group Five, včetně množství dalších lodí včetně torpédoborců a křižníků. USS George Washington je přitom jedinou takto umístěnou předsunutou letadlovou lodí amerického námořnictva.

Další z amerických námořních základen v Japonsku je pak i *US Fleet Activities Sasebo*, na ostrově Kjúšú, která je primárně zásobovací základnou, zajišťující logistickou a technickou podporu, ale i zde je umístěno několik lodí *US Seventh Fleet*. Nelze přitom opomenout ani tzv. *Naval Air Facility Atsugi*, což je letecká základna námořnictva umístěná ve městech Yamato a Ayase, která je největší leteckou základnou amerického námořnictva v Pacifiku, a jejíž letecké síly se pojí s námořními silami na základně Yokosuka. Jedná se primárně o

tzv. *Carrier Air Wing 5*, náležející ke *Carrier Strike Group 5*, jejíž vlajkovou lodí je právě USS George Washington.

Poslední ze stěžejních základen amerického námořnictva v Pacifiku je pak *Commander Fleet Activities Chinhae* na jižním pobřeží Jižní Koreje. Tato základna je ovšem svým rozsahem daleko menší nežli základny předchozí, jelikož je zde umístěno pouze 150 aktivních námořníků, a základna plní primárně funkci zásobovací a logistické a technické podpory.

Kromě těchto základen US Navy se v Pacifiku nalézají i mnohé základny námořní pěchoty, US Marine Corps, které jsou umístěny na základně Futenma a Smadley D. Butler na Okinawě, Iwakuni v japonské prefektuře Yamaguchi, či Robertson Barracks v Austrálii. Na základě podpisu smlouvy mezi USA a regionálními partnery, jak bylo uvedeno dříve, budou americké lodě na rotační bázi umístěny i v přístavech v Singapuru a v Austrálii, konkrétně v Darwinu. Spojené státy tak v Pacifiku udržují velmi přesvědčivou předsunutou sílu, schopnou výrazné projekce americké moci, a to primárně v Japonsku a na Guamu, jako nejstěžejnějších bodech amerického *forward deployment*.

3.2.3 Oblasti kooperace a konfliktu

Vzájemná kooperace námořnictva Spojených států a Čínské lidové republiky v asijsko-pacifickém regionu zůstává i nadále do velké míry omezena, a to i přesto, že se v této oblasti podařilo dosáhnout jistých úspěchů, týkajících se primárně některých společných dvoustranných, ale i vícestranných námořních cvičení *search and rescue*, a od toho odvislých komunikačních cvičení, zaměřených na hrozby obchodním i rybářským lodím, způsobené buď činností nestátních aktérů či přírodními podmínkami. Tato cvičení se ovšem nekonají na pravidelné bázi, a jak ve svém článku upozorňuje Yang Yi, jejich uskutečňování se bude dozajista v nejbližší době odvíjet od správného politického klimatu mezi oběma zeměmi, a jisté politické vůle (Yi, 2010: 497). Tuto závislost mezi politickou vůlí a uskutečňováním spolupráce je možné vyzorovat např. na pravidelném pozastavování kooperace mezi oběma zeměmi vždy, když Spojené státy zajistí další dodávku zbraní na Tchaj-wan. Právě zde je patrné, že mezi oběma námořnictvy, respektive oběma zeměmi, i nadále není zformován vztah dostatečné důvěry, která by posilovala vůli kooperovat.

Nedostatek důvěry ale doposud nebyl jediným faktorem, který přispíval k absenci regionální spolupráce mezi oběma zeměmi. Svou roli hrály i často nedostačující čínské námořní kapacity, ale i znalosti a zkušenosti, především z hlediska jejich možného uplatnění v humanitárních a *disaster relief* operacích, jako bylo např. tsunami v roce 2004, či cyklon Sidr v Bangladéši v roce 2007. V těchto případech čínské námořnictvo s americkými silami nijak nekooperovalo, přičemž čínská strana se v celé záležitosti angažovala pouze zasláním finančních prostředků zasaženým zemím. Důvodem bylo nejen to, že čínské námořnictvo, respektive čínské námořní velení, operace humanitární pomoci a *disaster relief* dlouho nechápalo jako jednu ze svých priorit, ale i to, že čínské námořnictvo dlouho plně nedůvěřovalo svým schopnostem (McVadon, 2010: 288-289). To se ovšem v současné době mění, díky zvyšující se frekvenci cvičení čínského námořnictva s dalšími námořnictvy po celém světě, ale i díky narůstajícím čínským humanitárním schopnostem a kapacitám. I díky tomu by v budoucnu za předpokladu příznivé atmosféry ve vzájemných vztazích mohla být kooperace mezi oběma zeměmi v oblasti humanitárních a *search and rescue* operací dále prohlubována.

Humanitární operace ale nejsou jedinou oblastí, kde v současnosti Spojené státy s Čínou kooperují. Další důležitou platformou je i tzv. Container Security Initiative (CSI). Ta byla spuštěna po útocích 9/11, konkrétně v roce 2002, za účelem posílení námořní bezpečnostní spolupráce a prevence další proliferace zbraní hromadného ničení, především v oblasti globálního ekonomického obchodního systému, a to skrze zajištění bezpečnosti přístavů a přilehlých pobřežních vod (Dutton, 2010: 216). Za tímto cílem byly zavedeny standardy a kontrolní procedury týkající se inspekce nákladů převážených v tzv. kontejnerech, kterými je v současné době transportována naprostá většina světového obchodu. Jelikož objem obchodu mezi Čínou a USA dosahuje enormních hodnot, přičemž přístavy v Číně, Hongkongu a na Tchaj-wanu zodpovídají za více než 42% nákladu směřujícího z, či do Spojených států (Erickson, 2010: 59), Čína se v tomto smyslu stala pro Spojené státy jedním z hlavních partnerů ve snaze o zajištění bezpečnosti těchto obchodních toků, když se v roce 2003 k iniciativě připojila, a to zejména na bázi čínské podpory Spojených států v rámci tzv. *global war on terror*. V celém systému jsou v současnosti plně angažovány přístavy v Šanghaji i Shenzhenu (Dutton, 2010: 217). Dohoda s sebou přitom nese bezpečnostní benefity pro obě strany, stejným způsobem jsou totiž skenovány i kontejnery v amerických přístavech, směřujících do čínských destinací.

Konečně poslední formou kooperace mezi oběma zeměmi, která do velké míry přesahuje asijsko-pacifický region, je pak i spolupráce pobřežních stráží obou zemí, především ve smyslu ochrany rybářských zákonů a s tím souvisejícího *law enforcement* (Dutton, 2010: 217, Moreland, 2010: 155-158). Vyjma námořní oblasti pak obě země spolupracují např. v rámci tzv. Six Party Talks.

Co se týče konfliktu mezi oběma zeměmi v oblasti, stejně jako v oblasti Indického oceánu, i v oblasti asijsko-pacifické zůstává konflikt mezi oběma zeměmi i nadále pouze konfliktem potenciálním, ačkoliv situací, které by k následnému propuknutí násilí mezi oběma stranami mohly vést, je několik.

Pravděpodobně nejčastěji skloňovány jsou v této souvislosti protichůdné názory obou zemí na tchajwanskou otázku, která formuje vzájemnou podobu jejich vztahů již po mnoho let. Zájmem Spojených států v této oblasti je minimálně udržení statu quo či mírové vyřešení celého sporu, kdežto zájmem Číny je sjednocení Tchaj-wanu s pevninskou Čínou. Pro Čínu je reunifikace velmi emotivní otázkou a jedním z největších cílů její zahraniční ale i regionální politiky, v případě Spojených států se ale tento zájem omezuje pouze na jeden z hlavních zájmů její regionální strategie. Všechny tři země jsou přitom v současnosti součástí velmi dobře fungujícího deterenčního systému, založeného primárně na konvenční deterenci, a tedy na vzájemném odstrašení mezi Tchaj-wanem a Čínou, a tzv. *extended deterrence*, tedy posílení deterenčních schopností Tchaj-wanu ze strany Spojených států (Ross, 2002: 51).

Takto se Číně daří odstrašovat Tchaj-wan od vyhlášení nezávislosti, stejně jako se Spojeným státům a Tchaj-wanu daří odstrašovat Čínu od užití síly ve snaze o sjednocení. Celý konfliktní potenciál tak v současnosti stojí na mrtvém bodě, ze kterého by se mohl vychýlit v případě tchajwanského vyhlášení nezávislosti, po kterém by Čína s největší pravděpodobností na Tchaj-wan zaútočila. V případě, že ale k vyhlášení nezávislosti nedojde, lze do velké míry očekávat zachování statu quo. Odhlédneme-li totiž od deterence samotné, je nutné přihlídnout i k velké komplikovanosti možného útoku ze strany Číny, a to zejména tváří v tvář geografickým problémům, jako je hornaté tchajwanské pobřeží a nemalá vzdálenost od čínského pobřeží, s tím souvisejícím problémům logistickým, a tedy i praktické nemožnosti překvapivého čínského útoku, který činí jakoukoliv možnou čínskou

námořní invazi na Tchaj-wan velmi složitou, a to i přes možný úspěšný prvotní útok za užití raketového systému a leteckých kapacit. Jistou výhodou by čínské námořnictvo mohlo získat v případě, že plně ovládne schopnosti A2/AD v oblasti, což je ale i dnes poměrně nejisté, a nijak to nenarušuje zaběhlý konvenční deterenční systém, který bude z hlediska možného propuknutí konfliktu hrát pravděpodobně i nadále nejsilnější úlohu.

Konfliktní zájmy obou zemí se v oblasti dále projevují i v případě Korejského poloostrova, kde snahou Číny je udržení současného statu quo, tedy rozdělení poloostrova na dva vzájemně antagonistické státy, Jižní a Severní Koreu, které Číně zajišťuje stabilitu na hranicích s Korejským poloostrovem, a znemožňuje jakýkoliv útok aliančních mocností. Zájmem Spojených států je naopak denuklearizace Severní Koreje, spojená s možnou budoucí demokratizací země a tedy i změnou severokorejského vedení. Čína se svých zájmů snaží dosáhnout limitovanou podporou Severní Koreje, a to i přes svou účast v Six Party Talks, v rámci kterých ale na Severní Koreu vyvíjí poměrně malý tlak týkající se zmrazení jejího jaderného programu. Spojené státy jsou ve svých zájmech daleko asertivnější, jak je znát nejen ze zahrnutí Severní Koreje do osy zla a zdůrazňování možnosti preemptivního útoku.

Konfliktní potenciál ve vztazích Spojených států a Číny, který ale z této situace plyne, nelze považovat za příliš vysoký, čínský zájem v této záležitosti totiž nelze považovat za jednu z priorit její zahraniční politiky, a to i poté, co odhlédneme od mnoha sporů, které mezi sebou státy mají. Pokud by došlo k útoku spojeneckých jednotek na Severní Koreu, což se v současnosti vzhledem k jejím jaderným kapacitám nejeví jako pravděpodobné, nelze s největší pravděpodobností očekávat vysokou čínskou angažovanost v celé věci.

Mimo konfliktních zájmů týkajících se Tchaj-wanu a Korejského poloostrova se mezi oběma zeměmi objevují jisté tenze týkající se hlavně čínských teritoriálních sporů v Jihočínském a Východočínském moři. Zájmem Číny je samozřejmě zahrnutí těchto ostrovů jako součástí čínského území, kdežto zájmem Spojených států je mírové vyřešení těchto sporů, které neohrozí svobodu plavby a bezpečnost strategických komunikačních koridorů v celé oblasti. Čína se přitom v současnosti v těchto sporech chová stále asertivněji, stejně jako státy na druhé straně barikády, zejména pak Vietnam či Japonsko. Spojené státy Čínu od tohoto chování odstrašují zdůrazňováním své možné angažovanosti v konfliktu, pokud by došlo k ohrožení svobody plavby. I zde tedy konfliktní potenciál

existuje, lze ale očekávat, že svou roli ve snižování napětí mezi zeměmi jihovýchodní Asie, Japonskem a Čínou sehraje jak ekonomické interdependence, tak možná zvýšená role multilaterálních institucí, která by mohla americké vojenské angažmá v celé věci učinit nepotřebným a omezit jej pouze na roli mediátora ve snahách o mírové vyřešení sporů.

3.2.4 Zhodnocení

Stejně jako ve výše uvedené případové studii Indického oceánu, i v této případové studii je nutno k vyvrácení či naopak potvrzení hypotézy, že námořní vzestup Číny povede v námořně-bezpečnostních vztazích USA-Čína v oblasti západního Pacifiku ke vzájemnému konfliktu, nutno porovnat obě stanovená komparační kritéria, tedy námořní kapacity, stejně jako strategie obou zemí v regionu.

Co se týče námořních kapacit Spojených států a Číny v oblasti asijsko-pacifického regionu, Čína v oblasti z hlediska umístění základen využívá výhod domácího prostředí a regionálního ukotvení v oblasti, a disponuje tak poměrně vysokým počtem základen nejen na čínském pobřeží, jako např. Qingdao, Zhanjiang nebo Ningbo, ale i na předsunutých ostrovech, jako je např. Hainan. Přesto její postavení v oblasti nelze považovat za bezvýhradně výhodné, a to kvůli složité obraně jejího pobřeží, zranitelného v případě jakéhokoliv konfliktu v západním Pacifiku a přilehlých mořích. Vyjma svého vlastního území navíc Čína nedisponuje žádnými základnami v dalších zemích regionu, které by jí dávaly strategickou výhodu a umožňovaly strategicky rozprostřít její námořní kapacity.

Spojené státy naopak jako extrateritoriální mocnost v oblasti nedisponují výhodou domácího prostředí, přesto se ale v oblasti spoléhají na základnu ležící na de facto americkém území, kterou je Guam, stejně jako na vysoký počet dalších předsunutých základen na území svých aliančních spojenců, zejména pak v Japonsku, kde lze za nejstěžejnější považovat základnu Yokosuka. Toto rozmístění Spojeným státům umožňuje velmi dobře bránit vlastní pobřeží před možným námořním útokem, ale umožňuje jim i efektivní *forward deployment*, především z hlediska možné rychlé reakce na dění a hrozby v asijsko-pacifickém regionu. Ačkoliv se většina amerických základen nalézá na území aliančních partnerů, americké svazky s těmito státy lze považovat za velmi pevné, a systém základen tedy v důsledku toho za velmi stabilní.

Spojené státy se v oblasti z hlediska projekce moci spoléhají primárně na flotilu *US Seventh Fleet*, zahrnující velké množství obojživelných lodí, torpédoborců i křižníků, včetně celé zformované *carrier strike group*, v čele s letadlovou lodí třídy Nimitz USS *George Washington*, která je jako jediná z celé flotily amerických letadlových lodí umístěna stabilně na předsunuté základně Yokosuka (Commander Fleet Activities Yokosuka). *US Seventh Fleet* může být ovšem v případě potřeby dále posílena jak *US Third Fleet*, tak také flotilou náležející k *US Central Command*, operující v oblasti Indického oceánu.

Čína v oblasti disponuje celkem třemi flotilami blížeji nespecifikovaných lodí a neznámým počtem *carrier strike groups*, spoléhajících na nedávno na vodu spuštěnou letadlovou loď *Liaoning*, která ovšem nadále nedisponuje leteckými kapacitami, čímž se alespoň prozatím její význam v čele *carrier strike group* ztrácí. Číňané jsou samozřejmě schopni projektovat leteckou sílu ze základen na pobřeží, v případě že by se ale konflikt odehrával ve větší vzdálenosti od pobřeží, v západním Pacifiku, kde by byla *carrier strike group* využita, čínská letadla by nemohla námořní jednotky podpořit.

Podobně jako v případě oblasti Indického oceánu, ani v asijsko-pacifickém regionu není možné kapacity obou zemí kvantitativně srovnat, a to kvůli nepřístupnosti dat z čínské strany ohledně počtů čínského vybavení, které je ve flotilách zahrnuto. Obecně lze ale říci, že americké námořní síly v současné době v asijsko-pacifické oblasti i nadále dominují, a to jednak kvůli strategickému umístění předsunutých základen, díky nimž není bezprostředně ohroženo americké pobřeží, ale díky nimž jsou Spojené státy schopny chránit své regionální spojence, tak také z pohledu námořních kapacit, kterými v oblasti disponují, a které je možné operativně posílit silami pohybujícími se v blízkých oblastech. Zda budou ale Spojené státy schopné tuto strategickou výhodu udržet i v budoucnu se teprve ukáže.

Z hlediska strategií obou zemí lze říci, že oba státy na sebe z hlediska realizace svých strategických záměrů v oblasti narážejí. Čína se ve snaze posílit své regionální postavení v regionu střetává se stále ještě dominantními Spojenými státy, které se prostřednictvím nové asijsko-pacifické strategie snaží toto své dominantní postavení v oblasti udržet, ne-li dále posílit. Čínskou ambicí je potom ovlivňovat regionální dění ve svůj vlastní prospěch, v důsledku čehož se snaží působit na státy regionu, a to primárně prostřednictvím ekonomických pobídek, na které se snaží navazovat další hlubší politicko-strategickou spolupráci. Zde Čína naráží na totožnou americkou snahu posilovat ekonomické i

bezpečnostní svazky se zeměmi regionu, a posilovat tak své postavení v oblasti. Obě země tedy v důsledku toho bojují o přízeň států regionu, zejména těch v jihovýchodní Asii, které se zdráhají profilovat jako proamerické nebo pročínské.

Čínským prvotním strategickým záměrem v oblasti je ovládnutí *first island chain* včetně Tchaj-wanu, a to jak z důvodů strategických, ekonomických, tak i politických. *First island chain* je ale vyjma Spratleyho ostrovů tvořen jedněmi z nejsilnějších amerických aliančních spojenců či alespoň partnerů, jimž Spojené státy poskytují bezpečnostní záruky a ekonomické benefity. Právě proto, že jejich politické sblížení s Čínou je z těchto důvodů omezené, Čína se snaží nabourávat americkou strategii a posiluje ekonomickou interdependenci mezi ní a těmito státy, které se v současné době bez ekonomických kontaktů s Čínou, jako jedním z nejsilnějších ekonomických hráčů, neobejdou, a snaží se jim tak do budoucna svazovat ruce a omezovat tak jejich rozhodování. Čína tak činí i v případě Tchaj-wanu, který ačkoliv je často označován za tzv. *hot spot* ve vzájemných vztazích, který každou chvíli hrozí vypuknutím konfliktu, se v současnosti ocitá spíše na mrtvém bodě, kdy se obě strany drží do velké míry v šachu, a nevstoupí-li do hry další proměnná, pravděpodobně dojde k udržení statu quo.

Čína do regionu v důsledku svého námořního, politického i ekonomického růstu vnáší jistou nestabilitu, jako každá rostoucí mocnost totiž poutá pozornost regionálních aktérů, kteří se její rostoucí síly obávají, a dále posiluje bezpečnostní dilema v oblasti a přitahuje pozornost Spojených států. Spojené státy, které žádají stabilitu v oblasti, se v regionu stále více angažují ve snaze o udržení svého postavení, ale i stability v oblasti. Tím jak roste čínská ekonomická, stejně jako námořní síla, Čína se stává asertivnější i v řešení sporných územních otázek, to vše ale vždy v rámci určitých limitů, které nevyvolávají hluboké diplomatické konflikty a nehrozí tak narušením vzájemných ekonomických vazeb s územními rivaly, které by v důsledku ekonomické interdependence poškodily nejen čínské obchodní partnery, ale i Čínu samotnou.

Tam kde naopak Čína žádá zachování stabilního statu quo, je Korejský poloostrov, jehož rozdělení vyhovuje čínským strategickým zájmům, čímž ale směřuje proti zájmům americkým, pro které je jaderná Severní Korea v regionu zdrojem hrozby. Naopak tam, kde se strategie obou zemí k sobě přibližují a jejich zájmy překrývají, je přesto spolupráce obou

zemí velmi limitovaná, hlavně kvůli vzájemné nedůvěře mezi oběma státy, které se cítí být regionálními rivaly.

Spojené státy si z hlediska kapacit a aliančních vazeb i nadále udržují primát v asijsko-pacifické oblasti a v současnosti není v čínských silách tento primát vyzvat, ačkoliv právě v asijsko-pacifické oblasti je Čína v současnosti nejsilnější a právě od toho regionu je odvislá i potenciální možnost její angažovanosti v regionu Indického oceánu. I z toho důvodu lze říci, že v současné době je potenciál konfliktu mezi oběma zeměmi velmi malý, a to i přesto, že na sebe strategické záměry obou zemí v oblasti silně narážejí, a oblastí kde oba státy spolupracují je prozatím velmi málo. Hypotézu, zda námořní růst Číny v oblasti, jako proměnná nezávislá, povede ke konfliktu mezi oběma zeměmi, jako proměnné závislé, je z tohoto pohledu velmi těžké potvrdit či vyvrátit.

Stejně jako v případě regionu Indického oceánu do vztahu mezi závislou a nezávislou proměnnou vstupuje celá řada dalších proměnných, ať už co se týče budoucího amerického postavení v oblasti, tváří v tvář ekonomickému propadu a snižování výdajů na obranu, které by mohlo vyústit v postupné snižování kapacit a snížení vlivu Spojených států v regionu, přes vyhlášení tchajwanské nezávislosti, které by mohlo narušit současnou rovnováhu založenou na oboustranné deterenci, či hrozící čínské ekonomické zpomalení, které by mohlo snížit čínské výdaje na námořní zbrojení a významně tak zpomalit čínský námořní růst a zmenšit čínské námořní ambice.

Třetí část

4 Spojené státy a Čína na námořním poli

Čínský námořní růst, charakteristický mnoha vzestupy a pády, silně propojený s čínským ekonomickým růstem a ovlivněný nacionalistickými prvky, spojenými např. s reliktem *century of humiliation* či slavnou érou námořních výprav Zheng He-ho, dnes ovlivňuje oba zkoumané regiony, tedy region Asie a Pacifiku, stejně jako oblast Indického oceánu. Tento čínský námořní vzestup, ovlivněný agresivní interpretací Mahanových myšlenek projektovaných do čínského strategického myšlení, a spojený s výrazným nárůstem prostředků směřovaných do oblasti obrany, v důsledku čehož dochází k modernizaci a nárůstu čínských námořních kapacit, totiž dnes do menší či větší míry formuje zahraničně-politické uvažování velké většiny zemí, které jsou v obou regionech uktovery, včetně Spojených států, které oběma oblastem námořně dominují. Právě vztah Číny se Spojenými státy, jako mocností rostoucí a mocností dominantní, do velké míry ovlivní budoucí podobu regionální architektury obou zkoumaných oblastí, které z hlediska vzájemných interakcí obou států nesou mnohé podobné, ale i odlišné znaky.

V regionu Indického oceánu, který byl v této práci analyzován jako první, je vzájemný vztah obou zemí udáván mnoha oblastmi vzájemného střetu, ale i limitované spolupráce. Čína se v této oblasti snaží ovlivnit regionální dynamiku a vývoj ve prospěch uskutečňování svých zájmů, týkajících se hlavně zajištění ekonomické, a na ni navázané energetické bezpečnosti, která je závislá na svobodě plavby a zabezpečení dopravních koridorů. Ty jsou ohrožovány nejen nestátními aktéry, ale v očích Číny i tradičními hrozbami v podobě blokády Malacké úžiny spojeneckými jednotkami v čele s USA, či narůstajícím vlivem Indie, která také s čím dál větší intenzitou začíná působit na regionální dění. Čína v oblasti není spokojena ani s přetrvávající americkou námořní dominancí, která jí zatím přináší výhody v podobě možnosti free ridingu na Spojenými státy zajišťované svobodě plavby a bezpečnosti SLOCs, která se ale z hlediska budoucích čínských ambic v regionu, spojených primárně se strategií perel, jeví jako překážka snah o upevnění čínského vlivu v oblasti.

Zmíněný vliv se Čína snaží utvářet zejména pomocí *soft power*, tedy prostřednictvím navazování hlubokých diplomatických kontaktů a ekonomických partnerství s regionálními

hráči, se snahou stát se jedničkou na jejich trhu a tedy jejich největším obchodním partnerem, což jí následně umožňuje nejen dál povzbuzovat svůj vlastní ekonomický růst, ale i činit tyto země do jisté míry na Číně závislými, ovlivňovat jejich rozhodování v čínských prospěch, a následně je pobízet k uzavírání politicko-strategických partnerství. Cílem je zvýšit vliv Číny na tyto státy a vytvořit tak silnou čínskou sféru vlivu, a ač to mnozí autoři popírají⁵², tomu analogicky umenšit americkou dominanci a tedy i vazby těchto států na USA. Čína v tomto smyslu umně využívá některých slabostí americké regionální politiky, jejich neshod s některými regionální hráči, či jistého opomíjení některých států ze strany americké strategie, stejně jako amerického tlaku na demokratizaci, který je řadou regionálních aktérů vnímán negativně.

Zájmy Spojených států v oblasti jsou spojeny stejně jako v případě Číny se zajištěním energetické a ekonomické bezpečnosti, která je ale v očích USA ohrožována primárně regionálními nestátními aktéry, ale i *failed states*, či Íránem. Na rozdíl od Číny Američané nechápu Indii jako hrozbu, ačkoliv ve vzájemných vztazích lze nalézt jistou nejistotu, zejména co se týče indických regionálních ambic. I přesto Spojené státy s Indií, podobně jako s ostatními státy regionu, navazují hluboké ekonomické i politicko-strategické svazky, s cílem upevnění americké dominance a zajištění regionální stability.

Jelikož každá ze zemí se snaží státy regionu přitáhnout na svou stranu, strategie obou zemí v oblasti se do velké míry střetávají a vytvářejí mnohé třecí plochy, týkající se primárně Íránu či Pákistánu. Naopak sdíleným zájmem obou zemí je bezpečnost strategických komunikačních linií a zajištění svobody plavby, především proto, že obě země jsou ekonomicky i energeticky na regionu do velké míry závislé. I z toho důvodu někteří autoři hovoří o tzv. *mutually assured dependence* obou zemí, udávané jejich rostoucí a neodvratnou poptávkou po energii (Erickson, Goldstein, 2010: xii), která by se mohla stát jak zdrojem jejich budoucí spolupráce v regionu, jak se to z převážné většiny děje nyní, ve společné snaze o poražení pirátské hrozby, ale i budoucího konfliktu, vzrostou-li ambice a kapacity čínského námořnictva natolik, že bude usilovat o výlučnou kontrolu využívaných tras.

---

⁵² Mnozí autoři, jako např. Alastair Johnston se domnívají, že Čína se prozatím nesnaží podkopávat americké bezpečnostní svazky (Johnston, 1998), v této práci se ale prokázalo, že Čína se právě na tyto země soustředí nejvíce, ať už se jedná o Saúdskou Arábii a země Blízkého východu obecně, Pákistán, či Indii. Čína se snaží obecně snižovat vliv Spojených států v obou regionech.

I toto ale bude podmíněno velkým množstvím dalších faktorů, jako je ekonomický růst Číny, formující se socioekonomické problémy, jímž bude muset čelit, vůle elit, momentální atmosféra ve vzájemných vztazích s USA, pokrok v uskutečňování strategie perel a tedy i rostoucí čínská námořní přítomnost v Indickém oceánu apod. I z toho důvodu nelze na základně stanovených komparačních kritérií potvrdit kauzální závislost mezi závislou a nezávislou proměnnou, tedy čínským námořním růstem a kooperací v oblasti. Významnou roli by ale mohl sehrát fakt, že obě země své zájmy v oblasti Indického oceánu a svou angažovanost zde chápou jako druhotnou, přičemž jako neklíčovější z hlediska dalšího vývoje chápou region asijsko-pacifický, což obecně v nejbližší době umenšuje možnou přeměnu třecích ploch v reálný konflikt v oblasti.

Oblast Asie a Pacifiku a interakce Spojených států a Číny v ní, byly v této práci analyzovány jako poslední. Právě tato oblast je oběma zeměmi chápána jako zásadní z hlediska jejich vlastního vývoje, uskutečňování jejich zájmů, a vlivu na jejich budoucí námořní postavení, které má potenciál do velké míry ovlivnit i jejich postavení celosvětové. Obě země si význam regionu plně uvědomují a obě se snaží v oblasti posilovat své postavení a vazby na státy regionu. Čína v asijsko-pacifickém regionu volí ve snaze o upevnování vazeb strategii podobnou té, kterou uplatňuje v oblasti Indického oceánu, kladoucí důraz na silný ekonomický základ, a od něho se odvíjející stimuly k prohlubování strategicko-politických vazeb, a to zejména ve vztahu k americkým aliančním spojencům, primárně pak Japonsku či Jižní Koreji, ve snaze umenšit jejich strategické vazby na USA. Tato strategie je ale v oblasti kombinována i s nátlakovou diplomacií, týkající se hlavně Tchaj-wanu, ale i zemí jako jsou Filipíny, Japonsko, či Vietnam, angažovanými v územních sporech v Jihočínském a Východočínském moři.

Čína v tomto regionu, pro ni z hlediska jejího dalšího postupu a přístupu do jiných regionů klíčovém, neváhá na rozdíl od regionu Indického oceánu demonstrovat svou rostoucí vojenskou a ekonomickou sílu, právě zde se totiž cítí být nejsilnější a zároveň zde čelí pro ni nejdůležitějším otázkám zahraniční politiky, zahrnujícím posilování realistických prvků v japonské bezpečnostní politice, zvyšování americké přítomnosti a aliančních vazeb v regionu, i nadále de facto nezávislému Tchaj-wanu, apod. Na toto dění Spojené státy reagují novou strategií zaměřenou na posílení amerického postavení v regionu, k čemuž jsou motivovány nejen rostoucím čínským významem v oblasti, ale i jinými pro ně

klíčovými zájmy, jako je jaderná Severní Korea, šíření teroristických aktivit v regionu, mírové vyřešení tchajwanského sporu, či ohrožení svobody plavby.

Konfliktní potenciál ve vzájemných regionálních vztazích je umocňován nejen poměrně rozsáhlým seznamem sporných otázek mezi oběma zeměmi, z nichž za nejsilněji vyprofilovanou lze považovat otázku Tchaj-wanu, která se ale v současnosti nalézá na jistém mrtvém bodě, ale i velmi limitovanou formou kooperace v oblasti *search and rescue* a CSI, stejně jako tím, že obě země v současnosti asijsko-pacifický region chápou jako oblast svého primárního zahraničně-politického zájmu. Strategické záměry obou zemí na sebe v této oblasti intenzivně narážejí, ať už ve snaze o ovlivnění stejných regionálních aktérů, protichůdných zájmů týkajících se Korejského poloostrova, či přístupu či naopak odmítnutí přístupu do regionálních vod. Do hry tedy v regionu vstupuje mnoho proměnných, které mohou významně ovlivnit to, zda tento konfliktní potenciál přeroste v reálný konflikt. Ani zde ovšem nelze na základě stanovených komparačních kritérií jednoznačně potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu, že námořní růst Číny v regionu povede ke konfliktu mezi oběma klíčovými aktéry.

V obou zkoumaných regionech je nyní rovnováha námořní moci, tedy námořních kapacit, vychýlena americkým směrem, což USA poskytuje jistou dobu, aby na nárůst Číny v obou regionech reagovaly. S největší pravděpodobností nelze očekávat, že Čína v nejbližší době vyzve námořní dominanci Spojených států, ani v jednom ze studovaných regionů totiž ještě nedosáhla potřebných kapacit, ačkoliv modernizace jejího námořnictva i nadále akceleruje a vyvíjí se znatelným tempem, přičemž je otázkou, jakým tempem se bude vyvíjet v budoucnu. I z toho důvodu Číňané v obou regionech nyní hrají především ekonomickými kartami, ve snaze šířit čínskou *soft power* a připoutat země regionu blíže k Číně. Podaří-li se ale Číně i nadále růst ekonomicky, a ruku v ruce i vojensky, je pravděpodobné, že oba regiony se sobě začnou svou podobou daleko více přibližovat, a region Indického oceánu začne přejímat mnohé znaky bezpečnostního dilematu, které dnes vidíme v asijsko-pacifickém regionu.

Současný pokračující čínský růst, ať už ekonomický, vojenský, a od toho odvislý námořní, je velkou výzvou, ale i příležitostí pro mnoho zemí asijsko-pacifického regionu i regionu Indického oceánu, a to právě kvůli ekonomickým benefitům, které jim partnerství přináší, ale také kvůli bezpečnostnímu ohrožení, které ze strany rostoucí Číny cítí. Právě tato

hrozba, doprovázená silnou netransparentností čínské námořní politiky, v současnosti státy stimuluje k vyzbrojování, a poutá je blíže ke Spojeným státům, jako jistému garantu asijsko-pacifické bezpečnosti, které jsou jim v současné době schopné poskytnout kredibilní bezpečnostní záruky. Jelikož balance of power se v důsledku toho do jisté míry vychýlila ke Spojeným státům, Čína ve snaze o větší transparentnost na toto dění zareagovala pravidelným vydáváním *white papers* a snahou o větší angažovanost v multilaterálních fórech, s cílem toto bezpečnostní dilema umenšit, v současnosti se ale nezdá, že by tyto kroky státy obou regionů, a zejména pak toho asijsko-pacifického, přesvědčily. I z toho důvodu se Čína dále snaží posilovat ekonomické vazby se zeměmi, a zvětšovat svůj vliv, přičemž pravděpodobně největší soubor o vliv mezi Spojenými státy a Čínou se dnes odehrává v Thajsku, Pákistánu, Indonésii a Jižní Koreji.

Ačkoliv fakt, že Čína v současnosti ještě nedisponuje dostatečnou silou ani v jedné z oblastí významně omezuje její možnosti v obou regionech, a pravděpodobně ještě po nějakou dobu významně omezovat bude, ambice projevující se v čínském strategickém myšlení vzbuzují do velké míry obavy, týkající se budoucích čínských plánů v námořní oblasti. Ty jsou spojeny hlavně s poměrně velkým počtem čínských stratégů, příklánějících se k násilné interpretaci Mahanových myšlenek, implikujících snahu o expanzivní námořní politiku, spojenou s budováním základen a snahami o výhradní kontrolu dopravních koridorů. V současnosti není jasné, zda si tato skupina námořních stratégů udrží v čínském námořním myšlení převahu i v budoucnu, ale v případě že ano, čínská námořní politika by se mohla stát velmi asertivní, zejména poté, co bude její námořní moc uvolněna z asijsko-pacifického dějiště, se kterým je spojena strategie *offshore active defense*, utvářená primárně A2/AD, na kterou navazuje čínská snaha o ovládnutí *first island chain* a následně *second island chain*, ovlivněná myšlenkami Mao Ce-tunga. Této strategii v současnosti silně oponují Spojené státy ve snaze o to, nepřipustit možný čínský *sea denial* do oblasti, a udržet tak v regionu svobodu plavby, a to prostřednictvím navýšení kapacit v regionu, stejně jako prohloubení strategických svazků.

Nebude to ale pouze strategické myšlení, které bude v budoucnu utvářet podobu vzájemných interakcí obou zemí, ale velmi racionální finanční stránka věci. Již v současné době jsou obě země ekonomicky silně interdependentní, v důsledku čehož fakt, že jedna z těchto zemí neprosperuje, postihuje i zemi druhou. Spojené státy, silně zasažené i nadále pokračující ekonomickou krizí, jsou v současnosti nuceny snižovat své výdaje na obranu, a

tedy i ty, směřující do oblasti námořnictva. Již dnes se proto objevují obavy, podložené mnoha vládními dokumenty, že USA v budoucnu nemusejí být schopny dostát svým námořním závazkům a udržet dominanci v obou regionech, což je spojeno se snižujícím se tempem obnovy amerických námořních kapacit, jejichž počty mají být podle plánů americké administrativy do určité míry sníženy, což ovlivní americké postavení v obou zkoumaných oblastech. Nelze přitom opomíjet, že tyto dva regiony nejsou jedinými dvěma oblastmi, kde se Spojené státy angažují, jelikož až dosud byla téměř polovina amerických námořních sil soustředěna v Atlantiku a ve Středozemním moři.

Právě v důsledku ekonomické interdependence ale v poslední době dochází k jistému ekonomickému zpomalení i na čínské straně, které pokud by mělo trvat delší dobu, by také do jisté míry mohlo ovlivnit čínské výdaje směřované do oblasti obrany, mohlo by být ale spojeno také s nárůstem nacionalismu, podporovaného komunistickými elitami, a to primárně ve snaze udržet se v čele země, pokud by byl ohrožen druhý ze základů jejich současné legitimacy, jímž je právě ekonomický růst. Jak je tedy vidět, ekonomická stránka věci dozajista budoucí podobu potýkání se obou států v obou regionech ovlivní, přičemž efekty těchto změn jsou různorodé, posilující jak možné kooperativní, tak také konfliktní tendence.

Další z proměnných, která vývoj vzájemných vztahů může do velké míry ovlivnit, je současná americká námořní strategie, neformálně označovaná jako *thousand ship navy*, která vytváří velký prostor pro kooperaci obou mocností, a to v obou regionech, zejména z hlediska boje proti nestátním aktérům ohrožujícím strategické komunikační linie, stejně jako z hlediska spolupráce v oblastech humanitární pomoci apod. Této strategii je Čína neoficiálně poměrně nakloněna, ačkoliv její oficiální postoj k celé věci není dosud veřejně znám. Celá iniciativa by mohla vzájemné námořní vztahy velmi pozitivně ovlivnit a nasměrovat tak obě země k užší kooperaci na námořním poli.

Obecně lze tedy říci, že na základě uvedených faktů v nejbližší době konflikt mezi oběma zeměmi ani v jednom z regionů nehrozí, a to za předpokladu že nedojde k závažnému narušení vzájemných vztahů např. v důsledku jednostranného tchajwanského vyhlášení nezávislosti apod. To, jak se ale jejich vztah bude vyvíjet v budoucnu, bude ovlivněno celým systémem proměnných, které mohou působit proti sobě, stejně jako se vzájemně posilovat, a vychylovat tak podobu vztahů v obou regionech směrem ke kooperativnímu či

konfliktnímu pólu spektra. Jisté ovšem je, že podobu vzájemných námořních vztahů obou zemí bude určovat dění právě v těchto regionech, kam se námořnictva obou zemí soustředí, v ostatních světových regionech, jako např. v Arktidě, jsou totiž jejich interakce prozatím velmi omezeny, což je dáno teprve rostoucí čínskou námořní angažovaností.

Právě námořní vztah obou zemí ovšem může významně ovlivnit i obecné zahraničně-politické vazby obou zemí, které lze v dnešní době považovat za stabilní, a to mimo jiné v důsledku většího důrazu, který na spolupráci s Čínou klade Obamova administrativa, které se podařilo vzájemné vztahy mezi oběma zeměmi do velké míry prohloubit a jejich interakce zintenzivnit, a to nejen na poli bezpečnostním, týkajícím se například protiteroristické spolupráce ale mimo jiné i na poli ekonomickém či environmentálním. Svou roli bezpochyby sehrál Obamův důraz na multilaterální přístup k zahraničně-politickým otázkám, který Čína vnímá jako klíčový.

Na prohlubování vztahů se Spojenými státy přitom klade velký důraz i Čína, Peking totiž vnímá, a prakticky již od čínsko-amerického sblížení během studené války vnímal, USA jako klíčového zahraničního partnera a hlavní referenční bod své politiky (Karásková, 2011: 19). Ačkoliv jsou tak vzájemné zahraničně-politické vztahy obou zemí ovlivňovány řadou neshod, které lze nalézt jak v obou zkoumaných regionech, tak např. i v otázce lidských práv, či podhodnocování čínské měny, obě země i nadále pokračují v prohlubování svých vztahů.

Svou roli ve snaze o kooperaci sehrává mimo jiné ekonomická interdependence mezi oběma zeměmi⁵³, stejně jako americká snaha začlenit Čínu do mezinárodního společenství a její kroky tak alespoň do jisté míry omezit, a umenšit tak její destabilizační roli, zejména v asijsko-pacifickém regionu, tváří v tvář jejímu ekonomickému i vojenskému růstu. Cílem této strategie je ale zároveň dále posílit ekonomické benefity, které obchodní partnerství s Čínou přináší jak Spojeným státům, tak také jejich spojencům. V posledních několika letech lze totiž hovořit o jistém mírném poklesu americké moci, a to jak její *soft*, tak i *hard* podoby, zejména v důsledku ekonomického zpomalení, stejně jako vyčerpávajících angažmá v Iráku a Afghánistánu. I z toho důvodu se dnes často hovoří o tom, že bez Spojených států toho nelze mnoho udělat, Spojené státy ale toho již mnoho nemohou udělat

---

⁵³ Tato závislost se projevuje např. v tom, že Čína v současnosti drží velkou část amerických dluhů, které spolu s měnovými rezervami činí více než 2,4 miliardy dolarů (Yahuda, 2011: 343).

samy, na základě unilaterální akce (Yahuda, 2011: 182). I z toho důvodu je prohlubování vzájemných interakcí mezi oběma zeměmi velmi důležité, nehledě na klíčovost právě námořní podoby jejich interakcí, jelikož právě ta de facto umožňuje prohlubování jejich ekonomických vazeb, stejně jako z velké části určuje podobu jejich obecných zahraničně-politických vztahů, hlavně kvůli svému úzkému propojení s dalšími dimenzemi zahraniční politiky.

Závěr

Mezinárodní společenství je v současné době svědkem významné změny ve světovém námořním uspořádání, která se odvíjí od nedávného masivního vstupu Číny na toto pole, které bylo doposud vyhrazeno pouze menšině států. Čína, která byla po dlouhou dobu vnímána jako převážně kontinentální mocnost, a která tak vnímala i sebe sama, se v poslední době zformovala v jednoho z nejsilnějších námořních hráčů na světovém poli. Tento vývoj byl ale poměrně komplikovaný. Čínské námořní myšlení, stejně jako námořnictvo samotné, prošlo intenzivním evolučním procesem, reagujícím jak na okolní změny mezinárodně-politického prostředí, týkající se primárně zhoršení vztahů se Sovětským svazem, jeho námořním vzestupem, ohrožení kontinentálních hranic, či tchajwanským dilematem, tak také na vlastní vnitropolitický a ideologický vývoj, spojený s postupnou obměnou vůdců či ekonomickým růstem země. Cesta Číny za uvědoměním si vlastního námořního potenciálu, odvislá od postupného získávání sebedůvěry, ovlivněného ekonomickým růstem, ale i odkazy na slavnou námořní minulost výprav admirála Zheng He, či vnímanými historickými křivdami, zejména v podobě *century of humiliation*, vyústila v současnou poměrně asertivní čínskou námořní strategii, ovlivněnou nejen myšlenkami Mao Ce-tunga, ale hlavně A.T. Mahana. Ty Čínu motivují k ovládnutí strategických obchodních tras, stejně jako jejích přilehlých vod, jako základu čínského obchodního, ale i politického úspěchu.

Tento obrat v tradiční čínské strategické kultuře ale není způsoben pouze strategickým myšlením. To jde ruku v ruce s extenzivním ekonomickým růstem země, která se v posledním desetiletí dostala do centra světové ekonomiky, a která se v důsledku toho čím dál ve větší míře spoléhá na námořní dopravní koridory, kterými se v současnosti pohybuje až 90% veškerého čínského obchodu. Oceány jsou nyní klíčovým prostředkem komunikace Číny s jejími obchodními partnery, ovšem nikoliv pouze z pohledu exportu výrobků, ale i importu energetických surovin z Blízkého východu a Afriky, které se staly hnacím motorem čínské ekonomiky. Jejich zajištění a bezpečná doprava do Číny se staly tématy sekuritizovanými, a tedy i dalším velmi silným motivem čínské námořní expanze. Čína se tak do jisté míry stala obětí vlastního úspěchu, jelikož její ekonomický růst začal klást čím dál větší nároky na zabezpečení strategických komunikačních linií, přísun energetických surovin, a tedy na zabezpečení růstu samotného, ze kterého začala profitovat nejen celá společnost, ale především komunistické elity, pro které je ekonomický růst jedním ze

základů jejich dnešní legitimacy. Dalším z těchto základů je jednotnost země, spojená primárně s otázkou již půl století de facto nezávislého Tchaj-wanu, který je dalším z klíčových motivů modernizace a rozšiřování kapacit čínských námořních sil.

Stejně jako ekonomický růst, i nacionalismus spojený s tchajwanským dilematem či se spory ve Východočínském a Jihočínském moři, je v současné době jedním z nejsilnějších stimulů čínského námořního růstu. Ten je v současné době charakterizován procesem extenzivní modernizace, nákupu a vývoje nové výzbroje a námořních kapacit, velkoryse subvencovaných z neustále rostoucího čínského obranného rozpočtu, již dnes dosahujícího více než 2% celkového HDP země. Významný je ale hlavně technologický pokrok kterého Čína dosáhla, a který jí v současnosti umožnil spustit na vodu nejen zrekonstruovanou letadlovou loď, ale i vyvíjet více než 3 nové typy ponorek, ale i fregat, dalších letadlových lodí, či torpédoborců. Jedinou oblastí, ve které Čína i nadále zaostává je letecká podpora námořnictva, vzhledem k testům nových prototypů letounů se ale zdá, že i tato mezera bude brzy zacelena.

I přes tento nesmírný pokrok ovšem čínské kapacity dosud zaostávají za americkými námořními kapacitami, které světovému námořnímu poli dominují, a to nejen z hlediska kvantity dostupného vybavení, ale i jeho kvality, odvíjející se od nejmodernějších užitých systémů a technologií. Právě americké námořnictvo by ale mělo podle plánů současné administrativy v nejbližší době čelit významnému snížení rozpočtových zdrojů, přičemž již dnes mnohé naznačuje tomu, že tento proces nejen sníží objem současných námořních kapacit, ale zpomalí i proces jejich obnovy, spojený s výstavbou nových lodí, což by do budoucna mohlo významně omezit americké námořní schopnosti a americkou dominanci na světových oceánech, především tváří v tvář čínskému pokroku v oblasti technologií a inovací. Tato hrozba je spojena primárně s regionem Indického oceánu a regionem asijsko-pacifickým, se kterými USA, stejně jako Čína v současné době spojují jedny ze svých životně důležitých zájmů, kvůli čemuž se také v obou regionech intenzivně střetávají, ale v jisté limitované formě i kooperují.

Region Indického oceánu, protkaný strategickými komunikačními liniemi, který je úložištěm naprosté většiny světových ropných rezerv a dalších přírodních zdrojů, region rozčleněný různými světovými náboženstvími, politickými i ekonomickými zřízeními, se silnými socioekonomickými rozdíly mezi obyvatelstvem, čítajícím na 1/3 světové populace,

je velmi komplikovanou jednotkou, jejíž význam bude v budoucnu pravděpodobně dále narůstat. I z toho důvodu dnes poutá pozornost Číny, jako rostoucí námořní mocnosti, která se v regionu Indického oceánu střetává se Spojenými státy, jako dlouhodobým garantem svobody plavby a bezpečnosti dopravních koridorů. Oba státy se snaží v oblasti vytvářet vlastní sféry vlivu, posilující jejich regionální postavení. Čína tak činí prostřednictvím neoficiální strategie perel, s cílem vybudování pevných bodů na pobřeží oceánu, Spojené státy se naopak zaměřují separátně na jednotlivé subregiony, již nyní ovšem tuto strategii chápou jako překonanou, a snaží se jí dodat takovou podobu, na základě které by byly schopny působit na celý region jako na jeden celek.

Obě ze zemí ve snaze o dosažení svých zájmů v oblasti, které se v některých případech vzájemně kryjí, ale daleko častěji na sebe narážejí, uplatňují v regionu z velké části protichůdné strategie, ve snaze ovlivnit regionální aktéry v jejich prospěch. Spojené státy v tomto boji prozatím vítězí, především kvůli jisté podobě bezpečnostních záruk, které některým klíčovým aktérům, zejména pak zemím Blízkého východu, poskytují, které ovšem nelze považovat za tak silné, jako v případě spojeneckých dohod v asijsko-pacifickém regionu. Čína naopak využívá slabostí americké politiky, a daří se jí na svou stranu přetahovat ty hráče, kteří jsou ze strany USA opomíjeni, či jejichž vztah se Spojenými státy je formován řadou neshod, jako v případě Barmy. Někteří regionální aktéři, jako např. Pákistán nebo Bangladéš zůstávají na rozhraní podpory jedné či druhé ze stran, hluboké rozdíly mezi oběma zeměmi pak panují v otázce Íránu. Obě země se tak snaží formovat vlastní sféry vlivu na úkor druhé strany, co se ale týče námořních kapacit, přítomnost Číny v regionu i nadále zůstává minimální, kdežto Spojeným státům se daří udržovat a dále posilovat svou přítomnost, a to díky novému důrazu kladenému na strategický význam Diego Garcia. Toto rozložení sil se ale může postupně měnit, Číně se totiž daří upevňovat své postavení v pro ni klíčových zemích regionu, na jejichž pobřeží v současnosti buduje mnohé přístavy, určené pro čínské vojenské lodě.

Jelikož jedním z nejdůležitějších zájmů obou států v regionu je zajištění bezpečnosti dopravy, obě země v současnosti úspěšně, ač v limitované formě, spolupracují v protipirátských operacích na březích Somálska a v Africkém rohu. Jejich zájem na bezpečnosti strategických linií je ovšem také tématem, které bude v budoucnu obě země s největší pravděpodobností silně rozdělovat, tváří v tvář možné čínské snaze o výlučnou kontrolu nad těmito vodními cestami. Potenciál výrazně negativně ovlivnit vzájemné

vztahy má pak i možné čínské soupeření s Indií, jako rostoucím regionálním hráčem s poměrně vysokými ambicemi. Budoucí podoba vzájemných vztahů Číny a Spojených států bude tedy ovlivněna velkým množstvím proměnných, od čínského pokroku ve strategii perel či indických ambic, až po ekonomické zajištění obou stran.

Podoba vztahů Spojených států a Číny v oblasti asijsko-pacifické se v mnohém od regionu Indického oceánu odlišuje, v obou regionech lze ale nalézt jisté podobné vzorce chování obou zemí, především z hlediska jejich snah o posílení sfér vlivu, spojených jak s ekonomickými, tak i politicko-strategickými pobídkami. Čína ale na rozdíl od regionu Indického oceánu nepůsobí pouze nástroji *soft power*, ale poměrně výrazně se přiklání i k užití *hard power* v pro ni klíčových územních sporech v Jihočínském moři. Přítomnost Spojených států v regionu je pak formována zejména americkým systémem aliančních vazeb, který v jisté pozměněné formě přetrval již od dob konce druhé světové války. Obě země v současnosti intenzivně soupeří o vliv v Indonésii či Thajsku, přičemž jejich strategie se v regionu intenzivně střetávají, Čína se totiž snaží americký alianční systém do jisté míry podkopávat, upevňováním ekonomických vazeb s aliančními spojenci, kteří se dnes bez Číny ekonomicky neobejdou.

Celý region se dnes nachází v podmínkách bezpečnostního dilematu, určovaného silným rozčleněním regionu mezi obě strany, posilovaným ve formě *external* i *internal* balancing ze strany států regionu, dále pak tchajwanským sporem, který je v současné době na tzv. mrtvém bodě, což se ale může kdykoliv v brzké době změnit, ale také navyšováním vojenských kapacit a vojenské přítomnosti v regionu, a to na obou stranách. Ačkoliv z hlediska kvality i kvantity této námořní výzbroje regionu i nadále dominují americké síly, což by mělo být dále podpořeno novou americkou *rebalancing strategy*, Číně se daří její kapacity extenzivně navyšovat, a umisťovat je na strategicky klíčové a technologicky velmi vyspělé základny, jako je např. ta na ostrově Hainan, která by měla významně přispět k dosažení tzv. A2/AD schopností, jako základu čínské strategie v regionu, charakteristické snahou o ovládnutí *first island chain* a tedy dosažení přístupu na volné moře.

Obě země si plně uvědomují důležitost regionu, který se v současné době dynamicky rozvíjí, a to zejména kvůli soustředěnému ekonomickému potenciálu. Region je ale zároveň jednou z nejméně stabilních oblastí světa, koncentrující velké množství jaderné i konvenční výzbroje, která je důsledkem velkého konfliktního potenciálu v oblasti, vyvěrajícího jak

z velkého množství rozdílných kultur, režimů, náboženství, ale i silných historických reziduí. Vzájemné potýkání se Spojených států a Číny v oblasti tento konfliktní potenciál ještě dále umocňuje, a to i přesto, že obě země se i v těchto podmínkách snaží velmi limitovaně spolupracovat a umenšit tak bezpečnostní dilema, např. v podobě společných cvičení *search and rescue*, či CSI. Podobně jako v případě Indického oceánu je ale i nadále velmi složité posoudit budoucí charakter jejich vzájemných interakcí, který bude ovlivněn nejen vývojem tchajwanské otázky, ale i čínským přístupem v otázce územních sporů, pokrokem ve strategii A2/AD, či stejně jako v případě regionu Indického oceánu i ekonomickou situací obou zemí.

Konfliktní potenciál ve vzájemných vztazích v asijsko-pacifické oblasti lze tedy vzhledem k podmínkám bezpečnostního dilematu považovat za významný, což ovšem nutně neimplikuje propuknutí reálného konfliktu. Oblast Indického oceánu prozatím takto silný konfliktní potenciál necharakterizuje, poroste-li ovšem čínská námořní moc, což bude ovlivněno mnoha a mnoha proměnnými, je velmi pravděpodobné, že i tento region přejme mnohé charakteristiky regionu asijsko-pacifického, a vztahy mezi regionálními aktéry i Čínou a Spojenými státy se do velké míry zostří.

Nutno ovšem upozornit, že právě tyto dva regiony budou v budoucnu určovat podobu obecného námořního vztahu obou zemí, právě zde se totiž jejich zájmy střetávají a jejich námořnictva soustředí. Spojené státy mají v současnosti jako dominantní mocnost ovládající světová moře a oceány o něco těžší pozici, jelikož jejich pozornost se nesoustředí na rozdíl od Číny výhradně pouze na tyto dva regiony, ale i do oblasti Středozevního moře a Atlantického oceánu, kde byla donedávna soustředěna polovina amerických kapacit, ač v poslední době lze vnímat jistý americký ústup z tohoto dějiště, a to v důsledku jeho mírového vývoje a tedy i poměrně málo významných hrozeb s tímto regionem spojených. Budoucí námořní vztah obou mocností má přitom velký potenciál velmi významně ovlivnit i obecné zahraničně-politické interakce obou států, které se v současnosti vyvíjí poměrně pozitivně a lze je považovat za stabilní. Námořní oblast, intenzivně vstupující i do oblasti ekonomiky, stejně jako politických vazeb, je totiž silně propojena s ostatními dimenzemi utvářejícími zahraniční politiku států, a tchajwanský konflikt či anexe Spratleyho ostrovů, by současnou rovnováhu v zahraničně-politických vztazích mohly dozajista výrazně vychýlit směrem ke konfliktnímu pólu spektra.

Summary

The international community is now experiencing considerable changes in the world maritime structure. These changes are mainly connected to the Chinese massive entrance to the naval field, occupied only by the minority of states. China which understood itself as a continental power for most of the time is now becoming one of the most powerful players on the world seas and oceans. This evolution of Chinese maritime capabilities have been complicated, shaped by many external political changes as well as many interstate and ideological factors, mostly connected to the transition of Chinese leaders, Chinese economic rise or maritime history of Zheng He. Today's Chinese naval strategy, influenced by the ideas of Mao Zedong or A. T. Mahan is considered to be rather assertive, focusing on the ability to control strategic communication lines as well as adjacent waters as a precondition of possible future maritime success.

Chinese naval rise has been motivated by many factors and variables mostly connected to the Taiwanese dilemma, Chinese economic rise and its energy needs or nationalism. All of these variables supported the process of extensive modernization, purchase of weapons as well as of the development of the new capacities and capabilities which have been financed heavily by the Chinese national defense budget, rising considerably and reaching 2% of the GDP in the last couple of years.

Although there have been an impressive progress in the Chinese military modernization process, Chinese capacities as well as its capabilities are still dragging behind those American ones. United States are still dominating the naval field quantitatively and also qualitatively, but the future development of American navy is now very uncertain, mainly because of the defense expenditure reductions, possibly reducing American naval capabilities and slowing down the process of their restoration. This development could have had serious implications for the American naval dominance, facing the Chinese naval rise. The biggest threat for the future American naval dominance is mostly connected to the Indian Ocean region and Asia Pacific region where both of the countries have their most important interests.

The relationship of both of the countries in both of the aforementioned regions was analyzed in this thesis, using the method of comparative analysis, comparing strategies as

well as capacities of the United States as well as of China in both of the defined areas. Indian Ocean region and its rising importance is attracting the attention of both of the countries. Both of the states are trying to form their own spheres of influence, making their position in the region more powerful. Chinese strategy relies on the concept of the ‘string of pearls’, the Americans on the contrary rely on the separate sub-regions, currently trying to develop a new strategy which will be able to influence the region as a whole. Both of the aforementioned strategies are going against each other, creating a considerable conflicting potential. The balance of power is still on the American side, not just because of the influence of its soft and hard power on the states of the region, but also because of the American naval capacities in the region, which are much bigger than those Chinese ones, relying mostly on the Pakistani ports. Both of the countries are trying to cooperate with each other in the anti-piracy operations in the Gulf of Aden, mainly because of their common interest in the SLOCs security. But this common interest has also a considerable conflicting potential, connected to the possible future Chinese effort to control SLOCs by itself. Both of the countries are divided also in the topic of Indian naval rise. Therefore, the future character of the relationship of both of the countries in the Indian Ocean region will be most possibly influenced by many variables connected to the Chinese economic rise or its progress in the strategy of pearls.

The relationship of the US and China in the Asia Pacific has many similarities as well as many differences to their relationship in the Indian Ocean region. As in the IOR, also in the Asia Pacific, both of the countries are trying to strengthen their own position in the region, developing their economic as well as political and strategic relations to the states of the region. On the contrary, in the Asia Pacific region China is using not only its soft power, but also hard power tools, mostly in the key territorial disputes in the South China Sea. The presence of the United States in the region is mostly formed by the American alliance system which was formed at the end of the Second World War and although it changed a little bit, this system still exists.

The whole region can be characterized by the intense security dilemma, shaped by the division of the area between these two countries and strengthened by the external and internal balancing of the states of the region, Taiwanese dilemma as well as Chinese and American growing military presence. Although the Americans are still dominating the whole regional system, qualitatively as well as quantitatively, China is extensively

modernizing and enlarging its naval capacities and building strategically important and highly advanced bases, i.e. Hainan base.

Both of the countries are engaged in a very limited cooperation in the Asia Pacific, mostly connected to the search and rescue exercises or Container Security Initiative. The conflicting potential between these countries is much higher in this region, but it is still very difficult to assess the future character of their mutual interactions, which will be heavily influenced by the development of the Taiwanese dilemma, Chinese approach to the South and East China Sea disputes, or Chinese progress in the A2/AD strategy.

Both of these aforementioned regions will without a doubt have a considerable impact on the future character of the US-China naval relationship, because their interests and navies are focusing on these areas. Moreover, their future naval relationship can heavily influence also their general relationship, which is now considered to be quite stable, developing in a positive way.

Seznam literatury⁵⁴

‘A small reason to be cheerful’ (2011) *The Economist*, [Online], Available: <http://www.economist.com/node/21538758> [16.12.2012].

Acharya, A. (2003) ‘Regional Institutions and Asian Security Order’, in Alagappa, M. (ed.) *Asian Security Order: Norms, Power and Prospects for Peaceful Change*, Stanford: Stanford University Press.

Ambrosia, S. (2012) ‘China-Philippines Territorial Standoff Leads to Clampdown on Trade, Economic Sanctions Likely’, *International Business Times*, [Online], Available: <http://www.ibtimes.com/china-philippines-territorial-standoff-leads-clampdown-trade-economic-sanctions-likely-698215> [15.12.2012].

Annual Report to Congress. Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2010. (2010). Office of the Secretary of Defense, [Online], Available: http://www.defense.gov/pubs/pdfs/2010_cmpr_final.pdf [6.11.2012].

Annual Report to Congress. Military and Security Developments Involving the People’s Republic of China 2011. (2011). Office of the Secretary of Defense, [Online], Available: http://www.defense.gov/pubs/pdfs/2011_cmpr_final.pdf [6.11.2012].

Annual Report to Congress on Long-Range Plan for Construction of Naval Vessels for FY 2013 (2012) Office of the Chief of Naval Operations [Online], Available: <http://www.quantico.usmc.mil/seabasing/resources/shipbuilding/Report%20to%20Congress%20on%20Annual%20Long%20Range%20Shipbuilding%20Plan%20for%20FY2009%20Feb%202008.pdf> [6.11.2012].

Athwal, A. (2008) *China-India Relations. Contemporary Dynamics*. New York: Routledge.

Background Paper on SIPRI Military Expenditure Data, 2011 (2011) Stockholm International Peace Research Institute, [Online], Available: <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/factsheet2010> [6.11.2011].

Bae J.Y. (2010) ‘South Korean Strategic Thinking Toward North Korea: The Evolution of Engagement Policy and Its Impact on U.S.-ROK Relations’, *Asian Survey*, Vol. 50, n.2, pp. 335-355.

Bahgat, G. (2009) ‘United States – Iranian Relations: The Terrorism Challenge’, [Online], Available: <http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/08winter/bahgat.pdf> [28.11.2012].

Berger, T.U. (2007) ‘The Politics of Memory in Japanese Foreign Relations’, in Berger, T.U., Mochiyuki, M., Tsuchiyama, J., *Japan in International Politics: The Foreign Politics of an Adaptive State*. Boulder & London: Lynne Rienner Publishers.

---

⁵⁴ V textu, stejně jako seznamu literatury, je užito anglického Harvardského citačního stylu. I z toho důvodu jsou jednotlivé citace uváděny v textu a seznam literatury je řazen abecedně, nikoliv na základě odlišení jednotlivých typů zdrojů.

- Berteu, D.J, Green, M.J. (eds.) (2012) 'U.S. Force Posture Strategy in the Asia-Pacific Region: An Independent Assessment', Center for Strategic and International Studies, [Online], Available: http://csis.org/files/publication/120814_FINAL_PACOM_optimized.pdf [11.12.2012].
- Blanchard, Ch.M. (2012) 'Saudi Arabia: Background and U.S. Relations', CRS Report for Congress, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33533.pdf> [28.11.2012].
- Brewster, D. (2012) 'Asian Pivot Is Really an Asian Re-balance', *The Interpreter*, Lowy Institute for International Policy, [Online], Available: <http://www.lowyinterpreter.org/post/2012/06/22/Asian-pivot-is-really-an-Asian-rebalance.aspx> [12.12.2012].
- Bussert, J. (2008) 'China's Surface Combatants and the New SLOC Defense Imperative', in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China's Energy Strategy. The Impact of Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Buszynski, L. (2012) 'The South China Sea: Oil, Maritime Claims, and U.S.-China Strategic Rivalry', *The Washington Quarterly*, Vol. 35, n. 2 (Spring), pp. 139-156.
- Calabrese, J. (2005) 'Saudi Arabia and China Extend Ties Beyond Oil', *China Brief*, Vol. 5, n. 20, The Jamestown Foundation, [Online], Available: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=3895&tx_ttnews%5BbackPid%5D=195&no_cache=1 [24.11.2012].
- Cha, Victor D. (2009/2010) 'Powerplay Origins of the U.S. Alliance System in Asia', *International Security*, vol. 34, n. 3, pp. 158-196.
- Chan, M. (2012) *China's Stealth Fighter in Flight Test*. South China Morning Post, [Online], Available: <http://www.scmp.com/news/china/article/1074149/chinas-stealth-fighter-flight-test> [6.11.2012].
- Chan, S. (2009) 'Commerce Between Rivals: Realism, Liberalism, and Credible Communication across the Taiwan Strait', *International Relations of the Asia-Pacific*, Vol. 9, pp. 435-467.
- Chang, A.(2012) 'Indigenous Weapons Development in China's Military Modernization', U.S.-China Economic and Security Review Commission Staff Research Report, [Online], Available: <http://www.uscc.gov/researchpapers/2012/China-Indigenous-Military-Developments-Final-Draft-03-April2012.pdf> [6.11.2012].
- Chanlett-Avery, E. (2011) 'Singapore: Background and U.S. Relations', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS20490.pdf> [1.1.2013].
- Chanlett-Avery, E., Cooper, W.H., Manyin, M.E. (2012) 'Japan-US Relations: Issues for Congress', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33436.pdf> [13.12.2012].

Chanlett-Avery, E., Dolven, B. (2012) 'Thailand: Background and U.S. Relations', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32593.pdf> [14.12.2012].

'China's Military Rise. The Dragon's New Teeth. A Rare Look Inside the World's Biggest Military Expansion' (2012) *The Economist*. [Online], Available: <http://www.economist.com/node/21552193> [6.11.2012].

China's National Defense in 2010 (2011) [Online], Available: http://merln.ndu.edu/whitepapers/China_English2010.pdf [6.11.2012].

Clarke, R.(2010) 'Chinese Energy Security: The Myth of the PLAN's Frontline Status', [Online], Available: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubid=1012> [6.11.2012].

Clinton, H. (2011) 'America's Pacific Century. The Future of Geopolitics Will Be Decided in Asia, not in Afghanistan or Iraq, and the United States Should Be Right at the Center of Action', *Foreign Policy*, vol. 189 (November 2011), pp. 57-63.

Cole, B. (2001) *The Great Wall at Sea*. Annapolis: Naval Institute Press.

Cole, B.D. (2009) 'More Red than Expert: Chinese Sea Power During Cold War', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Lord, C. *China Goes To Sea. Maritime Transformation in Comparative Historical Perspective*. Annapolis: China Maritime Studies Institute and The Naval Institute Press.

Collins, G.B., Murray, W.S. (2008) 'No Oil for the Lamps of China?', in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China's Energy Strategy. The Impact of Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.

Collins, G.B. (2010) 'China's Dependence on the Global Maritime Commons', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

'Commander Fleet Activities Yokosuka', CNIC, [Online], Available: <http://www.cnic.navy.mil/yokosuka/> [1.1.2013].

Cooperative Strategy for 21st Century Seapower (2007) [Online], Available: <http://www.navy.mil/maritime/Maritimestrategy.pdf> [6.11.2012].

Cropsey, S. (2010) 'The US Navy in Distress', *Strategic Analysis*, vol. 34, January 2010, n.1, pp. 35-45.

Cropsey, S. (2012) 'Defeat at Sea: The U.S. Naval Implosion of 2050', Hudson Institute: Security & Foreign Affairs /Briefing Paper, [Online], Available: <http://www.hudson.org/files/publications/SethCropsey--DefeatAtSea040312.pdf> [6.11.2012].

Curtis, L., Scissors, D. (2012) 'The Limits of the Pakistan-China Alliance', The Heritage Foundation, [Online], Available: <http://www.heritage.org/research/reports/2012/01/the-limits-of-the-pakistan-china-alliance> [24.11.2012].

Department of Defense Agency Financial Report for FY 2011 (2011) Department of Defense, [Online], Available: http://comptroller.defense.gov/afr/fy2011/DoD_FY11_Agency_Financial_Report.pdf [6.11.2012].

Dutton (2010) 'Charting the Course: Sino-American Naval Cooperation to Enhance Governance and Security', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

'East Sea Fleet', Global Security, [Online], Available: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/east-sea.htm> [15.12.2012].

Erickson, A., Mikolay, J.D. (2009) 'Welcome China to the Fight Against Pirates', *Proceedings Magazine*, Vol. 135/3/1, [Online], Available: <http://www.usni.org/print/4177> [24.11.2012].

Erickson, A.(2010) 'Chinese Views of America's New Maritime Strategy', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Erickson, A. (2010) 'The Container Security Initiative and U.S.-China Relations', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Erickson, A.S., Ladwig III, W.C., Mikolay, J.D. (2010) 'Diego Garcia and the United States. Emerging Indian Ocean Strategy', *Asian Security*, Vol. 6, n. 3, pp. 214-237.

Feigenbaum, E. (2010) 'India's Rise, America's Interest. The Fate of the U.S.-Indian Partnership', *Foreign Affairs*, [Online], Available: <http://www.foreignaffairs.com/articles/65995/evan-a-feigenbaum/indias-rise-americas-interest> [7.12.2012].

Feigenbaum, E. (2011) 'China's Pakistan Conundrum. The End of the All-Weather Friendship', *Foreign Affairs*, [Online], Available: <http://www.foreignaffairs.com/articles/136718/evan-a-feigenbaum/chinas-pakistan-conundrum> [7.12.2012].

Follath, E., Wagner, W. (2012) 'China Seeks Role as Second Superpower', *Der Spiegel*, [Online], Available: <http://www.spiegel.de/international/world/global-ambitions-china-seeks-role-in-world-as-second-superpower-a-864358-2.html> [6.11.2012].

Friedeberg, A. (1993/1994) 'Ripe for rivalry', *International Security*, Vol. 18, n. 3, pp. 5-33.

‘From Singapore to Port Said: China’s Influence Over the World’s Waterways’, Daily Regional Analysis, [Online], Available: http://www.military.com/Content/MoreContent?file=stratfor_GIU_10_May [24.11.2012].

Goldstein, A. (2003) ‘China’s Emerging Grand Strategy: A Neo-Bismarckian Turn?’, in Ikenberry, J.G., Mastanduno, M. (eds.) *International Relations Theory and the Asia-Pacific*, New York: Columbia University Press.

Green, M.J. (2010) ‘U.S.-China Maritime Cooperation. Regional Implications and Prospects’, in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Green, M. J., Shearer, A. (2012) ‘Defining U.S. Indian Ocean Strategy’, *The Washington Quarterly*, 35:2, pp. 175-189.

Gupta, M. (2010) *Indian Ocean Region: Maritime Regimes for Regional Cooperation*, New York, London: Springer.

Hashim, S. (2008) ‘China’s Evolving Relationship with Iran’, in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China’s Energy Strategy. The Impact of Beijing’s Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.

Hattendorf, J.B.(2004) ‘The Evolution of the U.S. Navy’s Maritime Strategy, 1977-1986’, Newport: U.S. Naval War College, [Online], Available: <http://www.usnwc.edu/Publications/Naval-War-College-Press/Newport-Papers/Documents/19-pdf.aspx> [6.11.2012].

Hemmer, Christopher J., Katzenstein, P.(2002) ‘Why Is There No NATO in Asia? Collective Identity, Regionalism, and the Origins of Multilateralism’, *International Organization*, vol. 56, August, pp. 575-607.

Holmes, J.R. (2009) ‘China’s Way of Naval War: Mahan’s Logic, Mao’s Grammar’, *Comparative Strategy*, vol. 28, pp. 217-243.

Holmes, J.R., Yoshihara, T. (2008) ‘China’s Naval Ambitions in the Indian Ocean’, *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 31, n. 3, pp. 367-394.

Holmes, J.R., Yoshihara, T. (2008) *Chinese Naval Strategy in the 21st Century. The Turn to Mahan*. New York: Routledge.

Holmes, J., Yoshihara, T. (2010) ‘China and the United States in the Indian Ocean. An Emerging Strategic Triangle’, in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Holmes, J.R., Yoshihara, T. (2010) ‘China’s Navy: A Turn to Corbett?’, [Online], Available: <http://www.usni.org/magazines/proceedings/2010-12/chinas-navy-turn-corbett> [6.11.2012].

Iida, M. (2009) *China's Shift. Global Strategy of the Rising Power*. Tokyo: The National Institute for Defense Studies.

'India and China. Friend, Enemy, Rival, Investor. How Can India Make Its Economic Relations with China less lopsided?' (2012), *The Economist*, [Online], Available: <http://www.economist.com/node/21557764> [6.11.2012].

Joffe, E. (2006) 'China's Military Buildup: Beyond Taiwan?', in *Shaping China's Security Environment: The Role of the People's Liberation Army*. [Online], Available: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub709.pdf> [6.11.2012].

Johnston, A.I.(1998) 'International Structures and Foreign Policy', in Kim, Samuel S. (1998) *China and the World. Chinese Foreign Policy faces the New Millenium*. Colorado: Westview Press.

'Joint Region Marianas', CNIC, [Online], Available: <http://www.cnic.navy.mil/marianas/> [1.1.2013].

Kan, S.A., Morrison, W.M. (2012) 'US-Taiwan Relationship: Overview of Policy Issues', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41952.pdf> [13.12.2012].

Kang, D. (2003) 'Hierarchy and Stability in Asian International Relations', in Ikenberry, J.G., Mastanduno, M. (eds.) *International Relations Theory and the Asia-Pacific*, New York: Columbia University Press.

Kaplan, R. (2008) 'America's Elegant Decline', *Atlantic Monthly*, vol. 300, November, pp. 104 -116.

Kaplan, R. (2009) 'Center Stage for the Twenty-first Century', *Foreign Affairs*, Vol. 88, March/April, n. 2., 16p.

Kaplan, R. D. (2010). *Monsoon. The Indian Ocean and the Future of American Power*. New York: Random House Trade Paperbacks.

Karášková, I., Horák, S., Kulhánek, J., Litera, B. (2011) *Rusko-čínské vztahy a EU: potenciál spolupráce a konfliktu*. Praha: Univerzita Karlova.

Katzman, K. (2012) 'Bahrain: Reform, Security, and U.S. Policy', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/95-1013.pdf> [1.1.2013].

Kim, Samuel S. (1998) *China and the World. Chinese Foreign Policy faces the New Millenium*. Colorado: Westview Press.

Kim, Samuel S.(2004) 'Northeast Asia in the Local-Regional-Global Nexus: Multiple Challenges and Contending Explanations', in Kim, Samuel S. (ed.) *The International Relations of Northeast Asia*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Kliman, D.M. (2006) *Japan's Security Strategy in the Post-9/11 World: Embracing a New Realpolitik*, Westport, CT: Praeger.

Kolmaš, M. (2011) 'Čínsko-japonské vztahy v 21. století', *Mezinárodní politika*, n. 1, pp. 24-26.

Koo, M.G. (2009) 'The Senkaku/Diaoyu Dispute and Sino-Japanese Political-Economic Relations: Cold Politics and Hot Economics?', *The Pacific Review*, Vol. 22, n. 2, pp. 205-232.

Kronstadt, A.K, Kerr, P.K., Martin, M.F., Vaughn, B. (2011) 'India: Domestic Issues, Strategic Dynamics, and U.S. Relations', CRS Report for Congress, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33529.pdf> [27.11.2012].

Kronstadt, K.A. (2012) 'Pakistan-U.S. Relations', CRS Report for Congress, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41832.pdf> [28.11.2012].

Lee, J-H. (2002) 'China's Expanding Maritime Ambitions in the Western Pacific and the Indian Ocean', *Contemporary Southeast Asia*, vol. 24, n. 3, pp. 549-564.

Leheny, D. (2005) 'Terrorism, Social Movements, and International Security: How Al Qaeda Affects Southeast Asia', *Japanese Journal of Political Science*, Vol. 6, n. 1, pp. 87-109.

Lenk, B. (2003) 'Sea Dragon Rising: The Ascendancy of China's People's Liberation Army Navy', [Online], Available: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a526342.pdf> [6.11.2012].

Li, N. (2010) 'China's Naval Modernization: Cause for Storm Warnings?', [Online], Available: http://www.ndu.edu/inss/docuploaded/PLAN_Li_Presentation.pdf [6.11.2012].

Li, N. (2010) 'Similarities and Differences in American and Chinese Naval Education: Implications for Cooperation', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Lord, C. (2009) 'China and Maritime Transformations', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Lord, C. (eds.) *China Goes To Sea. Maritime Transformation in Comparative Historical Perspective*. Annapolis: China Maritime Studies Institute and The Naval Institute Press.

Lu, R. (2008) 'The New U.S. Maritime Strategy Surfaces', *Naval War College Review*, vol. 61, n.4.

Lum, T. (2012) 'The Republic of Philippines and U.S. Interests', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33233.pdf> [13.12.2012].

Mahnken, T.G. (2012) 'Asia in the Balance: Transforming US Military Strategy in Asia', American Enterprise Institute, [Online], Available: http://www.aei.org/files/2012/05/31/-asia-in-the-balance-transforming-us-military-strategy-in-asia_134736206767.pdf [1.1.2013].

Manyin, M.E., Chnalett-Avery, E., Nikitin, M.B. (2011) 'US – South Korea Relations', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41481.pdf> [13.12.2012].

Manyin, M.E. (2012) 'U.S.-Vietnam Relations in 2011: Current Issues and Implications for U.S. Policy', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40208.pdf> [14.12.2012].

McVadon, E.A.(2009) 'China's Navy Today: Looking Toward Blue Water', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Lord, C. (eds.) *China Goes To Sea. Maritime Transformation in Comparative Historical Perspective*. Annapolis: China Maritime Studies Institute and The Naval Institute Press.

Moreland, B. (2010) 'U.S.-China Civil Maritime Operational Engagement', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

Mulvenon, J. (2008) 'Dilemmas and Imperatives of Beijing's Strategic Energy Dependence: The PLA Perspective', in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China's Energy Strategy. The Impact of Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.

'Naval Support Activity Bahrain', CNIC, [Online], Available: <http://www.cnic.navy.mil/Bahrain/About/index.htm> [15.12.2012].

'Navy at Glance', Bangladesh Navy, [Online], Available: <http://www.bangladeshnavy.org/glance.html> [15.12.2012].

'North Sea Fleet', Global Security, [Online], Available: <http://www.globalsecurity.org/military/world/china/north-sea.htm> [15.12.2012].

Obama, B. (2011) 'US president Barack Obama's Speech to Parliament', *The Australian*, [Online], Available: <http://www.theaustralian.com.au/national-affairs/obama-in-australia/obamas-speech-to-parliament/story-fnb0o39u-1226197973237> [12.12.2012].

O'Rourke, R. (2011) 'China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities – Background and Issues for Congress', Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33153.pdf> [15.12.2012].

'Pakistan and China. Sweet As Can Be? Even An All-Weather Friendship has limits', *The Economist*, (12 May 2011).

Pant, H.V. (2012a) 'The Pakistan Thorn in China-India-U.S. Relations', *The Washington Quarterly*, Vol. 31, n. 1, pp. 83-95, [Online], Available: <http://csis.org/files/publication/twq12winterpant.pdf> [24.11.2012].

Pant, H.V. (2012b) 'Chinese Military Bases Are About More Than Just Naval Supplies and Protecting Trade Routes', *The Japan Times*, [Online], Available: <http://www.japantimes.co.jp/text/ea20120103a1.html> [24.11.2012].

- Pehrson, Ch. J. (2006) 'String of Pearls: Meeting the Challenge of China's Rising Power Across the Asian Littoral', [Online], Available: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub721.pdf> [6.11.2012].
- Peitz, D. (2008) 'The Past, Present, and the Future of China's Energy Sector', in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China's Energy Strategy. The Impact of Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Piazza, P. (2010) 'China's Planned Evolution of Naval Capabilities', CSO Roundtable, [Online], Available: <https://www.csoroundtable.org/knowledge/chinas-planned-evolution-naval-capabilities> [6.11.2012].
- Piven, B. (2012) 'Map: US Bases Encircle Iran', Al Jazeera, [Online], Available: <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2012/04/2012417131242767298.html> [7.12.2012].
- Prabhakar, W.L.S. (2009) 'China's String of Pearls in Southern Asia-Indian Ocean: Implications for India and Taiwan', in Vinod, M.J., Yeong-kuang, Ger., Kumar S.Y.S., *Security Challenges in the Asia-Pacific Region: The Taiwan Factor*. New Delhi: Viva Books International.
- Quadrennial Defense Review Report* (2010) Department of Defense, [Online], Available: <http://www.defense.gov/qdr/qdr%20as%20of%2029jan10%201600.PDF> [6.11.2012].
- Rahim, S. (2008) 'China's Energy Strategy Toward the Middle East: Saudi Arabia', in Collins, G.B., Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Murray W.S. (eds.) *China's Energy Strategy. The Impact of Beijing's Maritime Policies*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Ross, R. (2002) 'Navigating the Taiwan Strait. Deterrence, Escalation Dominance, and U.S.-China Relations', *International Security*, Vol. 27, n. 2 (Fall), pp. 48-85.
- Ross, R. (2009) 'China's Naval Nationalism. Sources, Prospects, and the U.S. Response', *International Security*, vol. 34, Fall, n. 2, pp. 46-81.
- Shee, P.K. (2011) 'An Anatomy of China's 'String of Pearls' Strategy', *The Hikone Ronso*, n. 387 (Spring), pp. 22-37, [Online], Available: <http://www.biwako.shiga-u.ac.jp/eml/Ronso/387/Kim.pdf> [15.12.2012].
- Sheng, L. (2001) *China's Dilemma. The Taiwan Issue*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Singh, P.K. (2010) 'China-Bangladesh Relations: Acquiring a Life of their Own', *China Report*, Vol. 46, n. 3, pp. 267-2883.
- Smith, P.J. (2010) 'China's Power Ascendancy and the Global Terrorism Burden: Opportunities for U.S.-China Cooperation', in Erickson, A.S., Goldstein, L.J., Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.

- Status of the Navy* (2012) [Online], Available:
http://www.navy.mil/navydata/nav_legacy.asp?id=146 [6.11.2012].
- Storey, I. (2006) 'China's Malacca Dilemma', The Jamestown Foundation: China Brief, [Online], Available:
http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=31575&tx_ttnews%5BbackPid%5D=196&no_cache=1 [6.11.2012]
- Su, H. (2008) 'The U.S. Maritime Strategy's New Thinking. Reviewing the "Cooperative Strategy for 21st Century Seapower"', *Naval War College Review*, vol. 61, n. 4.
- Sustaining Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense* (2012) Department of Defense, [Online], Available:
http://www.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf [6.11.2012].
- Swielande, T. S. de (2012) 'The Reassertion of the United States in the Asia-Pacific Region', *Parameters*, [Online], Available:
http://www.carlisle.army.mil/USAWC/parameters/Articles/2012spring/Struye_de_Swielan_de.pdf [12.12.2012].
- Taiwan Relations Act* (1979) Taiwan Documents Project, [Online], Available:
<http://www.taiwandocuments.org/tra01.htm#3302> [11.12.2012].
- Terada, T. (2011) 'ASEAN's Talk Shop Function and US Engagement', *East Asia Forum*, [Online], Available: <http://www.eastasiaforum.org/2011/08/10/asean-s-talk-shop-function-and-us-engagement/> [1.1.2013].
- Till, G. (2009) *Seapower. A Guide for the Twenty-First Century*. London, New York: Routledge.
- Top Trading Partners – Total Trade, Export, Imports. For Month of September 2012*. United Census Bureau. U.S. Department of Commerce. [Online], Available:
<http://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top1209cm.html#total> [27.11.2012].
- Traywick, C. (2012) 'American Pivot to Asia Divides the Philippines', *Time*, [Online], Available: <http://world.time.com/2012/07/23/american-pivot-to-asia-divides-the-philippines/> [11.12.2012].
- Uppal, R.S. (2012) 'Banglades on US strategic radar', India Behind the Lense [Online], Available: <http://www.ibtl.in/news/opinion/1946/bangladesh-on-us-strategic-radar--rijul-singh-uppal> [7.12.2012].
- 'U.S. Arms Sales to Return to Normal Track: Taiwan Official', ROC Central News Agency, Global Security, [Online], Available:
<http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/taiwan/2010/taiwan-100826-cna01.htm> [11.12.2012].

- U.S. Navy Organization* (2012) [Online], Available: <http://www.navy.mil/navydata/organization/org-top.asp> [6.11.2012].
- Vaughn, B.(2007) ‘Bangladesh: Background and U.S. Relations’, CRS Report for Congress, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33646.pdf> [28.11.2012].
- Vaughn, B. (2012) ‘Australia: Background and US Relations’, Congressional Research Service, [Online], Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33010.pdf> [13.12.2012].
- Walgreen, D. (2006) ‘China in the Indian Ocean Region: Lessons in PRC Grand Strategy’, *Comparative Strategy*, Vol. 25, pp. 55-73.
- Wang, B. (2008) ‘The U.S. Military’s “Maritime Strategy” and Future Transformation’, *Naval War College Review*, vol. 61, n. 4.
- Whitlock, C. (2011) ‘Navy’s Next Stop in Asia Will Set China on Edge’, *The Washington Post*, [Online], Available: http://www.washingtonpost.com/blogs/checkpoint-washington/post/navys-next-stop-in-asia-will-set-china-on-edge/2011/11/18/gIQAzY7wYN_blog.html [15.12.2012].
- Wright-Neville, D. (2004) ‘Dangerous Dynamics: Activists, Militants and Terrorists in Southeast Asia’, *The Pacific Review*, Vol. 17, n. 1, pp. 27-46.
- Yahuda, M. (2011) *The International Politics of the Asia-Pacific*. New York: Routledge.
- Yi, Y. (2010) ‘A PLA Navy Perspective on Maritime Security Cooperation’, in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.
- Yiu-chung, W. (2004) “‘One Country and Two Systems’: Where Is the Line?” in Wong, Y. (ed.) ‘*One Country, Two Systems in Crisis. Hong Kong’s Transformation since the Handover*. Lanham: Lexington Books.
- Yoshihara, T., Holmes, J.R. (2010) *Red Star Over The Pacific*. Annapolis: Naval Institute Press.
- Yu, W. (2010) ‘The American Factor in China’s Maritime Strategy’, in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.
- Zhuang, J. (2010) ‘China’s Maritime Development and U.S-China Cooperation’, in Erickson, A.S., Goldstein, L.J, Li, N. (eds.) *China, The United States and 21st - Century Sea Power. Defining a Maritime Security Partnership*. Annapolis: United States Naval Institute.